

't
WOORDEBOOK
VAN
HELJE

Uitgeverij **ItiCI**

L1D1L1/05

't
WOORDEBOOK
VAN
H e l j e

Redactie: Paul Weelen

Nummer 05 van de LiDiLi

Limburgse

Diksionaere

Lies

© 2009 Uitgeverij TIC
ISBN/EAN: 978-90-78407-52-2

Redactie: Paul Weelen, Uitgeverij TIC
Vormgeving: Luiz Oliveira, Uitgeverij TIC

Uitgeverij TIC (Text & Image Communicatie)
Theodoor Schaepkensstraat 32
6221 VZ Maastricht www.uitgeverijtic.nl

Uitgeverij **ItiCI**

Inhoud

Voorwoord 7

Sjelling van 't Heljes in 't kort 9

Letters:

A	11
B	21
D	39
E	47
F	51
G	57
H	67
I	79
J	83
K	87
L	103
M	109
N	119
O	123
P	129
R	139
S	145
T	167
U	175
V	177
W	191
Z	199

Helje en 't Heljes

Oos dörp heet 'n lang gesjiedenis. Vur de Twidde Werreldoorlog waas 't ein vurnamelik agrarische gemeinsjap, oebey 't lank, de dere en 't grei op de èrste plaats kwaam. Det ès ouch te merke aan 't taalgebroek van daen tied.

Nao d'n oorlog woort det lanksaam mer zeker anders. Dao kwaam mier import, minse van boetendörpse plaatse en dao kwaam mier kóntak mèt de groeëte sjtee en daodoor verangerde zich oos meneer van oetdrökke.

Minse wie Graad Engels, Lej van Hooren en Harrie Kassteens merkte det ouch. En die vónge 't jammer det det zoeë verangerde. En ze gónge zich umhure wie det 't vreuger woort gezag, wèlke oetdrökkinge det te hure wore en oe de minse over kalde en det gónge ze opsjrieve. In sjrifte, archiefdoeëze en kaoste woorte die notities opgesjlage. Ouch Sief Frencken, Maesjter Peeters en Paul Bos hebbe zich jaore en jaore mèt Heljese weurd en gezègdes bezig gehaoje.

In de jaore '80 van de veurige ieëw koste wae dao de èrste vröchte van zeen. Hej en dao versjene artikele in de gezètte en dao woorte zelfs bukskes oetgegeave mèt weurd, gezegdes en oetdrökkinge.

't Probleem van daen tied woor det d'r zoeë min woor um zich op te oriëntere. Dao woor gen sjpelling, dao woor genne grammatica en dao wore gen minse die zich d'r op ein gestructureerde meneer mèt ane gang wore.

De lieste die zuuj hejje gemak wore zoget verdwene. In ein verborge la van ein bekans vergete kaost hebbe wae ein deil d'r van gevónde. Mèt de hank gesjreve. Mer ouch de bukskes en artikele die ze in de loup der jaore hejje gepubliceerd hebbe wae gevónge en in dit woordebook van 't Heljes bewaard.

Misjien ès 't neet compleet, misjiens ès 't te veul gerich op 't verleje, mer toch, de neje Heljese weurd zien d'r zoeëveul meugelik in. D'r zeen oetsjpraake, oetdrökkinge en gezègdes opgenome um ein zoeë compleet meugelik bèldj van 't Heljes dor de jaore haer te kènne gaeve.

Vur d'n nejjien tied mótte wae op de èrste plaats Frans Wulms bedanke, dae 't meugelik makde dees weurd te notere.

Wae winse uch veul plezeer d'rmèt.

't Woordebook van Helje ès meugelik gemakt door de Gemintje Helje

**Gemeente
Helden**

Sjpelling van 't Heljes in 't kort

door Paul Weelen

1. De klinkers

De klinkerteikes zien wie in 't Nederlands. D'r zien nag e paar aparte teikes:

de è: deze klank kump vur in weurd wie *bèd*, *trèkke*;

de ö: deze klank kump vur in weurd wie *pöt*, *gelök*, *sjtök*;

de ó: deze klank kump vur in weurd wie *hónk*, *mónk*, *bóks* (lèt op: neet ò, mer ó);

de ae: deze klank kump vur in weurd wie *aete*, *laeve*, *wae*;

de ao: de ao ès 'n langgerèkde o, wie in *oh*.

de äö: de äö kump vur in weurd wie *bäöke*, *vernäöke*.

Veur de verlenging van de klank, bejvurbeeldj: klànk, moog 't teike ^ gebroekt waere, mer 't ès neet nuddig.

Sjrief noeët ee, oo, uu, aa as det vanoet 't Nederlands gezeen verkierd ès. Dus neet: vaader, mooder, kuuke, sjpeelee, mer *vader*, *moder*, *kuke*, *sjpele*.

2. Bezóngere klanke

Vurbeeldje van Heljese weurd bej mierklanke:

ej, in weurd wie *bej*, *tej*, *blej*: bij, taai, blij.;

euj: *meuj*: moe;

uë: des 'ne u-klank mèt naosjlaag, in weurd wie: *nuëje*: uitnodigen;

oeë: des 'ne oe-klank mèt naosjlaag, in weurd wie: *zoeë*, *roeëd*.

ou: twieëklank in weurd wie: *oug*, *ougenblik*.

De twieëklanke kómme in 't algemeen óvverein mèt die in 't Nederlands, mer kies in principe vur *ou* en neet vuur *au*. Nateurlik waal as 't Nederlands 'au' heet: paus.

3. Mètklinkers

De mètklinkers zien wie in 't Nederlands. 'n Paar bezóngere gevalle zien:

de gk: det teike kump vur in weurd wie *rögke*, *zègke*, *mugke*; lèt op: 'ne *rök*, *ich zèk*.

de sj: det teike kump vur in weurd wie *sjoon*, *sjoëel*, *sjael*, *sjiene*, *sjnaps*;

de zj: det teike kump vur in weurd wie *zjwaak*, *zjwaegel*, *zjweite*.

4. t of d op 't èndj van weurd

As 't woord in 't Nederlands op 't end 'n *d* heet, blief die in 't Heljes bewaard, ouch as die *d* door 'n *j* gevolg wört. Mer as 't Nederlands gen veurbeeld mèt *d* is, dan altied 'n *t* sjrieve, want die klink dao.

5. 't Kort wurdje *te* of *se*

De ónbeklemtoonde vörm van *doe* ès *te* of *se*. Dat ès e woord. Sjrief det los van 't werkwoord. Dus: *kieks te*, *kumps se*, *leets se*, *paks te*, *es se kumps*, *es te det löts*.

6. De oetgank -lijk

De oetgank -lijk wört gesjreve as -lik. Dus: *eindelik*, *meugelik*, *sjmakelik(e)*.

7. Internationaal weurd

Internationaal weurd waere in 't Heljes zoeëveul meugelik in de internationaal sjpelling gesjreve, allein oe de oetsjpraak dudelik anders ès, neet dus: *computer*, *handy*, *diskette* etc, mer *tillefoon*, *tillevisie*.

A

aaf (vz): af. Aaf en tów (bw): af en toe, nu en dan, soms.

aafbatte (ww), batde aaf, aafgebat: afdammen en betuinen van beek- en slootoever of keerdam.

aafbenzele (ww) benzelde aaf, aafgebenzeld: aframmeling geven.

aafbiete (ww), beet aaf, afgebete: afbijten.

aafblieve (ww), bleef aaf, aafgebleve: afblijven.

aafboorstele (ww), boorstelde aaf, aafgeboorsteld: afborstelen, ook aafboorsele.

aafborre (ww) borde aaf, aafgebord: afbranden. Vroeger werd 'opborre' vaker gebruikt.

aafbraeke (ww) brook aaf, aafgebroke: afbreken.

aafdèkke (ww) dèkde aaf, aafgedèkt: afdekken.

aafdèksele (ww): slaan, aframmelen.

aafdoon (ww) deej aaf, aafgedaon: afdoen.

aafdrejje (ww) drejde aaf, aafgedrejd: afdraaien.

aafdrage (ww) droog aaf, aafgedrage: afdragen.

aafdruège (ww) druègde aaf, aafgedruègd: afdrogen.

aafdrupe (ww) droop aaf, druupde aaf, aafgedruupt: afdruijen, uit de voeten maken. Ook afdruijen van bijv. melkkannen na het wassen.

aafgaeve (ww): goof aaf, aafgegaeve: afgeven.

aafgaon (ww) góng aaf, aafgegaon, aafgegange: afgaan. NH: ging aaf, aafgegaon, aafgegange.

aafgank (zn, m), aafgeng, aafgengske: afgang.

aafgelaefd (bw): afgeleefd, oud en zwak, op leeftijd.

aafgelaeye (bw): afgelegen, ver weg, eenzaam buitenaf.

aafgeplaard (bw): afgepeigerd, afgetobd, doodmoe.

aafgesjeie (bw): aafgesjèdj, aafgesjeidj, ook: aafgesjeie: afgescheiden, gescheiden.

aafgójje (ww), gojde aaf, aafgegojd: afgooien.

aafgrieze (zn, o): afgrijzen, afkeer.

aafgrónk (zn, m): afgrond, gevaarlijke diepte, diepe kuil.

aafguns (zn, m): afgunst, nijd, jaloezie.

aafhale (ww) halde aaf, aafgehald: afhalen.

aafhaoje (ww) heel aaf, aafgehaoje: afhouden, apart houden.

aafhenjig make (ww) makde aafhenjig, aafhenjig gemaakt: afhandig maken.

aafkere (ww) keerde aaf, aafgekeerd: afvegen met de bezem.

aafkeime (ww) aafkeime mèt de raek: afkammen van losse aren en resten stro na het dorsen met de dorsvlegel.

aafkieke (ww) keek aaf, aafgekeke: afkijken.

aafkiere (ww) zich kierde aaf, aafgekierd: zich afkeren.

aafkier (zn, v): afkeer, afgrijzen.

aafkratse (ww): afkrabben. Ook: ophoepele, afdruijen.

aaflaje (ww) ladje aaf, aafgeladj, aafgelaje: afladen.

aaflaeze (ww) loos aaf, aafgelaeze: aflezen.

aaflaote (ww) leet aaf, afgelaote: aflaten, afschieten.

aaflaot (zn, m), aaflaote, aafläötje: aflaat, kwijschelding van schuld na de biecht.

aaflegge (ww) laog aaf, lag aaf, aafgelaog, aafgelag: afleggen.

aaflekke (ww) lekde aaf, aafgelekt: aflikken.

aafloesjtere (ww) loesjterde aaf, aafgeloesjterd: afuisteren.

aafloupe (ww), leep aaf, aafgeloupe: aflopen, ten einde gaan.

aafliere (ww) lierde aaf, aafgelierd: afleren.
aafmake (ww) makde af, aafgemakt: afmaken.

aafmaete (ww) moot aaf, aafgemaete: afmeten.

aafneme (ww) noom aaf, aafgenome: afnemen.

aafpääle (ww): (bouw)terrein afbakenen.

aafplare (ww) zich: zich afpeigeren, hard werken.

aafplökke (ww) ploog aaf, aafgeploog, aafgeplökke: afplukken. NH: plökde aaf, aafgeplök.

aafraekene (ww) raekende aaf, aafgeraekend: afrekenen.

aaframele (ww) rammelde aaf, aafgerameld: aframmelen, slaan. Ook klatse, watsse, rooste, rete, maete, gete, vaege, zjwense, vieme, zjwaarse, dèksele, soppe, aaie, houwe, preugele.

aafreechte (ww) reechde aaf, aafgereecht: africhten.

aafrieje (ww) reej aaf, aafgereje: afrijden.

aafrope (ww) reep aaf, aafgerope: afroepen.

aafsjalme (ww), sjalmde aaf, aafgesjalmd: het recht kappen van een balk met de dissel.

aafsjaofe (ww), ook aafsjaffe, sjaofde aaf, sjafde aaf, aafgesjaoft: afschaffen.

aafsjete (ww) sjoot aaf, aafgesjote: afschieten.

aafsjiel (zn, o), ook: aafsjeid: afscheid.

aafsjeie (ww) sjèdje aaf, aafgesjèdj: afscheiden.

aafsjaag (zn, m), aafsjaeg, aafsjaegske: afslag van een weg.

aafsjaon (ww) sjloog aaf, aafgesjlage: afslaan.

aafsjoete (ww) sjloot aaf, aafgesjlote: afsluiten.

aafsjmiete (ww) sjmeet aaf, aafgesjmete: afsmijten.

aafsnijeje (ww) sjneeje aaf, aafgesjneje: afsnijden.

aafsjödde (ww) sjödde aaf, aafgesjöd: afschudden.

aafsjepeke (ww), sjepeke aaf, aafgesjepekt: afvallen, in gewicht verliezen.

aafsjepeule (ww) sjpölde aaf, aafgesjpöld: afspelen, ook afspoelen.

aafsjepraek (ww) sjprook aaf, aafgesjproke: afspreken.

aafsjepraok (zn, m), aafsjepräök, aafsjepräökske: afspraak.

aafsjeaek (ww) sjtook aaf, aafgesjtoke: afsteken.

aafsjeaon (ww) sjtóng aaf, aafgestaon, aafgestange: afstaan.

aafsjeoeëte (ww) sjteet aaf, aafgesjeoeëte: afstoten.

aafsjeaove (ww) sjtraofde aaf, aafgesjeaoft: afstraffen.

aafsjeaieje (ww) sjtreej aaf, aafgesjeaieje: afstrijden, loochenen, ontkennen.

aafsjeaieve (ww) sjreef aaf, aafgesjeaieve: afschrijven.

aafsjeauipe (ww) sjtröpde aaf, aafgesjeauipt: afstropen, lopen.

aafteikene (ww) teikende aaf, aafgeteikend: aftekenen.

aafteille (ww) tèlde aaf, aafgetèld: aftellen.

aaftraeje (ww) trooj aaf, aafgetraeje: aftreden.

aaftrèk (zn, m), aaftrèkke, aaftrèkske: af trek.

aaftrèkke (ww), trók aaf, aafgetròkke: het vel van een dier aftrekken. Ook: iemands kleren omlaag trekken. Ook: een foto van iemand maken. Hae heet zich in de sjtad laote aaftrèkke.

aaftróggele (ww) tróggelde aaf, aafgetróggeld: aftroggelen.

aafvaege (ww) voog aaf, aafgevaeagd: afvegen.

aafval (zn, m): afval. Minderwaardige afvalrest bij slachting en bederfelijke organen = been, vlees, huid. Kop, oren en pootjes

worden gebruikt voor de productie van hoofdkaa, organen als longen, lever, milt, nieren en hart en bloed bij bloed- en leverworst en balkenbri.

aafvalle (ww), veel aaf, aafgevalle: afvalen, vermageren, op dieet zijn.

aafveur (zn, m), aafveure, aafveurke: afvoer, buis, goot, pijp, greppel.

aafveure (ww) veurde aaf, aafgeveurd: afvoeren.

aafvore (ww): het vee het laatste voer geven 's avonds.

aafvraoge (ww) zich, vroeg aaf, aafgevraagd: zich afvragen.

aafwaege (ww) woog aaf, aafgewoge: afwegen.

aafwaachte (ww) ook:, aafwachte, waachte aaf, aafgewaacht: afwachten.

aafwaosbak (zn, m), aafwaosbek, aafwaosbekske: afwasbak.

aafweite (ww), ook aafwete, woos t'r van aaf, aafgeweite: afweten.

aafwènnè (ww), wènde aaf, aafgewènd: afwennen. ich heb mich 't rouke aafgewènd: ik ben gestopt met roken.

aafwezig (bw): afwezig, verstrooid.

aafwèrke (ww) wèrkte aaf, aafgewèrkt: afwerken.

aafwieke (ww) wiede aaf, week aaf, aafgeveke: afwijken.

aafwieze (ww) wees aaf, aafgeweze: afwijken.

aafwinne (ww), wón aaf, aafgewónne: meestal in 'sjtok aafwènnè': verstoppertje spelen.

aafzètte (ww) zat aaf, aafgezat: afzetten.

aafzètter (zn, m), aafzèttesj, aafzètterke: afzetter, bedrieger.

aafzjwame (ww), zjwaamde aaf, aafgezjwaamd: aframmeling geven.

aafzjwense (ww) zjwensde aaf, aafgezjwenst: slaag geven, staart van paard couperen, afkorten.

aafzóngere (ww) zóngerde aaf, aafgezóngerd: afzonderen.

aafzuge (ww) zuugde aaf, aafgezuugd: afzuigen.

aambèldj (zn, o) aambèldje, aambèldje: aambeeld van de smid.

aan (vz): aan. Vroeger ook: an. Ane: samenvoeging van 'aan de'.

aanborre (ww) borde aan, aangebord: aanbranden.

aanblaoze (ww) bloos aan, aangeblaoze: aanblazen, aanwakkeren.

aanbaeje (ww) bèdde aan, aangebejd: aanbidden.

aanbesjteje (ww) besjtèdje aan, aanbesjtèdj: aanbesteden.

aanbinge (ww) bóng aan, aangebóng: aanbinden.

aanbeje (ww) zich, booj of beej zich aan, aangeboje: aanbieden.

aanbraeke (ww) brook of braak aan, aangebroke: aanbreken.

aanbringe (ww) braoch aan, aangebraocht, NH: brach aan, aangebracht: aanbrengen.

aandammele (ww), ook aantraeje, dammelde aan, aangedammeld: aanstampen.

aandeil (zn, o) aandeile, aandeiltje: aandeel.

aandinke (ww), aandinkes, aandinkeske: aandenken.

aandoedele (ww) doedelde aan, aangedoedeld: laten begaan.

aandoon (ww), deej aan, aangedaon: aandoen: het licht aansteken, een apparaat aanzetten, kleren aantrekken.

aandowwe (ww) dowde aan, aangedowd: aanduwen.

aandrejje (ww) drejde aan, aangedrejd: aandraaien.

aandrieve (ww) dreef aan, aangedreve: aandrijven.

aanein (vnw): aan elkaar, aaneen.

aanein vaos (bw) aanein vas: aaneen vast.

aaneinveuge (ww), voog aanein, veugde, aanein, aanein geveug: aaneenvoegen.

aaneinzètte (ww) zat aanein, aaneingezat: aaneenzetten.

aaneinzitte (ww) zoot aanein, aaneingezaete: aan elkaar zitten, plakkerig gedrag van minnaars.

aangaeve (ww) goof of gaaf aan, aangegaeve: aangeven.

aangaon (ww) góng aan, aangegaon, aangeange, ook NH: ging aan: beginnen te lopen, aanslaan, met iets beginnen, 'n heel karwei.

aangetèld (bw): begin van constatering van een zwangerschap bij mens en dier. Zuujs ès al wer aangetèld. Ze ès sindj leest miert an tèlling.

aangewunte (zn, v), aangewuntes: gewoonte, tic.

aangezeech (zn, o): aangezicht, aanzien.

aangreuje (ww), greujde aan, aangegreujd: aangroeien.

aangruie (ww) gruide aan, aangegruid: aangroeien.

aanhale (ww) halde aan, aangehald: aanhalen, aaien, naar zich toetrekken.

aanhange (ww) hóng aan, aangehange: aanhangen.

aanhaoje (ww) heel aan, aangehaoje: aanhouden.

aanhäöke (ww) hökde aan, aangehökt: aanhaken.

aanhengig (bw): aanhangig.

aanhenger (zn, m), aanhengers, aanhengerke: aanhanger.

aanhese (ww) heesde aan, aangeheesd: aansporen, de hond aansporen om iemand te bijten.

aanhitse (ww), hitsde aan, aangehitst: aansporen, de hond aansporen om iemand te bijten.

aanhouwe (ww) houwe aan, aangehouwe: aanslaan, vastslaan, vastpinnen, vastspijkeren.

aanhuège (ww) huégde aan, aangehuég: aanaarden, ophogen.

aanhure (ww) huurde aan, aangehuurd: aanhoren.

aankaarte (ww), kaarte aan, aangekaart: iemand voordeel bezorgen. Det waas um prónt aangekaart: dat paste precies in zijn straatje. Det ès 'm aan- gekaart: hij is min of meer gedwongen.

aankoup (zn, m), aankuip, aankuipke: aankoop.

aankoupe (ww) kooch aan, aangekooch, ook NH: koch aan, aangekoch: aankopen.

aankieke (ww) keek aan, aangekeke: aankijken.

aanklaeve (ww) klaefde aan, aangeklaefd: aankleven.

aanklaoch (zn, m), aanklachte, aankläochtje: aanklacht.

aanklaoge (ww) klaogde aan, aangeklaogd: aanklagen.

aankleie (ww) zich, klèdje zich aan, aangeklèdj: aankleden.

aanknuipe (ww) knöpde aan, aangeknöpt: aanknopen.

aankoke (ww) kokde aan, aangekokt: aankoken.

aanlange (ww) langde aan, aangelangd: aanreiken, aangeven.

aanlegge (ww) lag aan, laog aan, aangelaog: aanleggen, kind aan de borst leggen.

aanlek (zn, m): aanleg, gave, talent, natuurlijke gesteldheid.

aanlinge (ww) lingde aan, aangelingd: aanlengen, verdunnen.

aanloup (zn, m), ook aanluip: aanloop, on-aangekondigd bezoek.

aanloupe (ww) leep aan, aangelaope: aanlopen.

aanmake (ww) makde aan, aangemaakt: aanmaken.

aanneme (ww) naam aan, aangenome: aannemen.

aanplare (ww) plaarde aan aangeplaard: tob-ben, zich afsloven met weinig rendement.
aanplekke (ww) plekde aan, aangeplekt: aanplakken.
aanpóngele (ww) póngelde aan, aangepón-geld: prutsen, onhandig bezig zijn.
aantoeëne (ww) toeënde aan, aange-toeënd: aantonen.
aanreike (ww) røkde aan, aangerèkt: aan-reiken.
aanrope (ww) reep aan, aangerope: aanroe-pen.
aansjaffe (ww), sjafde aan, aangesjaft: aanschaffen, NH.
aansjakke (ww), sjakde aan, aangesjakt: slenteren, langzaam op zijn gemak wandelen.
ansjlaag (zn, m), aansjleeg, aansjleegske: aanslag.
aansjaofe (ww) sjaofde aan, aangesjaoft: aanschaffen, zie aansjaffe.
aansjlaon (ww) sjloog aan, aangesjlage: aanslaan.
aansjleipe (ww) sjlèpde aan, aangesjlèpt: aanslepen.
aansjlentere (ww) sjlenterde aan, aan-gesjlenterd: aanslenteren.
aansjlóffe (ww), sjlófde, aangesjlóft: aan-sloffen.
aansjpender (zn, m): beginneling, leerling, knecht
aansjpeule (ww) sjpólde aan, aangesjpöld: aanspoelen.
aansjpraeke (ww) sjprook aan, sjpraak aan, aangesjproke: aanspreken.
aansjrieve (ww) sjreef aan, aangesjreve: aanschrijven.
aansjtaeke (ww), ook aansjtoker, sjtokde aan, aangesjtokt: aansteken.
aansjtaeker (zn, m), aansjtaekers, aan-sjtaekerke: aansteker.
aansjtaon (ww) sjtóng aan, aangesjtange: aanstaan.

aansjtèlle (ww) sjtèlde aan, aangesjtèld: aanstellen.
aansjtèller (zn, m), aansjtèllers, aansjtèl-lerke: aansteller.
aansjtoeëte (ww) sjteet aan, aange-sjtoeëte: aanstoten.
aansjtrepe (ww) sjtrèpde aan, aange-sjtrèpt: aanstreden.
aanteikene (ww) teikende aan, aangetei-kend: aantekenen.
aantóddede (ww) tóddelde, getóddeld: zich slordig kleden, zich snel kleden.
aantoeëne (ww) toeënde aan, aange-toeënd: aantonen.
aantuine (ww), tuinde aan, aangetuind: aantonen.
aantoemele (ww) toemelde aan, aangetoe-meld: tobben en zwoegen met veel zorg, iets met moeite aantrekken.
aantraeje (ww) trooj aan, aangetraeje, aangetroje: aantreden, aanstampen met de voeten.
aanvare (ww) voor aan, aangevare: aanva-ren, aanrijden.
aanvaege (ww) voog aan, aangevaegd: aan-vegen.
aanvalle (ww) veel aan, aangevalle: aanval-len.
aanvange (ww) vóng aan, aangevange: aan-vangen, beginnen.
aanvatte (ww), vadde aan, aangevat: aan-raken, aanpakken.
aanveurder (zn, m) aanveurders, aanveur-derke: aanvoerder, leider.
aanveure (ww) veurde aan, aangeveurd: aanvoeren.
aanvlege (ww) vloog aan, aangevloge: aan-vliegen.
aanvraoge (ww) vroeg aan, aangevraagd: aanvragen.
aanwaetere (ww) waeterde aan, aangewae-terd: aanwateren met zand en water, het graven van een sleuf voor een fundament.

aanweie (ww) weide aan, aangeweid: aan-waaien.
aanwènne (ww) zich, wènde aan, aan-gewènd: wennen.
aanwerk (zn, o): de eerste aanpak bij het werk, bijvoorbeeld de eerste voren bij het ploegen. Maak doe mer 'n aanwerk.
aanwieze (ww) wees aan, aangeweze: aan-wijzen.
aanzeen (ww) zoog aan, aangezeen: aan-zien.
aanzeen (zn, o): aanzien, gezag.
aanzegge (ww) zag aan, aangezag: aanzeg-gen, aankondigen, de burens op de hoogte brengen van overlijden e.d.
aanzeuk (zn, o), aanzeuke, aanzeukske: verzoek, aanzoek.
aanzeuke (ww) zoch aan, aangezocht: aanzoeken, aanzoek krijgen of doen.
aanzinlik (bw), aanzienlijk, achtenswaar-dig, noemenswaardig, nogal, bijv. in aantal.
aanzuvere (ww) zuverde aan, aangezuverd: aanzuiveren.
aap (zn, v) ape, epke: aap.
aarbei (zn, v), aarbeie, aarbeitsje, ook ar-beike: aardbei.
aard (zn, m): karakter, zin, plezier. Dao heb ich mienen aard aan: daar heb ik zin in/ plezier van.
aartslellik (bn): aartslelijk.
aartje doon (ww): als ongenode gast bij een bruiloft verschijnen.
aas (zn, m): afkeurende benaming van ie-mand. Doe aas. Nejsjerig aas.
abriekoeës (zn, v) abriekoeëze, abriekuës-ke: abrikoos.
adfekaot (zn, m) adfekäöt, adfekäötje: ad-vocaat. Dae geit net zoe glaad wie eine ad-fekaot de hël in: verwensing, een advocaat stond niet in goed aangeschreven.
adventasie (zn, v): vermaak of verzet, aan-genome tijdspassing in gezelschap.
achter (vz): achter. Vroeger: achter.

Aechel (plaatsnaam): Egchel, dorp in de ge-meente Helden.
aecht (bn): echt.
aefe (bn), ook NH effe: vlak, glad, plat, zon-der patroon.
aefenaaf (bw), ook NH effenaaf: zonder kleur, bleek.
aegerste-oug (zn, o): eksterooog.
aegert (zn, v), aegerte, aegertje, ook ae-gerst: ekster.
aendj (zn, v) aenje, aendje: eend. Dae wag-gelt wie 'n aendj.
aenjemoos (zn, o): eendekroos, water-plantje.
aerbei (zn, v) aerbeie, aerbeitsje: aardbei.
aerd (zn, v): aarde. Hae klaagt de sjtruuk oet de aerd: hij klaagt heel veel.
aerdewerk (zn, o): porselein, aardewerk, vaatwerk van klei.
aerst (bn): eerst. Op 't aerste oug gezeen: oppervlakkig gezien. Zie ook: èrst.
aete (ww), oot, gaete: eten. Aete wie 'nen heimeier: veel eten. Good aete en drinke hêlt lief en zeel bejein: goede voeding is be-langrijk.
aete (zn, o); eten.
aeteskaos (zn, v), ook NH aeteskas, aetes-kaoste, aeteskaesje: kast waarin etenswaar wordt bewaard.
aeteskelke (zn, o), keteltje om eten in te koken.
aeve (bw): even. Hae sjtong d'r ouch mer vur aeveveul bij: hij hoorde er eigenlijk niet bij.
aevegaer (zn, v), ook navegaer: grote boor om gaten te boren o.a. in radhaven.
aevel (bw): echter.
aevelael (bw): om het even ook, gelijk, ook. Det ès mich aevelael, net ewaal allegaar egaal: Het is mij evenwel, hoe dan ook alle-maal om het even.
Aevelder (plaatsnaam): Everlo.
aevemin (bw): evenmin, net zo min.

aggentaen (zn, m): uit 't Frans overgenomen benaming voor een soort rijwiel, dat hier ook voorkwam omstreeks 1918-1920. Het werd niet door een wiel- en tandradketting maar door een cardan-as via een buis naar het achterwiel aangedreven.

akkefietje (zn, o): een zaakje van weinig belang en vlug gedaan.

alike (bn): geheel, heel of totaal, ook wel gaaf of onbeschadigd. 'nen Alike krintewèk. Gaef mich e paar alike klompe, dan krieg ich gen nate veut.

allah (tussenwerpsel), ook alleh, of allei: aansporing tot voortmaken of opschieten bij bezigheid of bij aanvang van het werk.

allein (bw): alleen.

allemaol (bw): allemaal, gelijk alles, helemaal.

alleman (vnw): iedereen.

altied (bw): altijd.

allewiel (bw): tegenwoordig. Allewiels: uitroep van verbazing over iemands handeling.

allerhèliligste (zn, o): allerheiligste.

allerhèllige (zn), ook allerhèlligendaag, allerheiligen.

allerleis (zn): vannalles, allerlei, allerhande.

almaochtig (bn): almachtig.

altaor (zn, m): altaar. Wae d'n altaor bedint, dae mó't d'r ouch van laeve: een beroep op de gelovigen de priesters te onderhouden. As mè't Leechtmès de zon op d'n altaor sjient, dan mó't de sjieëper de orte beware: als op 2 februari zacht weer is, dan moet de herder oppassen dat hij genoeg voer heeft, want dan wordt de winter langer.

alternasie (zn, v): opwinding en zorg om het werk. Wat hebbe we dao 'n alternasie um gehad.

alvas (bw): alvast.

alveures (bw): alvorens, al voor eerst.

alzelaeve (bw): al z'n leven lang, altijd.

alzónnis (bw): iedere zondag.

amerasie (zn, v): niet overzichtelijke toestand, rompslomp.

ammezasie (zn, v): plezier, vermaak.

amper (bw): nauwelijks, maar ook en verouderd: smaakbeschrijving, toestand van lichte zuring bij vloeistof of drank.

an (vz): aan. NH: aan. Vaak gebruikt in werkwoordsvorm: ich bèn aan 't kieke, drinke etc. Samenvoeging 'ane' van 'aan de'. Veel gebruikt: Ane beurt: aan de beurt; Ane gang of ane geng: bezig, aan de gang; ane groeëte poets: aan de grote poets; ane geune kank; ane kank: aan de andere kant, aan de kant, ga opzij. Ane veurkank: aan de voorkant, ane bènnekank: aan de binnenkant, ane boetekank: aan de buitenkant; ane möp aafdoon: aan de grond afzagen. Ane taofel: aan tafel. Ane veurdeur: aan de voordeur. Ane kèrk: aan de kerk. Ane grens: aan de grens. Anen aet: aan het eten.

andievie (zn, v): andijvie, groente met veel vitamine.

ang (zn, v), eng, engske: de aanzeis, zicht of krom in een schuine hoek tov de snede aangesmede tong waarmee het maaiwerktuig aan de houten steel verbonden werd. Komt uit het Nederduits 'angel' of 'eng' = hoek.

angelesklok (zn, v), angelesklökske: angelusklok.

Angenieës (eigenaam): roepnaam voor Agnes, Agnestatia.

angande (bw): ook angaond: aangaande.

anger (bn): ander, verschillend.

angerhalf (bw): anderhalf.

angersum (bw): andersom, andere kant op.

anies (zn, m): anijs, pikant smakende zaden.

anker (zn, o), ankers, enkerke: een kwart vat vloeistaof, bv bier.

anzichtskaat (zn, v): prentbriefkaart.

aoch (telwoord), NH ach: acht.

aochentaocchtig (telwoord): achtentachtig.

aochkentjig (bn): achthoekig.

aochter (vz): achter. Tegenwoordig meestal: achter. Hae wèt van veur neet mier of e van aochter nag laeft: hij begrijpt er niets meer van. Achter miene ruk vergeit de wereld: na mij de zondvloed. Aochter de pöt: achter de put, was een gezegde als men vroeg waar te gaan zitten aan tafel. Die heet 'ne flinke aochteroet: die heeft een dikke kont.

aochterbóks (zn, v), aochterbókse, aochterbokske: achterhaam van paardentuig, broek.

aochterblieve (ww) bleef aochter, aochtergebleve: achterblijven.

aochterdeur (zn, v): achterdeur, de deur achter het huis.

aochterdooch (zn, v): achterdocht.

aochterein (bw): achter elkaar.

aochtergrónk (zn, v): achtergrond.

aochterhaam (zn, m): paardengestel om paard achteruit te zetten, tegenovergestelde van 'veurhaam'. D'n aochterhaam trèkke: zich van een voorgenomen plan terugtrekken. Now hejje we 't same zo good veur en now trèk Piet d'n aochterhaam.

aochterhale (ww) aochterhalde, aochterhald: achterhalen.

aochterhoes (zn, o), achterhuis, voerhuis, waar het voer voor vee werd bereid.

aochterkeuke (zn, v): plaats van de pomp en gootsteen.

aochterkank (zn, v): achterkant.

aochterlaestig (bw): nalatig, vergeetachtig. Dae ès altied aochterlaestig mè't betale.

aochterlaote (ww), leet aochter, aochtergelaote: achterlaten.

aochterloupe (ww): leep aochter, aochtergeloupe: achterlopen.

aochteroet (bw): achteruit.

aochterum (bw): achterom. Aochterum ès 't kermis: achterom is de deur altijd open.

aochterste (zn, o): achterwerk.

aochtersteveur (bw): verkeerd om, niet passend.

aod (bn), aojer, aodste: oud. Aod good (zn, o): oud goed, oude rommel, versleten gerei.

Aoj doeës (zn, v): naam voor oude vrouw, oud wijf. Baeter 'nen aoje kepot as 'ne jónge bedorve: de oude was toch al versleten.

aodgedinde (zn, m): oudgediende, iemand die vroeger gediend heeft.

aojao (uitroep): ach ja, o ja, dat is zo, bevestiging van iets.

aojers (zn, v): ouders.

aojerwets (bn): ouderwets.

aojwieverkal (zn, m): praatjes, wijvenpraat, kletspraat.

aol (zn, m): nokbalk van een dakgeraamte.

aom (zn, m): adem.

aomele (zn, v): houtskoolresten onder de as, nog bruikbaar in stoof of strijkijzer.

aomele-iezer (zn, o): strijkijzer dat heet gemaakt werd met houtskool.

aomezeiksel (zn, v): mier. Ook: aomezeiker.

aor (zn, v), aore, äörke: aar, korenaar, aar van rogge of tarwe.

aor (zn, v), aore, äörtje: een halve cent.

aos (zn, m), äös, äöske: knoest in het hout, kwast. Dae houwde op 'ne aos: bot vangen. Als een jongen een meisje vroeg om naar huis te brengen en zij wou niet; een blauwtje lopen.

aos (zn, v), aose, eske: as, de as van een kar. Vur angere de aose oetdrage: de schuld van anderen op zich nemen.

aos, (zn, m) äös, äöske: aas in kaartspel.

aosebak (zn, m), aosebek, aosebekske: asbak.

aosem (zn, m): asem, adem, lucht.

aose (zn, v): as uit kachel of fornuis, of uit de pijp.

aoslegónsdig (zn, m), ook asgónsdig: aswoensdag.

aosekruutske (zn, o): askruisje op aswoensdag.

aosezintjel (zn, m): as van steenkool in de vorm van sintels, gruis.

aovend (zn, m), **aovende**, **äövendje**: avond.

aovendaete (zn, o): avondeten, avondbrood.

aovendlóch (zn, v): avondlucht.

aovendmaol (zn, o): avondmaal, avondeten, het laatste avondmaal.

aovendroeëd (zn, o): avondrood.

aovendoor (zn, o): avonduur.

aoze (ww) **aosde**, **geaos**: azen, bijv azen op een erfenis.

apegape (ww): deel van de uitspraak: Hae likt op apegape: hij ligt op sterven.

apenoot (zn, v), **apeneut**, **apeneutje**: apenoot, pinda.

appel (zn, m), **appele**, **eappelke**: appel. **Appele en paere sjume** (kinderspel): De appele en de paere hoofde neet riep te zien vur te sjume. Wae ote ouch altied de kits mèt op. As we veul appele en paere hejje, dan deje we ze in 'ne moenik legge. 'ne Moenik det was 'ne boog in 't hui of sjtroeë. Dao lete we de appele ein of twieë waeke in ligge, dan wore die lekkerder. We zien mèt sjume d'r dök tösse oet mótte gaon. Ouch deje we dök 'nen appel in d'n ove legge wies det dae half gaar waas. Waas ouch lekker. De appele kriege óngerhand gouwe sjtertjes: appels kun je lang bewaren en zijn dan meer waard.

appeleboom (zn, m), **appelebuim**, **appelbömke**: appelboom.

appelemoos (zn, m) **appelemeuske**: appelmoes.

appesien (zn, v), **appesiene**, **appelsienke**: sinaasappel.

appesjief (zn, v), **appelsjieve**, **appesjiefke**: appelschijf.

appelekits (zn, v), **appelekitse**, **appelekitske**: klokhuis van appel.

appelpaer (zn, v): appel in de vorm van een peer.

appeteek (zn, v), **appeteke**, **appeteekste**: apotheek.

aprensie (zn, v): aanstalten. Als een koe bij de stier komt, zegt men: Hae makt aprensie. Uit het Frans.

april (zn, m): april. April naat? Dan vrit de kouw zaat: een natte april geeft voldoende gras. April mót mei de aore levere: goed weer in april, belooft veel goeds in mei.

arig (bn): aardig, vreemd. Ich ving det arig: ik vind dat eigenaardig, opvallend.

as (bw): als. Zowel van voorwaarde als van tijdsaanduiding. As de as brikt vèlt de ker: als dat maar goed gaat. As God bleef: als God beliefd, wens van gelovige mensen bij afscheid e.d.

asjtransie (zn, v): verzekering van have en goed tegen brand, sterfte, storm, hagel.

astebileef (bw): alsjeblieft.

atrappere (ww): op heterdaad betrappen. Aha, menneke, dao atrappeer ich dich.

awwieë (uitroep): ojee, uitroep van pijn.

B

baalsjolk (zn, m), baalsjolk, baalsjölkske: schort van jute gemaakt van een baalzak.

baan (zn, v), bane, baenke: baan, weg. De baan opgaon: op weg gaan.

baar (bw) contant, helemaal. Doe moos mich in baar geldj oetbetale. Daen eimer kan ich neet aanvatte, hae ès baar vol water. Dat fieëst waas nou baar niks. De kelder waas baar volle. Baar nieks: helemaal niets.

baard (zn, m), baarde, baerdje: baard. Dao waas d'n baard neet mèt aaf: die muis had nog een staartje, er waren nog problemen. **babbeleguutje** (zn, o), babbeleguutjes: gegniffel van kinderen. Nou sjtil, gen babbeleguutjes mier.

babbeltje (zn, o), babbeltjes: snoepje.

baedelaer (zn, m): baedelaers, baedelaerke: bedelaar, schooier.

baedelaerspens (zn, m), baedelaerspens, **baedelarspenske**: maag die alles kan verdragen.

baedelaersvolk (zn, o): bedelaarsvolk, schooiers.

baedelbreëf (zn, m) baedelbreve, baedelbreëfke: bedelbrief.

baedele (ww): baedelde, gebaemeld: bedelen.

baeje (ww) bedde, gebèjd, gebaeje: bid-den. Det mins bejt Ozze Livven Hier van 't kruuts: die bidt heel veel. D'r zich vanaaf make, wie Frans van baeje: er zich vanaf maken.

baemd (zn, v) baemde, baemdje: beemd, niet omheinde lage waterrijke weide. Ook baendj, baenje.

baer (zn, m), baere, baerke: beer.

Baer (eigenaam): Bert, ook Bertes. Komt van Lambert.

baeter (bn): good, baeter, bèste: beter.

baeterkoup (bn): goedkoper.

baevaart (an, v): bedevaart. We plaogten èlk jaor èns te baevaart te gaon.

bag (zn, v), bagge, begske: big na 8 weken.

bagere (ww): in koorts ijlen.

baggekuë (zn, v), baggekuës, baggekutje: biggenkooi.

baje (ww), baajde, gebaajd: baden, pootje baden in de beek.

bak (zn, v), bek, bekske: bak.

bakbieëst (zn, o): bakbeest. Niet alleen voor beest, maar voor groot, zwaar en noeilijk verplaatsbaar voorwerp.

bakettere (ww): aarzelen met aanvang. Laot os nou neet langer bakettere, anders zien we te laat.

bakgaerd (zn, v): dunne sliet (kale tak) van een vuilboom (hangkaarsenhout) te gebruiken door de rietdekker om dit dik op de lat-ten te klemmen.

bakke (ww), beek, gebakke: bakken. Maar ook bijna het tegenovergestelde: 't heet hel gebakke vannaach: het heeft hard gevoren vannacht. 't Heet zoe hel gebakke, det de sjtein oet de grónk kómme: het heeft zo hard gevoren, dat de stenen uit de grond komen.

bakhoe (zn, o), bakhoezer, bakhuuske: bakhuis.

bakkruker (zn, v), bakkrukerre, bakkrukerke: bakkruiwagen.

baktank (zn, m), bakteng, baktengske: baktand.

baktroog (zn, m), baktroge, bakträögske: baktrog, deegtrog.

bakvees (zn, m), bakvèsse, bakvèske: bakvis, klein visje om te bakken, tienermeisje.

bal (zn, m): bel, belke: bal. Bel gójje (kinderspel): det deje de maedjes veul. Ze gójde ouch wel mèt twieë of veer bel taegde de moor. Ze lierde det mèt eine bal taegde de moor en dan inne heng klappe en dan wer griepde.

Balder (plaatsnaam): Baarlo. Balderse minse, 't dörp Balder: Baarlose mensen, het dorp Baarlo. In Baarlo als 'Baolder' aangeduid.

baljutere (ww), ook baljoetere: onrustig spelen van kinderen.

bammele (ww), bammelde, gebammeld: schommelen.

bandeet (zn, m), bandete, bandeetje: bandiet.

bandj (zn, m): perceel met gras begroeid en niet beweide maar gemaaid. Veel perceelnamen als 'bendje' en 'baendj' zijn hiervan afgeleid.

angesjiet (zn, m): angesjieters, angesjieterke: angsthaas. Eine dae gauw bang ès, ès gauw gejaagd: iemand die bang is, slaat snel op de vlucht.

bank (zn, v), benk, benkske: bank.

bank (zn, m), beng, bengske: auto- of fietsband.

bankiezer (zn, o), bankiezers, bankiezerke: bandijzer om het wiel van de kar, of om een houten ton.

bankpepeer (zn, o), bankpepere, bankpepeerke: bankpapier.

bankroot (bn), ook: bankrot: bankroet, failiet.

banksjroef (zn, v), banksjroeve, banksjruufke: bankschroef.

banksjtèl (zn, o), banksjtèlle, banksjtèlke: bankstel.

baof (zn, m), bäöf, bufke: dik vel onder de kin.

baog (zn, m), bäög, bäögske: boog.

bäöke (ww), bökte, gebökt: huilen, hard schreien met veel misbaar en tranen. Wat sjteit det vieë toch te bäöke.

baom (zn, m) bäöm, bumke: bodem.

barak (zn, v), barakke, barekske: houten keet. Ook: dwarsbalkje in een karburrie.

barremaeter (zn, m), barremaeters, barremaeterke: barometer.

bars (zn, m), barste, bersje: barst.

Bartel (eigenaam): mannennaam.

basta (bw): uitroep of bevel. Stop, halt. En nou, sjei oet, basta d'r mèt.

bate (ww), badde, gebat: baten.

batjakker (zn, m), batjakkers, batjekkerke: haveloos geklede bedelaar en landloper.

batje (zn, o), batjes: schooier, iemand die er slordig bijloopt.

batraaf (zn, m), batrave, batraefke: scheldnaam voor jongen/man, deugniet. Maar ook voor landloper en straatschuimer. Waar dich d'rveur des te die batrave neet in hoes kriegs.

bats (zn, v), batse, betske: bil, bovenste deel van achterbeen, verbinding met heupgewricht. De varkensbil of bats wordt hier sjink van schenkel en in AN met ham gelijkgesteld.

battere (ww): drukte of lawaai maken. Zuu hebbe gebatterd det os hure en zeen verging.

bazelaer (zn, m), bazelaers, bazelaerke: iemand die het niet zo nauw neemt met de waarheid. Ook: wazelaer.

bazele (ww), bazelde, gebazeld: onzin uitkramen.

bèd (zn, o), bèdde, bèdje: bed. Doe kumps van bèd op sjtroee: je komt van de regen in de drup. Me mót zich neet oetdoon, vurdet me nao bèd geit: men moet z'n fortuin niet onder de erfgenamen verdelen tijdens z'n leven. Waem 't bèd verköpt, likt mèt de vot in 't sjtroee: je moet de gevolgen van ondoordacht handelen dragen. Nao bèd gaon as me de rubbe vanne zolder koos tèlle: naar bed gaan als men de ribben van het plafond nog kon tellen, dus voor het helemaal donker was.

bedaest (bn): goedaardig.

bèddegood (zn, o): beddegoed, lakens en kussens.

bèddekroek (zn, v), bèddekroeke, bèdekruuske: bedkruik, kruik met water om bed te verwarmen.

bèddesjprei (zn, v), bèddesjpreie, bèdesjpreike: bedsprei.

bèddewermer (zn, m), bèddewermers, bèddewermerke: beddenwarmer, ondersteek, beddenpan met lange steel.
bedèkke (ww), bedèkde, bedèkt: bedekken, toestoppen.
bedene (ww), bedinde, bedind: bedienen, laatste sacrament toedienen. Hae ès bedind.
bedeile (ww), bedeilde, bedèld: bedelen.
bedeiling (zn, v), bedeilinge, bedeilingske: bedeling.
bedengske (zn, o), bedengskes: bedankje, dankwoord.
bedèrve (ww), bedórf, bedorve: bederven.
bèdgerdien (zn, o), bèdgerdiene, bèdgerdienke: bedgordijn.
bedinde (zn, m), bedindes, bedindeke: bediende, diestbode.
bedinke (ww), bedaach, bedaacht, bedach: bedenken. Te vreug gedaon en te laat bedaach, heet mennigein in 't leid gebraoch: denk goed na, eer je iets doet.
bedinkelik (bw): bedenkelijk.
bedinktied (zn, v): bedenktijd.
bèdkoets (zn, v): bedstee in een alkoof of muurnis, afgeschermd door deuren of gordijnen.
bedoon zich (ww): zich opwinden. Bedoon dich neet: wind je niet op, stel je niet aan.
bèdpoos (zn, m), bèdpooste, bèdpeuske: beddepoot.
bedraag (zn, o), bedrage, bedraegske: bedrag. Ook: ontzag. Hae kreeg d'r bedraag van: hij was ervan onder de indruk.
bedrege (ww), bedroog, bedroge: bedriegen.
bedregerej (zn, v): bedregereje, bedregerijke: bedriegerij.
bedreuwig (bw): bedroevend.
bedreufd (bn), bedreuver, bedreufste: bedroefd.
bedrief (zn, o), bedrieve, bedriefke: bedrijf.

bedrieve (ww), bedreef, bedreve: bedrijven.
bedrievig (bn): bedrijvig, druk, bezig.
bedrökt (bw): bedrukt.
bedroog (zn, m): bedrog.
bedrupe zich (ww), bedroop, bedrope: zich bedruipen.
bedudend (bw): beduidend, aanmerkelijk, duidelijk.
beduje (ww), beduujde, beduujd: betekenen, beduiden, betekenis toekennen.
beduvele (ww): beduvelde, beduvelde: beduvelen.
bedwinge (ww), bedwóng, bedwóng: bedwingen.
beechsjtoul (zn, m), beechsjteul, beechsjtulke: biechtstoel.
beechte (ww): beechde, gebeechd: biechten.
beer (zn, o), beerke: bier. Keul beer bringt wermte: koel bier verhit de gemoederen. Dae heet 't beer in de sjtevels sjtaon: die is flink bezopen.
beerboek (zn, m), beerbuuk, beerbuukske: bierboek.
beerbrówwer (zn, m), beerbrówwers, beerbrówwerke: bierbrouwer.
beerbrówwerej (zn, v), beerbrówwereje, beerbrowwerejke: bierbrouwerij.
beerflaes (zn, v), beerflaese, beerflaeske: bierfles.
beerglaas (zn, o), beerglazer, beerglaeske: bierglas.
beerkan (zn, v), beerkanne, beerkenke: bierkan.
beerker (zn, v), beerkerre, beerkerke: brouwerskar.
beertank (zn, m): beerteng, beertengske: tand van een varken. D'n beertank trèkke: gaan trouwen.
beertón (zn, v), beertónne, beertónke: bierton.
beervaat (zn, o), beervate, beervetje: biervat.

bees (zn, o): bies. Bese mat: biezen mat.
beesmèlk (zn, v): eerste melk van een koe die pas gekalft heeft. Moos se nag get beesmèlk hebbe?: werd gevraagd als iemand niet op gang kon komen met werken.
beestemoder (zn, v): grootmoeder, oma.
beestevader (zn, m): grootvader, opa.
beeste (bn): beste.
beeste kamer (zn, v): zitkamer, huiskamer.
befet (zn, o), befette, befetje: buffet.
begaje (ww): tegoed doen, veel eten. Wat 'n lekker flaaï, dao zolle we os 'ns good an begaje: wat een lekkere vlaai, daar zullen we eens lekker van smullen. Hae begadje zich good an die flaaï.
begaave (ww), begoof, begaef: begeven.
begaofd (bn): begaofder, begaofste: begaafd.
begaofele (ww), begaofelde, begaofeld: iemand aftuigen, aframmelen. Zich begaofele: eten. Dae begaofelde zich dao good want 't waas vur niks: hij maakte van de gelegenheid gebruik omdat het niets kostte, hij at als een varken.
begaoving (zn, v), begaovinge, begaovingske: bevanging, stuip, toestand. Zuuj kreeg 'n begaoving: ze viel flauw, ze kreeg de stuipen. Ook kinderstuipen.
begien (zn, v), begiene, begienke: zuster, non.
begleie (ww), beglèdje, beglèdj: begeleiden.
begriepe (ww), begreep, begrepe: begrijpen.
begroeëte (ww), begrudde, begrut: begroten. Ook begruëte. De kooste woorte begruët: de kosten werden begroot.
behäörd (bn): behaard, harig.
behange (ww), behóng, behange: behangen.
behaod (zn, o): behoud, instandhouding.
behaoje (ww), beheel, behaoje: behouden.
behaojes (bw): behoudens, behalve.

beheie (ww) beheide, beheid: drukte maken, gedoe veroorzaken.
behelpe, zich (ww), beholp zich, beholpe: behelpen.
behelse (ww): inhouden. Wat behelst det was doe zeess?: wat betekent dat?
behenger (zn, m), behengers, behengerke: behanger, schilder-behanger.
beheuje (ww): beheujde, beheujd: behoe-den.
beheufte (zn, v): behoefte.
beheuftig (bw): behoeftig, arm.
behoesd (bw): behuisd.
behölpzaam (bw): behulpzaam, hulpvaardig.
behure (ww), behuurde, behuurd: behoren.
behuurlik (bw): behoorlijk.
beie (bw): beide, beiden. Van beis kankte: van beide kanten.
bein (zn, o), bein, bènk: been. Dae heet gen sjpinneweb tösse de bein: die heeft geen spinnenweb tussen de benen, die is altijd in de weer.
beinsjtök (zn, v), beinsjtökke, beinsjtökske: beenkap, beenstuk.
bej (vz): bij. Hae ès nag good bej: hij is nog goed bij zijn hoofd. Wordt ook gebruikt als voorvoegsel bij een instemming of ontkenning ter versterking. Bej jao, bej nae, bej zeker: wel ja, wel nee, wel zeker.
bej (zn, v), beje, bejke: bij.
beje (ww), booj, geboje: bieden.
bejein (vnw): bijeen, bij elkaar, samen.
bejekogel (zn, m): hoofd- en halsbescherming met fijn gaas bespannen en uitzichtsvlak. Door imker gebruikt bij het af- en opnemen van een bijenzwerm.
bejepik (zn, m): klein vogeltje, koolmees, boomklever.
bejhaoje (ww): bijhouden.
bejkalle (ww), kalde bej, bejgekald: bijpraten.
bejpaose (ww), paosde bej, bejgepaost: bijpassen.

bejsjödde (ww), sjödde bej, bejgesjöd: bij-schudden.

bejsjoeve (ww), sjoof bej, bejgesjoefd: bij-schuiven.

bejsjtoffere (ww), sjtofferde bej, **bejgesjtofferd**: bijlappen, helpen bij 't leren.

bejsjrieve (ww), sjreef bej, bejgesjreve: bij-schrijven.

bejtelle (ww), tælde bej, bejgetæld: bijtel-len.

bejverdins (zn, m), bejverdinste: bijver-dienste.

bejveurbêld (bw): bijvoorbeeld.

bejwerme (ww), wermde bej, bejgewermd: bijwarmen.

bejzaak (zn, v): bejzake, bejzaekske: bij-zaak.

bejzette (ww), zette bej, bejgezat: bijzet-ten.

bejzechtig (bn): bijziend, kortzichtig.

bekalle (ww), bekalde, bekalde: bespreken.

bekans (bw): bijna, ongeveer. Dao kwaam ich bekans ónger d'n tram: bijna was ik onder de traom gekomen; vaak gezegd om de relativiteit van zaken aan te duiden.. Op det fieëst wore we met de familie bekans hieël bejein: op dat feest was bijna de hele familie samen.

bekenne (ww), bekende, bekend: beken-nen.

bekeustige (ww), bekeustigde, bekoostig: bekostigen.

bekieke (ww), bekeek, bekeke: bekijken.

bekieks (zn, m): aandacht, bekijks.

bekiere (ww), bekierde, bekierd: bekeren. Ich weit neet woe ich bekierd bèn: ik weet me geen raad.

bekker (zn, m), bekkers, bekkerke: bakker. De bekker zit in 't broeëd: werd gezegd als het brood teveel gist bevatte. Woe d'n brow-
wer veul kumt, hooft d'n bekker neet te kome: waar ze veel drinken, eten ze niet veel.

bekkerej (zn, v), bekkereje, bekkerejke: bakkerij.

bekkersker (zn, v), bekkerskerre, bekkers-kerke: bakkerskar.

bekkerstroog (zn, m), bekkerstroege, bekkerströgske: baktrog, kneedbak.

bekoupe (ww), bekoochde, bekooch, ook NH bekochde, bekoch: bekopen.

beklaag (zn, o): beklag.

beklatere (ww), beklaterde, beklaterd: be-kladden, besmeuren.

bekleie (ww), beklèdje, beklèdj: bekleden. bekleijing (zn, v): bekleding, behangsel.

beklumme (ww), beklóm, beklómme: be-klimmen.

beknóje (ww), beknójde, beknójd: be-knoeien.

bekoerlik (bw): bekoorlijk, charmant, aan-trekkelijk.

bekome (ww), bekwaam, bekwoom: beko-men.

bekómme (ww), bekómmerde, bekóm-merd: bekommeren.

bekónkele (ww), bekónkelde, bekónkeld: bekonkelen.

beköstige (ww), beköstigde, beköstigd: be-kostigen.

bekrómppe (bn), bekrómpener: bekrompen.

bekwaom (bn): gereed, geschikt, volleerd, in staat. Eigenaardig dialectgebruik bij 't vlas roten. Na 't roten en het drogen werd bepaald dat het gereed was voor de braak: 't Vlaos ès bekwaom.

belangriek (bn), belangrieker, belangriek-ste: belangrijk.

belangsjtelling (zn, v): belangstelling.

belaeft (bn), belaeftder, belaeftste: be-leefd, fatsoenlijk. Belaeft zien koost gen geldj: beleefdheid kost niets.

belaeve (ww), belaeftde, belaeft: beleven.

belaeze (bn): belezen.

belangeloeës (bw): belangenloos, zonder eigen voordeel.

bèlder (zn, m), bèlders, bèlderke: bede-laar.

bèldj (zn, o), bèlje, bèldje: beeld.

beleidige (ww), beleidigde, beleidigd: bele-digen.

beloeëne (ww), beloeënde, beloeënd: belo-nen.

beloeëning (zn, v), beloeëninge, be-luningske: beloning.

beloesjtere (ww), beloesjterde, beloesjterd: beluisteren.

belroeës (zn, v): belroos, wondroos, huid-ontsteking.

Belsj (zn, m), Belzje, Belsjke: Belg. Belsj paerd: Belgisch trekpaard. 't Belsj: België.

belul (zn, o): benul, begrip.

bemeeste (ww), ook: bemèste; bemeesde, bemeest: bemesten.

bemeuje (ww), bemudde, bemujd: bemoei-en.

bemiezele (ww), bemiezelde, bemiezeld: iemand iets wijs maken, lichte fraude ple-gen.

bemmele (ww), bemmelde gebemmeld: bengelen, bengelde, gebengeld.

bementige (ww), bementigde, bementigd: in conditie blijven. Hae bementigt zich nag good.

bemoje zich (ww), bemoojde zich, zich be-moojd: zich bemoeien. Zie: bemeuje.

ben (zn, v), benne, benke: de combinatie van een lange ruif met daaronder een voer-goot voor schapen op stal.

benèjd (bw): benieuwd.

beneume (ww), benumde, benumd: benoe-men.

benieje (ww), beneej, beniejd: benijden.

beniejenswaardig (bw): benijdenswaardig.

benitsele (ww), benitselde, benitseld: schrapen, krenterig zijn. Wat ès det wiefke toch benitseld.

benjig (bn): stijf, stug of droog, mn van land. Benjig waer: te warm en te droog weer.

bènne (vz): binnen.

bènnelank (zn, m), bènneleng, bènnel-bendje: binnenband.

bènnelieve (ww), bleef bènnel, bènnelieve: binnenblijven.

bènnelinge (ww), braoch bènnel, bènnel-gebracht, ook NH: brach bènnel, bènnel-gebrach: binnenbrengen.

bènnelank (zn, o), bènnelenjer, bènnelend-je: binnenland.

bènnemoor (zn, v), bènnemore, bènnemurke: binnemuur.

bènnelak (zn, v), bènnel-plek, bènnelplekske: binnenplaats, gesloten erg van een boerderij.

benzien (zn, m): benzine.

bepaald (bw): bepaald.

beplekke (ww), beplekte, beplekt: beplak-ken.

bepliesjtere (ww) bepliesjterde, be-pliesjterd: bepleisteren, stucadoren.

beraoje zich (ww), beraojde zich, zich be-raoje: zich beraden.

berappe (ww), berapde, berapt: vergoeden of betalen van schuld. Wat ge dao oetgehald hebt, zult ge ouch mótte berappe.

berg (zn, m), berge, bergske: berg.

bergaaf (bw): bergaf.

berieje (ww), bereej, bereje: berijden.

Beringe (plaatsnaam): Beringe.

bèrkeboom (zn, m), bèrkebuim, bèrke-bömke: berkenboom.

Berlien (plaatsnaam): Berlijn.

berm (zn, v), berme, bermke: graanmijt.

Berm make: in d'r ougst ginge we wel mei nao 'ne boor helpe mèt berm make. Det wore groeëte huip kore of haver en dan mooste wae de gerve op d'n berm góje. We kreg
mei e glaeske grenedien en saoves e kwartje.
bermhertig (bn), bermhertiger, bermher-tigste: barmhartig.

bermplak (zn, m), bermplek, bermplekske: plaats in de schuur voor graanopslag.

bermiet (zn, v), bermiete, bermietje: kopen ketel met rond en los hengsel waarin men boven een open vuur kookte. In de benodigde maten van 1 tot 25 liter, of als voerketel van 50 tot 75 liter.

beroost (bn): beroest, verroest.

berope zich (ww), bereep zich, zich berope: beroepen.

berreves (bw): barvoets. Ook: berves.

beruie (ww), beruide, beruid: berouwen.

besiefere (ww), besieferde, besieferd: besijferen.

besjamd (bw): beschaamd.

besjaofd (bn), besjaofder, besjaofste: beschaafd.

besjaot (zn, m): noodmuskaat.

besjaotrief (zn, v), besjaotrieve, besjaotriefke: rasp voor noodmuskaat.

besjaoving (zn, v), besjaovinge, besjaovingske: beschaving.

besjeddige (ww), besjeddigde, besjeddigd: beschadigen, vernielen.

besjeftigd (bn): bezet, druk.

besjeid (zn, o): bevestiging van een afspraak of toezegging van een belofte, uitleg over een zaak. Ich gaef dich nag besjeid of 't doorgeit. Ich heb dao noeët gen besjeid van gekrege. Besjeid wete: ervan afweten, op de hoogte zijn. Besjeid zegge: waarschuwen.

besjeie (bn): bescheiden, terughoudend, ingehouden.

besjeijigheid (zn, v): bescheidenheid.

besjete (ww), besjoot, besjote: beschieten.

besjete zich (ww), zich besjeet, zich besjete: beschijten, voor de gek houden. Dae vult zich besjete: die voelt zich bedonderd.

besjlaag (zn, v): beslag, infarct.

besjlaagkuup (zn, v): beslagkuip ineen brouwerij voor bierbeslag.

besjlabbere (ww), besjlabberde, besjlabberd: vuil maken met iets, besmeuren, bevullen.

besjlaon (ww), besjloog, besjlage: beslaan.

besjloet (zn, o), besjloete, besjluutje: besluit.

besjloete (ww), besjloot, besjlote,: besluiten.

besjpèje (ww, besjpèjde, besjpèjd: bespuwen.

besjpeule (ww), besjpölde, besjpöld: bespelen.

besjpraeke (ww), besjprook, besjproke: bespreken.

besjprinkele (ww), besjprinkelde, besjprinkeld: besprenkelen.

besjöldige (ww), besjöldigde, besjöldigd: beschuldigen.

besjpuite (ww), besjpötj, besjpote: bespuiten.

besjrieve (ww), besjreef, besjreve: beschrijven.

besjtaeke (ww), besjtook, besjtoke: omkopen. Ook: iemand verrassen door aanbieding van een geschenk bv met Nieuwjaar. Men probeerde dan de anderen te vlug af te zijn. Ich heb eur nejjaor aafgewonne.

besjtaon (ww), besjtóng, besjtange: bestaan.

besjtaon (zn, o): bestaan.

besjteje (ww), besjtède, besjte: besteden.

besjtel (zn, o): rond en plat wittebroodje met krenten van boven, voorzien van een putje, bruin glanzend. Het werd aan kinderen gegeven met nieuwjaar door ouders en grootouders.

besjtèlle (ww), besjtèlde, besjtèld: bestellen. Dao ès get besjtèld: zij is in verwachting.

besjteure (ww), besjteurde, besjteurd: besturen.

besjtraole (ww), besjtraolde, besjtraold: bestralen.

besjtraote (ww), besjtraode, besjtraot: bestraten.

besjtraove (ww), besjtraofde, besjtraoft: bestraffen.

besjtrieje (ww), besjtriedje, bejtreje: bestrijden.

besjtrieke (ww), besjtreek, besjtreke: bestrijken.

besjtrouwe (ww), besjtrouwde, besjtrouwd: bestrooien.

besjtumme (ww), besjtumde, besjtumd: bestemmen.

besjtuur (zn, o), besjture, besjtuurke: bestuur.

besjummeld (bw): beschimmeld.

besjuut (zn, v), besjute, besjuutje: beschuit. Besjuut halt niks oet: het haalt niets of weinig uit. Besjuut niks: niets helpt niets.

beskuul (zn, v), beskule, beskuultje: bascule, weegtoestel.

bessem (zn, m), bessems, bessemke: bezem. Ook wel: besem. Hejs te mer hei gevreete, dan hejs te wel bessems gesjete. Hae sjtook d'n bessem oet: zijn vrouw was niet thuis. Ziene wil sjteit achter 'nen bessemsjteel: hij heeft thuis niets te vertellen. Dae góng d'r ouch mèt d'n grove besem óvver: hij keek niet zo nauw; deed het met de Franse slag. Hae ès geland op 'ne bessemsjteel: hij is een vreemde en is in deze streek aangekomen zonder bezit. Dao vaege ze de taofel mèt d'n bessem aaf: daar kijken ze niet zo nauw.

betale (ww), betalde, betald: betalen.

beteachte (ww), beteechde, beteecht: betichten.

beteikene (ww), beteikende, beteikend: betekenen.

betoepe (ww), betoepde, betoep: bedriegen, bedotten.

betraachte (ww), betraachtte, betraacht: betrachten.

betrèkke (ww), betrokke, betroogd: betrekken. Det naat waer heet mich mèt d'n ougst betroogd. Dao heet det jónk mich be-

troogd. In de wei door stier besprongen en te jong bevrucht rund. Wordt ook gebruikt bij aanranding van mensen.

betrèkkelik (bn), betrèkkeliker, betrèkkelikste: betrekkelijk.

betwiefele (ww), betwiefelde, betwiefeld: betwijfelen.

beugelbol (zn, m), beugelböl, beugelbölke: beugelbal.

beugelrink (zn, m), beugelring, beugelringske: beugelring.

beunere (ww), beunderde, gebeunerd: klokkenluiden.

beunes (zn, m), beunese, beuneske: grof en zwaar iemand, iets wat groot en zwaar is.

beusel (zn, m), beusele, beuselke: bos, bos bloemen, bepaalde hoeveelheid.

beusele (ww), beuselde, gebeuseld: ophopen, bossen maken.

beus (zn, m), beuse, beuske: bos.

beuveste (bn): bovenste.

bevalle (ww), beveel, bevalle: bevallen.

beveurdeile (ww), beveurdèlde, beveurdèld: bevoordelen.

bevoele (ww), bevoelde, bevoeld: bevullen, smerig maken, vuil maken, verontreinigen.

bevraoge (ww), bevraag, bevraagd: onderwerpen.

bevreze (ww), bevroor, bevrore: bevriezen.

bevreje (ww), bevrejde, bevrejd: bevrijden.

bevrindj (bw): bevriend.

bewaarsjoeël (zn, v): kleuterschool.

beweus (bw): bewust.

bewies (zn, o), bewieze, bewieske: bewijs.

bewieze (ww), bewees, beweze: bewijzen.

bewierouke (ww), bewierokde, bewierokt: bewieroken.

bewinjele (ww), bewinjelde, bewinjeld: verbinden, inzwachten, omwikkelen.

bewoeëne (ww), bewónde, bewónd: bewonen.

bewoeëner (zn, m), bewoeëners, bewuënerke: bewoner.
bewóngere (ww), bewóngerde, bewóngerde: bewonderen.
bezaete (bw): bezeten.
bezaetene (zn, m): bezetene.
bezat (bw): bezet. Hae ès good bezat: hij zit goed in zijn vet.
bezeen (ww), bezoog, bezeen: bezien.
bezeens (zn, o): bekijks, aandacht.
bezei (zn, o), ook: bezeie: verstand, besef, benul. Hae góng d'r sóngere bezeie op in.
bezètte (ww), bezat, bezat: bezetten. Ook: pleisteren, stukadoren
bezeuk (zn, o): bezoek.
bezeuke (ww), bezóch, bezóch: bezoeken.
beziejes (bw): behalve, eraast. Ook: van opzij.
bezinge (ww), bezóng, bezóngere: bezingen.
bejwaord (bn): bedrukt, bezwaard.
bejwaor (zn, o), bejwaore, bejwäörke: bezwaar, hinderpaal, beletsel.
bejwaore (ww), bejwaorde, bejwaord: bezwaren.
bejwaorlik (bw): bezwaarlijk, moeilijk.
bejwèdj (bw): bezweet.
bejwieges (bw): behalve, om te zwijgen van. Jao, ze wore, gluif ich, al dao, bejwieges oos Nel. Ich kan in bèd neet werm were, bejwieges heit!
bezónger (bw): bijzonder.
bezonje (zn, v): beslommering, zorg. Wat maks doe dich veul bezonjes.
bezore (ww), bezoorde, bezoord: bezuren, spijt van krijgen.
bezroen (zn, v), bezroene, bezruunke: boezeroen, werkhemd.
bibbernaas (zn, m): iemand die het altijd koud heeft.
bieëst (zn, o), bieëster, bieësje: beest.
bieëstig (bw): verschrikkelijk, heel erg, enorm.
biebel (zn, m), biebel, biebelke: bijbel.

biebele (ww), biebelde, gebiebelde: lezen, veel lezen.
biel (zn, m), biel, bielke: bijl.
bier (zn, m), biere, bierke: beer, mannetjesvarken.
bies (zn, v), bieze, bieske: regenbui.
biesaechtig (bw), ook NH biesechtig: buiig, regenachtig.
biesjop (zn, m), biesjoppe, biesjöpke: bischop.
biete (ww), beet, gebete: bijten. Hae ès gebete: hij is nijdig.
bietje (bw): beetje. Alle bietjes helpe zag de begien en pise in de zieë. Dat zegt men als iemand denkt dat hij hard gewerkt heeft, maar in feite weinig werk verzet heeft.
bieze (ww), biesde, gebiest: rennen van het vee op een opgejaagde en wilde manier, met opgeheven kop en staart door de wei. Kiek die keuj èns bieze.
biggarts (zn, m): het schrijnend gevoel dat ontstaat aan de huid van de binnenkant van beide billen als men te lang loopt bij heet weer en door stoffig land. Hae heet d'n biggarts.
bies (zn, v), bieze, bieske: regen- of sneeuwvui. We gaon d'r nou door, zoëë gauw as de bies over ès.
binge (ww), bóng, gebóngere: binden.
bingel (zn, v), bingels, bingelke: elastieken kousenband, voorheen algemeen bij vrouwen en kinderen in gebruik. Trèk dien hozen èns op en doot die bingels boven de kneen.
bingele (ww), bingelde, gebingeld: bengel, schommelen.
blaad (zn, o), blaer, bledje: blad.
blaffe (ww): blafde, geblaft: blaffen, NH, zie blaofe.
blajere (ww), blajerde, geblajerd: bladeren.
blajerdeig (zn, o): bladerdeeg voor de vlaai.

blaofe (ww), blaofde, geblaofd: blaffen.
blaofe (ww), blaofde, geblaofd: roken.
blaoker (zn, m), blaokers, bläökerke: roker, stoker, ook: blaker. Zien veur wore zoëë zjwart wie 'nen blaoker.
blaor (zn, v), blaore, bläörke: blaar. As t'r bej raegre blaore op 't water kome, raegent 't nag drej daag: als er blaren op het water kome tijdens de regen, regent het nog drie dagen.
blaos (zn, v), blaofde, bläöske: varkensblaas.
blaos (bn): blank. Zowel voor iemands uiterlijk als voor overstroming. Die ganse wei ès blaos water.
blaofe (ww), blees, geblaofde: blazen.
blauw (bn): blauw.
blauwpupke (zn, o): blauwsel voor het wit maken van de was.
blauwverver (zn, m), blauwververs, blauwververke: blauwverver van linnen.
bleek (zn, m): blik. 'n Doeës van bleek: een blik.
bleik (zn, m), bleike, bleiske: ronde kuil als waterput voor vee, spoelplaats tegen brand en voor het roeten en bleken van vlas en linnen. Wordt ook 'drink' of 'rien' genoemd.
bleik (bn): bleek. Bleike pot: witte kool.
bleike (ww), blèkde, geblèkt: bleken. De was oppe bleik legge.
blej (bn), blejjer, blejste: blij. De bleje gaon veurop: als er een rijke oom of tante wordt begraven, azen de erfgenamen op de erfenis en lopen vooraan in de lijkstoet.
blejdsjap (zn, v): blijdschap.
blejsjpel (zn, o): blijspel.
blèksem (zn, m): bliksem.
Blerrick (plaatsnaam): Blerick.
bleuje (ww), bleujde, gebleujd: bloeien.
blieke (ww), bleek, gebleke: blijken.
blieve (ww), bleef, gebleve: blijven.
blindj (bn), blindjer, blindjste: blind.

blindjdook (zn, m), blindjdeuk, blindjdukske: blinddoek.
blinj (zn, v), blinje, blinjske: vensterluiken.
blinjenderm (zn, m), blinjenderm, blinjen-dermpje: blinde darm.
blinjedermonsjaeking (zn, v): blinden-darmontsteking.
blinjelings (bw): blindelings, zonder te kijken, op goed vertrouwen.
blinjepin (zn, m), blinjepinne, blinjepinke: sluiting, muurpin om vensterluiken vast te zetten.
blinke (ww), blónk, geblónke: blinken.
bloëët (zn, v), bloëëter, bluëtje: gelooid dierenvel, lederhuid, lederen omslag van een boek.
bloëët (bn), bloëëter, bloëëtste: bloot, naakt.
bloëëtskops (bw): blootshoofd, zonder pet.
bloëëze (ww), bloëëde, gebloëësd: blozen.
bloes (zn, v), bloeze, bluske: bloes.
bloje (ww), blódde, geblódd: bloeden. Doe moos mer net doon of dich de naas blót: net doen of je van niets weet.
blojing (zn, v), blojinge, bleujingske: bloeding.
blok (zn, m), blök, blökske: blok.
blokkedoeës (zn, v), blokkedoeëze, blokkeduëske: blokkendoos.
blom (zn, v): blome, blumke: bloem. Blome die bleuje boeten d'n tied, det geuft ein broeleft of 'n liek: bloemen die bloeien buiten het seizoen, kondigen een bruiloft of een overlijden aan.
blomebèd (zn, o), blomebèdde, blomebèdje: bloembed.
blomenhoof (zn, m), blomeheuf, blomeheufke: bloemenhof.
blomekleid (zn, o), bloemenkleed, jurk met bloemen erop.
blomemees (zn, m): bloemenmest.
blomepot (zn, m), blomepöt, blomepötje: bloempot.

blomesjtök (zn, m), **blomesjtökke**, **blomesjtökske**: bloemstuk.

blomesjtroek (zn, m), **blomesjtruuk**, **blomesjtruukske**: bloemenstruik.

blomkoeël (zn, m), **bloomkoeële**, **bloomkuëlke**: bloemkool.

blónk (bn), **blónker**, **blónkste**: bont. Ze sjlogen 'm blónk en blauw.

blónk (zn, v), **blónke**, **blunkske**: donkere plek op huid van mens, dier en plank ten gevolge van stoten en slaan.

blónk (bn), **blónker**, **blónkste**: blond.

blood (zn, o): bloed.

bloodnaas (zn, v): bloodnaze, bloodnaeske: bloedneus.

blooddrök (zn, m): bloeddruk.

bloodhónk (zn, m), **bloodhung**, **bloodhundje**: bloedhond.

bloodloes (zn, v), **bloodluus**, **bloodluuske**: bloedluis.

bloodwoors (zn, v), ook: **bloodwors**, **bloodwoorste**, **bloodworse**, **bloodwörsje**: bloedworst.

bloodaor (zn, v), **bloodaore**, **bloodäörke**: bloedader.

bloodzuger (zn, m), **bloodzuugers**, **bloodzugerke**: bloedzuiger.

bloom (zn, v), **blome**, **blumke**: bloem. Ook: **blom**.

bluë (bn): verlegen, mensenschuw, be-deesd.

bluts (zn, v), **blutse**, **blutske**: knobbel, deuk. Ook: onnozele.

bódsjap (zn, v), **bódsjappe**, **bódsjepke**: boodschap.

boebel (zn, m), **boebele**, **bubelke**: wig in het ijs. Ook: bobbel.

boed (zn, v), **boede**, **buutje**: schuilhut, werkkeet.

boeën (zn, v): boeëne, buënke: boon.

boeënesjtaek (zn, m), ook NH **boeënesjtaak**, **boeënesjtaeke**, **boeënesjtake**, **boeënesjtaekske**: bonenstaak. Dae lit

zich de boeënesjtaek oppe kop sjerp make: daar kun je alles mee aanvangen.

boeënesjtroeë (zn, o): bonenstro, stro van gedorste bonen.

boeët (zn, v), **buët**, **butje**: boot.

boek (z, m), **buuk**, **buukske**: buik.

boek (zn, m), **buuk**, **bökske**: bok. Einen aojen boek leust ouch nag wel 'n mals bledje: wordt gezegd als een oudere man een jeugdige bruid trouwt. Wie 'nen boek oppe haverkees: erg fel. Aoj buuk hebbe sjtief heur oude mensen zijn koppig en vaak onhandelbaar.

boeke (ww), **boekde**, **geboekt**: bukken.

boekepruuk (zn, v): bokkenpruik, kwaad of slecht gemutst zijn.

boekesjprunk (zn, m), **boekesjprung**, **boekesjprungske**: gekke dingen doen, bokkensprongen maken.

boekgójje (ww) **gójde** boek, **boek gegójd**: stenen in een kuil gooien.

boekpaol (zn, m), **boekpäöl**, **boekpölke**: elektriciteitspaal in de vorm van een A.

boeksingel (zn, v): riem die de beide klingen in de haam tegen de schoften van het paardenlijf houdt.

boeksjlave (ww), **boeksjlaafde**, **geboeksjlaafd**: hijgen, in ademnood komen. Kwam veel voor bij pasgeboren biggen, ook bij longontsteking. Kiek èns wie die bagke te koer gaon. Ze ligge allemaol te boeksjlave. **boeksjpringe** (ww): haajse over spelen.

boes (zn, v), **boes**, **buuske**: stuk van aarde pijpenkop.

boesj (zn, m), **busj**, **busjke**: bos. Ook: strobos.

boesjel (zn, m), **boesjels**, **buusjelke**: bundel. 'ne Boesjel blome: een bos bloemen.

boete (vz): buiten.

boetebank (zn, m), **boetebeng**, **boetebendje**: buitenband.

boetedeur (zn, v): buitendeur.

boetegewoeën (bw): buitengewoon, bijzonder.

boetehoes (zn, o), **boetehoezer**, **boetehuuske**: buitenhuis.

boetekank (zn, v), **boetekeng**: buitenkant.

boetekans (zn, v), **boetekanse**, **boetekenske**: buitenkans.

boetelank (zn, o), **boeteleng**: buitenland.

boeteleecht (zn, o): buitenlicht.

boetelenjer (zn, m), **boetelenjers**, **boetelenjerke**: buitenlander.

boetemoor (zn, v), **boetemoore**, **boetemoorke**: buitenmuur.

boetenaaf (bw): buitenaf, rondom.

boetendörps (bw): buiten het dorp.

boeteneje (zn): losliggende huizen buitenaf. In die boeteneje dao wille die oet de sjtad nag woeëne!

boetentieds (bw); buitentijds, buiten de tijd.

boeteshoes (bw): buitenshuis.

boetewiek (zn, v), **boetewieke**, **boetewiekske**: buitenwijk.

boetse (ww), **boetsde**, **geboetst**: botsen.

boeze (ww), **boesde**, **geboest**: ruw en rukkerig blazen van stormwind.

boezeroen (zn, v), **boezeroene**, **boezeruuntje**: katoenen werkhemd van blauwe of blauwwitte kleur.

boezjaar (zn, v): handel, grote hoeveelheid. Hae pikde zich d'n hieëlen boezjaar in. **bóffe** (ww), **bófde**, **gebóft**: boffen.

bóggend (zn, m): boekweit. Ook: bokend. Bokend zeit me aljaor, mer 't lökt mer èns in de zeve jaor: boekweit was een zeer riskant gewas. **Bóggend** in de mellem en haver in de sjliek, det makt d'n boor riek: als de boer boekweit in de droge grond zaait en haver in de natte grond, dan levert dat veel op.

bóggeskook (zn, m), **bóggeskeuk**, **bóggeskukske**, ook: **bokeskook**: boekweitkoek. Alles op zienen tied en boggeskook inne herfst: alles op zijn tijd.

bóggesworm (zn, v), **bóggeswörm**, **bóggeswörmke**: veenmol, verdwenen maar

vroeger het grootste ongedierte. Het maakte in de tuin oppervlakkige gangen en voedde zich met groente en wortels. *Gryllotalpa vulgaris*.

bokesmael (zn, o): boekweitmeel.

bóks (zn, v), **bókse**, **bukske**: broek. Det is 'n sjterk sjtuk in 'n aoj bóks: dat is ongelooflijk. Die heet de bóks aan: zij heeft het voor het zeggen. Dae heet 'n gój bóks aan: hij gaat niet werken. Oet de bóks mótte: naar het toilet moeten. 'n Kilo bóks en 'n óns kuntje: wordt gezegd van iemand met een te ruime broek. Wie dieker de vot, wie gróter de bóks: alles past zich aan. Dae boort zich d'n boom oet de bóks: door ondeskundig beheer en een tekort aan middelen geen verdienste. Hae heet d'r zich de bóks aan gesjeurd: hij heeft teveel gewaagd en verloren. De bóks hinkt oppen draod mer de lol ès t'r oet: gezegd van een lolbroek die geen grappen meer maakt. Hej ich mer in de bóks gesjete: was ik er maar nooit aan begonnen, ergens spijt van hebben. 't Geit um dön dor de bóks: hij krijgt het benauwd. Van zo'n bietje kèns se de bóks neet ophaoje: als je bijna niets hebt, kun je ook niets verteren.

bóks (zn, v), **bókse**, **bukske**: onderste deel van een boom, stronk.

bóksenreem (zn, m), **bóksenreme**, **bóksenrimke**: broekriem.

bóksenbingel (zn, v), **bóksebingels**, **bóksenbingelke**: elastiek om broek op te houden (bij pofbroek).

bóksepiep (zn, v), **bóksepiepe**, **bóksepiepke**: broekspijp.

bóksesjnal (zn, v), **bóksesjnalke**, **bókse-sjnelke**: gesp in broek die de taille in de maat houdt.

bóksetaes (zn, v), **bóksetaese**, **bóksetaeskes**: broekzak. Ook NH **bóksetes**, **bóksetesese**, **bókseteske**.

bókshaos (zn, v), **bókshasse**: bokshandschoen.

bol (zn, m), **böl**, **bölke**: bol. Ook: gezaagde boomstam.

bol hout (zn, m): boomstam op maat gezaagd, gereed voor bewerking.

bolderker (zn, v), **bolderkerre**, **bolderkerke**: kleine handkar.

bolhood (zn, m), **bolheid**, **bolhudje**: bolhoed.

boljutere (ww): stoeien, ruw spelen. Wat likt ge toch te boljutere! Mót alles kepot? Zie ook: baljutere.

bölles (zn, m), **böllese**, **bölleske**: hoofd, met name bij kinderen. Lot mich 'ns óvver d'n bölles sjtrieke.

bolmael (zn, o): afvalmeel na het builen van tarwe (het zeven van tarwe).

bom (zn, v): ronde houten stop die het 'bomgaat' (vulgat van een biervat) afsloot.

bómmele (ww), **bómmelde**, **gebómmeld**: boemelen, bengelen, schommelen.

bommezien (zn, v): kantoenen stof voor werkkleding, van binnen molton geruwd. Heel vroeger noemde men de stof die oppervlakkig iets glad was 'Ingels laer'.

bónd (zn, m): bond, genootschap, vereniging, maatschappij.

bónk (bn): bont. Zoeë bónk wie 'ne aegert: helemaal niet bont dus.

bónke (ww), **bónkde**, **gebónkt**: bonken. Ook: het afsteken van de 'bonklaag' (de zode van het begroeide hoogveen) gebeurde met de 'vlinkesjup'.

bónkt (bn), **bónkter**, **bónkste**: bont. Van bóvve bónkt en van ónger sjtrónk: gezegd van vrouwen die zich teveel optutten.

boochte (ww), **boochte**, **geboocht**: onrustig slapen, spelen van kinderen met beddegoed.

boog (zn, m), **beug**, **beugske**: nest, bed. Dae kumt oet 'ne gójjén boog: hij komt uit een goed gezin. 's Aoves oppe looch en 's merges oppen boog: 's Avonds niet naar bed en er 's morgens niet uit.

boogvink (zn, v), **boogvinke**, **boogvinkske**: boekvink.

book (zn, o), **beuk**, **bukske**: boek. 't Book ès al umgedrage: werd gezegd als iemand te laat in de mis verscheen.

bookhaojer (zn, m), **bookhaojers**, **bookhäöjerke**: boekhouder.

bool (bn): opgeblazen en dik. 'nen Bole faekert: een erg los witbrood. Wat 'nen bole windj. Dit over een erg zachte wind, gevolgd door een malse bui.

bool (zn, m): holle hoest.

boom (zn, m), **beum**, **bömke**: boom. Zie ook: boum.

boor (zn, m), **bore**, **buurke**, ook **beurke**: boer. De sjtómste bore hebbe de diekste pe-tatte: de stomste boeren hebben de dikste aardappelen. 'ne Boor en e verke, ze waere allebei knorrend vèt. As de jeger neet mier jage, en de bore neet mier klage, pesjtuers neet mier vraoge, dan vergeit de wêrreld: boeren klagen altijd. Ook: zo snel vergaat de wereld niet. Wannieë sjlaocht d'n boor ein hèn? Dan ès d'n boor zeek of de hèn. De boer was vroeger zuinig op zijn kippen, de eieren brachten geld in het laatje, het waren echte scharrelkippen, welke een deel van het dagelijkse voer bijeen scharrelde op het erf en op de mestvaalt. Dae boort zich aachteroot: met zijn bedrijf gaat het steeds slechter. Wat d'n boor neet kènt det vrit e neet: hij vertrouwt het niet.

boorderej (zn, v), **boordereje**, **boorde-rejke**: boerderij. Det ès 'n sjtaats boorde-rej, die kóns te wel in Remundj zeen ligge: het is allemaal betaald met geleend geld.

boors (zn, v), **boorste**, **börske**: borst.

boorskindj (zn, o): kind aan de borst.

boorsókker (zn, m): gekristalliseerde bruine suiker tegen verkoudheid.

boorsrok (zn, v), **boorsrök**, **boorsrökske**: wollen onderhemd.

boorste (ww): boorsde, geboorst: barsten.

boorstel (zn, m), **boorstels**, **beurselke**: borstel.

boorsele (ww), **boorselde**, **geboorsteld**: borstelen.

boorvleem (zn, v): boorbeitsel, zowel dop als spiraalvormig.

boost (zn, m), **booste**, **beustje**: bast van de noot.

boremoos (zn, o), **boremeuske**: boerenkool.

borin (zn, v), **borinne**, **borinneke**: boerin.

borre (ww), **borde**, **gebord**: branden. Die boorderej ès aafgebord. Ze borde wie 'n hël.

bortele (ww), **bortelde**, **geborteld**: ploeteren, zwoegen.

Bos (plaatsnaam): Op den Bosch. Wordt met 'Oppe Bos' aangeduid.

botjes (zn): hoge militaire rijschoenen.

bótram (zn, v), **bótramme**, **bótremke**: boterham.

bóttter (zn, v): boter. Det vleis is zoeë gaar wie bóttter. Dao hebbe ze de bóttter in de flaes zitte: dat zijn gierige mensen. Mèt zón waer geit de bóttter dor de korf: het was zo warm dat de boter in de korf ging smelten als men naar de markt ging. Gooj bóttter waas kèrmeskoos: goede botter was te duur voor alledag en kwam alleen op tafel bij feesten en kermis.

bótttermèlk (zn, v): karnemelk. Bótttermèlk ès borewien: karnemelk is het beste van de boerderij. Die löpt an de bótttermèlkskank: wordt gezegd als een vrouw aan de linker-kant (dus verkeerde kant) van de man loopt. De bótttermèlk geit hot: de karnemelkpap gaat bij het koken schiften.

bótttersjtang (zn, v), **bótttersjtange**, **bótttersjtengske**: houten kan met deksel en stoter voor 't karnen van de melk.

bótttervloëët (zn, v), **bótttervloëëte**, **bótttervlutje**: botervloot.

boum (zn, m), **buim**, **bömke**: boom. Al geit 't kuupke d'n boum oet: de onderste steen

zal boven komen. Hange d'r veul eikels en neut ane buim, dan kènne we raekene op 'ne sjtrenge wintjer: als er veel eikels en noten aan de bomen staan kunnen we rekenen op een strenge winter. Wie hoeëger d'n boum, wie helder hae vèlt: hoe hoger de positie, hoe harder men kan vallen. Ein jónk bömke kan me nag buige, mer 'nen boum neet mier: een kind kan men nog naar de hand zetten, maar de oudere mensen niet.

boumezel (zn, m), **boumezels**, **boumezelke**: **boomezel**, **mallejan**, voor transport van bomen.

boumker (zn, v), **boumkerre**, **boumkerke**: **boomkar**, **mallejan**, **boomezel**.

boumvot (zn, v), **boumvotte**, **boumvötje**: boomstronk, wortels en een stuk stam van een boom.

bout (zn, m): in de uitdrukking: Doe kóns mich d'n bout hachele: je kunt naar de bliksem lopen, je kunt me nog meer vertellen. Mogelijk uit het jiddisch, achele betekent smullen.

bouwe (ww), **bouwde**, **gebouwd**: bouwen, verbouwen. Hae bouwt altied te wied: hij ploegt altijd te ver, hij houd zich niet aan de grenzen, of limieten.

bóvve (vz): boven. Ze zien wer aan 't inlaje hejbóvve: Er is guur weer op komst. NH: bove.

bra (bw): heel erg, tamelijk, behoorlijk. In: bra breid: tamelijk breed; bra deep: behoorlijk diep; bra dreig: zeer ondiep; bra diek: behoorlijk dik etc.

braaf (bw): erg. Hae waas braaf gaefstig. Det pak van dich ès braaf sjlaecht.

bradzele (ww), **bradzeld**, **gebradzeld**: knoeien in de keuken, eten klaarmaken.

braekbaar (bw): breekbaar.

braeke (ww), **brook**, **gebraoke**: breken.

braeke zich (ww), **brook zich**, **zich gebraoke**: overgeven, braken.

braekiezer (zn, o), **braekiezers**, **braekiezerke**: breekijzer, koevoet.

brak (zn, v), bragke, brekske: jeugdgroepje dat samen optrekt en speelt en ondeugend is. Det heet deen troep bragke zeker gedon.

braksjans (zn, v), braksjanse, braksjenske: een ongedurig en druk lopend kind.

brank (zn, m), breng, brendje: brand. Brendjes: de harde randjes aan vette spekpannekoek.

branksjop (zn, m), branksjoppe, branksjöpke: opslag van stookhout en turf.

brankweermings (zn, m), brankweermingse: brandweerman.

Braobender (zn, m), Braobenders, Braobenderke: Brabander. Ook: soort houten ploeg.

Braobent (plaatsnaam): Brabant.

braodkuëtel (zn, m), braodkuëtele, braodkuëtelke, ook NH: braodkeutel: iemand die bij de kachel zit te huiveren, ook iemand die traag is of lang bezig is met een kleinigheid. Wat bès doe toch 'nen braodkuëtel.

braodwoors (zn, v), braodwoors, braodwörske: braadworst. 't Leefste e kort gebed en 'n lang braodwoors: wordt gezegd als iemand veel honger heeft.

braoje (ww), brooj, gebraoje: braden.

braok (zn, v): op winter voorgeploegd land.

braoke (ww), braokde, gebraokt: het regelmatig ploegen van braakliggend land.

braomelt (zn, v), braomelde, bräömeldje, ook: braomelte, bräömelke: braambes. Ook: onnozele vrouw.

Braomes (plaatsnaam): Braamhorst in Baarlo. **braosem** (zn, m): brasem, een riviervis uit de Maas of kanaal.

brèdje (zn, v): breedte.

Bree (plaatsnaam): Maasbree, inwoner van Maasbree.

breef (zn, m), breve, breefke: brief.

breer (zn, o): brere, breerke: verplaatsbaar hek, tolhek, afscheiding.

breet (zn, o): breer, bretje: plank als afscheiding in bijvoorbeeld fietskar.

breid (bn), breier, breiste: breed. Dae lit 't breid hange: die laat zien dat hij rijk is.

breidoet (bw): uitvoerig.

breidsjieter (zn, m), breidsjieters, breidsjieterke: opschepper.

breie (ww), breide, gebreid: breien.

breisjei (zn, v): breischede van de schaapherder waar de breinaalden in pasten.

bret (zn, o), breer, bretje. Ook breet: plank, zijschot. plank, het tolhek bij de grens of bij spoorwegovergang. Doe hees zeker óvver 't breet geloord: wordt gezegd bij het kaarten als iemand een onmogelijke kaart speelt.

breuj (zn, v): vleesnat of jus. De naam werd niet voor soep maar wel voor kokend vleesnat gebruikt, waarvan men brij en hoofdkas maakte.

breuje (ww), brudde, gebrud: broeden.

breujig (bw): broeierig, dompig, zwoel.

breuk (zn, v), breuke, breukske: iets dat gebroken is. Speciaal: door de grond verspreide wortels van boom en plant.

breustig (bn): bronstig, met name bij varkens.

brevebus (zn, v), brevebusse, brevebuske: brievenbus, brievenbussen.

brevendraeger (zn, m), brevendraegers, brevendraegerke: postbode.

brieëm (zn, v), brieëme, brieëmke: de volwassen groene scheut van de braam. Deze werd gespleten en gebruikt voor 't maken (met meel) en bijenkaren.

brille (zn, m): bril. Ook: de twee kijkgaatjes in de deur van de wc.

brodzele (ww): verkruimelen of morsen.

broebel (zn, v), broebele, brubelke: puist, eeltknobbel. Spottend gebruikt in dialect. Det zal dich wel mèt 'n brubelke heile: dat zal je je nog lang heugen, dat zul je niet meer vergeten.

broed (zn, v), brudje: bruid.

broeëd (zn, o), broeëder, brudje: brood. Al-

leen roggebrood werd zo genoemd. Tarwe-meelbrood heet 'wèk'. Idder krieg zien broeëd: ieder krijgt wat hij verdiend, boontje komt om zijn loontje. Waem 't broeëd heet, móet neet de wèk zeuke: men moet tevreden zijn met wat men heeft. Óngegund broeëd sjmakt 't beeste: wat iemand niet gegund wordt geeft hem het meeste plezier. Idderein kriegt zien broeëd gebakke: boontje komt om zijn loontje. Dao hingt d'n broeëdkorf hoeëg: daar hebben ze het niet breed. Emes get op zien broeëd sjmiete: iemand iets verwijten.

broeëdbrok (zn, v), broeëdbrok, broeëdbrokske: vierkante, iets taaie broodachtige brokkensnoep.

broeëdkoors (zn, v), broeëdkoorste, broeëdkurske: broodkorst. De eerste topsnede wordt 'kepke' genoemd, de onderste 'kuntje'.

broeëdkuëtel (zn, m): zenuwachtig iemand. Ook NH: broeëdkeutel.

broek (zn, v), broeke, breukske: broedende kip.

broek (zn, m): gebruik, mode, gewoonte.

broeleft (zn, v), broeleftte: bruiloft. Gen broeleft zoe klein of die bringt t'r wer ein: een bruiloft brengt niet zelden een verkeering of bruiloft voort.

broen (bn), broener, broenste: bruin.

broezer (zn, m), broezers, bruzerke: water-val.

brök (zn, v), brögke, brökske: brug.

brón (zn, v), brónne, brunke: bron.

bróns (zn, o): brons.

brónkiezer (zn, o): iemand die op wraak zint. Zit dao neet wie 'n brónkiezer!

brónke (ww): pruilen of mokken.

broor (zn, m), breurs, breurke: broer.

brossig (bn): hees. Ich heb 'nen brossige kael: ik heb een pijnlijke, schurende keel.

browe (zn, v): middendeel van een karrenweg.

brówwe (ww), brówde, gebrówd: brouwen. **brówwer** (zn, m), brówwers, bruijerke: brouwer. Woe d'n brówwer kumt, hoeft d'n beker neet te kome: waar veel gedronken wordt is er gene geld voor brood.

brówwerej (zn, v), brówwereje, brówwerejke: brouwerij.

brówwersker (zn, v), brówwerskerre, brówwerskerke: brouwerskar.

brówwersknaech (zn, m), brówwersknaechter, brówwersknaechte: brouwersknecht.

brozel (zn, v): afvalrandje van spekkoek, peperkoek en gebak. Ook: knobbel aan zitvlak.

bruike (ww). Bruide, gebruikt: wrikken, openbreken. Dao zit niks op as 't mèt geweld ope te bruike.

brulkouw (zn, v), brulköj, brulköjke: losbandige koe, een koe met een zwakte in de spierbanden van de baarmoeder en eierstok, waardoor ze last heeft van een chronische tochtigheid. De koe brult wild en laat niemand met rust en graaft met de hoornen gaten in de wei.

brum (zn, v), brumme, brumke: bremstruik.

buines (zn, v), buinese, buineske: grof en zwaar vrouwmens.

bullik (zn, m): buikinhoud van een slachtdier.

burg (zn, v), burge, burgske: gecasteerde varkensbeer.

bus (zn, m), buzze, buske: bos. We góngedoor de bus eikketskes jage: we gingen door het bos katjes plukken.

but (zn, v), butte, butje: hoge klomp.

bute (ww): verstoppertje spelen.

buttere (ww): melk tot boter karnen.

buts (zn, v), butse, butske: buil aan het hoofd door door slag, val of stoot. Hae veel op 't ies, 'n buts wie 'n hoonderei. 'n Buts ès 'ne krangsen dumpel.

buënerre (ww): klokken luiden. Ook: beunere.

buul (zn, m), buul, buulke: zak.

buusjel (zn, m): bos stro.

D

D
D

daag (zn, m), daag, daegske: dag. Daagster-nao: daags erna, de dag erna; daagsterop: de dag erna; daagsterveur: de dag ervoor. In d'n daag sjtaon: in het licht staan, hinderen.
daagbook (zn, o), daagbeuk, daagbukeske: dagboek.
daagdeef (zn, m), daagdeve, daagdeefke: dagdief, lui iemand.
daagdins (zn, m), daagdinste, daagdinske: dagdienst.
daagdruim (zn, m), daagdruime, daagdruimke: dagdroom.
daaggeldj (zn, o), dagloon, daghuur.
daagheurder (zn, m), daagheurders, daagheurderke: daghuurder.
daagheur (zn, v): daghuur, voor een dag hulp.
daagleech (zn, o): daglicht.
daagliks (bw): dagelijks.
daagloeën (zn, m): dagloon.
daagloeëner (zn, m), daagloeëners, daagluënerke: dagloner.
daak (zn, o), dake, dekske: dak. Bij emes op 't daak kroepe: iemand eens goed de waarheid zeggen. Gen grötter gemaak, as ein eige daak: met eigendom kan men alle kanten op. Hae zuut d'r oet, wie 'n aod daak: hij ziet er beroerd uit. Dae heet 'n pepere daak bóvve de kop: hij heeft een hoge hypotheek. Baeter 't daak inzakke, as 'n gans aafgebord hoës: liever een klein ongeluk dan een groot.
daakgeut (zn, m): dakgoot.
daakhaas (zn, m), daakhaze, daakhaeske: dakhaas, kat.
daakdèkker (zn, m), daakdèkkers, daakdèkkerke: dakdekker.
daakkepèl (zn, v), daakkepèlle, daakkepèlke: dakkapel.
daaklat (zn, v), daaklatte, daakletje: daklat.
daaklaer (zn, o): dakleer, asfaltbekleding, teerpapier.

daakliesjt (zn, v), daakliesjte, daakliesjtje: daklijst.
daakvinst (zn, o), daakvinsters, daakvinststerke: dakvenster.
daakraam (zn, v), daakrame, daakremke: dakraam.
daal (zn, o), dale, delke: dal.
darum (bw): daarom, om die reden
dabbe (ww): wroeten van konijn, hond, krabben. Doe kóns mich d'n hak dabbe: je kunt naar de pomp lopen.
dae (aanw vnw): die, mannelijk. Dae ès thoes: die is thuis. Dae leust de gezet. Dae kwelt get: die zit iets dwars. Daen boor: die boer. Daen aojen uëm: die oude oom, gezegde voor oude man, aanw. vnw. Daen tied: in die tijd.
daeftig (bn): deftig, chic.
daegene (vnw): diegene.
daes (zn, v), daeze, daeske: daas, steekvlieg, bloedzuiger.
dageraad (bw): dageraad.
dalder (zn, m), dalders, delderke: daalder. De daalder was in Limburg voor WOI een gangbare Duitse munt van 3 mark, toen fl. 180,-. 't Woord stamt af van het Duitse 'Thaler'.
dalik (bw): dadelijk, direct, spoedig.
dam (zn, v), damme, demke: kaart in spel, de vrouw.
damesblaad (zn, o), damesblaer, damesbledje: damesblad.
dammele (ww), dammelde, gedammeld: trappelen.
dampnetel (zn, v), dampnetels, dampnetelke: dovenetel.
danke (bw): dankjewel, dankuwel.
dankwoord (zn, o), dankweurd, dankwördje: dankwoord.
danse (ww), dansde, gedanst: dansen.
dansmeziek (zn, v): dansmuziek.
dao (bw): daar.
daoboete (bw): daarbuiten, behalve dat.
daobóvve (bw): daarenboven, bovendien.
daod (zn, m), daode, däödje: daad.

daoder (zn., m), daoders, däöderke: dader.
daodoon (ww), dóng dao, daogedoon: gaan brengen, sturen.
daohaen (bw): daarheen.
daohaer (bw): daar naar toe.
daor oppes (bw): die kant op. Richtingaan-gave. Kom ós mer nao, wae gaon alvas daor oppes. Tegenstelling van 'hej oppes': deze kant op.
daos (zn, m), daes, deske: das.
daovur (bw): daarvoor.
daverwaard (zn, m): golvende snede aan zeis of zicht, door verkeerd scherpen of door op harde struiken te slaan.
dazele (ww), dazelde, gedazeld: duizelen, bibberen, trillen.
de (lidwoord): mannelijk en vrouwelijk.
deech (bw): dicht.
deechbej (bw): dichtbij. Ook: doeënbej.
deechte (ww), deechde, gedeecht: dichtten, dichtmaken.
deechter (zn, m), deechters, dichterke: dichter.
deef (wn, m), deve, deefke: dief.
deefsjtal (zn, m): diefstal.
deem (zn, v), deme, deemke: tepel (van een koe; uier), speen.
deenblaad (zn, o), deenblade, deenbledje: dienblad.
deep (bn), deper, deepste: diep.
deepgank (zn, m): diepgang, afstand tussen bodem en waterlijn.
deepte (zn, v): diepte.
deepvrezzer (zn, m): diepvriezer, ijskast.
deer (zn, o), dere, deerke: dier.
deerbaar (bw): dierbaar.
dees (aanw vnw): deze mv. Ein van dees daag: een dezer dagen.
deesdig (zn, m): dinsdag.
deestel (zn, v), deestele, deestelke: distel.
deestelvink (zn, v), deestelvinke, deestelvinkske: distelvink, putter.
deig (zn, m): deeg.

deil (zn, o), deile, deilke: deel.
dej (zn, v), deje, dejke: dij.
dèkbèd (zn, o), dèkbèdde, dèkbèdje: dekbed.
deke (zn, v), dekes, dekentje: deken.
dèkbèdóvvertrèk (zn, m): dekbedovertrek.
dèkbreet (zn, o): dekspaan van de dakdekker om stro te kloppen. Hae heet heng wie ein dèkbreet: hij heeft zeer grote handen.
dèkkleid (zn, o), dèkkleier, dèkkledje: dekkleed.
dèksel (zn, m), dèksels, dèkselke: deksel.
dèksele (ww), dèkselde, gedèkseld: iemand een pak slaag geven, aframmelen.
dèkske (zn, o): gehaakt of geborduurd dekentje met figuurtjes.
dèl (zn, v), dèlle, dèlke: uitgegraven laagte waar de leem uitgehaald wordt.
dèls (bw): deels, gedeelte, voor een deel.
demer (zn, m): schemer.
demere (ww), demerde, gedemerd: schemeren, trillend schijnen van het zonlicht boven de grond. 't Demert mich vur de ouge.
dempig (bn): kortademig. Een paard met ademtekort, uitwaseming.
dene (ww), dinde, gedind: dienen.
derm (zn, m), derm, dermke: darm.
dertieën (telwoord): dertien.
des (vnw): samensmelting van 'det is': dat is.
det (aanw vnw): dat, onzijdig.
deuchtig (bn): behoorlijk, heel erg, duchtig.
deuje (ww), deujde gedeujd: dooien.
deur (zn, v), deure, deurke: doorn. Dae löpt allewiel naeve de deur: hij is tot de bedelstaf gekomen.
deure (ww), deurde, gedeurd: duren. 'ne Mergesraegen en 'ne aojwieversdans deure noeët lang: ochtendregen duurt meestal niet lang.
deurehèk (zn, v), deurehègke, deurehèkske: doornenhaag. Dao hoof gen deurehèk omhaer gepotj: zegt men van een meisje dat

de kans op verkering voorbij laat gaan. Det sjtaak um wie 'n deurehèk: dat zat hem erg dwars. Vur det maedje zal hae door ein deurehèk gegange zien: voor dat meisje had hij alles over.

deve (ww), difde, gedifd: tomaten toppen, toppen uit de tomatenplanten nijpen.

dezze (vnw): deze.

dich (vnw): wederkerig voornaamwoord en persoonlijk voornaamwoord. Doe maks dich te sjang: je maakt je belachelijk.

die (aanw vnw): die, vrouwelijk.

diek (bn): dik. 't Lupt mich diek en dun eweg: ik heb diarree.

diek (zn, v), diek, diekske: dijk.

diekde (zn, v): dikte, doorsnee, omvang.

dien (bez. vnw), diene: jouw. Dien kips: jouw pet. Dienen hónk: jouw hond.

Dien (eigenaam): Diena, Dina, Bernardina, Gerardina.

din (zn, m), dinne, dinke: dorsvloer in de schuur, deel (vroeger van leem). Ook: dèn, de naam Helden zou volgens een overlevring ontstaan zijn uit 'nen helle dèn', een harde dorsvloer.

dink (zn, o), dinger, dingske: ding.

dinkbèldj (zn, o), dinkbèldje, dinkbèldje: denkbeeld, voorstelling, idee.

dinkbèldjig (bw): denkbeeldig.

dinke (ww), daoach, gedaach, ook NH dach, gedach: denken.

dinkelik (bw): vermoedelijk.

dins (zn, m), dinste, dinske: dienst.

dizzertere (ww), dizzerteerde, gedizzer-teerd: deserteren.

dju (scheldwoord): verdomme.

döbbel (bw): dubbel.

döbbeldiek (bw): dubbeldik.

döbbelgenger (zn, m): dubbelganger.

döbbelhertig (bw): dubbelhartig, geveinsd, vals.

dobbelsjtein (zn, m), dobbelstein, dobbelsjtèntje: dobbelsteen.

döbbeltje (zn, o): dubbeltje, tien cent.

döbbelzinnig (bw): dubbelzinnig.

Döbbbrook (plaatsnaam): Dubbroek.

dochter (zn,, v): dochters, dochterke: dochter.

doe (vnw): jij. Ook wel 'te' in onbenadrukte positie, tegenwoordig 'se'.

doe (bw): toen. Doe waas hae wèg: toen was hij weg.

doedel (zn, m), doedels, dudelke: maag van een varken gevuld met vlees bij slachten; koddig, klein dik meisje, mollig vrouwtje.

doederik (zn, m), doederikke, doederikske: stommerik.

doeëd (bn): dood. Gaer doeëd, laeft lang: wie altijd zegt dat hij het liefst dood is, leeft lang.

doeëdblieve (ww): sterven, sneuvelen.

doeëddeile (ww): iemand zijn deel onthouden.

doeëdneuchter (bw): kalm, rustig, vastberaden.

doeëdsbèd (zn, o): doodsbéd.

doeëdsbleik (bw): doodsbleek.

doeëdsengst (zn, m): doodsangst.

doeëdshèmd (zn, o): dodenkleed.

doeëdsjtraof (zn, v): doodstraf.

doeëdsjtried (zn, m): doodstrijd.

doeëdskees (zn, v), doeëdskeeste, doeëds-kisje: doodskist.

doeëdskop (zn, m), doeëdsköp, doeëdsköp-ke: doodshoofd.

doeëdsprintje (zn, o): bidprentje.

doeëdsjtil (bw): doodstil.

doeëdzung (zn, v), doeëdzung, doeëdzun-ke: doodzonde.

doeëdszjweit (zn, m): doodszweet, angst-zweet.

doeëje (zn, m), doeëje: dode, lijk.

doeëjegraver (zn, m): grafdelver.

doeëjehuuske (zn, o): lijkenhuisje.

doeëjer (zn, m), doeëjers, duejerke: ei-dooier.

Doeë-leger (eigenaam): veldnaam in de Peel. Een met mos begroeide veenput waar-in een verdwaalde kan verdrinken. Lett: do-denleger. Het woord komt met name in Broekbemd voor.

doeënbej (bw): dichtbij. Det kost dich neet veul tied, 't ès doeënbej.

doeës (zn, v), doeëze, duëske: doos.

doef (zn, v) doeve, duufke: duif. Hae ès zoeë gries wie 'n doef. Dae heet wied te veul doeve op zien daak: hij stelt veel te hoge eisen. Emes ónger de doeve sjete: ie-mands jongen of meisje aftroggelen.

doef (zn, m), doefe, duufke: stomp.

doefe (ww), doefde, gedoeft: een stomp ge-ven.

doeke (ww), doekde, gedoekt: zich ver-schuilten door te lopen in gebogen houding. Wegduiken, onderduiken.

doelie (zn, v): gekke, slonzige vrouw met beperkte verstandelijke vermogens.

doem (zn, m), doeme, duumke: duim. Det heet d'r mich onger d'n doem verkaocht: dat heeft hij onderhands verkocht.

doemele (ww): onhandig bezig zijn, romme-len.

doepdèksel (zn, m): onnozele hals, iemand die traag van begrip is. Lett: zware deksel.

Doer (eigenaam): van Theodoor

doezjend (telwoord): doezjende, doezjen-ste: duizend.

doezjendpoeët (zn, m): duizendpoot.

dök (bw): vaak, dikwijls.

Dolf (eigenaam): mannennaam, van Adolf.

dóm (bn), dómmër, dókste: dom.

dön (bn), dönner, dönste: dun. Ook: slecht. 't Geit um dön allewel: het gaat slecht met hem.

dónderdig (zn, m): donderdag.

dóndersjoor (zn, v), dóndersjore, dön-dersjurke: onweersbui.

Dónk (plaatsnaam): Donk.

dónkel (bn), dónkeler, dónkelste: donker.

doochter (zn, v), doochters, deuchterke: dochter. Waem mèt de doochter trouwe wilt, mot mèt de moder vreje: wie met de dochter wil trouwen, moet goed bevriend zijn met de schoonmoeder.

dook (zn, v), deuk, dukske: doek.

doon (ww), deeg of dee, gedaon: doen. Dao is get bij te doon: die vrouw is zwanger. Ich doon, doe dui, hae duit, wae doon, gae dót, zuuj doon. Ich deej, doe dees, hae deej, wae deje, gae deet, zuuj deje. Wie se dui, zoeë 't dich geit: zoals je mensen bejegend, zo word je bejegend.

door (vz): door. Ook: dor.

doordriever (zn, m), doordrievers, door-drieverke: doorzetter, stijfkop.

doorse (ww), doorsde, gedoorst: dorsen. Ook: durven. Ich doors d'r neet aan: ik durf-de het niet aan.

doorsjlaag (zn, m), doorsjleeg, doorsjleegs-ke: vergiet.

dop-aever (zn, m): grote handboor voor 't maken van gaten in een balkon. In AN 'av-egaar'.

döppe (zn, o), döppe, döppeke: inhoudsbe-ker of kom, meestal gebruikt voor 'do-mkop'. Haod dien döpkes touw: houd je mond dicht.

dor (vz): door.

dor (zn, m), dör, dörke: boom zonder blade-ren.

dore (ww), doorde, gedoord: duren.

dörp (zn, o), dörpe, dörpke: dorp. Ze waere dor 't ganse dörp gedrage: er wordt over hen geroddeld. Ich koos 't dörp neet zeen, want dao sjtóng 'n kouw veur: gezegd van een heel klein dorp.

dörpel (zn, m), dörpels, dörpelke: dorpel.

dörper (zn, m): man uit Helden-dorp.

dörpse (zn, v): vrouw uit Helden-dorp.

Dorres (eigenaam): mannennaam.

douderik (zn, m), ook wel doerik: dwaze druktemaker. In het AN bestaat het woord

'doerak' en nog ouder het woord 'door' voor zowel 'dooier' als 'dwaas'.

douf (bn), douver, doufste: doof. Hae ès zoeë douf wie 'n wanmeule. Hae ès zoeë douf wie 'n kwartel.

douge (ww), dougde, gedougde: deugen. Dae dougt neet: die deugd niet.

dougeneet (zn, m), dougenete, dougeneetje: deugniet.

douve (zn, m): dove. Det waas gennen douven in 't oer geflötj: dat was niet aan dovesmansoren gericht.

dówwe (ww), dówde, gedówd: duwen.

d'r (lidwoord): de. In de meeste gevallen wordt voor een zelfstandig naamwoord het lidwoord 'de' gebruikt. In woordgroepen als 'd'r diene' is het echter blijven staan.

d'r (plaatsonderwerp): er. In sommige posities wordt dit: t'r.

drab (zn, m): droesem, modder. Ook 'drabbik'.

draf (zn, m): troebele vloeistof.

drage (ww), droog, gedrage: dragen. Ze waere dor 't ganse dörp gedrage: er wordt over ze geroddeld.

drageur (zn, m): baggermolen met emmerketting. Afgeleid van Frans.

dra'ochtig (bw): drachtig.

draod (zn, m), dräöd, drödje: draad. Alle daag 'n drödje, ès 'nen hèmsmow op 'n jaor: alle beetjes helpen.

drapo (zn, m), drapo's, drapeuke: vaandel, gedragen in de optocht van een muziek-, zang-, sportgezelschap.

drats (zn, m): droesem. D'r zit 'ne houp drats in miene koffie.

dreeftig (bn), dreeftiger, dreeftigste: drif-tig.

drees (zn, m): braakland, met kweek en smele begroeid, in oudste kadaster aangeduid als 'schaapsweide'.

dreger (zn, m), dregers, dregerke: fietsdra-ger.

drei (zn, m), dreie, dreike: draai.

dreig (bn): ondiep, dit in tegenstelling tot diep ploegen, eigenlijk stoppels en braaklandploegen. Hieël dreig bouwe: ondiep ploegen. 'n Dreig bóksetes: een ondiepe broekzak.

drej (telwoord): drie.

drejje (ww), drejde, gedrejd: draaien.

drejjerlej (bw): drieërlei, van drie soorten.

drejkentjig (bw): driehoekig.

drejkeuninge (zn, v): driekoningen.

drejkwaart (zn, v): driekwart.

drejkwaartsmaat (zn, v): driekwartsmaat, walsritme.

drejpoeët (zn, m), drejpuët, drejputje: driepoot.

drejsjprónk (zn, m), drejsjprung, drejsjprungske: driesprong.

drejsjtummig (bw): driestemmig.

drek (zn, m): stof en vuil, onkruid op de akker. Drek hoof me neet te zeie: onkruid komt vanzelf.

drek (bw): direct, onmiddellijk.

dreufenis (zn, v): droefenis, verdriet.

dreug (bn), dreuger, dreugste: droog. Dreuge pisser: nietsnut.

dreumel (zn, m), dreumels, dreumelke: druppel vocht aan de neus. Ook: onnozel mannetje.

dreumele (ww), dreumelde, gedreumeld: dralen, weifelend voortgaan, aarzelen.

dreut (bn): in een moeilijk parket zittend. Met name bij kaarten wordt de uitdrukking 'Ich bèn dreut' gebruikt om aan te duiden dat iemand op zwart zaad zit.

dreutele (ww), dreutelde, gedreuteld: druppelen.

dreuvig (bn), dreuviger, dreuvigste: droevig, bedroefd.

dreveling (zn, m), drevelinge, drevelingske: haveloze, dakloze zwerver. Ook: jong dier dat bij voeding aan de moedermelk geen tepel kan krijgen en door alle dieren

wordt opgejaagd en geen voeding of rust vindt.

driefnaat (bn): drijfnat, zeiknat.

driefwerk (zn, o): drijfwerk, toestel dat een machine in beweging zet.

Driekes (eigenaam): mannennaam. Ook: Driek. Van Hendrik.

Drien (eigenaam): vrouwennaam. Ook: Drieneke.

drient (zn, m): dunne mest en gier, dunne stinkende modder.

drieve (ww), dreef, gedreve: drijven.

driever (zn, m), driever, drieverke: drijver die met de jagers op drijfjacht gaat.

drink (zn, m): drenkplaats voor vee en spoelplaats en brandput. Een kuil omgeven door grasland.

drinke (ww), drónk, gedrónke: drinken.

drinkes (zn, o): drinkwaar, drank.

drinkesglaas (zn, o), ook NH drinkglaas: drinkesglaas, drinkesglaeske: drinkglas.

drinkestötje (z, o): metalen drinkfles, kan-netje.

drinsele (ww), drinselde, gedrinseld: trip-pelen. Een koe staat even voor het kalveren te 'drinsele'.

dritsele (ww), dritselde, gedritseld: onrustig treuzelen.

droef (zn, v), droeve, druufke: druif.

droeveblaad (zn, o), droeveblaer, droevebledje: druivenblad.

droevetroos (zn, m), ook NH droevetros, droevetreus, droevetrös, droevetreuske, droevetröske: druiventros.

drök (bn), drökste, drökker: druk.

dröktemaeker (zn, m), dröktemaekers, dröktemaekerke: druktemaker, aansteller.

droop (zn, m), drope, drupke: druppel. Ook: dropel. Ook: dröp. 'nen Dropel ane naas: een druppel aan de neus. De leesten droop ès d'n bötterknop: de laatste melk heeft het hoogste vertgehalte, betekent echter: het beste komt het laatste.

dróts (zn, m): droesem. Ook 'koffiedrots': koffiedras, zie ook drats.

druim (zn, m), druime, druimke: droom.

druime (ww), druimde, gedruimd: dromen.

drup (zn, v), druppe, drupke: druppel. 'n Drupke: een borrel in een klein glas.

druëg (bn) druëger, druëgste: droog.

drupe (ww), droop, gedrope: druipen.

dudelik (bw), dudeliker, dudelikste: duidelijk, begrijpelijk, goed te zien.

duiles (zn, m), duilese, duileske: lichtzinnig en dwaas meisje.

duipe (ww), döpde, gedöpt: dopen.

duje (ww): duujde, geduujd: duwen.

dumeling (zn, m): duim. In: dumeling, vin-gerling, langelot, ringeling, kleineding. De naam voor een zelfgemaakt verband in de vorm van een vinger met bindsnoer voor een gewonde vinger, gebonden om de pols.

dumpel (zn, m), dumpels, dumpelke: deuk in ketel of plaat.

dunninge (zn, v): zachte huidplooien tussen de vingers, tenen en oksels.

durpel (zn, m), durpele, durpelke: drem-pel.

durve (ww), durfde, gedurfd: durven. Ook: doorse.

duëds (bn): doods, somber. Wat is 't hej toch duëds.

Duur (eigenaam): mannennaam.

duvel (zn, m), duvels, duvelke: duivel. De duvels hebbe kermes: de zon schijnt terwijl het regent. D'n duvel sjiet altied oppe grótsten houp: de rijken worden steeds rijker. Duvel of doeëd: niets meer hebbende. Dae waas vur d'r duvel neet sjów: die was voor niemand bang. As te van d'r duvel sjpriks, dan truts se um op ziene sjtert: als je over iemand praat, kom je hem toevallig tegen. Die ès oet de hel gekrope wie d'n duvel sjleep: die vrouw is een haaibaai. As vur Oze Livven Hier 'n kèrk gebouwd wört, bouwt d'n duvel d'r ein kepelke naeve: naast de

kerk staat altijd een café; ook: naast het goede, komt ook het kwade. As t'r duvel aod wört, kruupt e ónger de preeksjtool: na een losbandig leven komt menigee tot bezinning. D'n duvel zien tes ès noeët vol: gezegd van iemand die nooit genoeg heeft. Dae heet d'n duvel aochter oppe fiets: Hij gaat iets doen wat verboden is. Dao zit d'n duvel in: waarschuwing. Gelieke bejein, zaog d'n duvel en hae dowde 'nen adfekaot, 'ne sjnieder en 'ne wever in eine zak: alle bedriegers bij elkaar. Dae good vrindj ès mèt d'n duvel, kumt gemekkelik in de hël: foute vrienden hebben. Hae góng tekier wie 'nen duvel in 'n wiewatersvaat: hij ging vreselijk tekeer. De deugd in 't midde, zaog d'n duvel en hae kroop tösse twieë begiene: gezegd van iemand die zich mooi voordoet. Dae good vrindj ès mèt d'n duvel, kumt gemekkelik in de hël: een goede kruiwagen is veel waard. Dae ès oet de hël gekrope wie d'n duvel sjleep: hij is zelfs de duivel te slim af. Krómp van haor en krómp van zin, jong dao zit d'n duvel in: gekrulde haren, gekrulde zinnen. Löstig gelaefd en zelig gesjtorve heet d'n duvel 't kónsept bedorve: wie na een vrolijk leven vroom wordt komt niet in de hël. Hae heet zelf gen haor oppe kop wat dougt, mer wilt d'n duvel banne: hij deugt zelf niet maar wil anderen de les lezen.

duvelke (zn, o): potkachel om een grote ketel op te zetten (voor bijv inmaak).

duvels (bn) duvelser, duvelste: duivels. Duvels kwaod: heel erg kwaad.

duvelseppelke (zn, o): zaadvrucht van aardappelen, vergif, (aan het loof).

duvelshaor (zn, o), duvelshaore, duvelshäörke: donsveren van de eidergans. Dae heet de duvelshaor nag en ès neet druëg aochter de oere: hij is nog maar een kind.

duvelsjaeger (zn, m), duvelsjaegers, duvelsjaegerke: profielschaaf, geprofileerd hout.

duvelsklöppel (zn, m), duvelsklöppels, duvelsklöppelke: lisdoddestengel en bloemkolf, die met bruin fluweelachtig haarkleed.

duvels-oosterskral (zn, v): kleine krielaardappel, door droogte zoetig. Duvelsooster is wel het tegengestelde van het rozenkransvoorgebed.

duvelstoejaeger (zn, m): spotnaam voor iemand die voor vuile zaakjes word gebruikt.

duzelig (bw): duizelig.

duusjter (bn): donker, duister.

dweiel (zn, m), dweiels, dweielke: dweil.

dweiele (ww), dweielde, gedweield: dwelen.

dwinge (ww), dwóng, gedwóng: dwingen.

E

e (onbepaald lidwoord): onbeklemtoond, onzijdig lidwoord. e Maedje.

echtsjeijing (zn, v), echtsjeijinge, echtsjeijingske: echtscheiding.

eeg (zn, v): eg.

eegtees (zn, m), eegteze, eegteeske: hagedis. Dialectwoord verwant met het Duitse 'Aidechse'.

EEK (zn, m): azijn. We mótte dees waek èns in partij komkummerkes op d'n eek zètte. Get oet d'n eek drejje: onzin uitkramen.

eengerst (zn, v), eengerste, eengerstje: ekster. Ook aegert of aegerst.

effe (bn): vlak, glad. Doe hejs pruumkeswèk en effe wèk (zonder krenten).

efkes (bw): eventjes. Ich bèn toch mer efkes van hoes geweest.

Eggel (plaatsnaam): Egchel.

ei (zn, o), eier, eike: ei. Bimbam beiere, de keuster leust gen eier: eerste regel bij het eieren rapen op Paasdag.

ei, ein, eine (lidwoord, telwoord): een, onzijdig, vrouwelijk en mannelijk in beklemtoonde vorm. Onbeklemtoond wordt dat e, 'n en 'ne. Ein van dees: één van deze.

eid (zn, m), eide, eidje: eed.

eierdop (zn, m), eierdöp, eierdöpke: eierdop.

eierkook (zn, m), eierkeuk, eierkukske: eierkoek.

eierkool (zn, m), eierkole, eierkulke: vorm van steenkool.

eierkees (zn, v), keeste, kisje: eierkist, kist voor het bewaren van eieren.

eiermerret (zn, v), eiermerrete, eiermerretje: eiermarkt.

eiermien (zn, v): de eiermijn te Roermond.

eiersjaal (zn, v), eiersjale, eiersjilke: eierschaal.

eigenhenjig (bw): eigenhandig.

eigelik (bw): eigenlijk, wezenlijk.

eigemaechtig (bw): eigenmachtig.

eigenaer (zn, m), eigenaers, eigenaerke: eigenaar.

eigendóm (zn, m), eigendómme, eigendömke: eigendom.

eigeties (bn), eigetieser, eigetiesde: eigentijds, modern.

eigewies (bn), eigewiezer, eigewieste: eigenwijs, dwars.

eiges (bw): in de uitdrukking: van eiges: van zelf.

eigesjap (zn, v), eigesjappe, eigesjepke: eigenschap.

eigeste (zn, o): het zelfde.

eigewaerde (zn, v): eigenwaarde, trots.

eik (zn, m), eike, eikske: eik.

eiketske (zn, o), eiketskes: katjes van struik of boom. NH: kattermieske. Eiketskes jage: katjes plukken. Hae zit vol sjöld, wie 'n eiketske ónger de luus: hij heeft een grote schuldenlast.

eikörke (zn, o), eikörkes: eikhoorn. Zoeë sjlum wie 'n eikörke.

eimer (zn, m), eimers, eimerke: emmer.

ein (telwoord): een. Ook onbepaald lidwoord in beklemtoonde positie. Onbeklemtoond: e, 'n, 'ne.

einder (bw): eender, gelijk, hetzelfde.

eindrachtig (bw): eendrachtig.

einentwinjtig (telwoord): eenentwintig.

einjäörig (bw): eenjarig.

einkënnig (bn): eenkennig, schuw.

einling (zn, m), einlinge, einlingske: eenling, eenzaat.

einmaol (bw): eenmaal, eens.

einspersoeëns (bw): eenpersoons.

einsjummig (bw): eenstemmig.

eintoeëinig (bn) eintoeëiniger, eintoeëinigeste: eentonig.

einvoud (zn, v): eenvoud.

einzaam (bn), einzamer, einzaamste: eenzaam, alleen, verlaten.

einzijig (bw): eenzijdig.

eivellig (bn), eivelliger, eivelligste: eenvoudig, effen, klaar. Det is gans eed en aaf, hieël eivellig.

èkhaam (zn, m): een combinatie van klingen en trekhout, gebruikt bij het werk op de akker.

eks (zn, v), ekse, ekske: zware bijl of aks van de houthakker.

eksemere (ww), eksemeerde, geëksemeerd: regelen.

elderlik (bw): ouderlijk.

elders (zn, v): ouders.

elein (bw): alleen. Moorzelig elein.

elf (telwoord): elf. Op z'n elfendertigs: op z'n dooie gemak.

ëllesjtiek (zn, m), ëllesjtieke, ëllesjtiekske: elastiek.

èllik (zn, v): bunzing (putorius putorius). 'nen Èllik ónger de sjansenberm: een bunzing onder de takkenbossenmijt.

emes (vnw): iemand.

engs (zn, m), engste: angst.

engstig (bw), engstiger, engstigste: angstig.

ënnigste (bn): enige.

ënnigerlej (bw): enigerlei.

èns (bw): eens, ooit.

entrint (bw): ongeveer, bijna, om en nabij, omtrent, omstreeks.

entwege (bw): voor de bestwil van. In samenvoegingen als 'eurentwege' en 'dienentwege'.

erbed (zn, v): dialectuitspraak van arbeid. Wordt voornamelijk gebruikt door vroedvrouwen en boeren. De sterke naweeën en persing van een barende vrouw en kalvende koe.

erkëne (ww), erkënde, erkënd: erkennen.

erkëntelik (bn), erkënteliker, erkëntelike: erkentelijk, dankbaar voor bewezen diensten.

erm (zn, m), erm, ermke: arm.

erm (bn), ermer, ermste: arm. Erm jonges: driehoekige beenderen uit de schouderbladen van slachtvarkens. Afgekloven van alle vlees waren ze debet aan de eerste verse magere soep. Erm in ziene sjtal, erm overal:

wie geen voorraad heeft, staat er slecht voor.

ermehuuske (zn, o), ermehuuskes: armenhuisje, woning voor arme mensen in de crisisjaren.

ermeutig (bn), ermeutiger, ermeutigste: armoedig.

ermood (zn, m): armoede. Ermood ès gen sjang, mer wel laostig: armoede is geen schande, wel heel vervelend. Kunt d'n ermood in hoes, vlegde de deve de vinsters oet: armoede leidt tot stelen.

ermoodpens (zn, m), ermoodpense, ermoodpenske: armoedig mens, armoelijder.

ermoodzeier (zn, m), ermoodzeiers, ermoodzeierke: armoedzaaier, arm mens, arme sloeber.

erpel (zn, m), erpele, erpelke: aardappel. Veul erpele vulle ouch 'ne ganse zak: vele kleintjes maken een groot.

erring (zn, m): ergernis, pijnlijke zorg. Wie Miet nag jonk waas, heb ich d'r veul erring mèt gehad.

èrs (rangtelwoord): eerst. Doe èrs: jij eerst.

èrsdaags (bw): eerstdaags, binnen korte tijd.

èrste (zn): eerste. Èrste knaech: eerste knecht. Zie ook: aerste.

èrsteling (zn, m), èrstelinge, èrstelingske: eerstgeborene, vroege aardappel.

ert (zn, v), erte, ertjes: erwt. Die heet nag mer 'n ert op 'n plenske: dat meisje heeft kleine borsten.

ertesoeep (zn, v): erwtensoep.

erteries (zn, m): erwtenrijs, rijs waaraan de erwt opklimt.

ertentèller (zn, m), ertentellers, ertentelkerke: krenterig iemand, kleinzerig persoon.

ervel (zn, m): een armvol. Gebruikt voor een dubbele armgreep gras, hooi of stro.

esjpraes (bw): met opzet, uitdrukkelijk. In dialect minder ernstig en vaak plagerig gebruikt. Mèt 1 april sjteurde we um esjpraes nao d'n druegist um ein putje aambeiejam.

ettelike (bn): herhaalde, meerdere.

euch (bez vnw): uw.

eulie (zn, o): kieskeurig kind. Was bès doe toch 'n eulie.

eur (vnw): haar, u, uw, zowel persoonlijk als bezittelijk vnw. Eur dochter, eure zoon, eur kindj.

euzelke (zn, o): klein, slechtgroeiend kind, ziekelijk wezen. Komt van: ozel.

euzendreup (zn, m): dakdrup bij regen van een strooien of pannendak zonder dakgoot.

eve (zn, v): hele korte haver.

evelael (bw): evenwel.

eweg (bw): weg. Doe geis toch neet eweg.

ezel (zn, m), ezels, ezelke: ezel. D'n ezel aandrieve: manier van volksgericht door omwonenden tegen dorpsgenoot wegens wan-gedrag. Soms noemt men dit ook 'umbokke'. Zoeë sjtom wie 'nen ezel. Waem as ezel ge-bore ès, zal neet as paerd sjterve: domheid geneest niet makkelijk. Drej kier vur einen gros, ezel maak dien oere los: dat zei moe-der als de kinderen het gezegde na twee keer niet hadden verstaan. Dao zien twieë soorte ezels, veerbeinige en twieëbeinige: er zijn twee soorten ezels, vierbenige en tweebeinige. 't Ès genne ezel dae niks kènt, mer wel 'nen ezel dae niks wilt liere: wie niets wil leren is pas een echte ezel.

F

F
F

faekert (zn, m), faekerte, faekertje: witbrood.

fakke (ww), fakde, gefakt: klapperen van te wijde schoenen of klompen aan de voet. Ich mot die reme èns get inkorte, mien klompe fakke. Die sjoon fakke mich: deze schoenen zijn te groot voor me.

falie (zn, v): wollen doek, die vroeger door vrouwen werd gebruikt bij begravenissen en in de rouwtijd. Hij reikte van het hoofd tot aan de schoenen. In 't Frans is een 'faille' een lange sluier of hoofddoek. Komt misschien ook van 'voile'.

famfaar (zn, v), famfare, famfaerke: fanfare.

febriek (zn, v), febrieke, febriekske: fabriek.

febrieksjóng (zn, m), febrieksjónge, febrieksjongske: jongen die in de fabriek moest werken.

febrieks-sjoorsjtein (zn, m), febrieks-sjoorsjtein, febrieks-sjoorsjténke: fabriek-schoorsteen.

febrieksvolk (zn, o), febrieksvólkske: fabrieksvolk.

feep (zn, v), fepe, fipke: fluitje gemaakt van riet of roggehalp of van bast van lijsterbestwijn. Ook spottend gebruikt voor een achterwerk dat windjes laat. Ook: misselijke vrouw. Fepe make van koresjpere waas ein kinjersjpeul. As 't kore 'ne kleine mae-ter groeët waas, dan troochte we dao 'n sjpeer aaf, nepe det plat en dan inne mónk en blaoue mer. Dan begoos det te piepe. Det deje wej ouch mei ónger de persaesie van de kruutsdaag, mer det moos de mèsjter neet zeen.

fejiet (bn): failliet, iemand die alles verloren heeft.

femele (ww), femelde, gefemeld: zoetsapige praatjes houden, vleien.

femielie (zn, v): familie.

femieliegraaf (zn, o), femieliegrave, femieliegraefke: familiegraf.

femieliekwaol (zn, v), femieliekwaloe, femieliekwäölke: familiekwaal.

fermaot (zn, o), fermaote, fermäötje: formaat, grootte.

fermesjel (zn, v): vermicelli.

fermesjelsoep (zn, v): vermicellisoep.

fernuus (zn, o), fernuze, fernuske: fornuis. Ein fernuus en 'n hoesvrouw moge neet oetgaon: zowel een fornuis als een vrouw moeten altijd blijven werken.

fertig (telwoord): veertig.

fertuun (zn, o), fertune, fertuunke: fortuin, geluk. In Helje met name gebruikt om aan te geven dat iemand verliefd was en verkering kreeg. 't Fortuun ès oet mèt um (of eur).

festeloos (bw): energisch en zonder onbreking. Det ging d'r festeloos op.

fets (bn): kaal, bloot. Met name bij kaarten gebruikt, als bij slechte kaart of door roekeloosheid verlies dreigt. Ich bèn fets: ik ben vrij. Ook voor ongetrouwd meisje.

fetsoen (zn, o): fatsoen. Haoj dien fetsoen: hou je fatsoen.

fetsuunlik (bw): fatsoenlijk.

fibberwarie (zn, m): februari. Fibberwari ès de wievermandj: wispelturig.

fiebelefoors (bw): direct, fors en flink. Iets fiebelefoors aanpakke: onverwijld aan de slag.

fiedele (ww): piano spelen, muziek maken.

fieës (zn, o): fieëste, fieëske: feest.

fieësaovend (zn, m), fieësaovende, fieësäövendje: feestavond.

fieësdaag (zn, m), fieësdaag: feestdag.

fieësgesjink (zn, o), fieësgesjinke, fieësgesjinkske: feestgeschenk.

fieësgenger (zn, m): fieësgengers, fieësgengerke: feestganger.

fieëstaofel (zn, v), fieëstaofels, fieëstäöfelke: feesttafel.

fieëstelik (bw): feestelijk.

fieësverke (zn, o), fieësverke, fieësverkske: feestvarken.

fieëszal (zn, m), fieëszale, fieëszaelke: feestzaal.

fiejoeël (zn, v), fiejoeële, fiejueëlke: viool.

fiejoeële (ww), fiejoeëelde gefiejoeëld: huilen van de pijn. Doe kóns mich d'n bout fiejoeële: je kunt naar de maan lopen.

fiemele (ww), fiemelde, gefiemeld: vleien.

fiemelaer (zn, m), fiemelaers, fiemelaerke: kwezel, vleier.

fiemelkónt (zn, v), fiemelkónte, fiemelkuntje: femelkont, vleier, femelaar.

fien (bn), fiener, fienste: fijn. ook: zuinig. Van fien löj en fiene raegen, wört me 't helste naat: van mensen die zich voordoen als fijne lieden, word je vaak het ergst bedrogen.

fiengeveulig (bw): fijngevoelig.

fies (bn): vies, vuil.

fiet (zn, v), fiete, fietje: fijt aan een vinger-top, vijfvormige zweer.

fiete (ww), fietde, gefiet: op de vlucht slaan bij bedreiging. Dae ging mich gauw fiete.

fietsebank (zn, m), fietsebang, fietsebandje: fietsband.

fietseleucht (zn, o), fietseleuchte, fietseleuchje: fietslamp.

fietsemaeker (zn, m), fietsemaekers, fietsemaekerke: fietsenmaker.

fietsepaad (zn, o), fietsepae, fietsepedje: fietspad.

fietsepómp (zn, v), fietsepómpe, fietsepumpke: fietspomp.

fietseraad (zn, o), fietseraer, fietseredje: fietswiel.

fietsesjteur (zn, v), fietsesjteure, fietse-sjteurke: fietsstuur.

fietsesjpeik (zn, m), fietsesjpeik, fietse-sjpijske: fietsspaak.

fiezendender (zn, m) fiezendenders, fiezendenderke: stok om van zich af te slaan. Waarschijnlijk de stok van de diender, de politie-agent, die lelijk pijn kon doen.

fik (zn, v), fikke, fikske: vinger. Haod dien fikke van mich aaf: blijf met je vingers van me af.

Fik (eigenaam): mannennaam.

fiks (zn, m), fikse, fikske: keeshond die veel onder de kar liep, waakhond. Ook: scheldnaam voor vrouwenjager.

fisternulle (ww): handwerken, met name met precisie. Maar ook: prutsen. Wat zits te dao toch te fisternulle: Wat ben je aan het doen?

fizien (zn, v): stevig gebonden bundel lang rijshout, die gebruikt wordt voor het afbatten van beken en slootkanten.

flaai (zn, m), flaje, flaeke: vlaai. Die bringe zich óngrein gen flaai: het zijn geen vrienden.

flaajplaat (zn, v), flaajplate, flaaipletje: bakplaat, bakvorm van vlaai.

flabbedejes (zn, m), flabbedejese, flabbedejeske: iemand die graag lol maakt.

flabbes (zn, m), flabbese, flebbeske: dwaasdoende man.

flaere (ww), flaerde, geflaerd: slaan, ergens op slaan.

flaes (zn, v), flaese, flaeske: fles.

flakere (ww), flakerde, geflakerd: hevig fladderen in de wind, flakkeren.

flambaer (zn, v), flambaere, flambaerke: flobert, geweer.

flang (zn, v): lint langs het kleed.

flap (zn, m), flabbe, flepke: dwaasdoende man. Vroegere munt van 2 ½ cent.

flares (zn, m): dwaas die ondeugende dingen doet.

flats (zn, m), flatse, fletske: klap om de oren.

flatse (ww), flatsde, geflatst: slaan. Ook: zakken voor een examen.

flawze (zn, v): lichtzinnig of humoristisch gebabbel.

fleddere (ww), fledderde, gefledderd: vleien.

fledderkónt (zn, v): slijmjurk. Wat bès doe mich 'n fledderkont.

fleer (zn, v): vier.

fleures (zn, m): fleuris, long ontsteking.

flies (zn, o), flieze, flieske: vrouwen-tas/schooltas. Komt van valies.

flimp (zn, v): smalle en dunne spaan, gesne-den van vers dennenhout. Bij haard of ka-chel gebruikt om het vuur over te reiken naar de lamp of de tabakspijp.

flimpe (ww), flimpde, geflimp: vuur stoken.

flintjeswater (zn, o): wijwater.

flódderbóks (zn, v), flódderbókse, flódder-bukske: wijde broek.

floe (zn, v): gemeen mens.

floe (bn): gemeen.

floep (zn, m): vrees, angst. Ich gluif det 'm d'r floep veur heet.

floepere (ww), floeperde, gefloeperd: op-borrelen van gassen uit zinkput (sjtorsgaat).

floer (zn, m): fluweel, de prachtige zachte stof voor het deftige volk, soms door boerin als bruiloftskleed een levenslange dracht.

floet (zn, v): fluit, vrouw met een lage mo-raal, ook: lange buisjesachtige sierkraal.

flot (bn), flotter, flotste: snel.

flotsmedam (zn, v), flotsmedamme, flotsmedemke: vrouw die er slonzig bij-loopt.

flous (zn, v), flouze, fluske: geklets, ge-praat. Ach sjei mich oet, det zien niks as flouze, dao loester ich gaar neet nao.

fluit (zn, v), fluite, flötje. fluit. Tippe, tip-pe, tape, ich zów zoeë gaer e flötje make: rijmpje voor bij het maken van een fluitje.

fluite (ww), flödje, geflötj: fluiten. Dae flötj wie 'ne krekkel, wie 'ne melder. 'ne Gójje koorsenplukker mot in d'n boum blie-ve fluite: je kunt niet twee dingen tegelijk doen.

fluitekieës (zn, m): wrongel uit melk ge-wonnen en in een doek hangend. Ook 'Jan in de zak' genoemd.

fluusjtere (ww), fluusjterde, gefluusterd: fluisteren.

foddel (zn, m): lompen.

foddele (ww), foddelde, gefoddeld: hangen.

foddelskrieëmer (zn, m), of foddele-krieëmer: lompenkoopman.

foeënes (zn, m), foeënese, fuëneske: willo-ze, futloze en sullige man.

foeës (bn): gerimpeld, uitgedroogd.

foek (zn, v), foeke, fuukske: fuik.

foekepot (zn, m): aardenwerken pot waar-o-ver een droge varkensblaas als tromvel werd gespannen. Door een klein gaatje stak men een hard rietje en maakte daarmee een rit-misch geluid, gebruikt tijdens carnaval en optochten. Mèt vastelaovend makde we 'ne foekepot. Det waas 'n blikke bus mèt d'n deksel aafgedaon en op de uëpening deje we 'n gedruëgde verkesblaas binge. Inne mitte waas ein getje en dao dówde we 'n sjtök reet door. As se dat op en neer troochs, dan piepde det. Daobej zóngte we 't liedje van de foekepot:

*Heb zoeë lang mèt de foekepot geloupe
um 'n centje um broeëd te koupe.*

*Foekpot hej, foekepotterej,
gaef mich 'ne cent dan gaon ich veurbej.*

En dae cent woort opgesjlókt.

foekert (zn, m): tarwemik, middels gist sterk uitgedijd. Wat 'nen bole foekert.

foekzjwans (zn, m): smalle en lange spitse schrobzaag of kapzaag waarmee men via een boorgat een opening in wand of deur zaagt.

foemel (zn, m): slechte kleding.

foemele (ww): kleden. Ook: vrijen met de kleren aan, knuffelen.

foepert (zn, v): geborrel van slijk.

foetele (ww), foetelde, gefoeteld: vals spe-len, bedriegen, foppen. Met name bij kaart-spel.

foetsie (bw): weg, verdwenen. Opèns waar e foetsie.

foezel (zn, m): soort jenever, gestookt van aardappelen. Naam voor alle slechte en sterke drank.

fój (uitroep): foei. Fój jóng: foei jongen. Fój, fój: foei foei, uitroep van afkeer.

fómpe (ww), fómpde, gefómd: slaan, ook: roken, met steentjes op keien gooien.

Fóns (eigenaam); ook: Funs: roepnamen voor Alfons.

formieël (bn): formeel.

formieël (zn, o): houten model waarop met-selwerk vorm krijgt.

fóts (zn, v): onbetrouwbare en moreel laag-staande vrouw.

fraanjel (zn, v), fraanjels, fraanjelke: fran-je, sliert, losse draad.

fraem (zn, o), fraems, fraemke: frame, frame van een fiets.

fraeze (ww), fraesde, gefraesd: frezen.

framboeës (zn, v), framboeëze, frambuës-ke: framboos.

framboeëzesjtroek (zn, m), framboeëzesj-truuk, framboeëzesjtruukske: frambozen-struik.

Frankriek (plaatsnaam): Frankrijk.

Frens (eigenaam), roepnaam voor Francis-cus.

freutele (ww): kreuken van pas gestreken kleren.

Frieda (eigenaam): vrouwennaam.

Friedes (eigenaam): mannennaam.

frunsel (zn, v), frunsels, frunselke: ongelij-ke stof. Ook: kreukel in het gezicht.

frunsele (ww), frunselde, gefrunselde: kreu-kelen, rimpelen.

fuëkele (ww), fuëkelde, gefuëkeld: knuffe-len, strelen.

Fuës (eigenaam): mannennaam van Ser-vaas. Ook: Fäös.

fup (zn, v), fuppe, fupske: speen van kind.

fuuj (zn, v): afgeroomde melk. Ook: het centrifugeproces van melk, in het AN 'ondermelk'. De naam voor de verwerkings-

fabriek van melk, ook wel 'sjtoumfuuj' ge-noemd, omdat die later door stoom werd aangedreven.

fuujtuit (zn, v), fuujtuite, fuujtötje: melk-bus.

G

G
G

gaanjel (zn, m), gaanjels, gaenjelke: lang en slungelachtig meisje.

gaapplepel (zn, m), gaapplepels, gaapplepelke: bloem, leeuwenbek, Linarie vilgaris. Nieuwsgierig kind of vrouw, luistert met open mond.

gaar (bn): gaar, gaarder, gaarste. Det vleis is zoeë gaar wie bötter.

gaarneet (bw), ook: gaaroet neet: geheel, helemaal niet. Det wil ich gaarneet hebbe. Gaaroet niks. In die kroek dao zit gaar niks inne. Ich doot dao gaaroet neet an mèt.

gaas (zn, o): gas, aardgas, kolengas.

gaasbuus (zn, v), gaasbuze, gaasbuuske: gasbuis.

gaasflaes (zn, v), gaasflaese, gaasflaeske: gasfles. NH: gaasfles, gaasflesse, gaasfleske. **gaasfebriek** (zn, v), gaasfebrieke, gaasfebriekske: gasfabriek.

gaasfernuus (zn, o), gaasfernuze, gaasfernuuske: gasfornuis.

gaaslamp (zn, v), gaaslampe, gaaslempke: gaslamp.

gaasmaeter (zn, m), gaasmaeters, gaasmaeterke: gasmeter.

gaaspendaal (zn, o), gaaspendale, gaaspendaelke: gaspedaal.

gaaspiep (zn, v), gaaspiepe, gaaspiepke: gaspijp.

gaasraam (zn, o), gaasrame, gaasremke: hor, raamscherm.

gaassjtèl (zn, o), gaassjtèl, gaassjtèlke: gasstel.

gaat (zn, o), gater, getje: gat. Dae moelt zich de gater inne zök: hij is een echte kletskous. Baeter ein gaat in de zök, as 'ne zök in 't gaat: werd gezegd als men een gat in de kousen had. Dae wèt neet oet wèlk gaat hae gebore ès: hij is verwaand.

gaatsjnijeer (zn, m): opschepper. Kiek mich dao dae gaatsjnijeer.

gaatlekker (zn, m), gaatlekkers, gaatlekkerke: hielentliker.

gae (pers vnw): jullie, u. In onbenadrukte positie: ge.

gaeje (ww), gedje, gededj: onkruid wieden, plukken tussen cultuurgewas.

gael (bn): geel.

gaelesjriever (zn, m), gaelesjrievers, gaelesjrieverke: vogel: geelgors.

gaelhaor (zn, o), gaelhaore, gaelhäärke: geelwitte peesbundel in de ledematen van een geslacht rund. Deze zijn niet te eten.

gaem (zn, v), gaeme, gaemke: staand, wikkanten halskraag. Werd niet door een boerenvrouw gedragen.

gaer (bw): graag. Wils se nag mètaete? Jao gaer of nae danke? Wil je nog mee-eten? Ja graag of nee dank je?

gaerd (zn, v): van takken ontdane stam van hongskoorsenhout. Ook: vishengel. Hae ès vanne gaerd aaf: hij is van zijn stokje gegaan. Dae geit de gaerd aaf: gezegd als er iemand doodziek was of op sterven lag.

gaerst (bn), gaerter, gaerste: garstig. Gaersjtig sjpek: droog spek.

gaerstig (bn), gaerstiger, gaerstigste: behoeftig, arm.

gaeve (ww), goof, gegaeve: geven. Ins gegaeve blijft gegaeve, aafgenome ès gesjtole: wat je weggeeft, mag je nooit terugvragen.

gaje (ww), gadde, gegaajd: aanstaan, lekker vinden. Det sjeul zal dich wel gaje. Det heet mich gegaajd. Det gadde um niks: dat beviel hem niet.

gajing (zn, v), gajinge gaejingske: gading, smaak.

gale (ww), gaalde, gegaald: naar adem happen, hijgen.

galdere (ww), galderde, gegalderd: veel leven maken, roepen en janken. Huur die katte galdere.

gallei (zn, v), galleie, galleike: weg met 2 rijen bommen, een laan, vooral oprijlaan.

gals (bn): weelderig, mals, jong groen, bij gewas. Ook: bitter en zuur van bijvoorbeeld

onrijpe appels. Daarbij worden de tanden 'sjlieë'. Ook: geil, geslachtsrijp.

ganf (zn, m), ganfe, genfke: dwaas en onverantwoordelijk iemand. Ook uitgesproken als 'ganef'. Wat bès doe toch 'ne ganf.

gank (zn, m), geng, gengske: gang.

gaof (zn, v), gaove, gäöfke: talent.

gaofel (zn, v), gaofels, gäöfelke: gaffel.

gaon (ww), góng, NH ging, gegange: gaan. Geit neet, besjteit neet: wordt gezegd tegen mensen die altijd nee zeggen. Det geit wie gezèkt: gezegd als iets vanzelf gaat, als iets heel goed gaat. Wie se kums gegange, zoeë wörs se ouch entfange: wie goed doet, goed ontmoet.

gäön (zn, v), gäöne, gäönke: maaibreedte, strook gebroken mest.

gaonde (bw): gaande.

gäöne (ww), gäönde, gegäönd: fout zaaien. Als de zaaier door te grote afstand en/of te trage armzwaai het zaad onregelmatig verspreid had, werd gezegd: Doe hees gegäönd.

gaonsweegs (bw): gaandeweg.

gaos (zn, m): onbepaalde, grote hoeveelheid. Haal mich èns 'ne gaos patatte. Vroeg men naar het juiste aantal dan kreeg men het spottende antwoord: 'n Gaos, det is 72!' Mv: gaes: een hoop schoven haver.

gäöpsel (zn, v): handvol. Krieg mich èns 'n gäöpsel haver.

gaos (zn, v), gäös, gäöske: gans.

gaospel (zn, m), gaospels, gäöspelke: gesp, sluiting van een riem.

gaoze (ww): doorzeuren over iets. Liks te dao over te gaoze.

garaasj (zn, v): garage.

gardeneer (an, m), gardeneers, gardeneerke: tuinier, iemand die groente kweekt als beroep.

gardesjaos (zn, o), gardesjäös, gardesjäöske: veldwachter. Ontstaan uit het Frans 'garde-chasse'. Dat werd later 'sjöt', daarna 'veldwachter' en tegenwoordig 'politie-agent'.

gare (zn, o): garen. Get in 't gare hange: iemand iets wijs maken. Dae heet um get in 't gare gehange. Die heet ouch 't zwart gare neet oetgevóng: zij is vrij slecht van begrip.

garepaap (zn, m), garepape, garepaepke: libel, spotnaam voor ijdeltuit.

gats (zn, v), gets, getske: zeer smalle straat.

gauw (bw): gauw. Gauw is ane sjiet gesjtorve en lanksaam heet zie gaat bedorve: bezint eer ge begint. Dae gauw ès mèt de teng, ès ouch gauw mèt de heng: wie snel is met eten, is ook vlug met werken.

gebaed (zn, o), gebaeje, gebedje: gebed.

gebaedel (zn, o): gebedel.

gebaejebook (zn, o), gebaejebeuk, gebaejebukske: gebedenboek.

gebäök (zn, o): gehuil.

gebeje (ww), gebood, geboje: gebieden, bevelen, voorschrijven.

gebeet (zn, o), gebeter, gebeetje: gebit, paardenbit, mondstuk. NH: gebit.

gebènte (zn, o): gebeente.

gebintj (zn, o): gebint.

geboorteplak (zn, v), geboorteplek, geboorteplekske: geboorteplaats.

geboorste (bw): gebarsten, gescheurd.

gebraekig (bw): gebrekkig, mismaakt, sukkelachtig.

gebreurs (zn, v): gebroeders.

gebroek (zn, o): traditie.

gebroeke (ww), gebroekde, gebroeckt: gebruiken.

gebroekelik (bw): gebruikelijk, in zwang.

gebroeksgrei (zn, o): gebruiksvoorwerp.

gebuimte (zn, o): geboomte.

gedaoch (zn, o): gedachte.

gedaochtenis (zn, v): nagedachtenis.

gedaochtig (bw): gedachtig.

gedaonte (zn, v): gedaante, gestalte, uiterlijk.

gedeech (zn, o), gedeechte, gedeechje: gewoonte.

gedeerte (zn, o): gedierte.
gedèlste (zn, o), **gedèltes**, **gedèltje**: gedeelte.
gedèltelik (bw): gedeeltelijk.
gedeuch (bw): geducht, duchtig, flink.
gedinke (ww), **gedaach**, **gedaach**: gedenken.
gedinkteike (zn, o): gedinkteikes: gedenkteken, monument.
gedinkwaerdig (bw): gedenkwaardig.
gedinstig (bw): gediensig.
gedoecht (bw): gebukt, verscholen, ondergedoken.
gedöpt (bw): gedoopt. **Gedöpte** sijnaps: aangengende jenever.
gedónder (zn, o): gedonder.
gedoons (zn, o): gedoe.
geduljd (zn, o): geduld.
geduljig (bn), **geduljiger**, **geduljigste**: geduldig.
gedumpeld (bw): gedeukt, ingedeukt.
geeftig (bn), **geeftiger**, **geeftigste**: giftig.
Geel (eigenaam): mannennaam.
geer (bn), **gerer**, **geerste**: gierig. **Geer** verke: gierigaard. **Gerepeer**: gierig iemand. **Geer** proem: gierige vrouw.
gees (zn, m): gist.
geester (bw): gisteren.
geetklomp (zn, m): wel genoteerd, maar niet verder verklaard woord dan: bij de geboorte van een kind.
gefiefd (bn): slim, beleefd, bijdehand. **Des e** gefiefd menke.
gefletst (bw): mislukt.
geheumer (zn, o): zacht gehinnik van een paard.
geit (zn, v), **geite**, **geitje**. **De geit** ès de kouw van de erm minse: de armen konden zich geen koe permitteren, ze hadden een geit.
gehieël (zn, o): geheel.
gekluit (bn): eetbare organen uit borst en buik bij slacht: hart, long, lever, milt, nier.
gek (bn), **gekker**, **gekste**: gek. **Waem** de gek trouwt vur d'n drek, verluusjt d'n drek en

hèlt de gek: wie de gek trouwt voor het geld, verliest het geld en houdt de gek.
gekwagkel (zn, o): slecht, onbestendig weer.
gelaeg (zn, o): gelegenheid. **Kóm** èns aan bej gelaeg.
gelaeg (bw): gelegen. **Dao** is mich niks aan gelaeg: daar geef ik niets om.
geldj (zn, o): geld. **Dat** ès toch geldj inne **Maas** sjmiete: dat is pure verspilling. **Alle** geldj det gebietst ès, wört wer oetrein gehouwd: oneerlijk verkregen geld veroorzaakt alleen maar ruzie. **Getèld** geldj en gesjneje broeëd, gaon rief wèg: gebeurd geld wordt uitgegeven en gesneden brood opgegeten. **Knikke** op 'ne verkoup koost geldj: je moet geen jaknikker zijn. **Geldj** te wènnig, **hóng**er en doors teveul: geld te weinig, honger en dorst te veel. **Geldj** ès mer drek, mer dae 't neet heet ès 'ne gek: geld is het slijk der aarde, maar wie het niet heeft is ongelukkig. **Dae** heet gen geldj, 't geldj heet um: de geldwolf is hem de baas. **Geldj** wat sjtóm ès, makt raecht wat krómp ès: met geld krijg je alles gedaan. **Weite** det ès geldj woe de vrouw niks van wèt: weten dat is geld waar de vrouw niets van weet. **As** 't geldj de deur oet geit, vluugt de leefde oet 't raam: als de vrouw een gat in de hand heeft, lijdt de liefde eronder.
geldjbuul (zn, m), **geldjbule**, **geldjbuulke**: geldbuidel, beurs. **De** geldjbuul en d'n bae-delsjtekie blieve noeëts hóngerd jaor an dezelfde deursjtekie hange: op een goede tijd volgt een slechte en andersom. **Woe** veul geldj ès, ès ouch d'n duvel, woe gen geldj ès, ès e twieë kier: het slechte komt overal voor, bij arme mensen meer.
geldjklopperej (zn, v): geldklopperij, bedriegerij.
geldjnoeëd (zn, m): geldnood.
geldjsjtök (zn, o), **geldsjtökke**, **geldjsjtökske**: geldstuk, munt.

gélef (zb, m): roest in de kleren.
geleis (zn, o): spoorrail, spoorweg, ook karrenspoor in zandweg: 'vaargeleis'.
geleje (bw): geleden. 't Ès lang geleje: 't is lang geleden.
gelekt (bn): picobello. **Det** zuut d'r gelekt oet. e Gelekt menke.
gelènsj (bn): identiek. **Dingen** of mensen die precies identiek zijn, of bij elkaar horen: klompen of tweelingen. **Ze** zien zuver gelènsj.
geliek (bw): gelijk, egaal, vlak. Ook: allemaal. Ook: direct. **Erm** of riek, d'n doeëd makt geliek: arm of rijk de dood maakt gelijk. **Ich** kèn ze geliek: ik ken iedereen. **Ich** zal det mer geliek doen: ik begin er direct aan.
gelieke (ww), **geliekde**, **geleke**: gelijken. **Gelieke** bejein, **zaog** d'n duvel en hae dowde 'nen adfekaot, 'ne sjnieder en 'ne wever in eine zak: alle bedriegers bij elkaar.
geliekenis (zn, v): geliekenisse, geliekeniske: gelijkenis.
geliekmaotig (bw): gelijkmatig.
geliekvloers (bw): gelijkvloers.
gelintj (zn, o): omrastering van een wei met palen en staken.
gelje (ww): gelden. **Guldj** neet: geldt niet, hoort niet. **Was** te dao dui, det guldj neet.
gelf (zn, m): meeldauw op gewassen, dauw die de bladeren bedekt alsof ze bepoeierd zijn. Een schimmellaag.
gelp (bn): fris uitzierend, ook wel geil. **Gebruikt** bij groen gewas, maar ook bij koeien. **Die** kouw ès teuchtig, ze heet 'n gelp lief. **Wordt** ook spottend gebruikt bij een opschepper: **Doe** bès mich 'ne gelpe.
gelök (zn, o): geluk. **D'n** eine heet 't gelök en de nering, d'n angere duit zich meute en sjtörft an de tering: de een heeft het geluk en de nering, de andere doet zich veel moeite en sterft aan de tering. 't Gelök ès rónk, d'n eine vèlt 't oppe kop, d'n angere in de mónk: het geluk is rond, de een valt het op

de kop, de ander in de mond. **Wie** krómmer hout, wie baeter de krök, wie grötter vlegel, wie mier gelök: hoe krommer het hout, hoe beter de kruk, hoe groter de vlegel, hoe meer geluk. **Baeter** ein pónk gelök as eine kilo versjtank: geluk is onmisbaar. **Veul** gelök en einigheid en idder jaor 'n kleinigheid: veel geluk en enigheid en ieder jaar een kleinigheid. **Wens** uitgesproken bij het huwelijk, de kleinigheid is bedoeld als, ieder jaar een kind. **De** windj oppe rök en 't gelök inne zök: wens aan een bruidspaar.
gelökkig (bn), **gelökkiger**, **gelökkigste**: gelukkig.
gelökkigerwies (bw): gelukkigerwijs.
gelökswins (zn, m), **gelökswinse**, **gelökswinske**: gelukwens.
gelözkzalig (bw): heel gelukkig.
gelouf (zn, o): geloof. Ook: geluif.
geloup (zn, o): geloop, drukte.
gelove (ww), **geloofde**, **geloofd**: beloven. **Doe** hees mich geloofd det ich det sjtök geronk van dich zo kriege. **Doe** geluifs toch wel det ich geluif det ich e gelouf heb? **Ich** beloof dich det ich 't mètbring. **Mer** ich geloof dich det ich dich later d'r ein deil zal vermaken.
geluns (zn, o): ingewanden van buikholte bij het slachten. **Zie**: gekluit. **Krieg** gauw de wanne, de sjleëchter halt d'r 't geluns oet.
geluive (ww), **geluifde**, **geluifd**: geloven.
gemaak (zn, o): wc. Ook: gemak.
gemakde menkes (zn, v): misleiding. **Ich** geluif 't neet, 't zien gemakde menkes.
gemein (bn), **gemeiner**, **gemeinste**: gemeen, vals.
gemeinerik (zn, m): gemeinerikke, gemeinerikske: gemenerik.
gemeinlik (bw): gewoonlijk.
gemeinsjap (zn, v), **gemeinsjappe**, **gemeinsjepke**: gemeenschap.
gemeinsjappelik (bw): gemeenschappelijk.
gemeinsjapshoes (zn, o), **gemeinsjapshoezer**, **gemeinsjapshuuske**: gemeenschapshuis.

gemeinzaam (bw): samen.
 gemakkelik (bw): gemakkelijk.
 gemeund (bn): onzuiver, mn water.
 gemindj (bw): gemeend, oprecht.
 gemingd (bw): gemengd.
 gemintje (zn, v), gemintjes: gemeente.
 gemintjsraad (zn, m): gemeenteraad.
 gemintjsóntfenger (zn, m), gemintjsóntfengers, gemintjsóntfengerke: gemeente-ontvanger.
 gemood (zn, o): gemoed, gevoel.
 gemuëk (zn, o): ingewanden. Zie: gekluit, zie: geluns.
 gen (vnw): geen, vrouwelijk. Gen vrouw. Zoe heet t'r nemes gen: zulke heeft niemand, bijv. aardappelen.
 genaeye (bw): genegen.
 genaeye (ww), genoos, genaeye: genezen, geheeld, beter.
 genäök (zn, o): onhebbelijk gedoe.
 genäöl (zn, o): gezanik, gezeur.
 genete (ww), genoot, genote: genieten.
 genieëmig (bn): aangenaam. Det waas um hieël genieëmig.
 genjig (bn), ook gendjig: bruikbaar, geschikt, soepel. Materiaal moet gereed gemaakt worden. Doe kóns mèt zón sjup of ploog neet wërke. Doe moos ze ierst genjig make.
 genkrieje (ww), reej genk genkgereje: genkrijden, te paard in galop een gans de kop aftrekken.
 genne (vnw): geen, mannelijk. Genne man.
 genóg (bn): genoeg.
 genoëtsjap (zn, o), genoëtsjappe, genoëtsjepke: genootschap.
 genudj (bw): uitgenodigd.
 gepeerd (bn): door wormen aangevreten. Dae appel is gepeerd.
 geprazel (zn, o): praatjes.
 geraosd (bn): rustig en solide. 'ne Flinke geraosde keël: een flinke kerel.
 gerdien (zn, o), gerdienne, gerdienkes: gerdijn.

gereef (zn, o): gerief, voordeel, gemak.
 gerefelik (bw): geriefelijk, gemakkelijk, voordelig.
 gereid (bw): gereed, klaar, af.
 gereidsjap (zn, o), gereidsjappe, gereidsjepke: gereedschap.
 geriemd (bn): bedekt met rijp, op de planten bij winterdag.
 gerf (zn, m), gerve, gerfke: graanbos, schoof.
 germ (zn, v), germe, germke: vrouwelijk schapenlam.
 geruusj (zn, o): geruis, geluid.
 gesjeft (zn, o), gesjefte, gesjeftje: zaak, vak, baan. Hees te dao e good gesjeft.
 gesjeftig (bw): druk, bezet.
 gesjeid (zn, o), gesjeide, gesjeidje: scheiding tussen percelen of districten.
 gesjeid (bn): verstandig, goed van bergip. 't Zal wel 't gesjeidst zien det we 't nag efkes aanzeen.
 gesjier (zn, o): gereedschap.
 gesrol (zn, v), gesrolle, gesrölke: klein keteltje van email.
 get (zn, o): iets.
 getawter (zn, o): drukte van geluiden.
 gete (ww), goot, gegote: gieten.
 getèld (bn): in aanzien. Hae wört getèld: hij staat in aanzien.
 geter (zn, m): gieter. Ook: lang smal meisje.
 geterd (zn, m): licht stuivend bouwland. Ook: lichte turf van rietveen. Ook: een voor leeftijd klein kind. Det is 'ne geterde.
 Getruuj (eigennaam): roepnamen van Gertrudis, Gertruda.
 getuge (ww), getuugde, getuugd: getuigen.
 getuug (zn, o): tuig bij een paard, benodigd voor werk en sport. Det geit dor 't getuug: dat gaat te ver. Hae heet 't getuug in de kaos gehange: hij is gestopt met werken en krijgt pensioen
 getwieë (bw): met z'n tweeën.

geul (zn, v): peettante. Ook: geultante.
 geust (bn): koe die niet meer in staat is drachtig te worden.
 geut (zn, v), geute, gutje: goot, greppel water of modder. Ook: pak slaag. Dae kreeg dao flink geut.
 gevaak (zn, o): grote deur of wand, bijvoorbeeld in schuur.
 gevaesperd (bn): naar de vespermis geweest, of: 's avonds laat thuiskomen.
 gevaor (zn, o): gevaar.
 geveers (zn, o): alle tuig, wagens en gereedschap voor paarden op een boerderij of vervoersbedrijf.
 gevel (zn, m): gevel.
 gevele (ww), gevelde, gegeveld: aan de gevel staan te vrijen.
 geveul (zn, o), geveule, geveulke: gevoel.
 gevierlik (bw), gevierliker, gevierlikste: gevaarlijk.
 gevraet (zn, o): aangezicht, zeer grof taalgebruik. Hae sjloof um raecht in zie gevraet.
 gevreur (zn, o): vorst, vorst in de grond.
 gewaere (ww): geworden, met rust laten. Laot dit toch gewaere: ga je er niet meer bemoeien.
 gewaeterd (bn): gewaterd. Hout werd sterk verduurzaamd door het enkele maanden in water te zetten. Gewaeterd hout.
 gewikst (bn): gewiekst, slim.
 gewoeën (bw): gewoon.
 gewölf (zn, o): gewelf. Oos kèrk heet e kruutsgewölf. Ook wel: 'wölfel'.
 geword (bn): in de war geraakt.
 gewurm (zn, o): gewormte. 't Paerd heet groof laost van 't gewurm.
 gezäöds (zn, o): zaadgoed. 't Gezäöds kwaam oet de grónk wie haor op 'nen hónk: te dicht gezaaid en goed gekiemd, te veel op een vierkante meter, werd later geëgd met een ijzeren eg.
 gezeecht (zn, o), gezeechte, gezeechske: gezicht. Gezeechte snieje: bekkentrekken.

Wat zits te dao gezeechte te snieje, haod mich neet veur de gek.
 gezèt (zn, v), gezètte, gezètje: krant.
 gezjwaad (zn, o): zwad graan, zo breed als het met de zeis gemaaid wordt en in de richting zoals van het gewas vereist wordt.
 gezjwank (bn): lenig, vlug, sportief. Zoe gezjwank wie ein wits: zo buigzaam als een twijg.
 gezónkheid (zn, v): gezondheid.
 gieëf (bn): gaaf, mooi glad.
 gieët (zn, o): water, door ijzer rood gekleurd, in moeras.
 giege (ww), giegde, gegiegd: hijgen, naar adem snakken. Hae giegt nao zienen aom.
 gieje (ww), giejde, gegiejd: geeuwen. Det kore keurt neet, 't ès giejeriep: het koren is noodrijp door droogte. Vreuchte ware giejeriep bej druëg en heit waer: graan wordt door droog en heet weer noodrijp.
 giejehonger (zn, m): zo'n grote honger dat je ervan geeuwen moet.
 giejeriep (bn): noodrijp.
 gifsjieter (zn, m): nijdig persoon. Hae deej det in zien gif: hij deed dat in zijn boosheid.
 glaad (bn): glad.
 glaas (zn, o), glazer, glaeske: glas.
 glans (bn): met gemak, cum laude. Det heet hae mèt glans gehald.
 gleuje (ww), gleujde, gegleujd: gloeien.
 gleujing (zn, v): gleujinge, gleujingske: glooiing, zachte helling.
 gleujlamp (zn, v): gloeilamp.
 glette (ww), gledde, gegled: gladstrijken van de betonvloer, vlinderen.
 gloom (zn, v): hart van een haardvuur onder de as.
 glorie (zn, m): ornaat, opschik. Hae droog zien uniform in volle glorie.
 god (zn, m): god. God zaengen dich. Heilwens, bij niezen. As God beleeft: uitroep bij aanvang van een taak, zeker als die zwaar was. Aan Gods zaegen ès alles gelaeye: alles

ligt in Gods handen. Hae hingt van God en gój løj aaf: hij is straatarm. Now sjleit God d'n duvel doeëd: nu breekt me de klomp. God waocht lang, mer sjtraoft sjtrang: Gods molen maalt langzaam, maar rechtvaardig. **goddeloeës** (bw): goddeloos, niet gelovig. **godgeklaag** (bw): gezegde als het niet bevalt, of na een tegenvaller.

godsdinstig (bn): godsdienstig.

goddelik (bn), **goddeliker**, **goddelikste**: goddelijk.

godsganslik (bw): de hele. De godganselijke daag: de hele lange dag.

godshoes (zn, o): kerk.

godsmoegelik (bw): bij god mogelijk. Ook: **godsonmeugelik**.

godsvreuchtig (bn): godvruchtig, vroom.

godsklöppel (zn, m): lomperik, grote vlegel, crimineel, stommeling.

godsvernäöker (zn, m): onbetrouwbaar persoon, bedrieger.

godvergaete (bw): godvergeten plaats, ergens verafgelegen.

gójje (ww), **gójde**, **gegójjd**: gooien.

gójjendaag (groet): gójjemerge, gójjemid-dig: goedendag. Gójjenaovend, gójjenaoch: goedenavond, goedenacht.

gold (zn, o): goud.

golde (bn): gouden.

göldje (zn, v), **göldje**: gulden. De göldje Mees: Tot 1960 werd de Quatertemperwoensdag in de Aalvend gevierd met een mis. Daaraan namen alle gezinnen deel. Als kinderen vroegen naar het waarom, werden ze met het volgende smoesje aangevuurd: Wie 't eerst in de kerk is, krijgt een gulden. Maar we kwamen steeds bedrogen uit, want de koster was iedereen voor met de sleutel. Dae de cent neet aocht, kriegt óvver de göldje gen maocht: wie het kleine niet eert is het grote niet weerd.

gölpe (zn, v), **gölpe**, **gölpe**: voorsluiting van een broek. Maak dien gölp èns touw.

gölpe (ww), **gölpe**, **gegölpe**: uitstromen van water.

Gölpe (eigenaam): Gulpen. Ook: de Gulp.

gómme (zn, v): hoogmis, eigenlijk goede mis. De vrumes door de gómme: de vroegmis door de hoogmis zien: werd gezegd als de onderrok onder de bovenrok of kleed uitkwam.

Gómmesveld (plaatsnaam): Gommessveld.

good (bn), **gój**, **gójje**, **baeter**, **beeste**: goed. Gój waek: goede week. gójje mins: goed mens. Hae ès in oos dorp good geleje: hij wordt door iedereen geacht in ons dorp. Det zit in e good vaat: dat is helemaal in orde. As 't good ès mót me 't good laote: als het goed is, moet men er niets meer aan veranderen.

goonsdig (zn, m): woensdag.

Goor (eigenaam): mannennaam.

gordju (uitroep): bastaardvloek.

gotigheid (zn, v): goedheid. Die ès de gotigheid zelf: zij is erg goed van hart.

goud (zn, o): goud. Goude kètting: gouden hanger.

goudmelder (zn, v), **goudmelders**, **goudmel-derke**: wielewaal.

gouwe (bn): gouden.

graaf (zn, m), **grave**, **graefke**: een gegraven geul. As se óvver 'n brei beek kums, kums se ouch óvver 'ne graaf: als men grote moeilijkheden aankan, kom je ook met kleine klaar. Graaf sjpringe (kinderspel): Wore nag overal grave naeve de weeg en as die vol water sjpringe. Eine moos dan d'n angere griep. Mei klatsde we taegenein aan en dan allebei in 't water. Sjlieknaat en dan nao hoes dreug kleier aan doon en os moder mer kieve.

graas (zn, o): gras. Hae kint 't graas al hure waose: hij is optimistisch over het komende weer.

graasbaer (zn, m): mopperkont.

graaspieper (zn, v), **graaspiepers**, **graaspieperke**: leeuwerik.

graassjpeer (zn, v), **graassjpere**, **graas-sjpeerke**: grasspriet.

graastäöt (zn, v), **graastäöte**, **graastäötje**: grasvink.

graasvraeter (zn, m), **graasvraeters**, **graasvraeterke**: mopperkont.

granke (ww), **grankde**, **gegrankt**: bedelen, aanhoudend zeuren om iets. Lik toch neet zoeë te granke.

Grashook (plaatsnaam): Grashoek. Aangeduid als 'De Grashook'. Ich woeën oppe Grashook.

grawwelaer (zn, m), **grawwelaers**, **grawwelaerke**: mopperaar.

grawwele (ww), **grawwelede**, **gegrawweld**: mopperen.

grawwelpot (zn, m), **grawwelpöt**, **grawwelpötje**: mopperaar.

graze (ww), **graasde**, **gegraasd**: zeuren of zaniken. Te graze neme: iemand onder handen nemen. Dae hebbe ze dao deuchtig te graze genome.

grazer (zn, m), **grazers**, **graezerke**: mopperaar.

greek (zn, v), **greke**, **griekske**: zeurkous, zuurpruim.

greet (zn, v), **grete**, **greetje**: griet, lange magere vrouw.

grei (zn, o): spul, gereedschap. As kuper moos te aardig get grei hebbe. ook: paotgrei: zaad.

greke (ww), **greekde**, **gegreekte**: zaniken, zeuren. Wie kóns te dao óvver ligge te greke!

greker (zn, m), **grekers**, **grekerke**: zeurpiet.

grellig (bw): grauw, onsmakelijk, maar ook: gortig, onberekenbaar.

greuje (ww), **greujde**, **gegreujd**: groeien.

greun (bn): groen, ook: jong, onervaren, onrijp. Ook: alles wat niet gekookt of gebakken is: greun moos, greun vleis, greun mèlk.

greuzele (ww), **greuzelde**, **gegreuzeld**: grijnzen, grimlachen.

griene (ww), **griende**, **gegriend**: grijnzen, gezichten trekken om iemand te bespotten of angst aan te jagen. Ook: huilen. Wat is dae hónk wer an 't griene. Doe moos 'nen aoje aap neet 't griene wille liere: een oude rot in het vak hoef je de les niet te leren.

grieniezer (zn, o): zuurpruim. Kiek èns, wat e grieniezer.

griepe (ww), **griep**, **gegrepe**: grijpen.

gries (bn): griezer, grieste: grijs.

grieze öpper (zn, m): grijze opper, grijze hoop.

grindjel (zn, v): ploegboom, die vrijwel horizontaal wordt voortgetrokken. Daaronder hangen voet, rister, kouter en schaar.

grip (zn, v): kleine sloot.

gripsig (bw): gierig, hebzuchtig. Wat is dae altied gripsig.

grit (zn, o): gemalen schelpen als bijvoer voor kippen.

Grit (eigenaam): roepnaam voor Margareta.

gritsel (zn, v): vrouwelijke vis.

gritsele (ww): broodkrumels in pap, kaasvormig.

gritselkoet (zn, o): kuit van een vrouwelijke vis. Vroeger werd viskuit wel gegeten bv uit de zoute haring, waarbij gritselkoet de voorkeur had.

groeët (bn), **gróttter**, **grótste**: groot. Erm löjs hout en rieke löjs kinjer, zien gauw groeët: het eerste wordt voor de tijd gekapt en de anderen trouwen zeer jong.

groeëtaojers (zn, v): grootouders.

groeëtbringe (ww), **braoch groeët**, **groeëtgebrach**: opvoeden. NH: brach groeët, groeëtgebrach.

groeëtendèls (bw): grotendeels.

groeëtgaon (ww): zwanger zijn. Wie ich nag groeët góng van oos Nelke...

groeëthaoje (ww) zich, heel zich groeët, zich groeëtghaoje: groothouden, dapper zijn.

groeëtmèsjter (zn, m): grootmeester, overste.

groeëtmoder (zn, v): grootmoeder. Ook: grotmoder.

groeëtvader (zn, m): grootvader. Ook: grotvader.

gromend (zn, o): nagras of tweede snede. Na de eerste gemaaid en gehooide snede op de maasgrienden groeide er nog een lichte snede.

grónk (zn, v): grond.

groof (bn), grover, groofste: grof.

groos (zn, v), greus, greuske: munt. De groos wesele: de les lezen, op zijn nummer zetten, van repliek dienen. Dae heet um dao de groos geweseld (groos komt van Duitse Grosche).

groos (zn, v), gruës, gruëske: wei, klein stukje gras.

gröts (bn), grötser, grötste: trots, fier, hoogvaardig.

Groze (plaatsnaam): een gehucht in de gemeente Helden.

grumel (zn, m): kruimel. Doe loesjtert gene grumel: die luistert niet.

grunte (zn, v): groente.

gruntehoof (zn, m): moestuin.

Gruttu (eigennaam): vrouwennaam. Gertruud. Sint Guttru bleust de lampe oet: Na half maart werden de lampen uit zuinigheid niet meer ontstoken.

gruëzel (zn, m): gemopper.

gruëzele (ww), gruëzelde, gegruëzeld: mopperen.

gruëzelmenke (zn, m), gruëzelmenkes: mopperaar.

gruus (bw): gerust.

guns (bw): ginder, ginds.

guën (zn, o): rij rijp gemaaid graan.

guut (zn, m), gute, guutje: deugniet.

H

H
H

haam (zn, m), hame, haemke: paardenstel. Zoeë kumps te noeët oet d'n haam: zo krijg je je werk nooit af. Dae heet dezze merge al vreug dor d'n haam gekeke: hij was er al vroeg bij. Emes aan d'n haam sjódde: iemand aanmanen tot daden. Dae d'n haam neet lieje kan, mó't neet paerd wille zien: men moet over beroepslasten niet klagen. Emes door d'n haam laote kieke: iemand hard laten werken, of aan het werk zetten.

haammaeker (zn, m), haammaekers, haammaekerke: zadelmaker, maker van paarden-tuig.

haammaekerej (zn, v), haammaekereje, haammaekerejke: zadelmakerij.

haamspoor (zn, o): trekjuk. Dae heet ouch nag noeët gin haamsjpore gebroke: hij heeft ook nog nooit hard gewerkt.

haamvaos (zn, m), haamvaose, haamväske: haamvast paard. Ook: betrouwbaar mens.

haan (zn, m), hane, haentje: haan. 'ne Gójjje haan wórt neet vèt: een goede man wordt niet oud. Twieë hane op eine meeshoup, det kan noeëts lang good gaon: met tweeën de baas spelen gaat meestal niet lang goed. Dae wilt hej de gebraojen haan oethange: die wil opscheppen. Woe eine gójjje haan ès, hoeft de hón neet te kreie: waar een goede baas (man) is, moet de vrouw zwijgen. D'n haan kreit 't helst op ziene eige meeshoup: thuis is het toch het beste.

Haar (eigenaam): roepnaam voor Hendricus. Ook: Harie.

haard (bn), haarder, haardste: hard, wreed, ongevoelig.

haarknoer (zn, v), haarknuur, haarknuurke: blok hout met haarspit of haarbol erop vastgezet.

haarlemmer olie (zn, m): olie die tot ongeveer 1920 in elk huishouden aanwezig was in kleine druppelfles. Daarmee dacht men de kleine kwaaltjes te kunnen helen.

haas (zn, m), haze, haeske: haas. Woe 'nen haas jónk ès geweest, kumt e gaer trök: waar men geboren is, komt men graag terug.

haat (zn, m): haat.

haatachtig (bw): vervelend, spijtig.

hae (pers vnw): hij. Onbeklemtoond: e of 'r.

haen (bw): heen. Hae kumt van niks haen: hij is van arme komaf.

haerd (zn, m): stenen vloer in een huis of keuken. Ook: open vuur onder de schouw.

haers (bn): bros, droog. Gezegd van graan, gedroogd door zon en wind, nog in 't stro, dat bij het dorsen breekt.

haerst (zn, m): spekplak, in de pan gebakken. Sneed men een strook spek vaan een 'zej', dan noemde men die 'nen reem', tot dobbelsteentjes gesneden en gebakken in de saus noemde men het 'spekruters'. Dao zien de haerste al jaore dön gesjneje: zij hebben het al jaren niet breed.

hak (zn, m), hakke, hekske: hak. Hak en dju: uitschot. Dao vings te alle hak en dju bejein. Doe kens mich d'n hak dabbe: verwensing.

hakke (ww), hakde, gehakt: hakken.

hakkerdietsj nag (uitroep): bastaardvloek.

hakkerju (uitroep): bastaardvloek.

haksjaart (zn, m): stuk land dat veelhoekig was en daardoor moeilijk te bewerken. Perceelnaam in Broekbemd.

hal (zn, v), halle, helke: hal.

hale (ww), halde, gehald: halen. Me kan gen water hale oet 'nen druëge pöt: men kan niet het onmogelijke doen.

haler (zn, m), halers, haelerke: haardhaal waaraan de ketel hing boven het open vuur in open schouw.

halfap (zn, m), halfappe, halflepke: schoen die half verzoold moet worden.

hals (zn, m), hels, helske: hals.

hamer (zn, m), hamers, haemerke: hamer.

hamersjlaag (zn, m): een blauwe lucht bedekt met schapenwolkjes. Dao ès hamersjlaag inne looch, 't blijft good waer:

als de blauwe lucht bedekt is met schapjeswolkjes, blijft het weer goed.

hampel (zn, v), hampels, hempelke: handvol, onbepaalde kleine hoeveelheid.

hampele (ww), hampelde, gehampeld: onhandig te werk gaan.

Han (eigenaam): vrouwennaam.

handelaer (zn, m), handelaers, handelaerke: handelaar.

handelswies (zn, v), handelswieze, handelswieske: handelswijs.

handook (zn, m), handeuk, handukske: handdoek.

Handrie (eigenaam): Hendricus. Ook: Hand, Harie, Haj, Henk, Driek, Driekes, Driekske.

hanepoeët (zn, m), hanepuët, haneputje: hanenpoot, slecht handschrift.

hange (ww), hóng, gehange: hangen. Mèt hange en wurge: moeilijk, op het randje. 't Ès tösse 't hange en 't wurge: het spant erom.

hangkaos (zn, v), hangkaoste, hangkesje: hangkast. NH: hangkas, hangkaste, hangkeske.

hangsjloot (zn, o), hangsjleut, hangsjlötje: hangslot.

hank (zn, v) hang, hendje: hand. Tege groeëte hang ès 't sjlaech vaechte: tegen een overmacht kun je niet op.

hankbook (zn, o), hankbeuk, hankbukske: handboek.

hankboor (zn, v), hankbore, hankbeurke: handboor.

hankbreid (bn): handbreed.

hankker (zn, v), hankkerre, hankkerke: handkar.

hankpaol (zn, m): wegwijzer. Is afkomstig van richtingaanwijzende handjes.

hanktekening (zn, v), hanktekeninge, hanktekeningske: handtekening.

hankvat (zn, o), hankvatte, hankvetje: handvat.

hankvol (bw): handvol.

hanneke mè't de möts (naam): gerecht. Na de slacht werd de varkensmaag gevuld met balkenbrij, die na opdrogen in schijven werd gesneden en dan gebakken.

Hannes (eigenaam): Johannes. Ook: Jo, Henneske, Jan, Sjang, Sjeng. Doe bès d'n Hannes: jij bent de klos.

hannik (zn, m): lokroep. Hannik, hannik, gaai: kinderen die nesten uithaalden en de jongen zelf wilden opvoeden. Dit mislukte veelal. Veel kauwtjes en eksters werden tam, zodat ze later vrij rondvlogen en kind aan huis bleven.

haoje (ww), heel, gehaoje: houden. Haoje de sjäöp bejein, dan kumt raeg: als schapen samenscholen, komt er regen.

haok (zn, m), häök, hökske: haak. Häök oppe teng: niet makkelijk in de omgang.

hääke (ww), hääkde, gehääkt: haken. Ook: hääkele.

haoks (bw): haaks, rechthoekig.

hääkwerk (zn, o): haakwerk, handwerk.

haol (bn): puur, zonder bijvoeging. Dae drinkt haol jenever, hae wórt nag poepzaat. Doe kóns toch neet haol alcohol drinke, dae mó't ierst versneje waere. Haole petat: aardappels zonder saus en groente.

haor (zn, o), haor, hääörke: haar. De haor keime: het haar kammen. Det sjteit d'r op wie haor op 'nen hónk: er is veel te royaal gezaaid. Dae heet haor wie 'nen hónk. Dao zit 'n haor in de bötter: we hebben een probleem. Dae weest al vreug mè't de kop door de haor: gezegd van iemand die vroeg kaal wordt. Roeëd haor en elzenhout weest zelje op gójjje grónk: rood haar en elzenhout groeien zelden op goede grond, rood haar en elzenhout zijn verdacht. Lank haor en 'n klein versjtank gaon dök same: gezegd van schooiers.

haorboorstel (zn, m), haorboorstels, haorbörselke: haarborstel.

haorbreid (bn): haarbreed.
haordruëger (zn, m), haordruëgers, haordruëgerke: haardroger.
haorfien (bw): haarfijn.
hääörig (bn): behaard, ruig.
haorkamp (zn, m), haorkem, haorkemke: haarkam.
haorkop (zn, m): haardos.
haormesjien (zn, o), haormesjiens, haormesjienke: knipmachine.
haorplök (zn, m): pluk haar. As 'ne mins 'nen dieke appel hej, 'ne rebouw, dan zag dae: dae kont ge kriege vur 'nen haorplök. Dae mins gojde d'n appel eweg en wae dae nao. Wae um hej, dae moos dan wer trökloupe nae dae mins en um aanrake. Die angere lepe dae jong nao en moogde um an de haor trèkke wies det e bej dae mins waas. As dae jong veel dan hej hae pech, want dan trooch me um hel ane haor. Mer dök sjmete ze dan d'n appel eweg. Ès al dök ruzing um gewees, want det deej ontzettend wieë.
haorsjpeer (zn, v), haorsjpere, haorsjpeerke: haarsprietje.
haorsjnieje (ww), sjneeje, gesjneje: haren knippen.
haorsjeijing (zn, v): haarscheiding.
haorsjpeld (zn, v), haorsjpelje, haorsjpeldje: haarspeld.
haorsjtrik (zn, v), haorsjtrikke, haorsjtrikske: haarstrik.
haorsjeur (zn, v), haorsjeur, haorsjeurke: haarscheur.
haorvlaecht (zn, v), haorvlaechte, haorvlaechskes: haarvlecht. NH: ook haorvlecht, haorvlechte, haorvlechje.
haos (zn, v), haose, hääöske: handschoen. NH: hasse, heske.
haost (zn, m): haast.
haoste (ww), zich, haoste zich, zich ge-haost: zich haasten.
happes (bw): hapklaar, bijtgaar. De soep ès happes.

hardie (zn, v), hardies, hardieke: doorzetter. Niet helemaal duidelijk waar het vandaan komt, misschien uit Duits 'hart'.
hare (ww), haarde, gehaard: scherpen van de zeis, zicht en stromes. De snede wordt met de 'haarhamer' vlijmscherp gemaakt op de 'haarbol'.
harinkel (zn, m): kneuzing (mn van enkels). Dit kwam veel voor bij kinderen die bij wild spel op klompen liepen.
harinkele (ww), harinkelde, geharinkeld: kneuzen. Ich heb mich hieël hel geharinkeld.
harop (uitroep): paard moet links op. Hot op: paard moet rechts op.
has (bw): bijna, haast.
hasses (bw): uitroep van verbazing, afgrijzen.
hate (ww), hadde, gehat: haten.
haver (zn, v): haver. Dem sjtikt de haver: die gedraagt zich erg koppig, weerbarstig; hij heeft het te goed, kan niet tegen de weelde. Dae voort zien paerd dök lang haver: zijn paard krijgt dikwijls slaag. Late haver kumt ouch op: beter laat dan nooit.
havele, zich (ww): zich verzorgen. Dae kan zich zelf neet havele. Hae óngerkumt zinderouge.
hazelnoot (zn, v), hazelneut, hazelnötje: hazelnoot.
hebbe (ww), hej, gehad: hebben. Hej ich det geester mer gedaon, dan hej mich det grei neet bedörve. Ich heb, doe hees, hae heet, wae hebbe, gae hebt, zuuj hebbe. Ich hej, doe hejs, hae hej, wae hejje, gae hejt, zuuj hejje. As hej ich mer telt, ès hebbe deur: als had ik maar aan de orde is, is hebben duur; gedane zaken nemen geen keer. Dae geuft wat e heet, ès waerd det e laeft: wie geeft aan de armen is waard dat hij leeft.
heecht (zn, m), heechte, heechtje: hand-greep van gereedschap.

heerfhane (zn, v): opgroeiende jeugd.
heesj (bn), heesjer, heesjt: hees, schor.
hègkemeus (zn, v), høgkemeuse, høgkemeuske: heggenmus.
hei (zn, v): hei. Hejs te mer hei gevraete, dan hejs te wel besems gesjete: had je het maar anders gedaan.
Hei (plaatsnaam): Hei. Korte Hei en Lange Hei zijn beide plaatsaanduidingen in Maasbree.
heikerkes (bw): uitroep: dat was op het nippertje, ongeveer mis.
heile (ww), helde, geheld: helen, genezen.
heil (bn): gezond genezen. Die wóng is gans heil: die wond helemaal genezen.
heim (bw): thuis. Ich gaon nao heim. Zoeë lang as te mer 'n eigem heim hees.
heimeier (zn, m): maaier van heide. Aete wie 'nen heimeier. Bij dit zware werk was veel eten noodzakelijk.
heit (bn), heiter, heitste: heet. Heiten bliksem: hete bliksem, ook vrouwengek, rokenjager.
heite (ww), heet, geheite: heten.
heitmoor (zn, v), heitmore, heitmeurke: rode peen, bakpeen, breekpeen. Deze vroegere naam voor de zeldzame rode wortel is vergeten, ook wel 'Venlose bakpeen' genoemd. Men kende bij de boer de 'gael more', die werden gebruikt als veevoer.
Heitse (plaatsnaam): Heythuizen.
heivers (bw): thuiswaarts. Ich gaon heivers: ik ga naar huis.
heizeecht (zn, v): korte, brede en zware zicht voor het maaien van heide.
hej (bw): hier. Hej oppes: deze kant op. Ook: hejer oppes. Tegenstelling van 'daor oppes'.
hèk (zn, v), høgke, høgke: heg. Aochter 'n hoeëg høg ès 't good sjoele: wordt gezegd als een jonge vrouw met een veel oudere man trouwt. Doe moos èns oppe høg kloppe, dan vlege alle meuse d'roet: je moet eens in

een gesprek proberen langs een omweg te weten te komen wat het geheim is. Ze ès open tómp vanne høg gekome: dat meisje heeft de kans op een verkering voorbij laten gaan.
hèks (zn, v), høgse, høgse: heks.
heksel (zn, o): haksel van stro. Ook: hoop ongeregeld.
hekselkeest (zn, v), hekselkeeste of heskelkiste, hekselkiske: voorraadkist voor paard bij stal.
hèksesjeut (zn, m), høgksesjeute, høgksesjeutje: plotselinge spit.
høgseheksel (zn, o): soep of thee van allerlei gedroogde kruiden. Spottend gezegd van vies drankje. Ook voor: chaos, grote drukte.
høgsjier (zn, v), høggesjiere, høgsjierke: heggenschaar. Ook: høgkesjier.
høgsjoeël (zn, v): in de uitdrukking 'høg-sjoeël haoje': spijbelen. We gaon dor de beus eiketskes jage en hebbe høgsjoeël gehaoje. We bleve mei 'ne nammendaag ekspraes oet de sjoël. Dan wore d'r die det taege de mèsjter klikde. Sangerdaags kreges we dan sjtraof. Dan mooste we twieë of drej lesse van de katechismus óvversjrieve. An hoes kreges we dan kieves en 'n oor ierder nao bød.
høgwerk (zn, o): hekwerk, traliwerk.
hel (bn), heller, helste: hard, fel. Hel veuroet wille: snel vooruit willen komen. De zon sjient helle. De famfaar bloos zoeë hel det 't mich sjalderde in de oere. Ook: helle. Hel mins: gezonde en sterke vrouw.
hèl (zn, v), høghe, høgke: hel. Dae kiek of e de høg aangeblaoze heet: gezegd van iemand met een rode bloos op zijn gezicht, b.v. van schaamte of van inspanning.
Hèl (plaatsnaam): Helling. Aangeduid als 'De Hèl'.
helchtere (ww), helchterde, gehelchterd: zwoegen, ploeteren. 'kneejhelchtere' is het boeien van het vee in de wei om uitbraak te

voorkomen. Het wordt ook gebruikt als men een koe een ketting om de horens of poten legt om te verhinderen dat ze zich opricht. Ook: iets op een onkundige manier doen.

helchtersjtrank (zn, m), helchtersjtreng, helchtersjtrengske: paardenleidsel of halster. Het is een lederen teugel voorzien van een kinketting, die recht aan het bit gehecht zit. Deze bedwong het paard meer.

Helje (plaatsnaam): Helden-Dorp. Ook 'Döörp' genoemd.

helle (ww), helde, geheld: doen, hard werken, ploeteren.

hellichtere (ww), hellichterde, gehellichterd: onrustig bewegen, mn van dieren, bijvoorbeeld een paard dat de kop opgooit.

hèlilig (bn), helliger, helligste: heilig. Op 't hellig oug: met het oog geschat, niet precies. Dao wore veul helligenuuskes langs de weeg: er waren veel café's langs de weg; dat zegt men van iemand die dronken thuis komt. Wat 'n hellig vaat: wat een schijnheilige. 't Zien allemaal gen hellige die veuraan in de kerk zitte: Niet iedereen die vooraan in de kerk zit is ook echt gelovig.

helligewerk (zn, o), helligewerke, helligewerkske: kliertuberculose. Vroeger een afgrijselijke huidziekte, die zich manifesteerde in etterbulten in het gezicht om de oren en hals. Er werd beweerd dat de oorzaak lag in een te nauwe bloedverwantschap van de ouders, die vooral onder rijke families frequent was.

help (zn, v), helpe, helpke: broekophouder, bretels.

helpe (ww), hólpe, gehólpe: helpen.

hèmd (zn, o), hèmde, hèmdje: hemd. 't Lèste hèmde heet gen taese: je kunt niets voor eeuwig bewaren.

hemdrok (zn, m), hemdroke, hemdrökske: borstrok.

hemel (zn, m), hemels, hemelke: hemel. Ook: bovenwieling van de klomp. As d'n he-

mel invèlt, gaon alle meuse doeëd: bij het einde der wereld gaan we allemaal dood. 't Vaegeveur vèlt ouch neet mèt, 't ès kromp ligge vur d'n hemel: een louteringsboete voor alle kleine dagelijkse zonden. Hae ès gehemeld: hij is gestorven.

hemelmeuske (zvn, o), hemelmeuskes: onzelveheersbeestje.

hemelsbreid (bn): hemelsbreed.

hempel (zn, v), hempels, hempelke: handvol. Meestal: hempelke. Ook voor een klein mager kind.

hèn (zn, v), hènne, hènneke: kip. Vroeger was het 'hón'en 'hónder'. Wannieë sjlaocht d'n boor ein hèn? Dan ès d'n boor zeek of de hèn. De boer was vroeger zuinig op zijn kippen, de eieren brachten geld in het laatje, het waren echte scharrelkippen, welke een deel van het dagelijkse voer bijeen scharrelde op het erf en op de mestvaalt. Woeë gaon we beginne, zaog de voos tege de hènne: ergens moet het vervelende werk beginnen. Hae löpt rónk wie 'n hèn die 't ei neet kwiet kan waere: hij loopt ongedurig heen en weer.

henjig (bn), henjiger, henjigste: handig.

henger (zn, m), hengers, hengerke: kleeerhaak.

Hennes (eigenaam): mannennaam.

hènnegaat (zn, o), hènnegate, hènnegetje: gat in de wand van een kippenhok naar de ren.

hènnehok (zn, o), hènnehokke, hènnehökske: kippenhok.

hènnehoort (zn, v), hènnehoorte, hènnehoortje: mestplank onder de zitstokken in het kippenhok.

hènne-ren (zn, v), hènne-renne, hènnerenke: kippenren.

hènne-ei (zn, o), hènne-eier, hènne-eike: kippenei.

herdinke (ww), herdaoch, herdaoch: herdenken. NH: herdach, herdach.

herdinking (zn, v), herdinkinge, herdinkingske: herdenking.

herdje (zn, o): stenen drempel of stoep bij de voordeur.

hermenej (zn, v), hermeneje, hermenejke: harmonie.

herpsel (zn, o): graan van stof en kaf ontdaan, fijn en gebroken, dat geschikt was als veevoer.

herre (zn, v): hersenen van vee.

hersesjödding (zn, v), hersesjöddinge, hersesjöddingske: hersenschudding.

hert (zn, o), herte, hertje: hart. Hertje, wat meugs te? Aanvuring tot uiterste inspanning bij het werk.

hertedeef (zn, m), hertedeve, hertedeefke: hartendief.

hertelik (bn), herteliker, hertelikste: hartelijk.

herteloeës (bw): harteloos.

hertenaos (zn, m): hartenaas.

hertewins (zn, m), hertewinse, hertewinsje: hartenwens.

hertsjlaag (zn, m), hertsjleeg, hertsjleegske: hartslag.

hertkwaol (zn, v), hertkwaole, hertkwaölke: hartkwaal.

hertzier (zn, o): hartzeer, verdriet, liefdesverdriet.

hese (ww), heesde, geheesd: hitsen, ophitsen. Ich hees dich d'n hók aan as te neet maks des te weg kumps.

het (pers. vnv): zij. Meestal afgekort tot 't. Het heet sjoeën haar: zij heeft mooi haar. As 't aait, dan kniept 't en as 't keust, dan biet 't: zij is een erg onbetrouwbaar meisje.

Hettie (eigenaam): vrouwenaam.

heuj (bw): vandaag. Verouderde vorm, afkomstig van Duitse 'heute'.

heumere (ww), heumerde, geheumerd: zacht hinniken van een paard.

heur (bez vnv): haar.

heure (ww), heurde, geheurd: huren.

heurstje (zn, o): stuit of achterwerk.

heuve (ww), heufde, geheufd: tuinieren, in tuin werken.

hieël (bw): heel. 'n Hieël deil: een groot deel. 'n Hieël deil van zien sjeup góng d'r nao touw an rotkreupel.

hieës (zn, v), hieëse, hieëske: bovenarm of beenpart van een varken, het deel boven de knie of hak.

hiep (zn, v), hiepe, hiepke: kapmes voor brandhout. Dae kooste ze wel mèt de hiep gemakt hebbe: hij is wel heel lelijk. Hae vloog oet wie 'n hiep: hij viel grof tegen iemand uit.

hiepe (ww), hiepde, gehiept: van kou kleumen, rillen.

hiepenheecht (zn, v): handgreep van hakmes.

hiepkeutel (zn, m): koukleum.

hier (zn, m): hiere, hierke: heer. Ozze Livven Hier: Onze Lieve Heer. Ozze Livven Hier heet allerhande koosgengers oppe wêrreld, mer ze aete allemaal: ze komen allemaal op de een of andere manier aan de kost. 'ne Mins laostig valle vurdet Ozze Livven Hier de klómpe aan heet: iemand lastig vallen voor dag en dauw. Dae dought neet, van bove Ozze Livven Hier van 't kruuts baeje en van ónger in de tieën biete: die doet zich beter voor als hij is.

hieregoud (zn, o): herenkleding.

hierehoes (zn, o), hierehoezer, hierehuuske: herenhuis.

hierekleiaasj (zn, v): herenkledij.

hierelaave (zn, o): herenleven, rijkeluisleven.

hiering (zn, m), hieringe, hieringske: haring.

hiersjap (zn, o), hiersjappe, hiersjepke: heerschap.

hierse (ww), hiersde, gehierst: heersen.

hiesjel (zn, v): ijzelafzetting.

hiesjele (ww), hiesjelde, gehiesjeld: ijzelen. 't Hiesjelt, de weeg waere glaad.

hievot (zn, v): iemand die het gauw koud heeft.

hikkepik (zn, m): hik.

hilskètting (zn, v): ketting met diverse haken, waaraan men de kookketels boven het vuur hing. Door de tegengestelde haken was de ketel hoger of lager te hangen. Kwam er een nieuwe keukenmeid dan werd ze ingehaald met de 'hilskètting'. In een officiële brief uit 1790 wordt het woord 'inhilling' gebruikt in de betekenis van 'inhuldiging'.

hinjer (zn, m): hinder, last.

hinjere (ww), hinjerde, gehinjerd: hinderen.

hingel (zn, m), hingels, hingelke: hengel van een emmer, handvat.

hingsel (zn, o), hingsels, hingselke: hengel, ook van een deur of kast.

hingst (zn, m), hingste, hingske: hengst.

hinke (ww), hinkde, gehinkt: hinken. Hinke det deej me op eine voot sjpringe en dan 'n sjerf vroet sjtoeëte in ein vak det me oppe grónk mèt 'ne sjtek geteikend hej, bv twee sjtrepe 75 cm van ein aaf, 5 maeter lank, dao tösse in vakke gemakt van 50 cm breid. 't Sjerf laag me oppe grónk en dan moos me det mèt de voot vroet sjtoeëte in 't èrste vak, dan in 't vak sjpringe en dan wer 't sjerf mèt de voot in 't twidde vak perbere te sjtoeëte. As me dan 't sjerf óvver alle vakke hej gesjtoeëte en ouch op ein bein waas blieve sjtaon, dan wer trök en dan hej me eine pook. 'ne Pook det waas e kruuts make dor 't erste vak en dao koos se dich in ruste en wel mèt twee bein in gón sjtaon. As se 't sjerf neet wied genóg hejs gesjtoeëte dan woors se aaf en dan de volgende. Hejs se bv twee poke en die angere nag gen, dan waas 't vur die angere lastig, want doe mooste 't sjerf óvver dae pook van dich sjtoeëte en det waas neet gemakkelik.

hinkelman (zn, m), hinkelmen, hinkelmenke: tweedelig emailen ketelstel waarin

men 's middags eten naar de boer in het veld bracht.

Hinkes (eigenaam): roepnaam voor Hein. Ook: Hinke, Hein, Handrie.

hinkpaol (zn, m): ruitenpatroon dat door kinderen bij het hinkspel met krijtstrepen op straat werd getekend.

hinkpot (zn, m), hinkpöt, hinkpötje: met krijt op de straat gemaakt vak.

hir (zn, v), hirre, hirke: lichtvoetig en slank meisje.

hödbret (zn, o): voorste dwarshek, vlak achter het paard op een kar. Behalve als onderdeel van de laadbak diende het ook als beschutting. De voerman zat veiliger en kon zich bij pogingen van een paard om te gaan hollen hiertegen afzetten en hem beteugelen.

hödzal (zn, o): paardenhoofdstel voor verblijf in de wei. Meestal een minderwaardig 'kopsjök' van juteband.

hodzele (ww): schiften van zurende melk.

hoe (vr vnv): waar. Hoe bèn ich? Waar ben ik. Ook: 'oe' en 'woe'.

hoed (zn, v), huudje: huid.

hoeëg (bn), hoeëger, hoeëgste: hoog. Dae heet 't d'r hoeëg in: die is verwaand.

hoeëgnuddig (bw): hoognodig.

hoeëgsjtomp (zn, m): kopspijker die voor hoefbeslag wordt gebruikt. Ze waren van een zinklegering en roestvrij. De mislukte en uitgetrokken exemplaren werden gebruikt voor het vastnagelen van deurhengsels.

hoeëgtied (zn, m): communie. Ten hoeëgtied gaon: ter communie gaan. Verouderde vorm. Sonnigs góng neet alleman ten hoeëgtied: 's Zondags ging niet iedereen ter communie.

hoeëvaart (zn, v): hoogmoed. Hoeëvaart mót pien lieje: wie mooi wil zijn moet er wat voor over hebben.

hoefker (zn, v): huifkar.

hoefsjaag (zn, m), hoefsjaeg, hoefsjaegke: paardenspoor in zandweg.

hoeke (zn, v), hoeke, huuske: hak.

hoeke (ww), hoekde, gehoekt: bukken en daardoor ook schuilen. Hoek dich, want vader dae sjuut: pas op als vader iets zegt.

hoepert (zn, m), hoeperte, hoepertje: adamsappel.

hoephak (zn, v), hoephakke, hoephekske: vogel, hop.

hoes (zn, o), hoezer, huuske: huis. Det hoes sjteit op pepere sjtiele: dat huis is gekocht met geleend geld. 'ne Gójjie gevel siert 't hoes: gezegd over iemand met een grote neus. Det ès 'n hoes mèt gouwe belk: dat is een huis met een hoge hypotheek. Mevrouw oethoes: een benaming voor een vrouw die veel uit huis is.

Hoeshook (plaatsnaam): Huishook. Ook 'Hoêshook' geschreven.

hoesbezeuk (zn, o): huisbezoek, visite.

hoeshaoje (zn, o): huishouden.

hoesheur (zn, v): huishuur.

hoeshèlster (zn, v), hoeshèlsters, hoeshèlsterke: huishoudster, dienstmaagd.

hoeshaodsjoel (zn, v), hoeshaodsjoële, hoeshaodsjuëlke: huishoudschool.

hoesj (zn, v), hoezje, hoeksje: huls of het huis van gereedschap.

hoesjt (bw): uitroep: maak dat je wegkomt. Hoesjtoe, lèllekerd!

hoeskets (zn, v), hoetskets, hoetsketske: vogel, huismus.

hoeskwakel (zn, v), hoeskwakels, hoeskwakelke: vogel, huismus.

hoeskeuke (zn, v): vroegere benaming van keuken in boerderij.

hoesmoder (zn, v), hoesmoders, hoesmeuderke: huismoeder.

hoesraad (zn, m): huisraad.

hoessjlaach (zn, v): huisslacht.

hoessjlaechter (zn, m), hoessjlaechters, hoessjlechterke: huisslachter; vroeger wer-

den de varkens geslacht aan huis. NH: hoessjlechter, hoessjlechters, hoessjlechterke.

hoessjleutel (zn, m), hoessjleutels, hoessjleutelke: huissleutel.

hoesvoel (zn, o): huisvuil.

hoeswerk (zn, o): huiswerk.

hoeswei (zn, v), hoesweie, hoesweike: kleine weide dicht bij huis voor o.a. het bleken van de was.

hoeszaengen (zn, m): huiszegen. Vroeger hing in elk huis een kleurige met liturgische tekens omrande prent van een heilige, waaronder de gebeden ter bescherming van huis, gezin, vee of bedrijf werden gebeden. In tijden van gevaar werd hardop gebeden. Deze prenten werden niet in de kerk, maar in bedevaartsplaatsen én langs de deur verkocht door venters.

hoetele (ww), hoetelde, gehoeteld: handelen in minderwaardige zaken. Ze hoetele van alles van hot nao haar.

hoevere (ww), hoeverde, gehoeverd: huiveren, bibberen van kou of van afschuw.

hoeversjtoof (zn, o): voetstoot, vroeger verwarmd met houtskool.

hoeveul (vr vnv): hoeveel.

hoeze (ww), hoesde, gehoed: wonen, hui-zen. Mèt dae ès neet te hoeze: met hem is niet samen te wonen; hij is een onmogelijk iemand.

höj (bw): groet. Höj werd 'hui' en daarna 'hojje'. Omstreeks 1915 werd deze groet niet meer gehoord.

hojje (groet): tot ziens, houd u goed.

hojmoj (zn, v), hojmoyje, hojmöjke: wer-velwind, windhoos bij lang droog weer in de zomer.

hok (zn, o), hokke, hökske: hok.

hol (zn, o), hole, hólke: hol.

hollaarze (ww), hollaarsde, gehollaarst: zwaar zwoegen. Wat e gehollaars.

holla wah! (bw): uitroep: niet verder, tot hier, stop onmiddellijk. In gezelschap kwam

bij dreigend handgemeen vaker iemand de zaak sussen met: Holla, wah!

hollechtere (ww), hollechterde, gehollechterd: zwaar en vruchteloos werken.

Hollenjer (zn, m), Hollenjers, Hollenjerke: Hollander, Niet-Limburger.

höllig (bw): gulzig, gupend. Drink det kaod water neet höllig, dao wörs te nag kwaolik van.

homel (zn, v), homels, hummelke: hommelt, dikke wesp.

hómmelsjoor (zn, v), hómmelsjore, hómmelsjurje: donderbui, onweer.

hómmelwórm (zn, o), hómmelwórm, hómmelwórmke: donderbeestje, graanvliegje.

hómpel (ww), hómpelde, gehómpeld: kreupel lopen.

homploog (zn, v), hompleug, hompleugske: houten keerploeg met tweewielige voorak, waarin de ploemboom lag. Bij omkeer langs de geploegde voor moest telkens het rister worden omgestoken en de kouter verdraaid. **hón** (zn, v), hónder, höntje: kip. Dae sjert wie 'n hón: hij scharrelt alles bij elkaar. Dae wèt woe die hón eur eier verbörgt: hij is op de hoogte van haar geheim. Sjlum hónder legge ouch wel 'ns in de netele: iedereen maakt wel eens fouten. Hóndersjtrónk aan 't kin, dao gruit d'n baard van: werd gezegd als een tiener een baard wilde hebben en zich schoor terwijl het niet nodig was en daarvan puistjes kreeg.

honderkuë (zn, v): kippenhok. NH: hènnesjtal of kiepenhok.

hónger (zn, m), hungerke: honger.

hóngerd (telwoord): honderd.

hóngerliejer (zn, m), hóngerliejers, hóngerliejerke: hongerlijder. Wie d'n ezel 't hóngerlieje gewënd waas ging e kepot: men kan aan zeer veel gewend raken en veel verdragen, maar op den duur wordt het toch teveel. Hóngerlieje ès gen kuns as se 't kèns, me kènt 't nemes liere: de eigen erva-

ring is belangrijker dan erover te leren uit boeken.

hóngerloeën (zn, m), hóngerluënke: hongerloon.

hóngersjnoeëd (zn, m): hongersnood.

hóngs (zn, v): in de uitdrukking: alle hóngs gezeike, gebezigd bij herhaalde pogingen. Det ès alle hóngsgezeike te doen: dat komt dikwijls voor.

hóngsgetuug (zn, o): leidsel voor honden-span. Spottend gebruikt voor de 'directoire' die de vrouw in geval van nood zich automatisch opende bij het hurken. Ook wel 'snelzeiker' genoemd.

hóngskloeëte (zn, v): vur de hóngskloeëte: voor niets of bijna niets.

hóngslaeve (zn, o): hondenleven, slecht leven.

hóngsvot (zn, v), hóngsvotte, hóngsvutje: hondsvot.

hónk (zn, m), hung, hundje: hond. Al sjiet d'n hónk d'rin, ich knap 't toch op: al zit alles me tegen, ik trek me er niets van aan. Perbere ès hundjeswèrk: honden proberen het altijd opnieuw.

hood (zn, m), heud, hudje: hoed.

hoodsjpeld (zn, v): hoedenspeld.

hoof (zn, m): boerderij, tuin, hof. In d'n hoof: in de tuin. As 't mèt alles get mètvèlt, konne we sjtieëds grunte en fruit oet eigen hoof aete.

hook (zn, m), heuk, hukske: hoek. Dae kwaam efkes raecht oet d'n hook: die zei hem eens eventjes de waarheid.

hool (bn), holer, hoolst: Hole weeg: holle weg. Van veur bool en achter hool: praatjes hebben. Alles schone schijn.

hoor (zn, v), hore, heurke: hoer.

hoorst (zn, v), hoorste, hurstke: lichte verhoging in moeras met kreupelhout begroeid.

hoort (zn, v), hoorte, heurtje: hekwerk, zitstok voor kippen.

hoos (zn, v), hoze, heuske: lange kous. Vur-

zichtig mèt die kat, zej duit gaer de hoze oet: zij is geen meisje om met blote handen aan te pakken. Naoet zuuj getrouwd wore, deej ze de hoze oet: na het huwelijk kwam het ware karakter naar buiten. Dae heet lang hoze aan: hij is erg traag.

hooste (ww), hoosde, gehoost: hoesten.

hor (zn, v): bromvlieg, behoorlijk dikker dan de huisvlieg. Een zware brommer die de larven afzet in vlees. De maden komen 3 dagen later uit en leven in het vlees. D'r zit 'n hor op de sjink: we hebben een probleem.

horte (zn, v): voerstro, gemaakt van roggegarven, waar alleen de top uit is geslagen. Daarin kwam een beetje graan voor. Dit werd in de winter aan de schapen gevoerd.

hortig (bw): vlug in aanpak en bij uitvoering van het werk. Doe bès mich te hortig, kan det wel good gaon? Vurzichtich mèt det paerd, 't ès te hortig. Ook: opvliegend.

hot (bn): toestand van gestremde melk. Die mèlk ès (of geit) hot.

hote (ww), hode, gehot: schuilen voor nat en koud weer. Hote de sjäöp bejein, dan kump t'r raage: schapen gaan bij elkaar staan als er regen komt.

hot op (uitroep): paard moet rechtsaf slaan.

houp (zn, m), huipe, hópke: hoop. 't Ès houp en al: het is op 't kantje af.

hout (zn, o): hout. Alle hout ès gen tummerhout: Niet ieder mens is hetzelfde.

Hout (plaatsnaam): Hout.

houtsjraag (zn, v): toestel, in elkaar getimmerd van rondhout, om er brandhout op stuk te zagen.

houtvaester (zn, m), houtvaesters, houtvaesterke: bosopzichter.

houwe (ww), houwde, gehouwe: slaan.

hozeklòts (zn, m), hozeklòtse, hozeklòtske: houtje gebruikt bij sokken stoppen.

Hub (eigenaam): Hubertus. Ook: Huubke, Hoeb, Bert, Baer.

huëgstes (bw): hoogstens.

huffe (ww), hufde, gehuft: heffen, tillen.

hui (zn, o): hooi. Me mót huie as de zón sjient: men moet van de gelegenheid gebruik maken.

huid (zn, o): hoofd en hersenen. Hae heet 't geluif ich in 't huid: hij is niet goed bij het hoofd.

huidvleis (zn, o): hoofdkas of zult, gemaakt van het vlees van de kop, oren en pootjes van slachtvarken. Ook: volkse naam voor 'terrazzo'-mozaïek, gemaakt van gemengd wit-rood-grijs-zwart marmer in cementspecie.

huik (zn, v), huike, huikske: omslagdoek van flanel, vroeger gebruikt voor wikkelkinderen.

huipe (ww), huipde, gehuipt: ophopen, voorraad aanleggen. 't Hui höpt good.

huisjelf (zn, v): hooimijt. Ook scheldwoord voor dommerik.

hule (ww), huulde, gehuuld: huilen.

hulter (zn, m), hulters, hulterste: stomme vent.

hungele (ww), hungelde, gehungeld: hengel. Langs een omweg om informatie vragen. Hae heet al lang ligke te hungele wie det aafleep.

hure (ww), huurde, gehuurd: horen. Ich zal de koekoek neer mier hure: ik zal het niet lang meer maken. Det heb ich mer van hure zegge: ik weet het niet zeker. Van hure zegge kome de leuges in de wèrreld: veel roddel bevat geen waarheid.

hurt (zn, v), hurte, hurtje: schot. Ook: houten vlaaischotel.

huselik (bw): huiselijk. Daarbij hoort niet alleen gezelligheid, maar ook spaarzaamheid en overleg bij het geld en goed. As ich d'r huselik mèt um gaon, dan koom ich d'r wel mèt.

hutje (zn, o): kleinigheid. e Hutje moos: een klein kopje kool. Hutje bij mutje gójje: samen de laatste restjes bij elkaar leggen, vnl bij kaartspel.

hutsjtal (zn, m): stevig houten geraamte waarin het paard vastgezet wordt om van ijzerbeslag te worden voorzien door de hoefsmid.

huuldop (zn, m): bromtol.

huupsesjpringer (zn, m): sprinkhaan, zeer druk iemand.

huuptruuk (bw): aansporing bij het paard als de voerman hem bij de teugel heeft en de kar achteruit wil zetten.

huuske (zn, o): letterlijk: huisje, maar daarmee wordt de wc bedoeld. Vroeger stond een apart huisje in de tuin met in de deur twee kijkgaatjes, 'd'n brille' of een uitgezaagd hartje. De deksel lag op een houten ton die 'd'n tob' werd genoemd.

huvere (ww), huverde, gehuverd: huiveren.

ich (pers vnw): ik. Iche: ikke.
 idder (vnw): ieder. Idders kier: iedere keer.
 Idderen daag: elke dag.
 idderein (vnw): iedereen.
 ieëber (zn, m), ieëbers, ieëberke: ooievaar.
 ieëgeester (bw): eergisteren.
 ieëlendj (zn, m): ellende.
 ieëmelik (bw) weëg van geur of smaak. Bijvoorbeeld de geur van de bloeiende vlier en de zoete smaak van honing.
 ieëw (zn, m), ieëwe, ieëwke: eeuw.
 ieëwig (bw): eeuwig. Dao ès niks wat ieëwig doort: alles gaat voorbij, aan alles komt een einde.
 iele (ww), ielde, ge-ield: ijlen. Maar ook: liefkozen, strelen.
 iem (zn, v), ieme, iemke: oude benaming voor bij.
 ier (bw): eer.
 ier (zn, v), ierke: eer.
 ierder (bw): eerder.
 ierlik (bn): iertliker, ierlikst: eerlijk.
 iers (bw): eerst.
 ies (zn, o), ieske: ijs.
 iesbaan (zn, v), iesbane, iesbaenke: ijsbaan.
 iesbaer (zn, m), iesbaere, iesbaerke: ijsbeer.
 ieshèllige (zn, m), ieshèllige: ijsheilige.
 ieshèllige: Mamertus, Pancratius, Servatius, Bonifatius. Toet 11, 12, 13 en 14 mei kan 't sjnaochs nag vreze: tot deze data kan nachtvorst voorkomen.
 ieskaod (bn), ieskaojer, ieskaojste: ijskoud.
 iesker (zn, v), ieskerre, ieskerke: ijskar.
 ieskraam (zn, m), ieskräöm, ieskrömke: ijskraam.
 iespeek (zn, v), iespeke, iespeekske: ijspegel.
 iestied (zn, v): ijestijd, schaatstijd.
 ievere zich (ww), ieverde zich, zich ge-ieverd: zich verheugen, zich inspannen.
 iezer (zn, o): ijzer.

iezerdraod (zn, m), iezerdräöd, iezerdröd-je: ijzerdraad.
 iezerbare (zn, o): ijzergaren, ijzerdraad.
 iezerdraeter (zn, m), iezerdraeters, iezerdraeterke: ijzervreter, krijgsheer.
 iezerwinkel (zn, v), ijzerwaren handel, gereedschapswinkel.
 iezegrim (zn, m): mopperkont.
 imbeel (zn, m): verbeelding, arrogantie. Hae ès mèt d'n imbeel geplaogd.
 impassant (bw): onderhand, in het voorbijgaan.
 in (vz): in. Ook 'inne'. In d'n daag sjtaon: in het licht staan, hinderen.
 inaome (ww), aomde in, ingeaomd: inademen.
 inbinge (ww), bóng in, ingebóng: inbinden, ongelijk bekennen, op zijn woord terugkomen. Ierst hej 'r 'n groeëte moel, mer later moos hae inbinge.
 inblaaze (ww), bloos in, ingeblaaze: inblazen.
 inborre (ww), borde in, ingebord: inbranden.
 inbörgere (ww), börgerde in, ingebörgerd: inburgeren.
 inbraeke (ww), braak in, ingebroke: inbreken.
 inbringe (ww), braoch in, ingebraoch: inbrengen. NH: brach in, ingebrach.
 indeile (ww), dèlde in, ingedèld: indelen.
 indèkke (ww), dèkde in, ingedèkt: indeken.
 indene (ww), dinde in, ingedind: indienen.
 indertied (bw): indertijd, vroeger. Det ès nag indertied: dat is nog op tijd.
 indinke (ww), dach in, ingedach: voorstellen. Dink dich èns in: stel je voor.
 indj (zn, o), indje, indje: eind.
 indoon (ww), deej in, ingedaon: indoen, vullen.
 indrejje (ww), drejde in, ingedrejd: indraaien, omwikkelen.

indruège (ww), druégde in, ingedruëgd: indrogen.
 indrök (zn, m), indrökke, indrökske: indruk.
 indrökke (ww), drökde in, ingedrökt: indrukken.
 inein (bw); ineen, in elkaar.
 ing (bn), inger, ingste: eng, ook: gierig. Zuuj ès zoe ing wie 'n möggevot: zij is erg gierig.
 ingank (zn, m), ingeng, ingengske: ingang, toegang, deur, poort of luik.
 ingaon (ww), góng in, ingegange: naar binnengaan. NH: ging in, ingegange.
 ingaonsport (zn, v), ingaonsporte, ingaonspörtje: ingangspoort. NH: ingangsport, ingansporte, ingangspörtje.
 ingeblikde (zn, m): zuurpruim, iemand die nooit licht.
 Ingel (eigenaam): mannennaam.
 ingel (zn, m), ingele, ingelke: engel. Hae ès 'nen ingel inne kèrk en 'nen duvel an hoes: buitenshuis het heertje, binnenshuis een tiran.
 ingelbewaarder (zn, m), ingelbewaarders: engelbewaarder.
 Ingelandj (plaatsnaam): Engeland.
 ingelegeduld (zn, o): engelengeduld, veelgeduld.
 ingelemees (zn, v), lijkmis voor een kind van onder de 7 jaar.
 ingendoedel (zn, m): maag van het varken.
 Ingels (bn): Engels. Ingels laer: zware katoenen stof die vóór 1915 werd gebruikt voor werkbrokken. Van buiten licht geruwd. De kleur was meestal blauwgrijs.
 inhale (ww), halde in, ingehald: inhalen.
 inhaod (zn, m): inhoud.
 inhaodsmoot (zn, v), inhaodsmoot, inhaodsmäötje: inhoudsmaat.
 inhaoje (ww), heel in, ingehaoje: inhouden.
 inhäöke (ww), hökde in, ingehökt: inhaken.
 inins (bw): ineens, opeens.
 inkel (bw): enkel, alleen, eenmalig.

inkel (zn, m), inkels, inkelkes: enkel.
 inkelvoud (zn, o): enkelvoud.
 inlenjer (zn, m), inlenjers, inlenjerke: inlander, autochtoon.
 inmaakglas (zn, o), inmaakglaze, inmaakglaeske: inmaakglas, weckglas.
 inmake (ww): makde in, ingemaakt: inmaken, inleggen, conserveren.
 inne (bw): samenvoegsel van 'in' en 'de'. Inne winkel, guf 't zök: sokken koop je in de winkel.
 insgelieke (bw): insgelijks, evenzo.
 insig (bw): enig. Ook insigste. Det waas zien insigste.
 insjinke (ww), sjónk in, ingesjónke: inschenken.
 insjödde (ww), sjödde in, ingesjöd: inschenken. Zal ich dich 'n tas kóffie insjödde? Zal ik jou een kop koffie inschenken?
 insterkes (bw): ondertussen, uiteindelijk.
 introuw (zn, m): intrek nemen bij schoonfamilie. D'n introuw en d'n hemel, die sjtaon neet besjreve: beide zaken hebben een onzekere afloop.
 introuwe (ww), trouwde in, ingetrouwd: na het trouwen gaan wonen bij de schoonfamilie.
 invaeme (ww), vaemde in, ingevaemd: draad insteken, garen door oog van de naald halen.
 inviezele (ww), viezelde in, ingeveizeld: iemand iets wijs maken.
 inwoeëne (ww), woeënde in, ingewoeënd: inwonen. Inwoeëne ès oetwoeëne: inwonen is niet goed voor een huwelijk. NH: wónde in, ingewónd.

J

J
J

Jaat (eigenaam): vrouwenaam.

jage (ww), joog, gejaagd: jagen.

jak (zn, m): bloes van wol, zijde of katoen. Vroeger in combinatie met een aparte rok door de vrouw gedragen.

Janes (eigenaam), ook Jo, Hannes, Jan, Sjang, Sjeng, Sjengske, Jenke: roepnamen voor Johannes.

jannewarie (zn, m): januari.

jao (bw): ja.

jaoch (zn, v): jacht.

jaochgeweer (zn, o), jaochgewere, jaochgeweerke: jachtgeweer.

jaochhónk (zn, m), jaochhung, jaochhundje: jachthond.

jaor (zn, o), jaore, jäärke: jaar.

jäörig (bw): jarig.

jaos (zn, m), jaes, jaeske: jas. NH: jas, jes, jeske.

jaozeker (bw): jazeker, ongetwijfeld.

jasmien (zn, v), jasmiene, jasmienke: jas-mijn.

jatse (ww), jatsde, gejatst: op stap gaan.

jeger (zn, m), jegers, jegerke: jager.

jekker (zn, m), jekkers, jekkerke: jas.

jengele (ww), jengelde, gejengeld: nutteloos rondlopen.

jepper (zn, m), jeppers, jepperke: een grote, een hoge, kanjer, massa.

jessus (bw): vloek. Ook: jessusmerante.

jeuke (ww), jeukde, gejeukt: jeuken.

jewieël (zn, o), jewieële, jewieëltje: juweel.

jietse (ww), jietsde, gejiest: nat spuiten. Ook: stelen.

joed (zn, m), jud, judje: jood. Als scheldnaam gebruikt voor iedereen die tegen te hoge prijzen zijn spullen wilde verkopen, of die de boel probeerde te bedriegen. Dao ès de joed in hoës: werd gezegd als bij het eten geen vlees op tafel kwam. Dat wilde zeggen, de opkoper was thuis geweest, er was armoe troef.

joedesjpaej (zn, m): wit schuim, gevormd door spuugbeestjes of cynaden, bij planten en soms op korstmosplekken. Kinderen werd wijs gemaakt dat het vallende sterren waren die waren neergekomen. Men vindt het in de vroege ochtend.

Joeëzep (eigenaam): mannenaam.

joeke (ww), joekde, gejoekt: slenteren, doelloos rondlopen.

joekere (ww), joekerde, gejoekerd: pijnlijk janken van honden. Hae joekerde wie 'nen jóngen hónk: hij jankte als een jonge hond.

Joekes (eigenaam): Mathieu.

joeks (zn, v): plezier.

joekse (ww) plezier maken.

jong (zn, o), jonge, jöngske: jongen.

jóngentied (zn, v): jeugd.

jónk (bn), jónger, jóngste: jong. Dao bin ich jónk gewees: daar heb ik mijn jeugd doorgebracht. Wat jónk ès, ès gauw mèt de daod, wat aod ès, ès gauw mèt gójje raod: Jong en onervaren, oud wijs en ervaren.

ju (bw): startsein voor paard.

jukke (ww), jukde, gejukt: jeuken.

juks (zn, m): jeuk. Wie mier des te dich sjoeks, wie mier juks te krieks. Doe kumps dich nag an 't kratse oe se nou nag genne juk hees: je zult nog voor verrassingen komen te staan.

juli (zn, m): juli.

jummig-genaol (bw): uitroep van schrik of verbazing, verdorie nog aan toe. Ook: Jummig nag.

junkerke (zn, o), junkerkes: duizendschoon.

juni (zn, m): juni.

jussus-marieë-joeëzef (bw): uitroep van verbazing.

jutere (ww): ruw paardrijden en opjagen van het dier; kabaal maken, ruw spelen.

juterklaos (zn, m): iemand die ruw paardrijdt of dieren opjaagt.

jutte-marieë-pauw (bw): uitroep van verbazing.

jummig (bw) uitroep van verbazing. Ook: Ojummig.

juuh (bw) stopsein voor paard.

juust (bw): juist. Net juust: precies zo, juist zo.

juustement (bw): jazeker, juist, correct.

K

K
K

kaaf (zn, o): kaf, kaf van koren. Al ès diene ougst ouch kaaf, boor braek dien sjeur neet aaf: neem geen voorbarige of drastische maatregelen. D'r ès gen kore sónger kaaf: bij de goeden zitten ook de slechten.

kaafrot (bw): helemaal rot.

kaal (bn), kaler, kaalste: kaal. Kale zjwans: opschepper, iemand die zich rijk voordoet maar dat niet is.

kaar (zn, v): voorraadvat en gebruikskorf, van stro en braamslieten gevlochten. Voorbeeld: bejekaar, maelkaar, traechter en zeikaar, voor zaai en 'wan' voor graanverschoning.

kaartegaal (bw): om 't even, onverschillig, maakt me niets uit. 't Ès mich kaartegaal: het kan me helemaal niets schelen.

kaartmöts (zn, v), kaartmötse, kaartmötske: iemand die gek is op kaartspelen.

kaartsjöld (zn, v), kaartsjölje, kaartsjöldje: speelschuld.

Kaat (eigenaam): vrouwenaam.

kabsel (zn, o): tabaksgruis.

kadeje (zn, m): een militair in opleiding, mn een huzaar. Kiek wie gruts, det is mich 'ne kadeje. Vaak gebruikt als aanmoediging van kinderen.

kael (zn, m): kaels, kaelke: kerel.

kael (zn, v), kaele, kaelke: keel.

kaeper (zn, m), kaepers, kaeperke, NH: keper: balk. Ook: linnen.

kaer (zn, v): kern, pit.

kaerel (zn, m), kaerels, kaerelke: kerel.

Kaesel (plaatsnaam): Kessel.

Kaevelaer (plaatsnaam): Kavelaar. Dao kóns te op nao Kaevelaer rieje: gezegd van botte messen. Zoeë zinge ze neet die van Kaevelaer trökkome: dronkemansgeschreeuw en gegil in de late avond op de weg.

kake (ww), kakde, gekakt: schreeuwen. Hae kakt wie e verke det in 'ne reek hingt. Hae kakt de mèlk zor: hij schreeuwt heel hard.

kakert (zn, m), kakerts, kakerke: kalf dat veel loeit.

kal (zn, v): greppel of goot waardoor vloeistof afloopt.

kal (zn, m): gepraat. Des angere kal: dat is andere praat. Dao geit veul kal in 'ne lege zak: praatjes vullen geen gaatjes.

kalf (zn, o), kalve, kelfke: kalf. Kalfsvleis ès gauw gaar: jonge mensen lopen snel voor iets warm.

kalle (ww), kalde, gekald: praten. Des eine dae 'n begien oet 't kloëster kan kalle: hij kan overtuigend praten.

kallebaos (zn, v): boodschappentas.

kamasse (zn, v), ook: kemasse: stijfleren beenstuk met zijsluiting die nauw de kuit omsluit en op hoge schoenen aansluit.

kamere (ww): zijdelings raken van de bal van een tegenstander om deze in een positie te brengen dat hij de poort niet doorkan bij het beugelspel.

kammeraod (zn, m), kammeröj, kammeröjke: kameraad.

kammezaol (zn, m): borstrok. Ook: vormloos flodderig kleed.

kamp (zn, m), kemp, kempke: kam.

kanada (zn, m), kanada's, kanadaeske: populier, ook canadese populier.

kank (zn, v), kanke, kentje: kant.

kanteneer (zn, m), kanteneers, kanteneerke: wegverzorger.

kao (zn, v): koude.

kaod (bn), kaojer, kaodst: koud. Kaoj veut: onnodige zorgen. Maak dich toch gen kaoj veut.

kaoj (zn, v), kaoje, käöjke: kaantje, stukje liezenvet van varken waaruit het vet is weggesmolten. Na de slacht kwamen de 'kaoje' in de pan en werden opgebakken en evenals het spek op de boterham gegeten.

kaofe (ww), kaofde, gekaoft: blaffen.

käöke (ww), käökde, gekäökt: walgen, kokhalzen.

kaol (zn, m), kaole, käölke: kolen om te stove. NH: kool, kole, käölke.

kaoleboor (zn, m), kaolebore, kaolebuurke: leverancier van kolen. NH: koleboor.

kaolekit (zn, v), kaolekitte, kaolekitje: kolenkit. NH: kolekit.

kaord (zn, v), kaorde, kurdje: touw. Kurdjes touwsjpringe. De maedjes deje veul kurdjes touwsjpringe, allein of mèt mier. Allein deje ze 't dök as ze nao sjoeël ginge en an hoes. As ze mèt mier wore dan hejje ze 'n lank touw en dan moosten d'r tweeë vrejje en die angere sjpringe, det koosten die good.

kaost (zn, v), kaoste, kesje: kast. Dao ligge de muus doeëd vur de kaost: er is geen eten meer in huis.

kappes (zn, o): witte kool. Kappes is vrijwel in onbruik geraakt. Maar ook: niet goed, van slechte kwaliteit. 't Ès kappes mèt umme: het gaat niet goed met hem.

kappesoën (zn, v): hoofdstel van band of touw gemaakt voor een veulen of een rund.

kappeskoeël (zn, m), kappeskoeële, kappekuëlke: witte kool. NH: kappesmoos.

kat (zn, v), katte, ketje: kat. Zoeë spinne-rig wie 'n kat. 'n Kat huurt bej 't hoes, neet bej de minse: een kat hecht zich meer aan een plaats dan aan een mens. Dao kan gen kat op de keest sjpringe of 't kumt d'r oet: iedereen weet heel snel alles. Ich lieën dich de kat nag, anders niks: gezegd tegen iemand die het geleende zelden terugbrengt.

kater (zn, m), katers, kaeterke: kater. Zoeë vals wie 'ne kater. Dae mint de kater gesjtrikt te hebbe: hij heeft zich misrekend. Hae zuut d'r oet wie 'ne verzope kater: hij is drijfnat.

Katrien (eigenaam): Catharina. Sint Katrien duit de verkes pien: Sint Catharina (25 november) is het begin van de slachttijd.

kattekop (zn, m): kattig persoonkje. Ook: kamerschot. Dit is een kubus van gietijzer waarin buskruit en slagsas opgesloten zit en na ontsteking een kanonschot veroorzaakt.

kattemies (zn, v): lokroep of koosnaam voor kat. Ook: de zogenaamde katjesdrop. En: de naam voor de in bloei komende zachte wilgenkatjes.

kattenaat (zn, o): veredeld katoen met wit en blauw streepje. Het was ideaal voor het schort van de huisvrouw en de broek van de bakker.

kattenejer (zn, m): man die vreemd gaat.

kattendrek (zn, m): stinkende uitwerpselen. Uitdrukking: Det is gennen kattendrek: dat is niet voor de poes, dat is indrukwekkend.

Kaumeshook (plaatsnaam): Kaumeshoek.

kavele (ww), kavelde, gekaveld: selecteren bij beugelsport, ook afmeten. Ook: het niet te nauw nemen. Doe moos 't neet zoeë nauw kavele.

kazerol (zn, v): kleine kookpot met 2 oren, dit in tegenstelling tot die met hengel.

kebbele (ww): zwetsen.

kebbelkónt (zn, m): zwetser. Ook: meisje dat zich opmaakt en ijdel voordoet.

keduuk (bn): kapot, dood. Haod dich keduuk: houd je stil, verborgen.

kedze (ww), kedsde, gekedst: ketsen, vuurslaan, slaan, ruzie maken.

keel (zn, m): kiel, werkdags overhemd.

keet (zn, v), kete, keetje: herrie, ruzie. Wae kregedao flink keet óvver.

kefee (zn, v), kefees, kefeke: café.

keime (ww), keimde, gekeimd: kammen. De haor keime: de haren kammen. NH: kèmmen, kèmden, gekèmd.

kelderzoog (zn, v), kelderzoge, kelderzeugske: pissebed (isopoda), leeft in vochtige ruimten als hollen en kelders.

keliek (zn, v): koliek, ontsteking bij dieren.

kelle (zn, v), kelles, kelke: kookketel met hengels in alle maten.

kelling (zn, v): aanspraak, iemand om mee te praten. Ich heb gen kelling: ik ben ook maar alleen.

kemas (zn, v), kemasse, kemeske: beenkap, overschoen.

kemerie (zn, m): flauwekul. Kemeries make: praatjes voor de vaak verkopen.

kemieël (zn, m), kemieële, kemieëlke: kameel.

kemmelkuntje (zn, o), kemmelkuntjes: vrouw die het in alles te nauw neemt.

kemoeëd (zn, v), kemmoëde, kemmuëdje: commode, slaapkamerkast.

kemunie (zn, v): communie.

kenaal (zn, o), kenale, kenelke: kanaal. Ook: knaal.

kene (ww), keende, gekeende: kiemen. Gekeene zaad: gekiemd zaad.

kènne (ww), koos, gekënd: kennen.

kènne (ww), koos, gekoos: kunnen. Ich kèn, doe kèns, hae kènt, wae kènne, gae kènt, zuuj kènt, ich koos, doe koos, hae koos, wae kooste, gae koost, zuuj kooste. Kèns nag mètdoon, dao ès zaat: Je kunt nog meedoen, er is genoeg.

kentralie (bw): verkeerd.

Kepèl (plaatsnaam): Panningen.

keplaon (zn, m), kepläöns, kepläönke: kapelaan.

kepot (bn), kepotter, kepotste: kapot.

keps (bn): blut. Met name gebruikt bij het kaartspel en knikkerspel.

Keup (plaatsnaam): Keup.

ker (zn, v), kerre, kerke: kar. As de as brikt, vèlt de ker: van het een komt het ander. Dao waas de ker opgesjlage: wordt gezegd als een vrouw een miskraam heeft gehad. Dao waas neet veul oppe ker te laje: er was maar een kleine bruidschat. Krakende kerre loupe 't langst: ook als men iets mankeert kan men toch oud worden.

kerbiedleuch (zn, o), kerbiedleuchte, kerbiedleuchtje: carbidlamp.

kerboet (zn, m): balkenbrij. Kerboet inne vloeët: balkenbrij in houten bak.

kerboum (zn, m), kerbuim, kerbömke: burrie.

kerbreet (zn, o), kerbreer, kerbritje: zijschot op kar, verhoging zijschotten.

kerdets (zn, v), kerdetse, kerdetske: grote stuit of kogel van gips, marmer of staal die bij het knikkeren de grootste rol vervult.

kerdieze (ww), kerdiesde, gekerdiesd: eten, bikken. Hae heet sinds lang neet veul te kerdieze.

kere (ww), keerde, gekeerd: vegen van vloeren. Nej bessems kere good. Idder mót vur zien eige deur kere, dan heet e genóg te vaege: verbeter de wereld, begin bij jezelf.

kerhings (zn, m), kerhingste, kerhingske: karhengst, scheldnaam voor lastige man.

kerju (uitroep): bastaardvloek.

kèrk (zn, v), kèrke, kèrkske: kerk. Det is gen kèrkewerk: dat is geen precisiewerk. Hae ès inne kèrk gebore: hij laat altijd de deur openstaan. As te in de kèrk nag ein lei bove de kop hees, wörs te neet naat van de raege: in een kleine kerkgemeente valt het snel op als iemand de mis overslaat. Zolang je maar even onder de leien bleef, stond je nog op een veilige plaats. Hae heet inne kèrk altied zien vaoste plevuus: hij is een geregelde kerkganger. Dae nao de kèrk? Jao, èns dökke as e verke: iemand die nooit naar de mis gaat. De kèrk en de mölder laote deile: de kerk in het midden laten.

kerkling (zn, v), kerklinge, kerklingske: gekettingd trekzeel voor wagens en werktuigen. De kerklingen waren aan uitsteeksels vastgemaakt. Bij werk op de akkers werd een combinatie van klingen en trekhout, d'n èkhaam' gebruikt.

kèrmes (zn, v): kermis. En nou ès 't oet mèt de kèrmes: nou is het afgelopen. Kèrmes in hoes, vaostetendaag oppe sjtal: als het feest is in huis wordt het vee slecht verzorgd. Ein gezeech wie kèrmes: een blij gezicht, een optimist.

kèrmeszónnig (zn, m): kermiszondag.

kèrmesgeldj (zn, o): kermisgeld, kermiscenten.

Kerneel (eigenaam): mannennaam.

kernalie (zn, o): uitschot.

kernalieskop (zn, m): vechtlustige ruziezoeker.

kerraad (zn, o), kerraer, kerredje: karrenwiel. Ook: een groot rond koekje met in het midden een rond gat, bestrooid met rode suiker, vóór het bakken.

kers (zn, v), kerse, kerske: kaars. Ouch aan 'n gewiedje kers kan me zich borre: ook aan een gewijde kaars kan men zich branden, ook een priester is maar een mens. Hae kumt de kerse oetblaoze: hij komt te laat voor de mis.

kerseleuchter (zn, m), kerseleuchters, kerseleuchterke: kaarsenstandaard.

kersevèt (zn, o): kaarsenvet.

kersraech (bn): kaarsrecht.

kersjtaanjel (zn, v): kastanje.

kesjtieël (zn, o), kesjtieële, kersjtieëlke: kasteel.

kersjtoeëlkördje (zn, o): dun, glad koord van vlas of jute. Gebuikt voor vele doeleinden, o.a. het omwikkelen van eind en las van ploeglijnen, voor het dichtbinden en ophangen van worst, ham en spek, als pekdraad door de zadelmaker.

kertóng (zn, o), kertóngge, kertungske: karton.

kerwansj (bn): tegendraads, dwars. 't Waershout kwaam kerwansj te zitte.

Kessel-Dörp (plaatsnaam): Kessel.

Kessel-Eik (plaatsnaam): Kessel-Eik.

keteer (zn, o), ketere, keteerke: kwartier.

Ketrien (eigenaam): vrouwennaam.

ketse (ww), ketsde, geketst: vuurslaan door middel van magneet op vuursteen. Wanneer een geweer later miste door ketsen was dit tegengesteld. De slag gaf géén vonk. Ook: ruzie maken.

kettere (ww) ketterde, geketterd: lopen met korte pasjes door kinderen. Kiek um èns kettere.

keuke (zn, v): keuken. Sjmaal keuke oppen telder: daar wordt gespaard op het eten.

keuning (zn, m), keuninge, keuningske: koning. Mèt Drej Keuninge heet d'n boor 't wanne oetgewonne: na 6 januari worden de dagen al weer langer. Een boer had dan meer tijd om te werken.

keuningin (zn, v), keuninginne, keuninginneke: koningin.

keuningskop (zn, m): uitstulping van de baarmoeder bij de koe, meestal na het werpen bij een zwakke constitutie. Ze lèt de keuningskop kieke.

keus (zn, v), keuse, keuske: kus.

keuse (zn, o), keuses, keuseke: kussen.

keuse (ww), keusde, gekeust: kussen.

keushendje (zn, o), keushendjes: kushandje.

keussjteek (zn, m): kussensloop. Hae pakde zien keussjteek: hij nam ontslag.

keustelik (bw): kostelijk.

keuster (zn, m), keusters, keusterke: koster. De keuster hingt in de touwe: werd gezegd als de kokken luidden voor de mis, het was tijd om naar de kerk te gaan. Wat now gezóngge, zag de keuster wie de kèrk in brank sjtóng: Goede raad is duur. NH: köster.

keusterkemke (zn, o): kerkhof.

keutel (zn, m), keutels, keutelke: keutel.

keveraechtig (bw): kieskeurig bij het eten.

kevernaas (zn, v): kieskeurig persoon bij het eten. Wat bès doe toch 'n kevernaas.

kevie (zn, v): vogelkooi. Raakt in onbruik.

kezel (zn, m), kezels, kelzeke: kiezel.

kezelsjtein (zn, m), kezelsjtein, kezel-sjtènke: kiezel.

kidzel (zn, m): kiezel, groot en klein, grint.

kidzeleweeg (zn, m), kidzeleweeg, kidzeleweegske: kiezelweg.

kiebig (bn): vlot en levenslustig. Wat ès det e kiebig jónk.

kiedele (ww), kiedelde, gekiedeld: kieten.

kiedelsjtein (zn, m), kiedelsjtein, kiedelsj-tentje: ronde gladde kiezelsteen.

kieës (zn, m): kaas.

kieët (zn, v), kieëte, kieëtje: houten loods of hut. Meestal duidt men er een rommelig optrekje mee aan. Wat 'n kieët. 't Daak lèkt wie e mendje.

kieke (ww), keek, gekeke: kijken. Kiestao: Kijk daar eens. Hae sjteit te kiekie wie bótter in de zón: hij kijkt beteuterd en hulpe-loos.

kielewielewenske (bw): gezegde bij het kietelen van kinderen.

kiel (zn, m), kiele, kielke: spie of wig.

kiendje (zn, o), kiendjes: kind. Nekse kiendjes in 't graas: witte bonen met snijbonen of spinazie.

kiendjeskoffie (zn, m): visite bij kinderdoop.

kiep (zn, v), kiepe, kiepkie: kuiken. Tevens lokroep bij het voeren.

kier (zn, v): big in zijn eerste weken. Lokroep: kiere, kiere, kiere.

kier (zn, v), kiere, kierke: keer. Idderskier: telkens weer.

kieve (ww): kijven, maar ook: schelden.

kieves (zn, o): scheldpartij. Kieves kriege: berisping krijgen.

kilomaeter (zn, m), kilomaeters, kilomaeterke: kilometer.

kilomaetertèller (zn, m), kilomaetertèllers, kilomaetertèllerke: kilometerteller.

kimlaog (zn, v): schuim of gistlaag op het vocht in 't zuurkoolvat. Kim duidt op oppervlakte of horizon.

kindj (zn, o), kinjer, kiendje: kind. De kinjer liere zich pas kenne, as ze mótte deile: kinderen leren elkaar pas goed kennen, als er een erfenis gedeeld moet worden.

kinjerbalk (zn, m): kleine balk die rust op 'moorbalk'.

kinjerachtig (bw): kinderachtig.

kinjerbèd (zn, o), kinjerbèdde, kinjerbèdje: kinderbed, wieg.

kinjerhank (zn, v), kinjerheng, kinjerhendje: kinderhand.

kinjerhert (zn, o), kinjerherte, kinjerhertje: kinderhart.

kinjerjaore (zn, v): kinderjaren, schooltijd, jeugd.

kinjerkal (zn, m): kinderpraat.

kinjerkemunie (zn, v): de eerste heilige communie.

kinjerkerresel (zn, v), kinjerkerresels, kinjerkerreselke: draaimolen, mallemolen.

kinjerkop (zn, m), kinjerköp, kinjerköpkes: kinderkop, straatsteen.

kinjerloeës (bw): kinderloos, zonder kinderen.

kinjermaag (zn, v), kinjermage, kinjermaegje: kindermid.

kinjermaedje (zn, o): kindermisje, oppas.

kinjersjoon (zn, m), kinjersjoon, kinjersjunke: kinderschoen.

kinjersjpeul (zn, o): kinderspel, kinderspeelgoed.

kinjertouwsjlaag (zn, m): kindergeld.

kinjervers (zn, o), kinjerversje: kindervers, kindervriendje.

kinjervrindj (zn, m), kinjervrinje, kinjervrindje: kindervriend.

kinjerwage (zn, m), kinjerwages, kinjerwageske: kindervriend.

kippere (ww), kipperde, gekipperd: afbladeren van verf of email.

kips (zn, v): pet, muts met klep. Doot dich mer vas de kips aaf, dao kumpt pesjtoer aan. Dao sjteit mich de kips neet nao: dat zint mij nu niet. Zien kips sjteit op half elf: hij is uit zijn humeur. Sjud 't mich mer inne kips: daar begrijp ik niets van. De kips nao bènne góje en as die neet truuk kumt, dan kóns se ouch nao bènne: als de man te laat thuis komt uit het café, eerst de pet naar

binnen gooien, komt die niet terug dan is het goed. As d'n boor de kips op ein oer heet sjtaon, heet e 't kore verkooch: als de boer goede zaken heeft gedaan drinkt hij een goede borrel. Hae hoeft vur nemes de kips aaf te doen: hij heeft niemand nodig, hij heeft geld genoeg.

kiskedie de parlevoe (uitroep): dronkemanskreet van een oude boer en handelaar, die omstreeks 1916 veel contact had met Belgische kooplui. Uit het Frans.

kits (zn, v): klokhuis appel. Ook: klein beetje. Meestal: kitske.

klabattere (ww): geklepper van woest rennende paarden.

kladderdats (bw), of kladderdaats: geluidsnabootsing van iemand of iets dat valt. Werd ook gebruikt bij ineensstorten van een gebouw of het faillissement. Hae sjloog um kladderdaats vur de wereld: hij sloeg hem bewusteloos. Ook: pardoes, plotseling, onverwacht.

klaef (zn, v): steile berm langs een veld of weg.

klave (ww), klaefde, geklaeft: plakken.

klage (ww), klaagde, geklaagd: klagen. Dae klaagt mèt gezóng kneuk: klagen zonder reden.

klam (bw), ook klamme: vochtig. 't Ès klam genóg. Ook: vochtig. Wae vare 't hui neet op, 't ès nag te klamme.

klamp (bw): nauwelijks. Ich koos t'r klamp bej: ik kon er nauwelijks bij.

klaor (bw): klaar, gereed.

klaor (bn), klaorder, klaorste: helder. Des klaor water: dat is helder water. Wat steis se klaor oppe foto: wat sta je helder op de foto. **klaor kómme** (ww): uitkomen. Dao kom ich neet mèt klaor: dat kan ik niet verwerken/afsluiten.

Klaos (eigenaam): mannennaam.

klapsjtroeë (zn, v): roggearven waarvan met de vlegel alleen de kop is gedorst, het

werd als wintervoer voor de schapen gebruikt.

klasjenere (ww): druk praten, roddelen.

klater (zn, v): op hol slaan van paard of het op vlucht slaan van mens. 't Paerd ging um oppe klater. Wie um de wach waas aangezaog, ging hae oppe klater: toen hem de waarheid was gezegd, droop hij af.

klatersoep (zn, v): waterige soep.

klaterwiej (zn, v): ratelpopulier.

klats (zn, m), klatse, kletske: slag in het gezicht. Ook: klein beetje.

klatsje (ww), klatsde, geklatst: met de zweep knallen, slaan. Ook wel: kladze.

klavere (ww): klauteren tegen hekken, gebouwen en bomen.

kledderdets (zn, m) of kledderdaats: eigenlijk geluidsnabootsing. Ook: magere soep. Ook: plotseling.

kleef (zn, v), klever, kleefke: weg- of veldberm, laag gelegen landbouwgrond.

kleek (zn, v): slijmerige fluim uit de keel, snot en speeksel. Bah wat gufs doe kleke op.

kleiazie (zn, v): kleding in haar geheel. Die zit altied good in eur kleiazie. Ook: klerasie.

kleid (zn, o), kleier, klèdje: kleed, jurk. Toon heet nag de kleier aan gehad: Toon heeft op het punt gestaan om priester te worden.

kleie (ww), klèdje, geklèdj: kleden.

kleigeldj (zn, o): kleingeld.

klein (bn), kleiner, klinste: klein.

klejje (zn, v): graanzemelen, als veevoer.

klenger (zn, m): gepraat, geklets. Dae hèlt dich altied ane klenger: die houdt je altijd aan de praat.

klengere (ww): wandelend met elkaar praten. Ook: vertoeven rondhangen. We bleve get dor 't veldsj klengere um d'n tied um te kriege.

kleppers (zn, v): twee plankjes die tegen elkaar worden geslagen. Kleppers det wore tweeë plenskes van zón 20 cm lank en 3 cm

breid. Dunne plenskes en van ónger get gebord, dan klónke die baeter. Die deje we tösse de vingers en dan kleppere óngerweges nao de sjoeël en ouch an hoes. 'ne Mars dae kende we good, beteikende niks.

klets (zn, m), kletse, kletske: kleine hoeveelheid, bijvoorbeeld van lepel.

kleucht (zn, v): plezier. Dao zal hae winnig kleucht an belaeve.

kleusterpaer (zn, v): kleine perensoort.

kliedernaat (bn): doornat.

klieë (zn, m): klaver. Hae mót ziene klieëzaod verkoupe: hij moet gaan biechten.

klieëblaad (zn, o), klieëblaer, klieëbledjes: klaverblad.

klieëkaaf (zn, o): kaf van de klaver.

klieësjierter (zn, m), klieësjieters, klieësjierterke: gifkop, iemand die vlug kwaad is.

klieëverenaos (zn, m): klaveraas.

klimbiem (zn, m): boel. Doe kóns d'n hieële klimbiem van mich hebbe.

klingerbuul (zn, m): collectezak met steel voor in de kerk.

klitshendje haoje (ww): iemand met de handen steunen om in een boom te klimmen.

klitsklets (zn, m): uitvloeiende gom van fruitbomen. Ze hange anein wie klitsklets: zij gaan door dik en dun.

kloes (zn, v), kloetze, kluuske: kluis.

kloesjter (zn, v), kloesjters, kluusjterke: kluister, hangslot. Ze braocht um nao 't perzong mèt de kloesjters aan: ze bracht hem naar de gevangenis met boeien aan: ze trouwde met hem.

kloeëster (zn, o), kloeësters, kluësterke: klooster. Maar ook: klokhuis van appel en peer.

kloeët (zn, m), kloeëte, kluëtje: klood. Ook: iets van heel weinig waarde. De petatte bringe gen kloeëte op: de aardappels brengen niets op. Det ès wer ens vur de kloeëte van de erm löj: dat is weer helemaal voor niets gedaan.

kloeëte (ww), kloeëde, gekloeët: voor de gek houden, bedriegen. Dae heet dich sjoeën gekloeët.

kloeëtjong (zn, m): onvolwassen knaap. 't Ès nag mer zónne kloeëtjong.

kloek (zn, v), ook kloekhèn: broedse kip of klokken. Dao lupt 'n kloek mèt kukes. Haal die kloekhèn oet d'n troep en zèt ze in 'n donker hok. Door donkere opsluiting hield men ze van de eieren in het nest en verliep haar broedsheid. Een na haar legperiode opgelopen koortstoestand dwong haar nl om op eieren te broeden.

klómp (zn, m), klómp, klumpke: klomp. Hae ès zoeë lómp wie 'ne linkse klómp. Sjrief dich det mer ónger de klómp. Dae heet de klómp wer gehuëgd: die is er financieel weer beter van geworden/weer bovenop gekomen.

kloog (zn, v), kloge, klugske: worp, groep dieren. Die zoog heet 'n sjoeën klooch bagge.

klook (bn), kloker, klookste: verstandig, wijs. Ich waer d'r neet klook oet: ik begrijp er niets van. Ook: moedig, dapper, slim.

klophingst (zn, m), klophingste, klophingske: een verkeerd gecastreerde hengst, of een hengst die een verborgen teelbal blijkt te bezitten. Iemand die nog iets achter de hand heeft, nog niet volledig geruïneerd is.

klopries (zn, m), klopriese, klopsrieske: bundel geschildte berkentakjes, stevig gebonden en gebruikt in de keuken voor het kloppen van eiwit.

kloter (zn, v), kloters, kleuterke: ronde koperen kogelbel aan de paardenhaam, doorlopend bellend. Maar ook: valse, zinnelijke en onbetrouwbare vrouw.

klótskop (zn, m), klótsköp, klótsköpke: stomkop, dommerik.

klouster (ww), klousterde, geklousterd: moeizaam trekken aan een zware kar.

kluive (ww), kluifde, gekluift: kloven, klieven.

klumbum (zn, m): kabaal. Ook: het kleine angelusklokje dat opriep vóór de aanvang van een kerkdienst.

klumme (ww), klóm, geklómme: klimmen.

klumpe (ww), klumde, geklumd: luiden van klokken. Allej, flot nao de kèrk! Huurs se 't neet klumpe? Een kwartier voor de H.Mis werd de grote klok geluid en vijf minuten voor aanvang de kleine klok.

kluntere (ww), klunterde, geklunterd: klonteren.

kluntje (zn, o), kluntjes: suikerklontje.

kluppel (zn, m), kluppels, kluppelke: knuppel. Det ès 'ne groeëte godskluppel: dat is een grote stommerik.

kluts (zn, m): kachelblok van versleten, gebruikt hout. Ich bèn gans de kluts kwiet: ik heb de zelfbeheersing, het verstand verloren. Zoe hel de kluts kwiet, det e-n um daags t'rnao nag neet gevónghe hej: gezegd van iemand die behoorlijk van zijn stuk is.

knaal (zn, o), knale, knaelke: kanaal. Ook: kanaal.

knab (zn, m), knabbe, knepke: handvat van zeis en heizicht. Ook: vroegere munt van 5 cent, meestal 'knepke'. Dae heet veul knabbe: die heeft veel geld.

knabbats (zn, v): spierpijn in de rug en heupen. Hae geit nurgens haen, hae heet de knabbats.

knaech (zn, m), knaechte, knaechtje: knecht. As ich mich vandaag aan dich verheur, bin ich merge dien knaech: zegt men tegen iemand die zonder enig recht anderen wil bevelen.

knaeje (ww), knaejde, geknaejd: kneden.

knammel (zn, m): afval van vlees bij het uitsnijden in delen.

knap (bn), knapper, knapste: eng, krap. Dat pak is dich get knap.

knap (zn, m), knep, knepke: stuiver uit

vroeger dagen. Ich sjtik van 't geldj as ich 'ne knap inne kael krieg: ik heb geen cent te makken.

knaptot (zn, v): stam van vlier tussen twee knopen, het merg verwijderd en gebruikt als klapbus door met een passende stengel propfen te schieten.

knapzak (zn, m): tas, handdoek of schoudertas met etensvoorraad voor een dag werk.

knasterd (zn, m): slechte waar. Wat ès det knasterd, hae burt neet en hae sjtinkt.

knatsj (zn, m): rats, helemaal. Knatsj in de pratsj.

knatsjgek (bn): helemaal gek.

knawwele (ww): kauwen, lang knabbelen op taai voedsel.

knebbig (bn): bitter, zout, krachtig gekruid, weerbarstig. Voor voedsel en drank gebruikt. Bij personen: gevat, pittig, kortaf. Hae woort zoeë knebbig det e zien beerglaas in de hank kepotkneep.

knee (zn, v), kneen, kneenke: knie. Hae heet d'r mèt de kneen op gezaete: hij heeft de jenever verdund.

kneerse (ww), kneersde, gekneerst: het geluid maken van sneeuw onder klompen.

knele (ww), kneelde, gekneeld: knielen.

kneukel (zn, v), kneukels, kneukeldek: knokkel van een hand.

knien (zn, m), kniene, knienke: konijn. Hae woor zoeë giftig wie 'nen knien. Zoeë taam wie 'nen knien.

kniep (zn, v), kniepe, kniepske: zakmes.

kniepe (ww), kneep, geknepen: knippen.

kniezzer (zn, m): vervelende vent.

knikkert (zn, m): droge, schrale zandgrond. Hej is 't aechte knikkert.

knipper (zn, m), knippers, knipperke: druk-knoopje aan hemd of jas.

knipsjpang (zn, v): veiligheidsspeld.

knöbbe (ww), knöbde, geknöp: knopen.

knóddel (zn, m): slijk. Ook: broddelwerk.

knóddelaer (zn, m), knóddelaers, knóddelaerke: knoeier.
knóddele (ww), knóddelde, geknóddeld: knoeien.
knoebel (zn, m), knoebels, knubelke: bobbel, puist, bult.
knoep (zn, m), knuup, knuupke: knop.
knoer (zn, m), knoere, knuurke: oude boomstronk. Ook: hakblok voor 't kloven van hout.
knoevel (zn, m), knoevels, knuvelke: kreukel.
knoevele (ww), knoevelde, geknoeveld: kreukelen, knuffelen.
knój (zn, m): slijk, vieze boel.
knoje (ww), knójde, geknójde: knoeien.
knokeremmel (zn, m): mager scharminkel, een remmel is een knuppel.
knómmel (zn, m), knómmele, knummelke: waardeloos spul. De knómmele bejein sjmiete: wordt gezegd van een stel dat gaat trouwen.
knook (zn, m) kneuk, knukske: bot, been. He klaagt mèt gezong kneuk: hij klaagt onnodig veel.
knoors (zn, v), knoorse, kneurske: kraakbeen.
knoorse (ww), knoorsde, geknoorsd: knarsen. Op de teng knoorse.
knotere (ww), knoterde, geknoterd: grommen, zaniken, knorren. Knotere en kume duit 't werk neet rume: klagen helpt niet.
knoup (zn, m), knuip, knupke: knoop. Dae zat d'r 'ne knoup op: hij sprak een knetterende vloek uit.
knozel (zn, m): wolk muggen, mug.
knure (ww), knuurde, geknuurd: hard werken, stompen bij een vechtpartij.
Kóbbes (eigenaam), ook: Kubbes, Kubke, Koeëb, Kuëb, Sjaak, Sjaek: roepnaamen voor Jacobus.
kodde (zn, v) inne ouge: oogvuil, gedroogde korstjes in de ogen.

koeël (zn, m), koeële, kuëlke: kool.
koeësjtrónk (zn, m): hoop koeienstront.
koef (zn, v), koeve, kuufke: kuif.
koekeloere (ww), koekeloerde, gekoeke-loerd: dom kijken, uitkijken, beloeren.
koekeloeres (zn, m): iemand die op uitkijk staat.
koekerelle (zn, m): draaitol van hout. Met een touw aan het draaien gebracht. Er is een ander type, dat met de hand aan het draaien wordt gebracht. Dit noemen we de 'spanjaard'.
koekerelle (ww), koekerelde, gekoekereld: spelen met de tol.
koel (zn, v), koele, kuulke: kuil. Kölse in 'n kuulke: knikkerspel.
koeleskop (zn, m): kikkervisje. Doe moos ierst koeleskop zien, wils te kwakkert wae-re: klein beginnen en dan groeien.
koeleskop sjete (ww): kopje duikelen. We ginge dök koeleskop sjete. Oppe kneen mèt de kop tösse de bein en dan rónkrolle. Ne-teurlik oppe wei of gruëske. Mei hejje dao de hung get laote ligge en dan kreeg me wel èns 'ne sjmerige kop, mer det moos me dao vur óvver hebbe, mèt get graas aafvaege en wer wiejer.
koep (zn, v), kuup, kuupke: kuip.
koer (zn, m): plein. Te koer gaon: de boel op stellen zetten.
koes (zn, m), koese, kuuske: varken.
koet (zn, m), koete, kuutje: kuit. Ook: laagte in het veld.
koete (ww), koetde, gekoet: wroeten van kippen.
koetele (ww), koetelde, gekoeteld: buite-len. Ook: ruilen van postzegels of speelgoed.
kogel (zn, m): hoofddekse van imker.
kokeblom (zn, v), kokeblomme, koke-blómke: sleutelbloem.
köls (zn, m), kölse, kölske: kleine maat knikker van leem, gips of glas. Dae heet 't

hoeëg in ziene köls: hij heeft het hoog in zijn bol. De köls vervult bij het knikkerspel de rol van gejaagde, wordt daarbij ook als betaalmiddel gebruikt. Kölse gójje (kinderspel): Kölse woorte gekooch of gekoeteld vur get anders. Zej woorte ouch zelf gemakt van leim en dan in de ove gedruëg. Eine ging oppe grónk zitte mèt de bein oetrein, dao tösse in zat d'r eine 'ne cent of penning inne grónk. Dan ging me dao 5 maeter vanaaf sjtaon en dan mèt 'ne köls perbere dae cent of penning um te gójje. Me moos sjievele, neet inne vleug, det waas gójje. Die naeve dae cent rolde, die wore vur dae, dae de cent gezat hej. Dae achter de cent zaat, dae heel de bóksepiepe ope en dae dao in rolde, die wore vur umme. Dae dao achter zaat waas t'r leechtig eine dae keps waas. Dae dae cent um gójde dae zat um wer op nej.
kölse (ww), kölsde, gekölst: knikkeren.
kome (ww), kwaam, gekome: komen. Zuus te neet, dao kumpt e, houw 'm vur de moel, dan zumpt e: rijm gezegd bij een opschepper.
kommezaol (zn, m): kostganger.
kommoeëd (zn, v): lage kast met opstand en laadjes om linnen in te bergen.
kómp (zn, m), kómpe, kumpke: kom.
kompaosie (zn, v): medelijden. 't Zuut neet oet of-s te veul kompaosie hees.
kompenej (zn, v): gezelschap. We góngge mèt de hieël kompenej nao Den Bosch.
komplemente doon (ww): de groeten overbrengen.
komsaat (zn, v): omvang, maat. Gebroeks te 'n sjeur van det komsaat.
konjenere (ww): koeieneren.
kónkergasie (zn, v): congregatie, godsdienstige broederschap.
kónne (ww), koos, gekoost: kunnen. Verouderd woord. Nu vaak kénne. Vrouwløj kónne neet zoelang zjwiege as ein hèn 'n sjpeerke sjtroë oprapt: vrouwen kunnen niet lang iets geheim houden.

konsies (bw): kwansuis, voor de vorm. Det dieë dae vur konsies.
kónt (zn, v), kónte, kuntje: kont. Kuntje: eind van het brood.
kóntekroeper (zn, m), kóntekroepers, kóntekrupeke: hienlikker.
kóntent (bn), kóntenter, kóntenst: tevreden. Dae kóntent ès, heet d'n hemel op aerd: wie tevreden is heeft de hemel op aarde.
kóntrarie (zn, v): tegendeel, niet zoals het hoort. Des ès kontrarie, dao kumps te d'r neet mèt.
kónzorte (zn, v): aanhang. Dao kwaam hae mèt konzorte.
kooche (ww), koochde, gekoocht: kuchen.
kook (zn, m), keuk, kukske: koek. De kook ès mer van eine kank gebakke: je kunt alleen de buitenkant zien.
koors (zn, v), koorse, keurske: kers.
koors (zn, v), koorste, käärske: korst.
koorsenboum (zn, m): kersenboom. Hae gluijt dich nag as te zees det Ozze Livven Hier in 'ne kersenboum zit: hem kun je alles wijs maken.
koorsentied (zn, m): korte tijd. Det ès mer 'nen koorsentied: dat duurt niet lang.
koorsevlaai (zn, v) koorsevlaai, koorse-flaejke: kersenvlaai, kersenvlaaitje
koorsesjtein (zn, m), koorsesjtein, koorsesjténke: kersenpit.
koorskiendje (zn, o): kerstkindje. As 't koorskiendje ès gebore, hebbe de reube de sjmaak verlore: als het kerstkindje geboren is, hebben de herfstknollen hun smaak verloren.
koorsmès (zn, v): kerstmis. 'ne Leechte sint Marte, 'ne dónkere Koorsmès. Mèt Koorsmès vur de deur, mèt Paose aan 't veur: een zachte Kerstmis, een koude Pasen. 'ne Greune Koors, 'ne witte Paose: idem.
koorsleed (zn, o), koorsleedje: kerstlied.
koos (zn, v), kooste, kósje: kost. Koos en inwoëning: kost en inwoning. NH: kost, kos-

te, kosje. Wat dui se vur de koos. De kooste ginge umhoeëg. Dae heet zien kösje wel bejein verdind.

koosgenger (zn, m), koosgengers, koosgengerke: kostganger.

kooshoes (zn, o), kooshoezer, kooshuuske: kosthuis.

kop (zn, m): kop, hoofd. Mienen kop d'r aaf as det waar is: dat is gelogen. Dae heet 'nen kop wie 'ne tuurhamer: die heeft een dik hoofd. De kop sjoëen make om de vot kwiet te waere: gezegd van dames die zich erg opmaken. Dae heet haard vel vur de kop: daar krijg je nooit gelijk van. Wat de kop vergit, mótte de bein besjelje: iemand die iets vergeet, moet teruglopen. Kop ónger 't lief (zn, m): paard dat in de wagen gevallen is en zodanig met het tuig verstrengeld is dat het niet kan opstaan. Ich kan d'r genne kop an kriege: ik begrijp er niets van. Nótte köp inne looch: vieze wolken in de lucht. Wae ginge ouch dök oppe kop sjtaon oppe wei. Neet te lang woort ós gezag, anders sjöd dich 't blood inne nek. Iers heels se dich nag vas an 't graas, later ging 't al mèt losse heng. **kopdook** (zn, v), kopdeuk, kopdukske: hoofddoek.

kops (bn): dwars. Bij het metselen worden stenen 'langs' en 'kops' gelegd. Ook bij het laden van schoven op een oogstwagen gebruikt.

kopsjtök (zn, o): hoofdstel van een paardentuig.

kopzak (zn, m): voerzak uit fijne baal vervaardigd. Die kreeg het paard bij rust met droogvoer over zijn kop. Dae heet de kopzak aan: hij is aan het eten.

korbette (zn, v): slecht humeur. Wat heet dae de korbette in.

korbette (ww): dwarsliggen, de pest in hebben.

korbieël (zn, v): hoekstut tussen stijl en balk, waarbij de rechthoek afschuint, ge-

bruikt als steun en verbinding in de spanten.

korboet (zn, v): balkenbrei.

kore (zn, o): koren. Det kore ès twieë votte hoeë: het graan staat in de aren. Ónger 't beeste kore zit nag drek: in de beste families komen slechte mensen voor. Onder de mensen zitten goede maar ook slechte.

kore-aor (zn, v), kore-aore, kore-äörke: korenaar.

koreblom (zn, v), ook: korebloom, koreblo-me, koreblömke: korenbloem.

koreberm (zn, m), koreberm, korebermke: korenmijs.

koregerf (zn, m), koregerve, koregerfke: korengarf.

koremaot (zn, v): korenmaat, korenvat.

koremenke (zn, o): monster dat als schrikbeeld voor kinderen werd gebruikt om te voorkomen dat ze in het hoge graan gingen spelen.

koremeule (zn, v), koremeules, koremeuleke: korenmolen, windmolen voor graan.

koresjoop (zn, m), koresjope, koresjöpke: graanschep van hout of metaal.

korewan (zn, m), korewanne, korewenke: graanzak. Die heet 'n achterwerk wie 'nen korewan: die vrouw heeft een groot achterwerk.

körf (zn, m), körve, körfke: korf.

körfkeszonig (zn, m): zondag van halfvasten. Vroeger mocht in de vasten de vrijer alleen op die zondag naar het meisje.

körver (zn, m), körvers, körverke: mandenvlechter.

kornetmöts (zn, v), kornetmötse, kornetmötske: muts door vrouwen uit de middenstand gedragen, met zwarte kant en lint versierd.

korpus (zn, o): lichaam. Hae laag mèt zie gans korpus d'r bovenop.

kort (bn), korter, korste: kort. Op de korte: dwars of haaks op de lange. Uitdrukking die werd gebruikt bij ploegen, spitten, eggen.

kortvoor (zn, o): hakvruchten als voer voor rundvee. Gaef doe eur 't kortvoor, dan gaef ich 't hui en sjtroë.

köster (zn, m): koster, NH. Zie: keuster.

kot (zn, v): donkere ruimte onder trap of schuur onder de bergruimte. Piet woort dor de sjut gepakt en ónger 't raodhoes in 't kot gezat.

koupe (ww), koch, gekaocht, NH: gekoch: kopen.

kouster (bn): rein of zuiver. Wordt alleen in negatieve zin gebruikt. Dao ès 't neet kous-ter: daar is het niet pluis.

kouw (zn, v), köj, köjke: koe. Zoeë lómp wie 'n kouw: heel lomp, bot. Dae kuumt wie 'n kouw. As se ein kouw biest, sjtikt de anger de sjtert op: als één schaap over de dam is, volgen de anderen. Die kouw heet de wolf in de sjtert: die koe is door ziekte en uitputting sterk vermagerd. As se de kouw neet kendes, zos te neet weite oe 't kalf vandan kwoom: een mooie dochter van een lelijke moeder. 'n Kouw köpt me neet oppe merret, mer oppe sjtal: een koe koopt men niet op de markt, maar op stal, een meisje moet men thuis leren kennen. Die kouw of maol heet sjeut: die koe of vaars heeft melkkoorts. Bès se neet bang det de kouw dich sjtut?: werd gezegd als kinderen teveel boter op het brood smeerden. As de kouw gekooch ès, zuut me pas wieveul mèlk det ze geuft: als men gekocht heeft, ziet men pas of het een goede koop is. Dao heet de kouw al jaore druëg gesjtaon: zij hebben al jaren armoede. Fluitende maedjes en bäökende köj zien zelje good: fluitende meisjes waren niet ernstig genoeg en loeiende koeien waren meestal mager doordat de weide kaal was. In daen tied hej 'n kouw gekalfd: dat duurde veel te lang. En toen kneep de kouw de vot touw: en toen kneep de koe de kont dicht: en daarmee was het afgelopen. 't Ès juus de mèlk, anders waas

d'n oos net zoe good as de kouw: het past slecht bij elkaar.

kouwflater (zn, m), kouwflaters, kouwflae-terke: koeienstront.

kouwhaer (zn, o): koeienhoeder. Dat was meestal een jongen die nog niet geschikt was voor het zware werk.

kraasj (zn, v): durf, moed. Komt van courage.

kral (zn, v), kralle, krelke: kraal, ook: dunne aardappel.

kramp (zn, m), kremp, krempkes: Kremp hebbe: lastig zijn.

krangs (bn): binnenstebuiten, tegenge-steld, averechts. Hees te dien zok kangs getroocht?

krant (zn, v): oude munt, tot 1918 in gebruik.

kraokel (zn, v), kraokels, kräökkelke: zwak beest, minderwaardig mens.

kraokele (ww), kraokelde, gekraokeld: suk-kelen bij ziekte, kwakkelen. Wat heet die al lang ligke te kraokele.

kraom (zn, m), kräöm, kräömke: kraam, rommelige boel. Allèh, gaef mich dae kraom èns hej.

kraon (zn, v), kraone, kräönke: kraai. Zuuj geit mèt de kraone vlege: zij is heel arm en haveloos. Dae geit mèt de kraone umhoeëg: hij zal armoedig en havenloos sterven.

kraonezomer (zn, m): mooie nazomer, ten tijde van de trek van de 'kroenekrane'.

kratse (ww): krabben. Oe-s te krats, dao moos te ouch pikke: daar waar je werkt, daar moet je ook eten. Eigenlijk gezegd van kippen. Dae kratst zich ouch woe d'r genne jeuk heet: wordt gezegd van iemand die overal problemen ziet.

kreek (zn, v): kleine wilde pruim die soms scherp zuur was. Zoeë zoor wie 'n kreek.

kreienbek (zn, m): rond bektangetje dat iedere boer in huis had om iets te repareren, maar vooral om de tanden van jonge varkens te breken.

kek (bw): juist, net, exact. Det ès kek, zaog Sjeng en hae sjeet in de raechtop sjtaonde flaes: dat is precisiewerk.

kelkespeser (zn, m), **kelkespesers**, **kelkespeserke**: betweter.

kremaat (zn, v), **kremaate**, **kremae-tje**: karbonade.

kremael (bn): crimineel.

kremp (bn): lichtgeraakt.

krempelik (bw): nauwelijks voldoende, eng. Die deur is te krempelik, ich kan d'r neet mèt mien kruujker door.

kets (zn, m): schurft, jeuk.

kieë (bn): krap, even te lang of te kort. 't Ès wel erg kieë.

kieëmer (zn, m), **kieëmers**, **kieëmerke**: marskramer, rijdende kruidenier, levensmiddelenventer. Maar ook: rugpijn, spit. Ich heb de kieëmer in de rug.

kieëmersletien (zn, o): wartaal, boeven-taal.

kieëpe (ww), **kieëpde**, **gekrieëpt**: gloeien van de zon, zinderen. 't Waas net nao de middig, de zon sjtong onfermentig te kieëpe op ozze kop.

kriet (zn, o): krijt.

krietsjieter (zn, m), **krietsjieters**, **krietsjieterke**: iemand die snel kwaad is.

krijte (ww): woordplagerij die soms op erge ruzie lijkt, maar in werkelijkheid een spel.

krigkel (zn, v): fijn opveegsel in jonge den-nenbossen dat mee in de takkenbossen werd gebonden. Bij droogte brak dit bij het werken en werd 'krigkel'.

krikmikkig (bn): krakkemikkig, onhandig. Wat ès det vur krikmikkig gesjier.

kring (zn, v), ook **kreng**: moreel onbetrouwbare vrouw.

krink (zn, m), **kring**, **kringske**: kring. 'ne Krink umme maon, det zal nag gaon, mer 'ne rink umme zón, det bringt raegen inne tón: een ring om de zon brengt water in de ton. **krinke** (ww), **krinkde**, **gekrinkt**: krenken.

krins (zn, v): achterworp uit de wanmolen bij graanschoven. Het kaf is weggeblazen, de krins valt over de zeven. Die bevat aar en stengelstukjes, meest nog met korrels en werd als veevoer gebruikt.

krinsel (zn, v): minderwaardige uitworp bij het schonen van graan. Meestal: krinsele.

krint (zn, v), **krinte**, **krintje**: krent. Ook: lastig meisje. Dao kwome gin krinte in de böttermèlk: daar kon men zich geen luxe permitteren.

krintepot (zn, m): krentenpot. Dae heet inne krintepot gekeke: die heeft uitslag in het gezicht.

krintesjieter (zn, m), **krintesjieters**, **krintesjieterke**: overdreven perfectionist, boosaardig kind.

krintewek (zn, m), **krintewegke**: krintewe-ske: krentenmik, krentenbrood.

kristelier (zn, m): christenleer, catechismus. Hees te vandaag dien kristelier gelierd?

kroed (zn, o), **kruudje**: kruid. Ook: stoppelknol, knolgroen. Hier was het loof 'kroed' en de knollen noemden we 'reube'.

kroedwees (zn, m): kruidenbundel als ruiker die de boeren op OLV-hemelvaart in de kerk laten zegenen. Deze bestaat uit: appel, peer, noot, alsem, kamille, wormkruid en bloemen (o.a. rozen, chrysanten, goudbloemen en halmen tarwe, rogge, haver etc.).

kroedweeskral (zn, v), **kroedweeskralle**, **kroedweeskrelke**: boerenwormkruidzaad.

kroeën (zn, v), **kroeëne**, **kruënke**: kroon.

kroeët (zn, v), **kroeëte**, **kruëtje**: biet.

kroek (zn, v), **kroeke**, **kruukske**: kruik.

kroekesjtop (zn, m): kruikenstop. Maar ook: dwerg, klein mens, kind.

kroenekraan (zn, v), **kroenekrane**, **kroenekraenke**: kraanvogel. Kroenekrane, wiewkwa-ne, een herinnering aan de wiewslag van deze vroeger steeds overkomende vogels. As de kroenekrane óverkome, kriege wae win-

tjer: als de kraanvogels overvliegen naar het zuiden, krijgen we winter.

kroet (zn, o): stroop uit bieten, wortelen, appels en peren en pruimen uit eigen oogste. Werd gemaakt in een eigen stokerij en steeds op tafel als broodbeleg en zoetstof. Det ès 'ne gójjie vur tösse 't kroetzaad: die is zo haveloos gekleed dat hij kan dienen als vogelverschrikker.

krölles (zn, m), **kröllese**, **krölleske**: krullenkop. Dao krölt dich de navel van: daar wordt je niet goed van.

króm (zn, v): sikkkel, gebruikt voor het maaien van gras en kruid. Loup 'ns gauw mèt de króm get meie vur de geit.

krómboesj (zn, m): ruwe bos stro, bos gebroken stro.

krómp (bn), **krómper**, **krómpste**: krom. Krómp van haor en krómp van zin, jóng dao zit d'n duvel in: gekrulde haren, gekrulde zinnen.

kropsop (bw): tegendraads. Doe kumps d'r zoeë noeët, want doe löps kropsop. Zo heb je nooit succes, want je loopt tegen de stroom in. Waerskop, doe wërks kropsop.

krot (zn, v): slechtgroeiend en daardoor dwergachtig varken.

krozel (zn, v), **krozels**, **kruzelke**: ondermaatse vrucht. Ook: kleine vrouw.

krubbieter (zn, m): paard dat veel aan de voerbak staat. Ook: mopperaar.

kruënlik (bn): moeilijk gevaarlijk, riskant. 't Liekt mich erg kruënlik: ik kijk er tegenop.

kruitser (zn, m): munt ter waarde van 1,6 cent. Wordt hier gebruikt voor: bijna niets waard. Hae kreeg van ziene uëm en zien meun nag genne kruitser.

kruujker (zn, v): kruitwagen, ook in overdrachtelijke zin. Dae hej dao neet aangekome as hae neet zo'n gój kruujker hej gehad.

kruun (zn, v), **krune**, **kruunke**: kruin. Sjaer 'm de kruun, dan zuupt e good.

kruuts (zn, o), **kruitser**, **kruutske**: kruis. Det mins bedt Ozze Laeven Hier van 't kruuts: gezegd van iemand die overdreven veel bidt. Sommige minse kriege de kruutskes mèt de ker vur 't hoës opgesjtöëte: sommige mensen krijgen veel leed te verdragen.

kruutsbèldj (zn, o), **kruutsbèlje**, **kruutsbèldje**: kruisbeeld.

kruutsdaag (zn, m), **kruutsdaag**: processie, drie dagen voor Hemelvaart, om rijke oogst af te smeken.

kruutsjaose (ww): kruisjassen, kaartspel.

kruutssjleutel (zn, m), **kruutssjleutels**, **kruutssjleutelke**: kruissleutel.

kruutspunt (zn, o), **kruutspunte**, **kruutspuntje**: kruispunt.

kruutsteike (zn, o), **kruutsteikes**, **kruutsteikentje**: kruisteken, zegen.

kruutswegg (zn, m): kruisweg, lijdensweg van Jezus.

kruutswegs (bw): kruiselings, gekruist.

kruutsing (zn, v): kruising.

Kubbes (eigenaam): mannennaam.

kuëj (zn, v), **kuëj**, **kuëjke**: kooi.

kuëmelik (bw): pijnlijk precies, hinderlijk nauwgezet. Wat bès doe toch e kuëmelik mins.

kuildert (zn, m): zinnelijk, stoeiend meisje. Wat bès doe toch 'ne kuildert.

kuiper (zn, m), **kuipers**, **kuiperke**: koper.

kuitbóks (zn, m), **kuitbókse**, **kuitbokske**: iemand die altijd gein maakt.

kuite (ww), **kuide**, **gekuut**: stoeien, rollen.

kuke (zn, o), **kukes**, **kukeske**: kuiken. 't Kuke wilt altied sjlummer zien as de hón: gezegd van een jong en eigenwijs persoon.

kukelaer (zn, m): iemand die de boel belazert.

kulle (zn, m): flauwekul. Sjei toch oet mèt dae kulle.

kulle (ww): op een verkeerd been zetten, foppen, iemand bedriegen.

kume (ww), kuumde, gekuumd: kermen, klagen bij persen, drukken of ontlasting. Wat bès te zoeë meuj? Doe kuums wie 'n sjpurriekouw. Dae kuumt wie 'n kouw.

Kunningslust (plaatsnaam): Koningslust.

kuper (zn, m), kupers, kuperke: kuiper, iemand die houten kuipen en tonnen maakt. Kupers-Ingele woort Kepringele (eigen-naam).

kutele (ww), kutelde, gekuteld: duikelen.

kuulder (zn, m), kuulders, kuulderke: kokmeeuw, watervogel, voorheen druk bij venen op grasland.

kuup (zn, v), kuup, kuupke: kubieke meter. As te die twieë ónger ein kuup zets, wits te neet waem des te d'r 't erst oet lèts: ze lijken veel op elkaar.

kuus (zn, m): knots, wandelstok van zwaar formaat, ook ter verdediging. Ook: stok om de diepte van turflaag te peilen. Ook: scheldnaam voor de Heldenaren. Naam van carnavalsvereniging in Helden.

kwaakmoel (zn, v), kwaakmoele, kwaakmuulke: schreeuwlelijk.

kwaart (zn, o), kwaarte, kwaertje: vierde deel, kwart.

kwaele (ww), kwaelde, gekwaeld: kwellen.

kwaere (ww), kwaerde, gekwaerd: samenvoegen van gesponnen draad tot garen.

kwagkebats (zn, v): kikkerbil.

kwakel (zn, m): harde droge mestkorst die als nootjes aan achterwerk van koeien en paarden hangt. Meestal: kwakele.

kwakele (ww): iemand die zich niet verzorgt.

kwaod (bn), kwaojer, kwaodste: kwaad. Kwaod gare sjtuke: oproepen tot verzet. Loesjter neet nao 'm, hae wilt kwaod gare sjtuke.

kwaoje (zn, m): kwade man, moeilijke man, slechterik. Des 'ne kwaoje. Des genne kwaoje boor: dat is een goede boer. Kwaoj veut: koolgewas, aangetast door ziekte, knolvoet

(plasmodiophora brassica). Hae deej det in zien kwaojigheid: hij deed dat in een driftige bui. Idder 't zien en de kwajje niks: gezegd als een kleinigheid verdeeld moet worden.

kwatertemperdaag (zn, m): dag van vasten in de driedaagse vastentijd aan het begin van elk jaargetijde, telkens op woensdag, vrijdag en zaterdag.

kwatsj (zn, m): onzin, domme praat. Sjei mich oet mit de kwatsj.

kwazel (zn, m): onzin, onwaarheid.

kween (zn, v): onvruchtbaar vrouwelijk dier.

kwek (zn, m): kikker. Kwek opblaoze woort dök gedaon. 'ne Kwek woort gegrepe en dan sjtoke we 'm ein sjpeer sjtroee of reet dor ziene noeëdoetgank en dan blaoze. Dan woort dae diek. Idderein moos blaoze mèt 'tzelfde reet. Eine dae zag: Ich pak neet inne mónk was doe inne moel hees gehad, dae drejde 't reet anders um.

kwelle (ww), kwelde, gekweld: kwellen. Dae kwelt get: hem zit iets dwars.

kwiet (bw): kwijt.

kwint (zn v), kwinte, kwintje: onvruchtbare koe. Ook wel gebruikt voor een listig, wispelturig meisje dat lokt en afstoot.

L

L
L

laaj (zn, v), laje, laeke: lade.
laam (zn, m), lame: kreupele
laam (bn), lamer, lamste: lam.
laat (bn), later, leste: laat.
labberint (zn, o): labyrint. Hae kwoom nag aardig inne labberinte te zitte: hij kwam in grote problemen te zitten.
labberjoeks (zn, v): plezier over niemandal.
laechter (zn, v): nageboorte bij dier. Die kouw blijft mèt de laechter sjtaon.
laeftied (zn, m): leeftijd.
laefgewunte (zn, v): leefgewoonte.
laefregel (zn, v): leefregel.
laefruimte (zn, v): leefruimte.
laer (zn, o): leer. Laeren tiesj: taai en slecht te verteren eten. Wat ès det laeren tiesj. 't Laer gevraete hebbe: de schuld krijgen.
laerloëjër (zn, m), laerloëjers, laerloëjerke: leerlooier.
laerloëjerej (zn, v): leerlooierij.
laesbook (zn, o), laesbeuk, laesbukske: leesboek.
laesglas (zn, o), laesglazer, laesglaeske: leesglas, vergrootglas.
laesóngèrwies (zn, o): leesonderwijs.
laesplank (zn, v), laesplanke, laesplenkske: leesplank.
laestaofel (zn, v), laestaofels, laestäöfelke: leestafel.
laeve (ww), laefde, gelaefd: leven. Ook: lawaai. Waem 't langst laeft kriegt Pieël mèt Mares: degene die het langst leeft, erft een armoedige troep. 'n Laeve wie 'n oerdeil: veel herrie.
laevemaeker (zn, m), laevemaekers, laevemaekerke: kabaalmaker, onruststoker.
laevend (bw): levend, levendig.
laeventig (bw): levendig. Ook: levend. Hae kwaam d'r laeventig oet: hij kwam er levend uit.
laever (zn, v), laevers, laeverke: lever.
laevertraon (zn, v), laevertraone, laeverträönke: levertraan.

laeverwoors (zn, v), laeverwoorste, laeverwörsje: leverworst. NH: laeverwors, laeverworste, laeverwörsje.
laevesaovend (zn, m): levensavond, ouderdom.
laevesboom (zn, m): levensboom, paradijsboom.
laevesdoor (zn, m): levensduur, tijd van leven.
laevesgelök (zn, o): levensgeluk, geluk in het leven.
laevesgevaor (zn, o): levensgevaar.
laevesgevierlik (bn): levensgevaarlijk.
laevesgroeët (bn): levensgroot.
laeveslank (bn): levenslang.
laevesleustig (bw): levenslustig.
laevesloup (zn, m): levensloop.
laevesmiddelebedrief (zn, o) levensmidlenwinkel.
laeves-sjtiel (zn, m): levensstijl, stijl van leven.
laeveswies (zn, v): levenswijze.
laeveswiesheid (zn, v): levenswijsheid.
laeze (ww), loos, gelaeze: lezen.
laf (bn): flauw, slap, lauwwat. Wat is det e laf beer.
laksjoon (zn, m), laksjoon, laksjunke: lakschoen.
lamme (ww): kreupel lopen. Doe kóns zeen det e 'n bietje lamt.
lammeling (zn, m), lammeling, lammelingske: lamzak, slappeling, luiaard.
lammenadig (bw): lamlendig, slecht ter been door ziekte, moeheid of luiheid.
lange (ww): aanreiken, doorgeven, overhandigen. Lang mich èns daen hamer.
lank (bn), langer, langste: lang.
lank (zn, o), lenjer, lendje: land.
lankwames (zn, m): lange slungel.
lanksaam (bn): langzaam.
laoche (ww), laochde, gelaoche: lachen. Hae laocht mèt zien hieëlen gezeecht; krek e verke: het doet hem veel genoeg. Ze

laoche en baeje te wènnig: Ze lachen en bidden te weinig; ze leven niet goed.
laog (zn, v), laoge, läögske: laag.
laor (nz, o): bebost broekland. De naam komt vrij veel als gehucht voor. Ook in Maasbree.
laost (zn, v), laoste, löstje: last, hinder, bezwaar, belasting.
laostig (bw): lastig, moeilijk, ongemakkelijk.
laote (ww), leet, gelaote: laten.
lap (zn, m), lep, lepke: lap. Dae heet 'ne lap oppe bóks: die heeft in de gevangenis gezeten. Baeter 'ne lèllike lap as 'n sjoeën gaat inne bóks: beter gerepareerd spul dan kapot spul.
lap-oer (zn, o): dreumes, klein kind.
lapzjwans (zn, m): luie, onverschillige vent.
lat (zn, v), latte, letje: lat.
laweit (zn, o): lawaai, hinderlijke geluiden.
lebbere (ww): het zuigen van lammeren en biggen aan de tepel, ook drinken.
leech (zn, o): licht, lichtpunt.
leech (zn, o), leechter, leechje: liedje. Zing nag èns det fijn leechje van daonet.
leechbak (zn, m), leechbek, leechbekske: lichtbak.
leechsjaol (zn, v): lichtstraal.
leecht (bn), leechter, lichtste: licht, niet zwaar. 't Leecht broeëd zit in de ongerove. NH: licht, lichter, lichtste.
leechtegood (zn, o): hart, long, lever, milt en tong van slachtvarken dat verwerkt wordt tot balkenbrij, bloed- en leverworst.
leechtereem (zn, m): leren riem met polstering en zware gespen, waarmee de karboemen door het paard gedragen worden.
leechtig (bw): gemakkelijk, waarschijnlijk. Dao koom ich leechtig mèt klaor.
Leechmees (zn, v): Onze Lieve Vrouw Lichtmis, 2 februari. As mèt Oos Levrouw Leechmees de zón op d'n altaor sjient, hèlt de wintjer nag zaes waeke aan: als met Maria

Lichtmis de zon op het altaar schijnt, houdt de winter nog zes weken aan.
leechvaerdig (bw): lichtvaardig, onbezonnen; lichtzinnig.
leedjeszenger (zn, m): liedjeszanger.
leef (bn), lever, leefste: lief. 't Leefste e kort gebed en 'n lang braodwoors: wordt gezegd als iemand veel honger heeft. Leverkukskes waere neet gebakke: zo luidde het antwoord als kinderen begonnen met: ich heb lever...
leefde (zn, v), leefdes, leveke: liefde. De leefde ès blindj, d'n trouw zorgt vur 'nen bril: de liefde is blind, na het huwelijk gaan de ogen open. Leefde ès blindj zaog de sjtier en keusde de kouw door de deurhèk haen: liefde is blind zei de stier en kuste de koe door de doornheg heen.
leefdesbreef (zn, m), leefdesbreve, leefdesbreefke: liefdesbrief.
leefdesverdreet (zn, o): liefdesverdriet.
leest (bw): laatst.
leest (zn, v): buik- en biesvet van varken, versneden tot kanen.
lege (ww), loog, geloge: liegen. Dao wört nörge zoe veul geloge, as op 't dodsprintje en op 't kèrkhoof: van de doden niets dan goeds. Dae luugt wat e zich bet: hij liegt heel veel.
legge (ww), lag, gelag: leggen. Lek dich: ga liggen.
lei (zn, v): leemlaag met ijzeroer.
leid (zn, o): leed. Och, och, wat ès 't toch e leid; det de geit neet sjteit, det de boek neet sjpringt en de kat gen muus mier vingt: troostwoorden als een kind huult of pesterig tegen iemand die altijd om niet klaagt. Mèt treure ès gen leid te verdrieve: treuren helpt niet. As alle leid op 'ne houp lag, sijnape idder zien eige: als men het leed van een ander kende, zou iedereen het zijn geduldig dragen. Dao wört mier leid gevare, as gedrage: bij rijke mensen was vaak meer

verdriet als bij gewone of behoeftige mensen. Gen gróttter leid as wat me zich zelf aanduit: geen groter leed, als wat men zich zelf aandoet.

leier (zn, v), leiers, leierke: ladder.

leim (zn, m): leem. Det ès ein vrouw mèt leim aan de veut: dat is een vrouw uit een rijk boerengezin, met veel goede landbouwgrond.

leis (zn, v): leidsel voor paard. Doe veurs toch neet mèt de ker oet zonger leis an 't paerd. Haod 'm good in de leis: houd hem goed in het gareel.

leiste zich (ww): zich iets veroorloven/permitteren. Det kan ich mich good leiste.

lèkhèn (zn, v) lèkhènne, lèkhènke: legkip. Ook: lèkhon of leghónder, lèkkiep, legkiep.

lekke (ww), lekde, gelekt: likken.

lekmoel (zn, v), lekmoele, lekmuulke: iemand die niet alles lust wat op tafel komt, die kieskeurig is met eten.

leknaas (zn, v): kind dat kieskeurig is met eten.

lektres (zn, m): stroom. Verbasterde vorm van elektrisch.

lelbek (zn, m): spotnaam voor jong meisje dat zich als vrouw wil gedragen.

lèllik (bn), lèlliker, lèllikste: lelijk. Ook: beoorlijk. Dae hebbe ze dao lèllik óvver de groof hekel gehaoje: ze hebben danig over hem geroddeld.

lemend (zn, m), lemende, lemendje: katoenen pit van een olielamp. Ook: lang smal meisje. Lank lemend: lange man.

lementere (ww), lamenteerde, gelamenteed: klagen.

lempes (zn, m): lange slungel die met zijn houding geen raad weet.

leps (bn): slap, halflauw. Wat 'ne lepe kof-fie.

lètsaan (bw): laatst, onlangs.

lèttenej (zn, v): litanie, lange lijst.

leuchte (ww): licht geven/maken, schijnen. Dae heet de leuchte aan: hij heeft een druppel onder de neus.

leuge (zn, v), leuges, leugeke: leugen. Dae ès van de eerste leuge neet gebarste: hij spreekt vaak onwaarheid.

leugenhaok (zn, m): 8-vormige noodschaakel om een ketting te repareren.

lezend (zn, m): lijnzaad

lezendolie (zn, m): lijnzaadolie. Ook: lezesolie.

lieëg (bn), lieëger, lieëgste: laag.

lieëw (zn, m), lieëwe, lieëwke: leeuw.

lieëwerik (zn, m), lieëwerikke, lieëwerikske: leeuwerik. De lieëwerik sjteit al hoeëg in de looch: het is al warm weer.

lief (zn, o), liever, liefke: lijf, maar ook: vagina. e Gelp lief. Dae heet gen zittend lief: hij kan niet rustig blijven zitten.

liefke (zn, o): borstrok.

lieje (ww): lijden. Ich kan 'm good lieje: ik mag hem graag.

liek (zn, o), lieke, liekske: lijk.

lieke (ww), leek, geleke: lijken.

liem (zn, m): lijm.

lien (zn, v), liene, lienke: lijn.

liene (ww), liende, geliend: aanlijnen.

lienpaad (zn, o): pad aan één of aan beide zijden van een rivier of trekvaart, waar mensen of trekpaarden schepen trokken. Omstreeks 1915-1925 kon men deze lang gebruikte paden nog waarnemen.

liere (ww) lierde, gelierd: leren. Wie hoeëger gelierd, wie ierder verkierd: ook slimme mensen maken fouten. Me mót liere, zoelang de vingers neet avelank zien: men is nooit te oud om te leren.

liergank (zn, m): leergang, eigen leerweg.

liergeldj (zn, o): leergeld. Liergeldj betale: zijn lesje leren.

lierjaar (zn, o): leerjaar.

lierjóng (zn, m), lierjónges, lierjungske: leerling.

liermenke (zn, o): leermannetje.

liermaesjter (zn, m), liermaesjters, liermaesjterke: schoolmeester.

lierplechtig (bw): leerplichtig. NH: lierplichtig.

liersjoeël (zn, v), liersjoeële, liersjuëlke: leerschool.

lierzaam (bn): lierzamer, lierzzaamste: leerszaam.

lies (bw): allicht, erg, vlug, gemakkelijk. Vraag die mer, die kries te lies mèt nao boete: die zijn makkelijk te overtuigen.

lieske mèt de kont (zn, o): rups die soms in een appel holletjes vreet.

liet oet, liet oet (uitroep): sliep uit, sliep uit.

lievend (zn, o): onderkleding, maar ook: het linnengoed.

ligge (ww), lag, gelege: liggen. Dae likt nag bove de aerd: hij is zwaar ziek en ligt op sterven. Hae lit niks ligge as gloeiend iezet en meulesjtein: hij steelt alles wat los en vast zit.

liklouw (zn, v), liklouwe, likluiwke: litteken van een wond.

lindjelaam (bn): mank. NH: linjelaam.

linge (ww), lingde, gelingd: water bij de soep doen, langer maken. Mèt Drej Keuningelinge de daag 'nen hanesjrej: na 6 januari worden de dagen al weer langer. Beginne de daag te linge, dan begint de kaoj te dringe: als de dagen langer worden, slaat de koude toe. As de daag gaon linge, geit de wintjer sjtringe: als de dagen langer worden, wordt de winter strenger.

lingte (zn, v): lengte.

lingtemaot (zn, v), lingtemaote, lingtemäötje: lengtemaat.

linje (zn, v): lendenen. Pien inne linje: pijn in de zij.

lins in de nek (zn, v): luiheid als ziekte. Hae heet lins in de nek zitte.

lintje (zn, v): lente.

litse (ww): glijden, wegglijden, uitglijden.

litse (zn, v): bretels.

loeb (zn, m): onhebbelijk mens, lomperik.

loeë (zn, o): looizuur in eikenschors.

Loeë (plaatsnaam): Loo.

loeëd (zn, o): lood.

loeëdgeter (zn, m), loeëdgeters, loeëdgeterke: loodgieter.

loeëdraech (bn): loodrecht.

loeëds (zn, m), loeëdse, loeëdske: loods.

loeën (zn, m), loeëne, luënke: loon.

loeëne (ww), loeënde, geloeënd: lonen.

loeënwërker (zn, m): arbeider.

loeënzak (zn, m), loeënzek, loeënzekske: loonzak.

loek (zn, o), loeke, luukske: luik, venster.

loepend (bn): vals, achterdochtig. Hae kiekt zoeë loepend as 'ne wolf.

loes (zn, v), luus, luuske: luis. Doe moos ein loes neet inne vot kieke: je moet het niet zo nauw nemen.

loesjtere (ww), loesjterde, geloesjterd: luisteren, gehoorzamen. Dae loesjtert door de naas: hij luistert/gehoorzaamt slecht.

loesjterlap (zn, m), loesjterlep, loesjterlepke: oogklep van paard.

loeter (bw): louter, geheel en al. Was te mich dao vertèls, dao is niks van waar! Loeter leuges: er is niks van waar, dat zijn alleen maar leugens.

loetsj (zn, v): fopspeen, rubberen speen op de babyfles.

loewe (ww), loewde, geloewd: luiden van de klok. NH: loeje, loede, geloedj.

loezepaad (zn, o): scheiding in het haar; vrij baan voor de luizen.

loezepummel (zn, m): erg klein, nauwelijks waar te nemen voorwerp. Det sjilde mer 'ne loezepummel: dat scheelde maar een haartje. Nag minder as 'ne loezepummel: zeer weinig.

løj (zn, v): lieden, mensen. Aoj løj mót me iere, jónge løj mót me liere: oude mensen

moet men eren, jonge mensen moet men leren. Enkelvoud: mins.

lok (zn, v): zwartveen, gevuld met fossiele wortels van lisch en zeggesoorten.

lökke (ww), **lökde**, **gelökt**: lukken.

lómp (bn): lomp. Hae ès zoeë lómp wie 'ne linkse klómp.

looch (zn, v): lucht. Saoves oppe looch, sjmerges oppe boog: 's avonds niet naar bed en 's morgens niet op.

loochte (ww) **loochde**. **geloocht**: luchten.

loof (zn, o): lof, middagdienst.

look (zn, o): hol, kuil, gat. Dao is e look in de gronk.

looroer (zn, o): luistervink.

loorwék (zn, m): krentenmik die bij voorbaat werd gebakken om bij de hand te hebben na de geboorte van een kind, zodat er iets gepresenteerd kon worden. Soms bleef zo'n brood lang op de loer liggen.

loos in de sjeie (zn, v): gammele, uitgedroogde kar. Spottend gezegd van iemand die moeilijk ter been is door slijtage van rug en beenderen. Letterlijk: zijn scharnieren zitten los.

löps (bn): loops, bronstig, geil.

lore (ww), **loorde**, **geloord**: loeren. Doe hees zeker óvver 't breet geloord: wordt gezegd als iemand bij het kaarten een onmogelijke kaart speelt.

lorefoek (zn, v): in de uitdrukking: Hae zit in de lorefoek. Stoïcijns voor je uitkijken en doen alsof het je niet interesseert, terwijl je wel stiekem de omgeving observeert.

loslieber (bn): vrij en ongebonden. Ich veul mich te veul gebónge. Gaer zów ich gans loslieber de baan opgaon.

louf (zn, o): koolbladeren.

loupbóks (zn, v): een goede broek. Dae heet alwer de loupbóks aan: hij is ongedurig.

loupdeur (zn, v): loopdeur voor vee op een boerderij.

loupe (ww), **leep**, **geloupe**: lopen. Dae löpt wie 'nen haas: hij gaat er vandoor.

loupoeer (zn, o): oorontsteking.

loupsjans (zn, m): een vrouw die veel op stap gaat.

lubbe (ww): castreren van honden en katten. Bij andere dieren werd 'sjnieje' gebruikt.

lui (bn), **luier**, **luiste**: lui. Luie knaecht: houten staander met scharnierende hefboom of koevoet om een kant van een paardenkar op te tillen.

luip (zn, m): sloot of waterloop, beekje. De Kwistbeek wordt in Helden 'Maasluip' genoemd.

luiperke (zn, o): oostindische kers.

lup (zn, v), **luppe**, **lupke**: lip. 'n Lup trèkke: sip kijken.

Luuk (plaatsnaam): Luik. Luukse merret: Luikse markt.

M

M
M

m (pers vnw): hem. Wordt geschreven als 'm. In zeer benadrukte posities mag ook: um.

maag (zn, v), maeg, maedje: dienstmeid op de boerderij, ook bij pastoor.

maag (zn, m), mage, maegske: maag.

Maas (eigenaam): de Maas. Woe de maas ens gewees ès kumt ze dökker: De Maas stroomt wel eens over. Ook: gezegde over een gezin waar meerdere kinderen moesten gaan trouwen omdat ze vóór het huwelijk zwanger raakten. Eine maasvees biet neet in 'ne heipeer: de rijke boerenzoon van de maasklei trouwt niet met de dochter van de keuterboer van de hei.

madam (zn, v): mevrouw. Ofschoon deze titel goed klinkt heeft 'madam' vaak een spottende betekenis, soms voor een dikke vrouw. Soms ook voor lichtekooi.

maedje (zn, o), maedjes: meisje. Fluitende maedjes en bäökende köj zien zelje good: fluitende meisjes waren niet ernstig genoeg en loeiende koeien waren meestal mager doordat de weide kaal was.

mael (zn, o): meel. Dae zuut d'r oet wie e maelpletske: hij heeft een bleek gezicht. Sjtik in 'ne maelzak dan kums se gepoejerd inne hël: val dood.

maelder (zn, v), maelders, maelderke, merel.

maelig (bn), maeliger, maeligste: melig.

maelkees (zn, v), maelkeeste, maelkisje: meelkist. NH: maelkis, maelkiste, maelkisje.

maelvaat (zn, o), maelvate, maelvetje: meelvat.

maelworm (zn, m), maelwörm, maelwörmke: meelworm.

maelzeef (zn, v), maelzever, maelzeefke: meelzeef.

maers (uitroep): mars. Bevel tegen mens of dier. Maers mèt dich, de deur oet.

maesjter (zn, m), maesjters, maesjterke: meester.

maesjtere (ww), maesjterde, gemaesjterd: opereren, dokteren, sukkelen. Dae ès al hieël lang mèt die kouw an 't maesjtere.

maete (ww), moot, gemaete: meten.

maeter (zn, m), maeters, maeterke: meter.

maggezien (zn, o), maggeziene, maggezienke: magazijn.

magochel (zn, v): vrouw, speeltroel. Bar-goens.

make (ww), makde, gemakt: maken. Dae heet os de mars gemakt: hij heeft de boel in het honderd laten lopen, of onmogelijk gemaakt.

male (ww), mool, gemale: malen.

malleur (zn, o): ongeluk, defect.

mammesjpek (zn, o): reep buikspek met daaraan de tepels. Het wordt minderwaardig geacht.

man (zn, m), ook: manne, men of mansløj, menke: man. Ook in: mansløjbsóks, -fiets etc. Als een jongen een te grote broek aantrekt wordt geroepen: Kiek dae jong. Wat 'n mansløjbsóks.

mandj (zn, m), manje, möndje: maand.

manesjtrank (zn, m): strook haar, vaak grof en lang op de nek van het paard.

mang (zn, v), meng, mengerske: mand.

mangemaeker (zn, m), mangemaekers, mangemaekerke: mandenmaker.

manjeliks (bw): maandelijks.

manjig (zn, m): maandag.

manshuëgde (zn, v): manshoogte.

manskael (zn, m), manskaels, manskaelke, ook: manskaerel: man.

mansjaester (zn, v): ribfluweel, vervaardigd uit katoen.

mankasie (zn, v): mankement of tekort. We hebbe nurgens gen mankasie aan.

mantenere zich (ww): te kennen geven, zich manifesteren, zich handhaven.

maoch (zn, v), maochte, möchtje: macht.

maol (zn, v), maole, määölke: drachtige jong koe van anderhalf/twee jaar. Die maol heet sjeut: die vaars heeft melkkoorts.

maol (zn, v), maole, määölke: maal. Drej maol niks ès niks: drie keer niks is niks.

maon (zn, m), maone, mönke, ook: määönke: maan. 'ne Rink um de maon, det zal nag wel gaon, mer 'ne rink um de zon bringt raege in de ton: een ring om de zon voorspelt regen. As 't good waer ès bej aafgaonde maon, dan blijft 't 'ne mandj good: als het goed weer is bij afgaande maan, dan blijft het nog een maand goed weer.

maosel (zn, v): schakel in een ketting. Men nam bij een tocht met paard en kar een 'noeëdmaosel' mee, die men bij breuk kon gebruiken.

maot (zn, v): maat.

maot (zn, v), maote, määötje: maat.

maotig (bw): matig, niet veel.

maotsjtaaf (zn, m), maotsjtave, maotsjtäöfke: maatstaf.

maotsjtök (zn, m), maotsjtök, maotsjtökske: maatstok.

Margreet (eigenaam): vrouwenaam. As sint Margreet in eur béd peest, dan raegent 't zeve waeke: als het regent op 2 juli dan voorspelt dat een langer periode regen.

marjan (zn, v) of mallejan: zwaar tweewielig stel met een opgebogen as met een houten lade waarvan 1 dissel met boom op loopwieltje. Voor het transport van zware boomstammen.

marjiets (uitroep): bastaardvloek.

markaton (zn, v): oude soort dikke perzik.

masjenist (zn, m), masjeniste, masjenistje: machinist.

mazes (uitroep) in mazes merante of mazes nag en tow, mazes kinjer, mazes toch: uitroep van verbazing.

me (pers vnw): men. Me duit wel èns get.

medaes (bn), medaeser, medaeste: be-deesd, zedig, beleefd. Eur Netje ès 'n hieël medaes maedje.

medalie (zn, v), medalies, medalieke: medaille.

medein (bw): meteen.

Méél (plaatsnaam), eigenlijk Meiel: Meyel. Hae geit wer óvver Vennel nao Meiel: hij heeft weer veel omwegen nodig om op het juiste punt uit te komen. De officieel aangenomen plaatsaanduiding is nu: Méél. Maar het strookt met geen enkele spellingsregel. **meer** (zn, v), mere, meerke: merrie. Die meer geit has veule, ze heet waospèskes an de deme: al eerder was er de groei van het uier, er komt een beetje melk uit de tepels en ziet er uit als was.

meer (zn, o): soort bewolking, nl. witte wolkenbanden tegen een lichtblauwe hemel die zich van oost naar west spannen. Als de weersvoorspelling regen aankondigt, zegt men: 't Meer ès in de looch.

meerkor (zn, v): vis, thans verdwenen, kwam vroeger in moerassen voor. Een on-eetbare vis met bekharen als een barbeel, maar hij zou een knorrend geluid gemaakt hebben.

mees (zn, v), mese, meeske, miske: mis. Zoe lang d'r nag gezóngé wört ès de mees neet oet: men kan nog iets verwachten.

meesdinder (zn, m), meesdinders, meesdinderke: misdienaar.

meespel (zn, v), meespels, meespelke: mispel, wesp. Zoeë rot wie 'n meespel.

meest (zn, m): mest. Meest ès gen hëlligheid, mer 't duit mirakels veul: stalmost doet wonderen.

meeste (ww), meesde, gemeest: mesten. Dae good meest, dae good sjeurt: wie goed mest krijgt de schuur goed vol.

meeste (zn, v): mesthoop, erf met mesthoop.

meestgank (zn, m), meestgeng, meestgengske: mestgang achter de koeien in de stal.

meestgeut (zn, v), meestgeute, meestgeutje: mestgoot.

meesthoup (zn, m), meesthuip, meesthöpke: mesthoop.

meesthaok (zn, m), meesthääk, meesthääkske: mesthaak.

meesthoort (zn, v), meesthoorte, meesthörtje: mestplank onder de zitstok in kipenhok.

meestker (zn, v), meestkerre, meestkerke: mestkar. Dao hölpt gen gebed, dao mó't de meestker kome: je moet soms drastige maatregelen nemen.

meestkoel (zn, v), meeskoele, meeskuulke: mestkuil.

mei (zn, m): mei. Mei kaod en naat, vult sjeur en vaat: mei koud en nat, vult schuur en vat.

mei (vz): mee. Ook gebruikt als bijwoord in de betekenis: af en toe: Dao gaon ich mei haen: daar ga ik wel eens heen.

meie (ww), meide, gemeid: maaien.

Meiel (plaatsnaam): Meyel. Hae geit wer óvver Vennel nao Meiel: hij heeft weer veel omwegen nodig om op het juiste punt uit te komen. De officieel aangenomen plaatsaanduiding is nu: Méél. Maar het strookt met geen enkele spellingsregel.

meine (ww), minje, gemindj: menen.

meining (zn, v), meininge, meininge: mening.

meines (bw): menens, serieus.

meipenning (zn, m), meipenninge, meipenninge: huurpenning teken van wederzijdse verplichting tussen boer en knecht.

Meis (eigenaam): mannennaam. Komt van Sint Bartholomeus (24 augustus). Sinter **Meis**: groeëte sjtökke kook, klein sjtökke vleis. Vlak voor de nieuwe slachtmaand (25 augustus) was er nog maar weinig vlees voorhanden.

meis (zn, m): maïs, hardvoer, voermaïs.

mejoer (zn, m), mejoere, mejuurke: maajoer.

meke (ww), meekde, gemeekt: ongedurig lopen met opgeheven kop en staart van beesten, gevaarlijk trappen van een bronsti-

ge merrie in het veld. Ook: opvallend gedrag van mensen. Wat likt die toch te meke?

mekkelik (bn), mekkeliker, mekkelikst: makkelijk.

melder (zn, m), melders, melderke: merel. Die flötj wie 'ne melder.

melis (zn, m): pens, buik, maag. Dae vrit zich aardig get in ziene melis.

mèlk (zn, v): melk. Mèlk drej kier gezejd ès de roum kwiet: te vaak is niet goed.

mèlke (ww), mólk, gemólke: melken. Hae lit zich tej mèlke: hij laat zich niet ompraten, hij is koppig.

mèlkkoe (zon, m): kuit van een mannelijke vis. Vroeger werd viskuit wel gegeten bv uit de zoute haring, waarbij gridzelkoe de voorkeur had.

melle (zn, v): drie opeenvolgende kaarten. Ich heb melle.

melle, zich (ww), melde, gemeldj: zich melden. Dan kumt d'n twiefel zich vaneiges melle as veul mis geit: als veel fout gaat komt de twijfel vanzelf.

mellem (zn, m): droog, poederachtig stuifzand. Wae konne neet op 't lank wërke, 't ès al mellem. Bokend inne mellem en haver inne sjliek, det makt d'n boor riek: boekweit in het zand, haver in drassig land, dat levert goede oogsten.

mem (zn, v), memme, memke: borst waaraan gezoogd wordt. ich mó't de kleine nag ierst de mem gaeve. Dae laag ane leeste mem: hij is een achterblijvertje en was minder in tel.

memorie (zn, o): geheugen.

menazjie (zn, v): grote huishoudvoering, voorraadvoering.

meneer (zn, v), menere, meneerke: manier.

menier (zn, m), meniere, menierke: meneer, de heer.

menke (zn, o), menkes: bos gebonden stro om schoven voor daken te maken.

mennig (bw): menig, veel, ruim, menigeen, sterk, geschikt. Mennigein zów 't neet geluive. Wat 'ne mennige troep. Det ès mich e mennig paerd. Dae jong ès menniger as zien zeuster.

mentenere zich (ww): zich handhaven, in stand houden.

mentig (bn): parmantig, groot. 'ne Mentige kael: een zware, fors gebouwde man.

merret (zn, m), merrete, merretje: markt.

merante (bn): onbegrijpelijk.

merge (zn, m): morgen. Wae kwome dezze merge neet klaor en góng sijnammedaags trök. Mergeroeëd, water inne sjloeët, avondroeëd dan gaon de kwek doeëd: Morgenrood, water in de sloot, avondrood, dan gaan de kikkers dood. 'ne Mergesraegen en 'ne aowwieversdans deure noeët lang: ochtendregen duurt meestal niet lang.

mesjien (zn, o), mesjiener, mesjienke: machine.

Mesjtreech (plaatsnaam): Maastricht. Dae lit zich in Mesjtreech de haor sjnieje: hij haat naar de hoeren.

mèt (vz): met, mee. Geis se mèt: ga je mee.

meterie (zn, v): etter en bloed uit een wond.

metroeës (zn, m), metroeëze, metruëske: matroos.

mets (zn, o), metser, metske: mes. Det mets ès zoe bot wie sjtrónk, dao kóns se op de nekse vot op nao Keule rieje: wordt gezegd als een mes heel bot is.

meugelik (bw): mogelijk.

meuj (bn), meujer, meujste: moe, vermoed.

meule (zn, v), meules, mölke: molen.

meulepaerd (zn, o), meulepaerd, meuleperdje: zwaar trekpaard. Ook: dikke vrouw.

meun (zn, v), meune, meunke: peettante. Wordt niet meer gebruikt. De peetoomheet: uëm.

meure (ww), meurde, gemeurd: in water roeren zodat het vertroebelt.

meus (zn, v), meuse, meuske: mus, maar ook verzamelnaam voor alle kleine vogelsoorten. As d'n hemel invèlt, valle alle meuse doeëd. Doe moos èns op de hék kloppe, dan vlege alle meuse d'r wel oet: via een omweg proberen achter de waarheid te komen. Meuse oetwènne: vogelnesten uithalen (kinderspel): in april ginge we al zeuke oe de meuse getummerd hejje inne buim. Hoesketse wónde entrint altied inne geut of ónger de panne vanne hoezer. Aecheerste en kraone wónde inne bus of doeën daobej. Bookvinkske en bejepikske, kwiksijterte en anger kleine wónde leechtig inne sjtruuk of oppe grónk. In mei ginge we kiekje of ze gelaog hejje. Idde èns klumme. Doe dieës de eier inne kips, touw make en dan inne mónk. Hejs ouch des se de eier kepot maks en dan de kips sjmerig, de eier d'r oet en de kips krangsum oppe kop, dan dreugde die wel. Alle eier woorte same gedeild. An hoes woorte in de eier 'n getje gemakt, an tweeë kankte, en oetgeblaoze. Dan d'r 'ne vaam door en opgehangen inne kuëke. Zoeë hejje we d'r mei wel dertig. As dae in 't veldj sjteit, kumt t'r gen meus umlieëg, zoe lèllik ès dae: hij is zo lelijk als een vogelverschrikker. Des 'n meus vur de kat: die is ten dode opgeschreven. NH: mös, mösse, muske.

meuseboog (zn, m), mössebeug, meusebeugske: vogelnest.

meuse-ei (zn, o), meuse-eier, meuse-eike: vogelei.

meusekuëj (zn, v), meusekuës, meusekuëtje: vogelkooi.

meusentrèk (zn, m): vogeltrek in de herfst en in de lente.

meute (zn, v): moeite.

meutig (bn): niet werkend, rustig, besluiteloos, werkeloos. Pak èns aan, sjteis te dao wer meutig.

meziek (zn, v): muziek.

mich (wk vnw): me. Mich egaal: laat mij onberoerd, kan me niets schelen.

middelieëwe (zn, v): middeleeuwen.

middelmaotig (bn): middelmatig, eerder slecht dan goed.

middig (zn, m), **middige**, **middigske**: middag.

middigaete (zn, o): middageten.

middigdins (zn, m): middagdienst.

middernaoch (zn, v): middernacht.

middesjtök (zn, o): middenstuk.

Midde-Oeëste (zn, o): Midden-Oosten.

middeweeg (zn, m): middenweg.

mieës (zn, v), **mieëze**, **mieëske**: mees.

mieëw (zn, v), **mieëwe**, **mieëwke**: meeuw.

Miekske (eigenaam): vrouwennaam.

miekessrazel (zn, m): koude rillingen.

miem (zn, v): kat.

miemere (ww): peinzen, mijmeren.

miemer (zn, v), **miemerte**, **miemerke**: rode bes.

miemkessrazel (zn, m): rillingen van schrik of koorts.

mien (zn, v), **miene**, **mienke**: mijn.

mien (bez. vnw): mijn. Miene man, mien vrouw, mie kindj.

Mienke (eigenaam): vrouwennaam.

mier (bw): meer. Ich kan neet mier gaeve: ik heb niet meer. Ze leet mier zeen as 't veurgeborgte: ze liet meer zien dan nodig was.

mierdere (zn, m): meerdere.

mierderheid (zn, v): meerderheid.

mierder (bn): meerder.

mierderjäörig (bw): meerderjarig.

miere (ww), **mierde**, **gemierd**: prakkezeren, piekeren. Lik dao toch neet óvver te miere.

miermaols (bw): meermaals.

mierpenning (zn, m): drinkgeld als bevestiging van een boer aan een knecht dat hij hem voor een jaar gehuurd heeft. Deze rijksdaalder verplichtte boerenknechten.

miert (zn, m): maart. Wae wölleboeëne wilt aete, mó't miert neet vergaete: tuinbonen

moet men vroeg zaaien. Mierts veule: specht die in 't voorjaar van boom tot boom vliegt en dan een zacht gehinnik liet horen. In overdrachtelijke zin ook gebruikt bij kinderen, veulens.

mies (zn, v), **mieze**, **mieske**: kat van het vrouwelijke geslacht.

Miet (eigenaam): vrouwennaam.

miet (zn, v), **miete**, **mietje**: mijt, stapel.

mieter (zn, m): mijter, bisschopshoed. Des 'nen hoeëge mieter: hij is een voornaam en gewichtig persoon, ook: iemand met inbeelding. 'ne Hoeëge mieter: een hoge oom.

mieteriek (bn): aanstellerig. Wat kóns dich toch mieteriek doen.

miew (zn, v): vogel, meeuw.

miewekesszeek (zn, m): zwarte kortsen aan de knieën door het kruipwerk.

migker (bn): gek, verzet, verliefd. Ich hej neet gedaacht des doe zoeë migker op Bèt woors.

milskoet (zn, v): inzinking in de buikholte bij rundvee. Deze is gelegen onder de rugvlakte vóór de heupbeenderen en het kruis. De boer kon hier op het oog beoordelen of de koe voldoende voer had.

minge (ww), **mingde** **gemingd**: mengen.

mingsel (zn, o), **mingsels**, **mingselke**: mengsel.

mins (zn, m), **minse**, **minske**: mens. Iddere mins kènt kómmer, dae genne kómmer kènt, ès genne mins: iedereen heeft wel eens pech.

minsekènnis (zn, m): mensenkennis.

minsekinjer (uitroep): meestal een uitdrukking van verbazing, ontzetting.

minselaeve (zn, o), **minselaeves**, **minselaeveke**: mensenleven.

minsesjouw (bn): mensenschuw, bleu, verlegen.

minsgenaol (bw): uitdrukking van verbazing of teleurstelling.

minswaerdig (bw): menswaardig.

misjien (bw): misschien.

misversjtank (zn, o), **misversjtange**: misverstand.

moder (zn, v), **moders**, **meuderke**: moeder. 'n Moder duit mier vur tieën kinjer as tieën kinjer vur moder: moederliefde is oneindig groot. Al ès 'n moderhank ouch erm, ze dèkt toch werm: moeders zorgen kan niemand ontberen.

moderdaag (zn, m): moederdag.

moderleef (zn, v): moederlief.

modermèlk (zn, v): moedermelk.

modersdeil (zn, o): moedersdeel.

moderskindj (zn, o), **moderskinger**, **moderskiendje**: schootkind.

moderskank (zn, v): moederskant.

moderstaal (zn, v): moederstaal.

modiste (zn, v): beroep, mn voor vrouwen die hoeden en mutsen maakten. Daarbij werd alles ingezet wat een vrouwenhoofd kan sieren: veren, bloemen en 'vuëlkes'.

moebele (ww): zonder tanden eten, moffelen.

moefele (ww), **moefelde**, **gemoefeld**: moffelen.

moek (z, v): zware mist die in regen overgaat.

moek (zn, v): paardenziekte aan de hoeven. **moeke** (ww), **moekde**, **gemoekt**: vleien, overhalen tot iets. Ook: het loeien van koeien. Moek de gek, dat vrit e good: iemand vleien als je graag hebt dat hij iets voor je doet.

moel (zn, v), **moele**, **muulke**: mond, vooral een grote. Wat zèt dae toch 'n moel, dae heet 'n moel wie 'n sjeurdeur. Muulke is ook: kusje. Ein moel wie 'n sjeurdeur en 'n hertje wie 'n ert: een grote mond en veel praat maar een klein hart.

moele (ww), **moelde**, **gemoeld**: praten.

moelemaeker (zn, m), **moelemaekers**, **moelemaekerke**: praatjesmaker.

moenik (zn, m), **moenikke**, **moenikske**: geheime bewaarplaats van iets kostbaars. Die

bergplaats was vaak onder het graanstro in schuur, waar kinderen onrijpe, afgeplukte of opgeraapte appels en peren verborgen om na te laten rijpen. Oe miene moenik ès det zèk ich nemes.

moenike (ww), **moenikke**, **gemoenikt**: verbergen. Hees doe ouch appele gemoenikt?

moer (zn, v), **moere**, **muurke**: waterketel.

moes (zn, v), **muus**, **muuske**: muis, ook de muis van de hand. Ook: stroken fijn rundvlees van de rugspier en het fijnste onderdeel van de varkenscarbonade. Dao ligge de muus doeëd vur de kaos: daar was armoe troef. Det hólpt tege de muus, zaog d'n boor en hae staak de sjeur in brank: een onevenredig middel om van een kleinigheid af te komen.

moesónger (bw): kopje onder, geheel onder water.

moetsje (ww): dutten, hazenslaapje. Woe ès Sjang? Dae likt te moetsje.

moetskop (zn, m): domoor.

moeze (ww): jagen van de kat, rondsnuffelen om nieuwsgierigheid te bevredigen. Wat zits te dao in mien kommoëd te moeze.

moezenboog (zn, m), **moezenbeug**, **moezenbeugske**: muizennest.

moezegaat (zn, o), **moezegater**, **moezegetje**: muizenhol.

moezekeutel (zn, m), **moezekeutels**, **moezekeutelke**: hagelslag.

moezeval (zn, v), **moezevel**, **moezevelke**: muizenval.

moezeweit (zn, m): tarwe vermengd met vergif.

moezel (zn, m): motregen.

moge (ww), **moogde**, **gemoge**: mogen.

mojer (zn, v), **mojers**, **meujerke**: moeder.

mokke (zn, o): aansteller, iemand die zich gek gedraagt.

mölder (zn, m), **mölders**, **mölderke**: molenaar. Maar ook: meikever.

mom (zn, v), **momme**, **mömke**: masker, iemand met een masker voor.

mommegezeecht (zn, o): masker.

momer (zn, m): voorgd, benoemd over minderjarigen na het overlijden van de ouders.
mónk (zn, m), mung, mundje: mond. Dich sjmeers 'm d'n honing um de mónk en de sjtrónks d'r in: wordt gezegd als iemand een ander naar de mond praat en er niets van meent. Me kan de minse mèt paeperkook de mónk neet sjtoppe: geroddeld wordt er toch. Dao geit veul mier kwaad oet de mónk, as d'r in: wordt gezegd van iemand die veel roddelt en kwaadspreekt. Was se sjpaars oet de mónk, ès vur kat en hónk: vroeger stond de tafel soms lang gedekt, omdat men niet gelijk klaar was met een bepaald werk. De spreuk zegt ook dat men moet profiteren van het leven en niet alles moet oppotten. Hae heet de mónk thoes gelaote: hij zegt niets. Hae sjprikt mèt de mónk woe hae pap mèt it: wiens brood men eet, wiens woord men spreekt.

mónkmonika (zn, m): mondharmonica.

mónksjtök (zn, o), mónksjtökke, mónksjtökske: mondstuk, deel van pijp.

mood (zn, m): moed.

moodwil (zn, m): opzet, baldadigheid.

moor (zn, v), more, meurke: muur.

moor (zn, o): moeras.

moor (zn, v): peen, wortel, zowel gele als rode. Doe hees dao e sjoeën sjtök more.

moorbalk (zn, m): zware balk waarop een spant, maar ook inkepingen boven om de einden van de 'kindjerbelk' of 'rubbe' in te leggen voor een zolder.

moorkloppe (kinderspel): ein maedje sjtong mèt 't gezech nao de moor. Vief of zes maedjes sjtonge 'ne maeter of zes trök. Det maedje ane moor klopde mèt de heng taege de moor en dan moogde die angere vroet loupe. Mer as det maedje ane moor umkeek en mes zaag vroet loupe, dan moos det trök. Det doorde dök lang ier 't sjpel oet waas. As t'r ein van de maedjes 't maedje

aan de moor aanrakde songer det det maedje 't gezeen hej det 't vroet waas geloupe, moos det wer beginne, wies det 't ein anger drej kier hej trök gesjteurd. Dan waas det d'r aan.

moorhónk (zn, m), moorhung, moorhundje: teef.

moorknien (zn, m), moorknien, moorknienke: wijfjeskonijn.

moorzielig (bw): moederzielig. In moorzielig elein: moederzielig alleen.

moos (zn, o): groente, kool.

mooshoof (zn, m), moosheuf, moosheufke: moestuin.

moossjaaf (zn, v), moossjave, moossjaefke: koolschaaf.

moossjtrónk (zn, m): koolstronk.

moosterd (zn, m): mosterd.

mooston (zn, v): vat waarin snijbonen en gesneden witte kool in pekelen werden bewaard voor 'ingemakt moos': ingemaakte kool.

möppig (bw): nogal veel, groot, lang, breed, duur, veel.

mordju (scheldwoord): bastaardvloek van slechte komaf.

mormelte (zn, v): zwarte bes.

mosel (zn, v): mosels, moselke: mossel, schakel in ketting.

mótte (ww), moos, gemótte: moeten. Ich mótt, doe móts, hae mótt, wae mótte, gae mótt, zuuj mótte. Ich moos, doe moos, hae moos, wae mooste, gae moost, zuuj mooste.
motworm (zn, m), motwörm, motwörmke: mol.

möts (zn, v), mötse, mötske: muts. Maar ook: met specie van bloedworst gevulde varkensmaag.

muëker (zn, m), muëkers, muëkerke: moerker, voorhamer.

mug (zn, v), mugke, mukske: mug. Des mer 'ne muggesjeet: dat is maar een heel klein beetje.

muggesjeet (zn, m): muggenscheet. Det is mer 'ne muggesjeet: dat is niet de moeite waard.

muike (ww), muikde, gemuikt: plagen.

muk (zn, v): jong rundskalfje. Lokroep: Muk, muk. Spottend ook voor een jongen die kalverachtig gek doet.

mulbaes (zn, v): framboos.

munjig (bn): mondig. Hae is vandaag munjig gewore: hij is vandaag volwassen geworden.

munnikewerk (zn, o): monnikenwerk. In Helden eo kreeg het de betekenis van pruts-werk, vergeefs en tot mislukken gedoemd.

mup (zn, m), muppe, mupke: dwaze man.

muulke (zn, o), muulkes: kus.

muutje sjtaeke (kinderspel): We makde inne zank mèt 'ne sjtek 'ne rink. Inne midde eine sjtreep. Dan ginge we d'r vief maeter vanaaf sjtaon. Dao woort ouch 'ne sjtreep gemakt. Dao moos me gaon sjtaon. Dan sjmeet me mèt 'ne cent um zoeë doeën meugelik bej of op d'n sjtreep te kome. As t'r veul inloge, dan sjede me oet en dae d'r 't dónste bej laag of wel oppe sjtreep, dae kos beginne. De cente die boete de rink loge, die moogde hae al vas in de taes sjtaeke. Die anger cent deje tösse twieë heng en dan sjudde. Dan leet hae die oppe grónk valle en die dan op kruuts loge wore vur um. Dan waas d'n twidde dónste d'r aan. Mei waas me dreut of keps en dan koetele mèt kólse of piepejoetse. Die groeëte jónges, die deje det mèt flabbe en knobbe. Muutje sjtaeke det deej me allein sónnigs, inne waek hej me gen cent.

N

n (lidwoord): een. Geschreven als: 'n, vrouwelijk; e onzijdig, 'ne mannelijk.

Naad (eigenaam): roepnaam voor Leonardus.

naam (zn, m), name, naemke: naam.

naas (zn, v), naze, naeske: neus. Hae sjtikt de naas hoeëg inne looch: hij is verwaand. Mèt de naas umhoeëg ligge: dood zijn. Dae heet de veuring oet de naas hange: hij heeft snot onder de neus.

naasgaat (zn, o), naasgater, naasgetje: neusgat.

naaswermer (zn, m), naaswermer, naaswermerke: neuswarmertje, korte pijp, oude klare.

naat (bn), nater, naatste: nat.

nabber (zn, m): buurman, buurtgenoot, ook buurtschap. D'n èrste nabber mót de familie boetendörps gaon oetnuëje, mer de hieël nabber mót aangezaogd were. Waem de nabber wilt treitere, mót doeve en geite haoje: duiven en geiten waren dikwijls de oorzaak van een burenruzie. De eerste bedierven de strodaken met hun nok van heiplaggen, de laatste ontbladerden boompjes en hagen van de burens als ze los kwamen. As se gaer ruzing hees mèt de nabber of mèt de femielie, dan móts se d'r veul haen gaon: als je graag ruzie hebt met de burens of de familie, moet je er dikwijls naartoe gaan.

nabbere (ww): buurten, iemand tot de buurt rekenen. Wie wied nabbere wae?

nabberhulp (zn, v): burenhulp aan nieuwkomer of vertrekkende in tijd van nood.

nabbersjap (zn, v), nabbersjappe, nabbersjepke: buurt.

nae (vnw): neen.

naef (zn, m), naeve, naefkes: neef.

Naer (plaatsnaam): Neer in Midden-Limburg.

naeve (vz): naast. Naevenein: naast elkaar.

nak (zn, m), nek, nekske: nek. Braek mich de nak, dan vul ich dich de zak.

nammendaag (zn, m): middag.

nao (vz): na.

nao (vz): naar. Nao de hómme gaon ich nao hoes: na de hoogmis ga ik naar huis. In samenstellingen ook wel eens 'naor'.

naocht (zn, v), naochte, nöchtje: nacht.

naochtlempke (zn, o): nachtlampje.

naochtmee (zn, v): nachtmis.

naochtraaf (zn, v): iemand die vaak laat thuis komt.

naod (zn, v), näd, nödje: naad.

naodeil (zn, o), naodeile, naodélke: nadeel.

naodeilig (bw): nadelig.

naoderhank (bw): naderhand, daarna, later.

naodet (vnw): nadat.

naodinke (ww): daoch nao, naogedaoch: nadenken.

naodoon (ww), deej nao, naogedaon: na-doen, imiteren.

naodoors (zn, m): nadorst, daags na een feest heeft men nadorst.

naolaestig (bw): nalatig. Det waas neet verlore gegange as te neet zoeë naolaestig woor gewees.

naoldj (zn, v), naolje, nälke: naald. Hae ès zoe sjerp wie 'n naoldj: hij is een vrouwengek.

naoldj vaeme (ww): draad in naald rijgen. Ich kan neet mier zeen um 'n naoldj te vaeme.

näöle (ww), nälde, genäöld: aanhoudend zaniken. Lik toch neet te nälde.

naoraote (bw): naarmate. Ook: naraote.

naovenant (bw): navenant, op elkaar lijkend, om het even. 't Ès alles naovenant, wie-s te 't ouch veurstéls. Ook: naomenant. Alles naomenant, de peespot oppe taofel en de kieëskómp ónger 't béd: alles zoals het hoort.

nateur (zn, v): natuur.

nateurlik (bw): natuurlijk.

ne (lidwoord): een, mannelijk; 'n vrouwelijk; e onzijdig. Ook wel: 'nen. Wordt geschreven als 'ne.

nedze (ww), nedsde, genedst: plagen.

Neel (eigenaam); mannennaam. Ook: Nelis.

neer (zn, v), nere, neerke: nier.

Neer (eigenaam): mannennaam. Ook: Neres.

neeste (ww), neesde, geneesd: niezen. Wat ès 't mals en sjtil, me kan de pere inne grónk hure neeste: werd gezegd als het goed groeiweer was.

neet (bw): niet.

neet (zn, v), nete, neetje: ei van de hoofdluis, afgezet aan het haar. Bah, doe hees d'n hieële kop vol nete. Ich zal dich de haor èns keime mèt de fiene kamp en dan geis te die-ne kop èns good waose mèt greun zeip.

neffes (bw): juist.

nege (telwoord): negen.

negel (zn, m), negel, negelke: nagel, spijker. D'n eine sjleit de negel inne moor en d'n angere hingt t'r ziene jaos aan op: de een zijn dood is de ander zijn brood.

negele (ww), negelde, genegeld: spijkeren.

negetieën (telwoord): negentien.

negerzweit (zn, m): letterlijk: negerzweet, maar eigenlijk: koffie.

nej (bn), nejer, nejste: nieuw.

nejjaar (zv, o): Nieuwjaar. Emes Nejjaar aafwinne: iemand als eerste Nieuwjaar wenssen. Zalg Nejjaar, de kat sjiet haor: spotrijm.

nejje (ww), nejde, genejd: naaien.

nejjerwets (bn), nejjerwètser, nejjerwètste: modern.

nejmesjien (zn, o), nejmesjiene, nejmesjienke: naaimachine.

nejrink (zn, m), nejring, nejriingske: vingerhoed.

nejsblaad (zn, o), nejsblader, nejsbledje: Heldens blaadje.

nejsjerig (bw): nieuwsgierig. Nejsjerig aas: nieuwsgierig aagje.

nejster (zn, v): naaister. Zij werkte met name voor vrouwen.

nejuus (bw): zo juist.

nekke (ww), nekde, genekt: wurgen.

neks (bn), nekser, nekste: naakt. Wae zien allemaol neks gebore: wij zijn allemaal gelijk als we geboren worden. 'ne Nekse kóns se neet in de taes veule: een kale kip kun je niet plukken.

neksekanus (zn, m): naaktbloeiend op krokus lijkende plant (colchicum autumnale). Ook: neksemenke.

Nellie (eigenaam): vrouwennaam.

neme (ww), noom, genome: nemen. NH: noom, naam, genome.

neme (onbep vnw), ook nemes: niemand.

nerrig (bn): woedend, geïrriteerd. Nerrig doon ès zich kwaad make.

nerringe (ww), nerringde, generringd: herkauwen van rundvee.

net-egaal (bw): precies gelijk, om het even. 't Ès mich net-egaal wie-s te det duis.

net-ewaal (bw): niettegenstaande, desalniettemin.

neuchter (bn), neuchterder, neuchterste: nuchter. Zoeë neuchter wie e kalf. Wat t'r neuchter in zit, kumt t'r dök zaat oet: als iemand die teveel gedronken heeft, praat hij dikwijls z'n mond voorbij.

neuje (ww), neujde, geneujd: uitnodigen. Wae hebbe al oos vrej daag nuddig um oos familie in d'n umtrek op oos broelef te neuje.

neuzel (bn): onnozel. Det ès mich nag te neuzel: dat is te onnozel om te vertellen.

nied (zn, m): nijd, afgunst.

Nieës (eigenaam): vrouwennaam.

nimmer (bw): niet meer. Det moos se nimmer doon: dat moet je niet meer doen.

noebele (ww), noebelde, genoebeld: hardhandig knijpen.

noebelaechtig (bn), noebelaechtiger, noebelaechtigste: koud.

noeëd (zn, m): nood, armoede. De noeëd duit 'n aod wief drave: als men in nood is, doet men gekke dingen.

noeëdmosel (zn, m): noodschakel in ketting, altijd bij de hand om een kettingbreuk te repareren.

noeët (bw): nooit. Ook: noeëts. 'ne Merges-raegen en 'ne aojwieversdans deure noeët lang: ochtendregen duurt meestal niet lang.

Noer (eigenaam): vrouwenaam.

nommenant (bw): bijna. Alles nommenant, de peespot oppe taofel en de kieëskómp ónger 't bèd: alles bijna goed (dus helemaal fout): de pispot op de tafel en de kaaskom onder het bed.

nómmmer (zn, m), **nómmers**, nummerke: nummer.

nondedju (uitroep): bastaardvloek. **Non-desjeng** (uitroep).

nondejuke (zn, o), ook: **nonesjuke**: vlinderdasje op kraag van overhemd.

noot (zn, v), neut, neutje: noot. As de neut riep zien, dan sjtörft de poter: het duurt lang eer een notenboom vruchten draagt. As dao neut aankome, zien mien kneuk rot. Mèt mien kneuk kónt gae later de neut aafgójje, zaog de poter van de noteboom: een gezegde van een man van middelbare leeftijd die een notenboompje plantte, vroeger werden de mensen niet zo oud.

nörges (bw): nergens.

Norwege (eigenaam): in de uitdrukking: Dao ès get in Norwege: daar is wat aan de hand, gaande.

nöt (bn): vies.

notebesjaot (zn, m): nootmuskaat.

noteboom (zn, m), **notebuim**, **notebömke**: notenboom.

nötterd (zn, m): viezerik, lelijkerd.

nöttigheid (zn, v): smerigheid.

nów (bw): nu.

nuddig (bw): nodig.

nuëtelik (bw): ontstemd, kwaad, verontwaardigd. Hae makde zich zoeë nuëtelik det e mich wou pakke.

numme (ww), **numde**, **genumd**: noemen.

nune (ww), **nuunde**, **genuund**: muziek maken op een haarkam met strookje papier.

nuizik (zn, m), **nuizikke**, **nuizikske**: wollen omslagdoek, ook zakdoek, dan: taesnuizik.

nurgens (onb vnw): nergens. We hebbe nurgens gen mankasie aan: we hebben aan niets gebrek.

Nuur (eigenaam): vrouwenaam.

O

obbenaard (bw): ongeveer zoals.
obbik (zn, m): onhandig, onnozel persoon.
 Wat bès doe 'nen obbik.
ochgod (uitroep): uitroep bij verbazing en radeloosheid.
ochherm (uitroep): uitroep bij medelijden.
odshaer (bw): van oudsher.
oe (vragend vnw): waar. Oe bèn ich? Ook: woe, woeë, hoe.
oeëme (zn, m), **oeëmes**, **uëmke**: oom.
oeëste (zn, o): oosten.
oeëstelik (bw): oostelijk.
Oeësteriek (plaatsnaam): Oostenrijk.
oeët (bw): ooit. Ook: oeëts.
oeles (zn, m): vrij zachte ronde aarden kom met hogere naar binnen gebogen rand. Ook: grote fles.
oelig (bn): olijk, klein, vrolijk. Wat ès det toch ein oelig kindj.
oer (zn, o), **oere**, **uurkes**: oor. Hae kreeg 'n watsj um de oere. Hae sjamde zich de oere vanne kop: hij werd rood van schaamte. Dae heet de oere inne taes: hij hoort slecht, hij luistert slecht.
oerdeil (zn, o), **oerdeile**, **oerdeilke**: oor-deel.
oerdeile (ww), **oerdeilde**, **geoerdeild**: oor-delen.
oerebel (zn, v), **oerebelle**, **oerebelke**: oor-bellen.
oerewurmer (zn, m), **oerewurmers**, **oere-wurmerke**: oorklep.
oerónsjtaeking (zn, v): oorontsteking.
oet (vz): uit.
oetbingel (zn, m): uitleg, kern van een zaak. Nou wört 't mich klaor, nou-s te mich d'n oetbingels daovan oetleugs.
oetdoon zich (ww), **deeg oet**, **oetgedoon**: zich uitkleden. Dae heet zich al oetgedaon vurdet e nao bèd góng: hij heeft zijn zaken vroeg aan de kant gedaan.
oetgank (zn, m), **oetgeng**, **oetgengske**: uit-gang.

oetgeloederd (bn): uitgesleten, gammel.
 Die kruujker ès oetgeloeder: die kruiwagen is gammel, versleten.
oethungele (ww), **hungelde oet**, **oetgehun-geld**: uitvragen.
oetjegere mèt kerdetse (kinderspel): Ker-detse det zien hieël dikke kólse. As we nao de sjoeël ginge dan deje we oetjegere. Det ging zoeë. Eine dae sjmeet de kerdets zón 10 maeter vroet. Dae angere moos dan per-bere dae kerdets mèt ziene kerdets te rake. Rakde hae de kerdets dan waas 't tieën. Dan sjmeet hae de kerdets wer vroet en moos daen angere perbere de kerdets te rake. Idder kier as me eine kerdets rakde waas tieën. Zoeë hej me wel ès 100 vurdet se an de sjoeël woors. Zoeë deje we altied get.
oetlegge (ww), **laog oet**, **oetgelaog**: uitleg-gen.
oetlitse (ww), **litsde oet**, **oetgelitst**: uitglij-den.
oetmeeste (ww), **meesde oet**, **oetgemeest**: uitmesten.
oetrein (vnw): uit elkaar.
oetreup (zn, m): publieke uitverkoop van inboedel door notaris. Det heb ich gekaocht op d'n oetreup.
oetriefele (ww), **riefelde oet**, **oetgeriefeld**: uitrafelen.
oetsjaachte (ww): uitschachten van het mannelijk lid bij bronstig dier.
oetsjeie (ww): ophouden. Hees te 't ge-huurd? Sjang sjèt d'r pang mèt oet: Sjang zet het bedrijf stop.
oetsjoebe (ww), **sjoebde oet**, **oetgesjoebt**: uitschelden.
oetsjrieëmele (ww): een gunstiger positie innemen bij het knikkerspel. Om een doel te kunnen raken zonder hinder kan men een betere plaats op dezelfde afstand innemen om te werpen.
oetveure (ww): uitvoeren.

oetvloogt (zn, m): huiduitslag. De ganse kop vol oetvloogt.
oetvraete (ww): iets uitgesproken.
offersjtok (zn, o): houten standaard met of-ferblok in de kerk. Spottend over iemand die stijf, dom en mogelijk leeg was. Wat bès te 'nen offersjtok.
oker (bn): koud. 't Ès hej oker: het is hier koud. Gezegd in koude, tochtige ruimte.
oker (zn, m): handlanger bij het bouwen.
okerder (zn, m): opperman.
okere (ww) werken als handlanger, helpen. Hae bleef zien hieël laeve an 't okere.
olief (zn, v), **olieve**, **oliefke**: olijf.
olm (zn, m): houtworm.
ómp (bw): onpaar, oneven, niet gelijk. Meestal in combinatie: omp en paar. Omp of paar (kinderspel): We deje bv drej kulse inne heng, d'n angere moos dan raoje: omp of paar. Omp det waas ein, drej, vief etc en paar: twieë, veer, zes etc. Rooj d'n eine 't wieveul des se d'rinne heng hejs as se de voesj oape dieës, dan kreeg hae ze. Mer rooj hae d'r naeve, dan moos hae ze dich gaeve. Det deje we ouch mèt piepejoetse as se 'n trint keps of dreut woors. Vur d'r get bej te verdene. Maedjes deje det mèt sjpelte.
ónaeve (bw): oneven, onaardig. Det ès neet ónaeve: dat is niet onaardig.
ónbesjoefd (bn): onbeschoft.
ónkroed (zn, o): onkruid. Maar ook: oproeri-ge jeugd.
óntfenger (zn, m): belastingontvanger, de belastingdienst.
ónfermentig (bw): onbarmhartig. Hae kreeg 'n onfermentig pak sjleeg.
ónfermetig (bn): penetrant.
óngel (zn, m): hard schapenvet met onaan-gename geur.
óngelins (bw): ongelijk, niet hetzelfde. 'ne Linker en 'ne raechter klomp zien óngelins.
óngemood (bw): ziekelijk, zonder moed.
 NH: óngemódj.

óngenuëtig (bw): ongenadig, ondraaglijk zwaar. Hae kreeg 'n óngenuëtig pak ram-mel.
ónger (vz): onder. Ónger de veut: in de weg. Gank ès eweg, doe sjteis mich ónger de veut.
óngerhaod (zn, o): onderhoud. Ich zit in ón-gerhaod: ik zit ergens in de kost.
óngercome (zn, o): schuilplaats, onderdak.
óngercome (bw): verwaarloosd. Hae is gans óngercome: hij wordt slecht verzorgd. Dao is ermood troef. Neet ellein 't hoes van bèn-ne en van boete, mer zien vrouw en kinjer zeen d'r totaal óngercome oet.
óngerlaot (zn, m): onderbreking. Hae moos zónger óngerlaot doorgaon mèt doorse.
óngerweges (bw): onderweg, op weg.
óngerwiel (bw): ondertussen, terwijl.
óngerwies (zn, o): onderwijs, les.
óngerwiezer (zn, m), **óngerwiezers**, **ónger-wiezerke**: onderwijzer.
óngerwiezeres (zn, v), **óngerwiezeresse**, **óngerwiezereske**: onderwijzeres.
óngerzeuk (zn, o), **óngerzeuke**, **óngerzuks-ke**: onderzoek.
óngerzeuke (ww), **óngerzoch**, **óngerzoch**: onderzoeken.
óngesieferte (zn, o): ongedierte.
óngesjeneerd (bw): schaamteloos.
óngevier (bw): ongeveer.
óngevierlik (bn), **óngevierliker**, **óngevier-likste**: ongevaarlijk.
óngezjeneerd (bw): schaamteloos.
óngezónk (bn): ongezond.
óngezóng (zn, m): mannelijk big met een in de buikholte verborgen teelbal die alleen operatief verwijderd kan worden. Koopver-nietigend gebrek als hij als 'borg' werd ver-kocht.
ónhenjig (bw): onhandig, lomp, plomp.
ónierlik (bn), **ónierliker**, **ónierlikste**: oneer-lijk.
ónjeklonje (zn, m): eau de cologne.

ónkristelik (bn): onchristelijk, onoirbaar. Wat kumps doe op 'nen ónkristeliken tied an hoes: waarom kom je op een zo'n laat tijdstip nog op visite.

ónmeugelik (bw): onmogelijk.

ónneuzel (bn), **ónneuzeler**, **ónneuzelste**: onnozel, onwetend.

óntiegelik (bw): onvoorstelbaar. Dao waar 'nen ontieliken troep minse bejein.

ónórtelik (bw): ondraaglijk. Ich kreeg 'n onórtelike pien in mien zej.

oor (zn, o), **ore**, **eurke**: uur.

oos (zn, m): os. Zoeë sjtom wie 'nen oos.

oos (bez vnv): ons, vrouwelijk en onzijdig. 'Ozze' is mannelijk. As mèt Oos Levrouw Leechmees de zón op d'n altaor sjient, hèlt de wintjer nag zaes waeke aan: als met Maria Lichtmis de zon op het altaar schijnt, houdt de winter nog zes weken aan.

ooster (zn, v): rozenkrans. Komt waar-schijnlijk van 'paternoster'. Geis te d'r oet? Hees te dien ooster in de taes?

op (vz): op.

opdese zich (ww): zich mooi maken.

opdoeke (ww), **doekde** op, **opgedoekt**: op-hoepelen.

ope (bn): open.

opfoeke (ww), **foekde** op, **opgefoekt**: kle-ren opvullen.

opgesjpoesd (bn): opgeblazen, gezwollen. Wat hees te toch 'n opgesjpoesd gezeech!

opèns (bw): opeens.

opkallefatere (ww): opknappen, herstel-len.

opnääker (zn, m): klap, opdonder.

opnej (bw): opnieuw.

oppe (vz): assimilatie van op en de. Oppe kneen, oppe fiets. Oppen (vz): assilimatie van op en d'n: oppen. Zoals in Oppentied: op tijd. Oppen tómp: op het einde.

oppere (ww): drogend hooi op rellen harken en daarna op kleine hoopjes. Ook: als hand-langer werken in de bouw, zie okere.

opriete zich (ww): zich opwinden.

opsjlaag (zn, m): miskraam, zwanger-schapsonderbreking. Die heet 'nen opsjlaag gehad.

opsjlaon (ww): opslaan.

opsjnieje (ww): opscheppen.

opsjniejer (zn, m): opschepper.

opsjtökke (ww), **sjtökde** op, **opgesjtökt**: op-zetten, aanzetten tot. Wat heet Bartje hej gemak? Hees doe um opgesjtökt?

ordenere (ww), **ordeneerde**, **geordeneerd**: regelen.

opvoje (ww): voojde op, opgevód: opvoe-den.

osebook (zb, o): boek waarin stamkoeien staan beschreven. Bès doe al vieftig? In 't osebook, hè? Gezegde tegen een man die al een behoorlijke leeftijd heeft. Sjteis doe nag in 't osebook? Als je met 30 nog niet ge-trouwd was, kwam je in het ossenboek.

osekop (zn, m): bos buntgras of pijpenstro in het moeras. Het kreeg die naam omdat de pol zo hard en stug was.

ordentelik (bw): fatsoenlijk, gelijkmatig, omvangrijk.

orgele (ww): zeuren, mopperen, grommen. Wat bliefs te toch an 't orgele!

ortelik (bw): tamelijk, vrijwel. Ook: zinde-lijk.

orte (zn, v): roggegarven.

örtje (zn, o): oude munt van 0,5 cent. Wordt veel gebruikt om aan te geven dat iets wei-nig waarde heeft: Det dink ès nag gen örtje waerd.

ouch (bw): ook.

oug (zn, o), **ouge**, **uigske**: oog. Op 't erste oug gezeen: oppervlakkig gezien. Wat 't oug neet zuut, duit 't hert neet pien: wat het oog niet ziet, doet het hart niet pijn. 't Oug vanne boor makt 't paerd good: het oog van de meester doet wonderen.

ougenblik (zn, o), **ougenblikke**, **ougenbliks-ke**: ogenblik.

ougsbraok (zn, v), **ougsbraoke**, **ougsbräöks-ke**: wenkbrauw.

ougsvlum (zn, v), **ougsvlumme**, **ougsvlum-ke**: wimper.

ougst (zn, m), **ougste**, **uigske**: oogst.

ougste (ww), **ougsde**, **geougst**: oogsten.

ouwieë (uitroep): uitroep van pijn.

ove (zn, m): oven.

ovemetselaerke (zn, o): klein vogeltje dat nestelt in spleetjes en anker-gaten van huis-muren, gekraagde roodstaart.

oveweës (zn, m): grove, lang aangesteelde bezem van berk of brem, waarmee de laat-ste vuur en as uit de over worden geveegd.

óvver (vz): over. NH: over.

óvverein haoje (ww): samenspannen. Die haoje óvverein: die hebben dezelfde me-ning. Die spannen samen.

óvveroord (bn): diagonaal. Om de akker gaaf te maken werd 'óvveroord' in plaats van overlans geëgd.

óvversjpekt (bn): onder teveel druk. Hou-ten karwielen die wegens indrogen telkens korter in de banden worden geperst krijgen enigszins de vorm van een paraplu.

óvversjteur gaon (ww): overlijden. Hees te dan noeët gehuurd det e óvversjteur ès ge-gange?

óvverwielt (bw): beurt voorbij.

ozel (zn, m): ellende, armoede. Wat zitte ze in d'n ozel!

ozelaer (zn, m): armoedzaaier.

ozze (bez vnv): ons, mannelijk. 'Oos' is vrouwelijk en onzijdig. Ozze Livven Hier: Onze Lieve Heer.

P

P
P

paad (zn, o), **paej**, **pedje**: pad.
paar (bn): even. In paar of ómp: even of on-even, ja of nee.
paart (zn, o), **paarte**, **paertje**: part, deel.
paarvore (ww): met een slecht afgestelde ploeg werken.
paeperkook (zn, m): ontbijtkoek, peperkoek.
paer (zn, m), **paere**, **paerke**: peer.
paerd (zn, o), **paerdje**, **perdje**: paard. Zoeë sjterk wie e paerd. 't Paerd det de haver verdint, kriegt ze dök neet: stank voor dank. 't Paerd roekt de haver: het paard wil snel naar huis. As 'n paerd de krub naolöpt, det dought neet: wordt gezegd van een te trouw-lustig meisje. Aochter 'n paerd vloke ze al-lemaal: in eenzelfde situatie reageren ze allemaal hetzelfde. Achter een paard lopen-de vloekt iedereen omdat een paard zijn be-hoeftte doet waar het loopt of staat. Det paerd sjteit d'r neet veerkentjig op: dat paard loopt kreupel. Ein paerd en 'nen oos mó't me neet vur dezelfde ploog sjpanne: dat paar past niet bij elkaar. Woe ein mager paerd ès en 'ne vè'tten hónk, ès 't good vre-je: waar het paard hard werkt, heeft men veel akkerland en is er door de welstand ook overvloedig voer voor de hond: dus ook goe-de kansen voor een mooie bruidschat. Me kan 'n paerd neet loupènd besjlaon: goed werk kost tijd.
paerds (bn): bronstig, bij paard. Die meer knipt uigskes, ze ès zeker paerd. Ook in: paerds getuug: het uig van het paard, maar hier bijvoorbeeld gebruikt.
paes (zn, v), **paeze**, **paeske**: pees, spier.
pakkazie (zn, m): grote hoeveelheid werk, bijvoorbeeld groot aantal pakjes, ook wel: pakken.
pakke (ww): pakde, gepakt: pakken.
paljaos (zn, m): noodbed of kermisbed, meestal op de vloer.
pampes (zn, m): groot, dik, wanstaltig mans-persoon, dronkaard. Hae laag vur pampes.

pan (zn, v): pan. Ook: achterklep van vroe-gere korte jongensbroek met bovenlijf.
paocht (zn, v), **paochte**, **paochtje**: pacht-geld. NH: pacht, pachte, pachje.
paochte (ww), **paochde**, **gepaocht**: pach-ten. NH: pachten, pachde, gepacht.
paochter (zn, m), **paochter**, **paochterke**: pachter. NH: pachter, pachters, pechterke.
paochtboorderej (zn, v): pachtboerderij. NH: pachboorderej.
paol (zn, m), **päöl**, **päölke**: paal. De päöl hebbe sjtansie van èlk tieën trae.
paoling (zn, m), **paolinge**, **paolingske**: pa-ling.
paosbloom (zn, v), **paosblome**, **paosblum-ke**: paasbloem, narcis.
paosbeest (bw): op z'n paasbest.
paosbeeht (zn, v): paasbiecht.
paosdaag (zn, m), **paosdaag**: paasdag.
Paose (zn, v): Pasen. Paose haoje: Paas-feest vieren. De Paospleecht haoje: iers gaon biechte en dat te kemunie gaon, min-niege boor hej dao genne zin in. Te biechte gaon? Heh, jao, ich mó't nag mè't de klieë-zaod: een uitdrukking van vrees en tegenzin tegen de Paasplicht. Dat dit jaarlijks biech-ten in verband gebracht wordt met het ter markt brengen van klaverzaad lijkt bespot-telijk, maar als men ondervonden heeft wat vroeger het dorsen van dit zaad met de vle-gel een taai en zwaar werk was, begrijpt men het pas. Mèt Paose vreug nao bèd, kin-ger. Doe moos de rubbe aan 't plefóng nag kènne tèlle. Hae geit net vur Beloke Paose nag in Vennel op de Beek te biechte: de vroegere vrees voor de paasbiecht bij de ei-gen geestelijke deed mensen het biechten uitstellen tot de laatste dag. Ze gingen op zaterdag bij een witte pater in de kerk op de Beekstraat in Venlo biechten en op zondag in de eigen kerk ter communie. Paose vreug, Paose laat, Paose heet de zomer aan 't gaat: na de Pasen komt de zomer. Die vrouw leet

eure ganse paose en pinkstere zeen: gezegd van een vrouw die onzedig gekleed was.
paose (ww), **paosde**, **gepaost**: passen. NH: passe, pasde, gepast. Det paost wie pin in Greet: het past precies.
Paoskers (zn, v): Paaskaars, gewijd op Paas-zaterdag.
paosklaor (bw): pasklaar. Det pak is paos-klaor: dat pak is klaar om te passen.
Paosmanjig (zn, m): Paasmaandag.
Paoszónnig (zn, m): Paaszondag.
Paospleech (zn, v): Paasplicht (biecht en communie).
Paostied (zn, v): Paastijd, de goede week tot Beloken Pasen.
pappendek (zn, o): dakleer of teerfolie. Een kartonnen laag in teer gedrenkt en met grind bedekt.
pardietsj (uitroep): vloek.
pasterej (zn, v), **pastereje**, **pasterejke**: pas-torie.
patere (ww), **paterde**, **gepaterd**: onrustig op en neer lopen.
patersker (zn, v): In de uitdrukking: de pa-tersker vare: het ophalen/brengen van le-vensmiddelen voor de paters.
patremonie (zn, o): ouderlijk of vaderlijk erfdeel.
patril (zn, v): ijzeren rib onder de zolder.
parlemoer (zn, o): bontglanzend materiaal van zeeschelpen dat werd gebruikt om kno-pen en voorwerpen te versieren. Vele ge-bruikt voor komst van porselein en metaal.
patsj (zn, v), **patsje**, **petsjke**: alpinopet, platte pet zonder klep, ook polkamötske.
patternaat (zn, o): patronaat, parochiaal ontmoetingscentrum.
peer (zn, m), **pere**, **peerke**: regenworm. Dao koos se de pere hure neeste inne grónk: daar zijn ze erg arm. Zoeë flauw wie 'ne peer. Ook: perik, pirrik.
pees (zn, m): pis. Urine van de mens. Voor het dier werk 'zeik' gebruikt.

Peesgreet (feestdag): naar de heilige Mar-garetha (24 juli, de eerste van de zg. honds-dagen). Raegent 't mè't Peesgreet, dan sjient de zón zes waeke neet.
peers (zn, v): perzik.
peerseboum (zn, m), **peersebuim**, **peer-sebömke**: perzikenboom.
peesbóks (zn, v): natte broek.
peeskeuse (zn, o): linnen peluwtje gevuld met haverkaf in de wieg, dikwijls bevocht-tigd met urine.
peespot (zn, m): nachtspiegel.
peitsj (zn, v): zweep of karwats.
pèk (zn, v), **pèkke**, **pèkske**: sluiting op stal en schuurdeur, soort keg.
pèkske (zn, o), **pèkskes**: wasknijper.
peldrien (zn, v), **peldriene**, **peldrienke**: schoudermantel.
pemelaechtig (bw): droog, sluk.
penant (zn, m), **penante**, **penatje**: pilaar.
pens (zn, m): pens. Ook geringschattend voor lichaam. Sjtaok 'm op zien pens.
pensentèrger (zn, m): zeer sterke koffie.
penspian (zn, v): buikpijn.
pepeer (zn, o), **pepere**, **pepirke**: papier.
perbere (ww), **perbeerde**, **geperbeerd**: pro-beren. Van 't perbere kome de jónkvrouwe oet de werreld: proberen kan serieuze ge-volgen hebben.
perdels (zn, v): bretels.
perfieët (zn, m), **perfieëte**, **perfieëtje**: pro-feet.
Peries (plaatsnaam): Parijs.
perik (zn, m), **perikke**, **perikske**: regen-worm. In 'nen gójjen hoof zit de grónk vol perikke. Ook: pirrik, peer.
Perjanne (eigenaam): mannennaam.
permarkhoof (zn, v), **permarkheuf**, **per-markheufke**: vlaamse gaai, vogel.
peróng (zn, o), **perónge**, **perónske**: perron.
persaes (zn, o), **persaese**, **persaeske**: pro-cesverbaal.
persaesie (zn, v): processie. Hae ès ónger

de persaesie gekome: na afloop van de processie werd door de deelnemers vaker het café bezocht, met desastreuze gevolgen.

persbloom (zn, v), persblome, persblömke: paardenbloem. NH: Paerdebloom.

persies (bw): precies.

perskaemerke (zn, o): kamertje waar de paardenknecht sliep.

perskop (zn, m), persköp, persköpke: paardenkop.

perskeutel (zn, m). perskeutele, perskeutelke: paardenkeutel.

persoeën (zn, m), persoeëne, persuënke: persoon.

persvleis (zn, o): paardenvlees.

pertej (zn, v), pertetje, pertejke: partij.

perzóng (zn, o): gevangenis.

perzonsie (zn, v): vermoeden, attentie, wantrouwen. Ich hej d'r al ier perzonsie op det 't dao mis góng: ik had al eerder het vermoeden dat het daar mis ging.

pese (ww), peesde, gepeest: pissen. Pees 'm mer neet in de klömpe, want dan bès se nag neet van 'm aaf: je kunt hem beter niets in de weg leggen, want hij blijft je zoeken om wraak te nemen.

pesjtoer (zn, m), pesjtuurs, pesjtuurke: pastoor. Pesjtoer zaegent zich altijd 't aerst: wie het dichts bij de bron zit is het eerst aan de beurt. Det doon ich nag neet vur pesjtoer: dat doe ik voor niemand.

petat (zn, m), petatte, petetje: aardappel. Petatte rape: In september waas petattentied en dan kreges we petatteverkansie. Dan waas 't dök nag zoeë werm det we berreves erpele kooste rape. We ginge ouch dök bej anger bore rape en dan kreges we eine cent vur de mang, mèt twieë manne. As de mang vol waas oppen houp sjudde of oppe ker en bej iddere mang deje we 'ne kleine petat in ein kuulke. As we dan oetsjedde, dan tælde we de petatte en dan hejje we mei fertig cent mèt twieë man.

petattemang (zn, v), petattemange, petattemendje: aardappelenmand.

petattereek (zn, v), petattereke, petattereekske: aardappelenschap, aardappelriek.

petazie (zn, v): stampot van groente an aardappelen. Maar ook: chaos, rotzooi. 't Ès dezze lintje zoeë naat det ich neet op 't lank kan. Det wört dit jaor 'n late petazie.

petoet (zn, v): gevangenis.

Petran (eigenaam): mannennaam.

petroeën (zn, m), petruns, petrunk: patroon, snuiter. 'ne Nötte petroeën: een vierzerik, een rare.

petrol (zn, m): stookolie.

pezerik (zn, m), pezerikke, pezerikske: gedroogde penis uit slachtvarken, gesneden en gebruikt om de zaag te smeren. Ook: zeikerd. 'Dörper pezerikke en Kepèlse zeikers'.

peziesie (zn, v), peziebies, peziebieske: positie, baan, werk.

Pieël (plaatsnaam): Peel. Altijd de Pieël. Det ès 't lank woe 't kindj zien moor verbrank: de Peel waar iedere bewoner de turf uit het moeras als brandstof verstookte. D'n tied van laeve heet de Pieël mèt Maris: wie het langst leeft, erft alles.

pien (zn, v): pijn. Hae duit zich neet gaer pien: hij werkt niet graag; hij doet geen moeite. Det duit niks pien: dat doet geen pijn. Hae heet pien aan zien haor: hij heeft een kater. Nemes geit mank van angermans pien: niemand heeft meer te lijden als de zieke zelf.

pienaes (zn, v), pieniaeze, pieniaeske: puinaise.

piep (zn, v), piepe, piepke: pijp. Me kan 't neet baeter opmake, as door 'ne piepesjteel: men kan het geld niet beter besteden dan door het roken van een pijp, dat doet deugt en maakt rustig.

piepe (ww), piepde, gepiept: piepen, schreeuwen van pijn. Maar ook: piepen.

piepejoets (zn, v): aarden pijpensteel. Piepejoetse en boets (kinderspel): Piepejoetse det wore sjtökskes van aerde piepesjpskes. Aerde piepe vele dök kepot en loge veul oppe weeg. Die woorten dan mèt de sjtraotendrek opgekeerd geliek mèt de persküetele en zoeë kwome die op 't lank en dao ginge wae die zeuke. Kwaam ouch sjtraotendrek oet de sjteë. 'n Boe det waas de helft van 'ne aerde kop, oppe lange weeg en dae waas mier waerd. Eine dae zat e piepesjpske en dan vief maeter d'r van aaf gon sjtaon en dan det sjpitske of ouch wel 'n boe, moos me dan umgójje en die d'r naeve ginge wore vur dae dae 't sjpitske gezat hej. Dae 't umgójde dae koos det dan wer zette. Kreegs se wel sjmerige heng en bóksetaese van. Zoeë kreges we d'n tied um.

pieper (zn, v): rietveenlagen met lichte turf. Ook: nestduif.

pieptebak (zn, m): pijptabak.

piepwoorst (zn, v), piepwoorste, piepwörsje: resten darm gevuld met balkenbrei, die de kinderen kregen bij de slacht aan huis, waarna ze natuurlijk konden spelen dat ze een echte pijp hadden. NH: piepwors, piepeworste, piepwörsje.

Pieter (eigenaam): Peter. Nao Sint Pieter en Paul (29 juni) rupt 't kore daag en naoch: de vrucht is gezet, de wortel sterft af, het koren is aan het rijpen.

pietje (zn, o): hoofd Luis.

piezewiet (zn, m): lul, opschepper. In overdrachtelijke zin: een pummel. Jan Piezewiet, Jan Piezewiet, Jan Piezewiet zien vrouw, hej e mötsken op, hej e mötsken op, zoeë zjwart as de sjouw.

pik (zn, m): punt van een kopsplend. Bij een raadselspel werd bij een kind in de hand een speld verborgen. Dan werd gevraagd 'pik of poj'. Wie goed raadde kreeg de speld. Poj is de kop.

pilkes (zn, v): naam van laag liggende akker, vroeger turfgebied.

pindraod (zn, m), pindräod, pindräodje: prikkeldraad. Det ès 'ne pindraodproemer: dat is een heel zuinig en gierig mens.

Pingsdaag (zn, m), pingsdaag: Pinksteren, Pinksterdag.

Pingsmanjig (zn, m): Pinkstermaandag, tweede Pinksterdag.

Pingsmerret (zn, m): Pinkstermarkt.

pingsterbloom (zn, v), pinksterblome, pinksterblömke: pinksterbloem.

pinnekeneks (bn): poedelnaakt.

pint (zn, o) kleine blikken drinkbeker, veelal voor babies (onbreekbaar).

pintenäöker (zn, m), pintenäökers, pintenäökerke: pijnlijk nauwkeurige werker. Wat 'ne pintenäöker, wie lang zal 't wel dore?

pikvol (bn): helemaal vol, tjokvol.

pirrik (zn, m), pirrike, pirrikske: regenworm. Ook: peer, perik.

pitser (zn, m), pitsers, pitserke: denennaald.

plagge (zn, v): afval van kleren, oud ijzer. Ook: afgekapte en gestoken heide en graszoden die als strooisel in de koeienstallen gebruikt werden. Ook: heiplaggen, grasplaggen.

plaggesjtaeker (zn, m), plaggesjtaekers, plaggesjtaekerke: plaggensteker.

plagke (ww), plakde, geplakt: moeilijk en onhandig werken. Ook: moeilijkheden hebben. Hae zit al jaore mèt zien vrouw te plagke.

plak (zn, m), plek, pleske: plaats, plek. Plak zat: genoeg plaats.

plakke (ww), plakde, geplakt: opschieten. We hebbe good geplakt. Det plakt mèt d'n traktor hieël get baeter as mèt 't paerd. 't Plak good: het schiet op.

plank (zn, v), plenk, plenkse: plank.

plaoge (ww), plaogde, geplaogd: plegen. Hae plaogt èlk jaor vur Paose te beechte.

plaoster (zn, v), plaosters, pläösterke: pleister. Lek d'r mer 'n plaoster op.
plare (ww), plarde, geplard: ploegen. Ook: zwoegen; het werk niet aankunnen, gestresst raken.
plat (zn, o): Limburgs, dialect. Plat praote: Limburgs spreken, dialect praten.
plats (zn, m), plets, pletske: rond rozijnenbrood. Het was een traditioneel brood rond nieuwjaar. In café's werd dan om plats getoept. 'n Pletske: koekje.
pleech (zn, v), pleechte, pleechtje: plicht.
plefóng (zn, m), plefóns, plefungske: plafond.
plefonger (zn, m), plefongers, plefongerke: stukadoor.
plei (zn, m): ruimte, oppervlakte land. Hae heet 'ne groeëte plei lank ónger de ploog.
plekbóks (zn, v): iemand die geen afscheid kan nemen.
plekke (ww), plekde, geplekt: plakken.
plekkerig (bn), plekkeriger, plekkerigste: plakkerig, kleverig.
plekplaoster (zn, v), plekplaosters, plekpläösterke: iemand die niet naar huis wil, of altijd lang werk heeft.
pleksel (zn, o): lijm.
plekpliesjter (zn, v): iemand die geen afscheid kan nemen.
plenker (bn): van planken gemaakt. 'n Plenker vloer: een planken vloer.
pletske (zn, o), pletskes: koekje. 'n Pletskes gezeech: een bleek en mager gezicht.
plezeer (zn, o): plezier.
plezerig (bn), plezeriger, plezerigste: plezierig.
pliesie (zn, v), pliesies: politie, politieagent.
pliesiehónk (zn, m), pliesiehung, pliesiehundje: politiehond.
plietsj (bn): attent, aardig, bij de hand. Dae is altied e plietsj menke.
ploej (zn, v), ploeje, ploetje: plooi. NH: plój, ploje, plujke.

ploge (ww), ploogde, geploogd: ploegen.
plökke (ww), plökde, geplökd: plukken.
plökleier (zn, v), plökleiers, plökleierke: plukladder.
ploog (zn, m), ploge, pleugske: ploeg.
plooglien (zn, v): hennepkoord, 8-10 meter lang, van 3 of 4 slagen, gebruikt als leidsel voor het paard op het veld.
ploogmets (zn, o), ploogmetser, ploogmetske: ploegmes.
ploogsjaar (zn, v), ploogsjare, ploogsjaerke: ploegschaar, ploegijzer.
ploogsjtert (zn, m), ploogsjterte, ploogsjtertje: staartgreep van de ploeg.
ploogsjtök (zn, m), ploogsjtök, ploogsjtökske: gevorkte stok, gebruikt bij het mest onderploegen.
pluus (zn, v), pluze, pluuske: pluus.
pluum (zn, m), plume, pluumke: pluim.
pluze (ww), pluusde, gepluust: pluizen.
poedel (zn, m), poedels, poedelke: hond, maar ook: kleine zakfles met jenever. Dae is an d'n drank, óngerweegs heet 'r de fozel nag in e plat poedelke inne taes.
poeës (zn, m), poeëze, puëske: poos.
poeët (zn, m), puët, puëtje: poot. Blief d'r mèt dien puët vanaaf: blijf er met je handen vanaf.
poejer (zn, m), poeiers, puerke: poeder.
poekel (zn, m): bult. Ook: rugzak met één schouderband.
poelepetaat (zn, m): overtollige jonge haan. Vroeger werd overtollige jonge hanen 'gepuund', dwz gecastreerd en dan voordelig vetgemest.
poep (zn, m), poepe, puupke: poep.
poepe (ww), poepde, gepoept: poepen.
poepzaat (bn): stomdronken.
poepzak (zn, m): klein dik mannetje.
poepert (zn, m): in de uitdrukking: in de poepert zitte: zich bedreigd voelen, angstig zijn.
poes (zn, m): kwast, bles of staart. Ook: geen kennis van.

poesj (zn, v): boomstronk.
poesjte (ww), poesjte, gepoesjt: rooien met bijl.
poesjtbeitel (zn, m): rooibeitel, ook: poesjthamer.
poesjterig (bw): opgeblazen. Ich veul mich zoeë poesjterig.
poetje (zn, o): hoge militaire rijgschoen. Ook: koosnaam voor kleine paardjes. Heeft met kindertaal te maken. Wat hees doe dao e sjoeën poetje.
poetsplemaat (zn, m): poetspommade, poetscrème voor koper en ijzer.
poezebessem (zn, m): ragebol, spinnenjager. Deze werd vroeger gemaakt van een bos stijf gebonden bloeiend riet.
poezjakke (ww), poezjakde, gepoezjakt: zwoegen, hard werken. Wat heet dae toch lang mótte poezjakke.
poezel (zn, m), poezels, puzelke: pluus, vlok.
Pol (eigenaam): mannennaam.
politesse (zn, v): beleefdheid, manieren.
polkamöts (zn, v), polkamötse, polkamötske: alpinopet.
pöllef (zn, v): paluw in bedstee. Ook: de stenen of houten tegel op een pijler waarop een stijl op pilaar rust. Zèt d'r 'n sjtevege pöllef ónger.
polletiek (zn, m): politiek.
polver (zn, m): poeder, buskruit. Hae heet de polver ouch neet oetgevónge.
pómpe (ww), pómpde, gepómp: pompen.
pómpebak (zn, m), pómpbek, pómpbekske: pompenbak, pompenbakje, gootsteen.
pómpemaeker (zn, m), pómpemaekers, pómpemaekerke: pompenmaker, loodgieter.
pompniekel (zn, m): tarwemik, erg droog en bol. Als er grote holten in zaten merkte men op dat de bakker er zelf in verscholen zat.
pómpesjtein (zn, m): pompensteen, gootsteen.

pómpezjwingel (zn, m), pómpezjwingels, pómpezjwingelke: pompenzwengel.
pómpewater (zn, o): putwater.
póngel (zn, m): Det ès genne póngel: dat is geen lelijk meisje.
póngele (ww), póngelde, gepóngeld: onhandig aanpakken, knuffelen.
pónk (zn, o), pónger, punkske: pond.
pook (zn, v): grote hoeveelheid. Dao zit nag, 'n pook hui op de sjelf. Bij het hinkspel kan de speelster die het lukt het spel zonder fouten af te maken in een hokje naar keuze een pook zetten. Dat betekent dat de anderen over die pook heen moeten springen, terwijl zij zelf in dit hokje op 2 voeten kan rusten.
pool (zn, m), peul, peulke: poel.
poorsele (ww), poorselde, gepoorseld: volstouwen, dwarsdrijven.
poos (zn, v): post.
pooszegel (znm m): postzegel.
poost (zn, m): paal. Zien boks hong an d'n bédpoost. Perceelsnaam 'heiepoost'.
póp (zn, v), póppe, pupke: pop.
póppelier (zn, m), póppeliere, póppelierke: populier, boom.
póppesjtool (zn, m): stoel van gedraaide houten onderdelen met biezenmat. Dus geen speelgoedstoel.
póppesjtrónk (zn, m): in de uitdrukking: zoe fien wie póppesjtrónk: uiterst fijn, heel lekker, maar ook: uiterst vervelend.
pórke (ww), pórkde, gepórk: wroeten, grondwerk verrichten.
port (zn, v), porte, pörtje: poort.
portemenee (zn, o), portemonnaie. Hae heet de portemenee oppen draod gehange: hij is platzak. Portemonee oppe weeg (kinderspel): As we 'ne aoje portemenee hejje, dan deje we dao get sjtentjes is, det ze good diek waas en dan d'r 'ne zjwarte vaam garen aan en dan oppe weeg legge. Doe kwome d'r has gen auto's. Wae ginge achter de hék lig-

ge en as d'r eine de portemenee woe pakke, dan wae gauw trèkke en lol. 't Sjónste waas as d'r eine van de ker sjpróng daoveur en dae dan rope: Gae rotjónge. Ouch makde we dök pekskes mèt perskuëtele in en die oppe weeg legge. Die moogde ze mètneme. Hejje we fijn ingepakt.

pot (zn, m), pöt, pötje: pot. Dae heet naeven 't pötje gepist: hij heeft verkeerd gehandeld. Dao ès genne pot zoe sjeif, of dao paost 'nen dèksel op: ook een minder mooie man of vrouw vindt wel een partner.

pöt (zn, m), pötte, pötje: put. 'ne Pöt bóvve de grónk grave: iets doen wat onmogelijk is.

pötgaerd (zn, m): met ring en ketting boven de put gehangen staak met haak waarmee de emmer vol opgehaald wordt uit de put.

potloeëd (zn, m), potloeëde, potluëdje: potlood, schrijfstift, doosje met poetspasta met potloodpoeder als kachelpoets.

pötmenke (zn, o), pötmenkes: boeman, die als waarschuwing diende voor kinderen bij een waterput. Pas op 't pötmenke kump dich pakke.

pötmik (zn, m): zware gaffelpaal bij put.

potstal (zn, m): kuil waarin de koeien staan.

pötte (ww), pötde, gepöt: putten, water putten.

pötwip (zn, v), pötwippe, pötwipke: boomwip bij waterput voor het ophijsen van water.

praam (zn, v), prame, premke: sterk koord met stevige houten handgreep waarmee een onwillig en kwaad paard werd gekneld. Zèt 'm de praam op de naas: touw rond de neus met houtje aangedraaid.

prakkezere (ww), prakkezeerde, geprakkezeerd: tobben, peinzen. Prakkezere det kumpt van erm löj: het tobben werd door arme mensen uitgevonden. Ze moesten immers vindingrijk zijn om te overleven.

praochtig (bw): prachtig.

praole (ww), praolde, gepraold: pralen, pronken.

praote (ww), praode, gepraot: praten.

präötjesmaeker (zn, m), präötjesmaekers, präötjesmaekerke: praatjesmaker.

pratsj (zn, m): modder. Ook: tratsj.

prazele (ww), prazelde, geprazeld: bazelen, eerste geluiden van een kind.

preeksjtool (zn, m), preeksjteul, preeksjteulke: preekstoel. Zej zin vandaag vur d'n erste kier vanne preeksjtool gevalle: hun huwelijk werd vandaag afgekondigd.

preester (zn, m), preesters, preesterke: priester.

prej (zn, v), preje, prejke: prei. Scheldnaam, pestnaam. Ook: dikke vrouw. 'n Preej van e vrouwmes.

prengel (zn, m), prengels, prengelke: deug niet.

prensie (zn, v): aanstalte. Prensie make: voortmaken, aanstalte maken.

preugel (zn, v), preugels: pak slaag.

preugele (ww), preugelde, gepreugeld: slaan.

preuve (ww), preufde, gepreufd: proeven.

pries (zn, m), prieze, prieske: prijs.

priezig (bn), prieziger, priezigste: duur.

prinsheerlik (bw): lekker voelend. Hae vult zich wie 'ne prins in 'n petattekoel.

prinsiebele (ww), prinsiebelde, geprinsiebelde: dubben, weifelen.

print (zn, v), printe, printje: prent. Met name: communieprentje.

proek (zn, v), proeke, pruukske: pruik.

proem (zn, v), proeme, pruumke: pruim. Ook: mokkende vrouw, zuurpruim. Ook: vagina. Wies de proeme riep zien: tot over een lange tijd. Die zit mèt eur proem oppe kees: zij is heel zuinig.

Proemeboom (zn, m): pruimenboom. Sjteis se dao mèt de heng an die proemebömke: wordt gezegd van iemand die met de handen in de zakken staat.

proemefla (zn, m), proemeflaje, proemeflaeke: pruimenvlaai.

prónt (bw): precies, zo. Doe kumps prónt op tied.

proof (zn, v), prove, preufke: proef, proeve. Na de slacht van het varken gaf de familie een deel aan pastoor.

proos (zn, v), preus, preuske: rieten leunstoel met hoge rug en losse kussens.

prötsele (ww), prötselde, geprötseld: prutelen, nakoken.

Pruses (plaatsnaam): Duitsland, altijd 't Pruses.

pruumkeswèk (zn, m): krentenbrood.

puëkele (ww), puëkelde, gepuëkeld: krabben.

puine (zn, v): grasachtig onkruid. Er zijn twee soorten: reempuine en toospuine. Dae gen puine heet, heet ouch gen lank: ieder een heeft last van iets.

puinbeurke (zn, o), puinbeurkes: boertje dat meer kweekgras teelt dan aardappelen, en dus niet veel voorstelt.

pummel (zn, m), pummels, pummelke: penis, piemel, pummel.

pune (ww), puunde, gepuund: kussen. Maar ook: castreren van pluimvee.

pungel (zn, m), pungels, pungelke: bundel, mn kleding.

punjer (zn, m), punjers, punjerke: handweegschaal met schuifgewicht. Dao hingt de punjer achter de vorste deur: daar wordt je gewogen en wellicht te licht bevonden, als je om de hand van de dochter gaat vragen.

puntelik (bn), punteliker, puntelikste: seccuur, precies, juist.

pups (zn, v): slijm, etterpropje in de ooghoek. Ook vaak overdrachtelijk voor: ogen. In dien pupse verdrinke.

R

R
R

raad (zn, o) raer, redje: wiel. Raad sjlaon deje we as we nao sjoeël ginge en oppe wei en dök oppe sjpulplak vanne sjoeël.
raak (zn, v): verhemelte van de mond. Ich heb blaoren op mien tong en taegde de raak.
raam (zn, v), rame, raemke: raam.
raapsel (zn, o): raapgoed, een mand vol.
raar (bn): zeldzaam, schaars. Gó j paerd zien raar. Det ès e raar geval.
rabat (zn, m): korting. Ook: greppel. Op een bosperceel graaft men om de 6 meter greppels om wildgroei te bedekken en planten een kans te geven.
raechs (bn), ook rechts: rechts.
raecht (bw): recht, met implicatie van richte. Mèt um ès gen raecht mier te sjete: met hem is niets meer aan te vangen. Dae vèlt neet raecht ónger d'n boum: hij lijkt niet op zijn vader.
raechtvoort (bn): eerlijk, rechtvaardig, betrouwbaar.
raege (zn, m): regen. Wae kriege raegen as: de kinjer drök zien en veul laeve hebbe: als de kinderen heel druk zijn en veel herrie maken; de mögge bóvve 't water danse: als de muggen boven het water dansen; de höng boete blieve loupe: als de honden buiten blijven lopen; de hōnder vreug oppe sjtok gaon: als de kippen vroeg op de stok gaan; de zón sjmerges vals sjient: als de zon 's morgens vals schijnt; de windj vals dór de sjouw huult: als de wint vals door de schoorsteen huult; d'r zjweitplek op de plevuze zien: als er condensplekken op de tegelvloer zijn; 't paerd zich in 't getuug sjöd: als het paard zich schudt in het tuig; 't graas smerges druëg ès: als het gras 's morgens droog is; de zjwalge lieëg vlege: als de zwaluwen laag vliegen.
raegendroop (zn, v), raegendreup, raegendrupke: regendruppel.
raegene (ww), raegende, geraegend: regenen. As 't op gójje vriedig raegent, vèlt 't

water op 'ne gleujende sjtein: als het op Goede Vrijdag regent, zal het een hete zomer worden. As 't pap raegent, móts se boete sjtaon: je moet het ijzer smeden als het heet is. As 't hōmmelt en raegent, ès 't waer gezaegend: als het tijdens het onweer gaat regenen, wordt het onweer minder gevaarlijk, ook zit er meer stikstof in het regenwater.
raegensjoor (zn, v), raegesjore, raegesjeurke: regenbui met onweer en wind.
raek (zn, v), raeke, rekske: hark.
raekel (zn, m), raekels, raekelke: rekel, mannetjesdier. Ook: onbeschoft persoon.
raekene (ww), raekende, geraekend: rekenen.
raekening (zn, v), raekeninge, raekeningske: rekening.
raekensjap (zn, v): rekenschap.
raffele (ww), raffelde, geraffeld: rafelen, loslaten van draden.
rake (ww), rakde, gerakt: raken.
ram (bw): helemaal, totaal, geheel. D'n hōnk is ram kepot.
rammel (zn, v), rammels, remmelke: grappige vlotte vrouw.
rank (zn, m), reng, rendje: rand.
raod (zn, m): raad.
raodsbesjloet (zn, o), raodsbesjloete, raodsbesjluutje: raadsbesluit.
raodgaever (zn, m), raodgaevers, raodgaeverke: raadgever, adviseur.
raodhōes (zn, o), raodhoezer, raodhuuske: raadhuis, gemeentehuis.
raodslid (zn, o), raodsleje, raodslidje: raadslid.
raodsverkezing (zn, v): gemeenteverkiezing.
raodsel (zn, o), raodsels, räödselke: raadsel.
raoje (ww), rooj, geraoje: raden.
raokele (ww), raokelde, geraokeld: het vuur oprakelen.

raokeliezer (zn, o), raokeliezers, raokeliezerke: pook.
raospelaechtig (bw): ongedurig, tot weerstand bereid.
raospele (ww), raospelde, geraospeld: tegenspartelen, uitlokken.
raoze (ww, raosde, geraosd: razen.
rap (zn, v): vlasvezelafval. Het ontstaat als uitkamsel bij het hekelen en zwongen van vlas. Het is nog geschikt voor minderwaardig linnentouw.
rape (ww), rapde, gerapt: rapen. Zich bejein rape: weer tot zichzelf komen.
rappe (ww), rapde, gerapt: slaan. Hae heet d'rvan gerapt: hij kreeg ze ervan langs.
rappel (zn, o): herinnering.
rappelement (zn, o): berisping, standje.
rappelere zich (ww): zich herinneren. Det zal hae zich nag lang rappelere.
rappesaars (zn, v): goedkoop surrogaattexiel uit turflok en schorsvezel. Was met name in WOI in gebruik.
raspel (zn, v), raspels, respelke: grove vijl, rasp.
rats (bw): helemaal, totaal, geheel. Ich dronk de fles rats leeg. Mie geldj waas rats nao d'n blèksem.
ratse (ww), ratsde, geratst: gappen, stelen.
rattekaal (bn): helemaal, totaal, radicaal.
rattekop (zn, m): vlegel, die nergens vanaf kan blijven.
ravesjellig (bw): bouwvellig, rommelig, verslonsd. Wat zuut 't d'r hej allemaal zoë ravesjellig oet.
razele (ww): beven, trillen.
rebouw (zn, m), rebouwe, rebkuwke: dikke appelsoort, belleboskoop.
rèddelik (bw): redelijk, billijk.
redies (zn, v), redieze, redieske: radijs.
reechtig (bw): juist, correct. NH: richtig.
reechting (zn, v), reechtinge, reechtingske: richting. NH: richting.
reechter (zn, m): rechter. Ook: de kortste

weg. NH: richter. Eine richtere weeg: een kortere weg.
reem (zn, m), reme, rimke: riem.
rees (zn, v): overrijp droogzaad dat bij de oogst uitvalt.
reet (zn, o): riet.
reigerknoup (zn, m), reigerknuip, reigerknöpkes: boerenwormkruid.
reinlik (bw): proper, zuiver, hygiënisch. Hae perbeert altied zien hoes en zien sjpulpe zoë reinlik meugelik te haoje.
reip (zn, v), reipe, reipke: band om houten vaatwerk, de voor spel gebruikte hoepel. Reipe loupe: we ginge of lepe mèt de reip nao de sjoeël. Reipe van rónk iezzer, 'n lat mèt 'ne negel aan en dan taegde de reip dowe, dan leep dae. Ouch van 'n aod fiet-senraad, allein de velling, 'ne sjtek tösse de velling en dan loupnd nao de sjoeël.
rej (zn, v), reje, rejke: rij.
reje (zn, v), rejes, rejeke: reden. Inne reje valle: in de rede vallen.
rejnaoldj (zn, v), rejnaolje, rejnäöldje: rijgnaald.
rek (zn, v), rekke: verouderde maat voor het meten van darmen.
relle (ww), relde, gereld: het gedroogde hooi op dikke zwaden harken. Wae mótte det hui nao de koffie oprelle en tege d'n aovend op uppers zètte.
rels (zn, v): rails.
remel (zn, m), remels, remelke: smal stukje stof, smalle strook.
remetwaar (zn, v): horloge met staartaandrijving, dit in tegenstelling met die met een sleutel.
remies (zn, v): koetshuis, wagenhuis, wagenloods.
remmel (zn, m), remmels, remmelke: polsdikke stok uit een takkenbos, te gebruiken als slagwapen. Ook: mannelijk konijn, hond, vos, wolf, haas. Ook: knuppel, deugniet, kwajongen.

remo (zn, m): woeste wervelstorm, turbulentie, van Frans remous.

Remundj (plaatsnaam): Roermond. NH: Remunj.

repetuut (zn, v): samenhang, verband. 't Dink ès gans oet ziene repetuut.

reub (zn, v), reube, reubke: raap. Hae lèt reube good moos zien: hij wil je knollen voor citroenen verkopen. Zoe zuver wie 'n paos gesjêlde reub: zo zuiver als een pas geschilde witte knolraap.

reup (zn, v): 3 weken lang het afroepen in de kerk van een huwelijk.

reuping (zn, v), reupinge, reupingske: roeping.

reure (ww), reurde, gereurd: roeren.

reus (zn, v), ruëze, ruëske: graszode.

reust (zn, v): rust. NH: röst.

reuste (ww), reusde, gereust: rusten. NH: röste.

reustig (bw): rustig. NH: röstig.

revens (zn, v): ruimte of gelegenheid. Doe goofs mich ouch gen revens um d'r get van te make.

rezenabel (bw): redelijk, voor reden vatbaar. Det tël ich e rezonabel veurstèl.

riebewies (zn, o), riebewieze, riebewieske: rijbewijs.

rieë (zn, o), rieë, rieëke: ree. Dae rent wie 'n rieë.

rief (zn, v), rieve, riefke: rasp in keuken.

rief (zn, v): overwoekerend onkruid.

rief (bn): overvloedig, gul, goedgeefs. Bij omme Jan zien ze altied hieël rief mèt fruit.

riefele (ww), riefelde, geriefeld: uitrafelen van textielranden.

rieje (ww), reed, gereje: rijden, paardrijden. Dao kóns te op nao Kaevelaer rieje: gezegd van botte messen.

riek (bn): rieker, riekste: rijk. Sjoëen riek en katholiek gaon noeët same: het is alles schone schijn.

rieksweeg (zn, m): rijksweg.

rieme (ww), riemde, geriemd: rijmen.

Rien (riviernaam): Rijn.

riep (bn), rieper, riepste: rijp.

riere (ww) rierde, gerierd: rille, trillen, bibberen. Ich sjtong te riere van de kao.

ries (zn, v), riesder, riezeker: rij, twijg, tak.

ries (zn, m): rijst.

ries (bn): snel. hae sjoot eweg vol sjrik, hae leep wie ries.

riestefla (zn, m), riesteflaj, riesteflaeke: rijstevlaai.

riete (ww) reet, gerete: scheuren.

rievig (bw): overvloedig, gul, goedgeefs. Ouch tante Marie sjup altied hieël rievig op mèt aete.

rieze (ww): uitvallen van overrijp droogzaad, rijzen. 't Kore sjiteit te rize.

riezele (ww): licht regenen.

riezer-ert (zn, v): peul, klimerwt. NH: riesert.

riks (zn, v), rikse, rikske: vork, om te eten.

riksasie (zn, v): waagstuk, risico. Nem toch gen riksasie.

rimmetiek (zn, m): reumatiek.

rindj (zn, o), rinjer, rindje: jong rund.

ringe (ww), ringde, geringd: varken voorzien van een ring in de neus.

rink (zn, m) ring, ringske: ring.

Rinkesfort (plaatsnaam): Rinkesfort.

rippebliek (zn, v), rippeblieke, rippebliekske: republiek.

ripperasie (zn, v): reparatie.

rippertaasj (zn, v): reportage.

rippetasie (zn, v): reputatie, aanzien, goede naam.

rippetiesie (zn, v): repetitie.

rits (bn): bronstig van geit.

ritsig (bw): bronstig, van geit.

roebele (ww): hobbelen, ruw stoeien en boksen.

roebelig (bw): ruw en ongelijk. Op dae paad ès 't te roebelig um te fietse.

roeëd (bn), roeëjer, roeëdst: rood. Roeëd moos: rode kool. Roeëj kroëte (zn, v): rode bieten.

roeëdbörsje (zn, o), roeëdbörsjes: roodborstje.

roeëdbónkt (bn): roodbont.

roeëdvónk (zn, m): roodvonk, ziekte.

roeëdsjtert (zn, m): roodstaart, zangvogeltje.

roeëjenhónk (zn, m): rode hond, roodvonk.

roeëje (ww), roeëjde, geroeëjd: rooien.

roeëje (zn, m): een socialist.

Roeëme (plaatsnaam): Rome.

roeës (zn, v), roeëze, ruëske: roos. Ook: opzwellen van ontsteking. Ich heb tankpien en mien linker raak vol roeës.

roeëssjeut (zn, v), roeëssjeute, roeëssjeute: pijnscheut in gezwollen lichaamsdeel.

roeëzekrans (zn, m), roeëzekrens, roeëzekrenske: rozenkrans. De Franse roeëzekrans baeje: vloeken als een ketter. Dao geit mich de roeëzekrans kepot: werd gezegd als er weer eens veel kleine aardappels moesten worden geschild., zgn kralen.

roef (zn, v): schurft, exceem. Die kat heet de roef.

roefe (ww), roefde, geroefd: grof zijn, uitslag hebben. Dit jaor zien de petatte gans geroefd.

roeke (ww), rook, geroke: ruiken.

roeps (zn, v), roepse, ruupske: rups. Dae sjteigert wie 'n roeps tege 'ne koeësjtrónk: hij is klein, maar neemt het al op tegen de groten.

roepse zaad (zn, o): groene uitwerpselpropjes van groente en bomen.

roesje (zn, v): roes. Ich heb die kouw zoeëmer in de roesje gekaocht, zóngér van ge-weecht of deugd te kalle.

roet (zn, v), roete, ruutje: ruit, raamglas. Det ès mer ein ruutje oet 't vinster: dat is maar een beetje van het grote geheel. Roe-te tikke (ww): 'n Veiligheidsjpang woort

raech gemakt en dan 't sjpits tösse de sjtopverf van de roet gezat. An 't oug van de sjpang woort 'ne vaam gare vasgemakt. Dan ginge we 'ne maeter of tieën vanne roet aaf sjtaon en dan trèkke. Dan tikde det taegde roet. Det deje we allein as 't vreug duusjter waas, in 't begin van d'n avoend. As de minse boete kwome, sjede we oet en as se wer binne ginge, troochte we wer. Kwome os ouch mei nao en dan wae oppe klater. **roetsje** (ww), roetsjde, geroetsjd: glijden. Des t'r ein, die roetsj overal haer. **roetsjbaan** (zn, v), roetsjbane, roetsjbaenke: glijbaan.

rögge (zn, v): rogge, koren.

röggebroeëd (zn, o): roggebrood.

röggemael (zn, o): roggemeel, meel.

röggesjtroeë (zn, o): roggestro, stro.

röggesjtrank (zn, m): ruggengraat. Dae ès zich de röggesjtrank aan 't oetsjnoeve: hij is naar de wc.

rok (zn, m), rök, rökske: rok.

rök (zn, m), rögke, rökske: rug. Doe-wils zeker twieë rögke oet ei verke sjnieje: **jij wilt** zeker twee keer voordeel halen. Dae lit zich neet óvver de rök sjjörge: **die laat niet over** zich lopen.

rökzak (zn, m): rökzek, rökzekske: rugzak.

rollaog (zn, v), rollaoge, rolläögske: laag metselwerk waar in de bakstenen **kops** en overkant zijn gezet. Dit om een raamdorpel of bovenkant van een muurgevel **stevigheid** en gaafheid te geven.

rómp (zn, m), rómpe, römpke: duiker onder een weg of een oprit bij erf of perceel. Vroeger van hout, nu van gresbuizen, doorloop van slootwater.

röngde (zn, v), röngdes, röndje: ronde, rondje geven in het café.

rónk (bn), róngér, róngst: rond.

rónksjtrouwe (ww), sjtrouwde rónk, rónkgesjtrouwd: rondstrooien.

rónkum (bw): rondom.

roof (zn, m), reuf, reufke: oppervlaktekorst op wonden of ontstekingen. Ook: de wol-vacht van een schaap. Dao sjaer ich 'ne sjoëene roof wol aaf.

roosbak (zn, m), roosbek, roosbekske: bak onder kar voor voer.

roosdook (zn, v): hangmat, hangend in een rechthoek van stokken vastgemaakt onder de kar. De voerman voerde hier de 'kopzak' gevuld met haksel of haver, de deken, broodtrommel en gereedschap in mee onderweg.

rope (ww), reep, gerope: roepen.

roos (zn, m): roest.

roostig (bw): roestig.

rooskamp (zn, m): paardenborstel.

Rooth (plaatsnaam) 't: 't Rooth. Aangeduid als 't Rooth.

rotelies (zn, o): glasdunne met grillige richeltjes versterkte ijslaag van 1 nacht, waaronder het water is verzakt. Het kraakt bij druk met de voet.

rouke (ww), rokde, gerokt: roken. Rouk sjeleit neer, 't geuft raegenwaer: als de rook neerslaat, krijgen we regenweer.

roum (zn, m): room.

roumpot (zn, m), roumpöt, roumpötje: grote kruik van gres met uitstaande voet en wijde hals en uitslaande rand. Meestal 'drejkroeënespot' Hierin werd vroeger de melk aangezuurd voor de boterbereiding.

rouve (ww), roufde, geroufd: roven.

rouver (zn, m), rouvers, ruiverke: rover.

rouw (bn): ruw, ongelijk, onbewerkt.

rouwsel (zn, o): afvalstro, bij dorsen apart bewaard als voerstro. Bing det rouwsel mer in krumboesjen en sjtaek 't op de sjelf.

rub (zn, v): rubbe, rubke: rib.

ruite (ww), ruite, geruit: stoeien, renne, worstelen. Neet zoeë wild ruite. Ge trèkt uch de kleier van de hoed!

rulse (ww), rulsde, gerulsd: worstelen, stoeien.

rump (zn, m) rumpe, rumpke: borstrok voor kind.

ruëster (zn, m), ruësters, ruësterke: rooster.

ruëstere (ww): ruësterde, geruësterd: roosteren.

ruike (ww): rökde, gerökt: roken, vlees of vis roken.

ruikvleis (zn, o): rookvlees, muisje of spierstuk van rund.

rule (ww), ruulde, geruuld: ruilen.

ruter (zn, m), ruters, ruterke: ruiter. Ook: hooirek op drie poten.

ruterlik (bw): ruiterlijk.

ruuf (zn, v), ruve, ruufke: ruif.

ruum (bn), rumer, ruumste: ruim.

ruimte (zn, v): ruimte.

ruun (zn, v): ruïn.

ruveletuut (zn, v): samenhang, verband.

Doe ruks mich alles oet ziene ruveletuut.

ruzele (ww), ruzelde, geruzeld: ruisen van de regen. Ook: het verwisselen van haren of veren, in de rui, bloemen die verwelken. Ruim die blome op, ze beginne te ruzele.

ruzning (zn, v): ruzie.

S

saaj (zn, v), saje, saejke: wollen stof voor onderrok. Ook: de onderrok.
saarse (ww), saarsde, gesaars: ongecontroleerd slaan, heel hard slaan.
salderjan (uitroep): bastaardvloek.
sadderdig (zn, m): zaterdag.
sakkerju (uitroep): bastaardvloek.
sakkerloeët (uitroep): bastaardvloek.
sakkerment (zn, o): sacrament, zoals dopen, huwelijk, enz.
sakkermentsdaag (zn, m): sacramentsdag, 2e donderdag na Pinksteren.
sakkersjtie (zn, v): sacristie, vertrek naast kerk, bewaar en kleedkamer.
salpieëter (zn, m): salpeter.
sammel (zn, v), sammele, semmelke: etensrest.
sammele (ww), sammelde, gesammelt: treuzelen met eten.
sangerendaags (bw): de volgende dag.
santekraom (zn, m): santenkraam, de hele santenkraam, alles.
santes (zn, m): iemand die vervelend zeurt.
saro (zn, m), saro's, saroke: brute plager, kwade rekel.
satien (zn, m): satijn.
sazie (zn, v): afdeling, ruimte, vlak. In dees sazie zit 't hui en in die anger 't sjtroeë.
se (pers vnw): onbeklemtoonde vorm van 'doe'. Vroeger werd nog 'te' gezegd, tegenwoordig is dat 'se' geworden. Bès se gek gewore?
sebiet (bw): meteen, direct.
seer (zn, v): sier.
Sef (eigenaam): roepnaam voor Jozef. Ook: Sefke, Jos.
segaar (zn, v), segare, segaerke: sigaar.
segret (zn, v), segrette, segretje: sigaret.
sekónd (zn, v), sekónde, sekóndje: seconde.
selderej (zn, v): selderij.
semmelig (bw): tamelijk, ongeveer. 't Waas t'r semmelig druk. Ook: semmentlik.

serdel (zn, m): seradel, groenvoer in de herfst.
sere (ww), seerde, geseerd: sieren, versieren.
seures (zn, v): slecht ontwikkeld en misvormd vrouwtje.
sevójjemoos (zn, o): savooiekool.
sezoen (zn, o), sezoene, sezunke: seizoen.
siefer (zn, o), siefers, sieferke: cijfer.
siege (ww), siegde, gesiegt: hard trekken.
Sien (eigenaam): roepnaam voor Francine.
siek (zn, m), sieke, siekske: sik, baardje.
siepele (ww), siepelde, gesiepeld: sijpelen.
sier (vz): sinds. Sier de leeste kèrmes heb ich um neet gezeen.
sieraod (zn, o), sieraode, sieräödjke: sieraad.
sikketrie (zn, v): secretarie, raadhuis, gemeentehuis.
sikketares (zn, m) sikketaresse, sikketareske: secretaris.
sil (zn, o), sille, silke: zeil.
Sil (eigenaam): roepnaam voor Silvester. Ook: Ves.
silke trèkke (ww): vasthouden van zeilen waarmee een slachtvarken wordt omgetrokken en liggend gehouden wordt voor de doodsteek.
singel (zn, m): riem, die in principe het paardenlijf omvat.
Sinterklaos (heilige): Sint Nicolaas.
Sint Marte tobbe (heilige): In september begooste we al mèt tobbe, brumme aafsjaon mèt de hiep en tek aafbraeke. We ginge mèt de kruijker of bolderwage en groeëte tek mooste we sjelepe. We deje ouch wel èns buim aaf inne bus. We zagte: Sinte Marte dae sjtult neet, mer as dae mins vanne bus kwaam, dan wae oppe klater. Ouch ginge we naeve de hoezer vur turf en sjanse en baedele vur cent. Vur die cent kochte we dan sjanse, die kosde drej cent. Oe we niks kreges, det wore verkes en mei deje we dan saoves

'ne sjtaak taeg de deur zètte dae niks goof. We klopde dan en dan kwaam dae mins ope doon en veel um dae sjtaak op zien gezich. Eine dae goof noeët niks, dae kenne we nou nag. Darum: gaef kinjer altied get, det vergaete ze noeët. We zónge ouch 't Sint Martesliedjes. Tieën november saoves woort iers 'n klein hupke aangesjtokt, det waas 't aovendveurke en as det oet waas de groeëten houp. 't Waas t'r altied drök, det hejje we gaer. Dan kooste we d'r veul zjwart make. We hejje nateurlik sjlaechte kleier aan. En dan as d'n houp op waas gebord nao hoes en mooste we 'n half oor wao-se iers se sjoeën woors, anders woorte de lakes zjwart op béd. Sjoeënen tied.
Sis (eigenaam): mannennaam.
sits (zn, m): glanzende zijden stof, gebruikt voor zondagse rok.
sja (zn, m): schade. De sja trök hale: zijn verlies terugwinnen, of terugeisen. As d'n eine sja heet, heet d'n angere perfiet: de een zijn dood, is de ander zijn brood.
sjaaf (zn, v), sjave, sjafke: schaaf.
sjaafmets (zn, o): koolmes.
sjaafwóng (zn, v), sjaafwónges, sjaafwóngeske: schaafwond.
Sjaak (eigenaam): roepnaam voor Jacques. Ook: Sjaek, Sjakie.
sjaal (zn, v), sjale, sjelke: schil. Sjalevae: armoedig iemand.
sjaal (zn, v), sjale, sjaelke: sjaal. Dao kwo-me ze die efkes aan eur sjaal: die hebben ze eens even de waarheid gezegd.
sjaalsjtök (zn, o), sjaalsjtökke, sjaalsjtökske: plank uit de buitenkant van een boom die door schuine randen en dunne plekken vrij waardeloos was. Deze was geschikt om overlappend een geveltop dicht te timmeren.
sjaap (zn, o), sjape, sjapke: schap, voorraadlade. Dae ès neet veul op 't sjaap: er is weinig voorraad.

sjab (zn, m), sjabbe, sjebke: schoft, landloper. Ook: been, knook. 't Paerd sjtampde mich taeg mien sjabbe. Ich kom dich an dien sjabbe: ik geef je een pak slaag.
sjabbig (bn), sjabbiger, sjabbigste: slonzig, haveloos.
sjabbeleer (zn, m), sjabbelaere, sjabbeleerke: scapulier gedragen om de schouders.
sjabbeleermedalie (zn, v): rond of ovaalvormig medaillon met beeltenis van O.L.Vrouw
sjabbernak (zn, m): schampere benaming van het lichaam, beendergestel. Dae kreeg 't dao op ziene sjabbernak.
sjabbernakel (zn, o): lange magere vrouw.
sjabraak (zn, o): in elkaar vallende hut.
sjachere (ww), sjacherde, gesjacherd: afpingelen bij handel.
sjacheraer (zn, m), sjacheraers, sjacheraerke: handelaar in slechte zin. Dao moos se mèt oppasse, 't ès 'ne sjacheraer.
sjacht (zn, m), sjachte, sjechtje: schacht.
sjael (bn): scheel. Sjael doeës: scheldwoord. Sjaele wazel (zn, m): onzin. We aete sjael erpel: we eten aardappelen zonder er iets bij.
sjaele (ww), sjaelde, gesjaeld: schelen, scheel kijken.
sjaemel (bn): schamel.
sjaere (ww), sjoor, gesjore: scheren. Ook: oogsten van een akker. Ze hebbe 'm lèllik gesjore: ze hebben hem veel geld afhandig gemaakt.
sjaerkwaost (zn, m), sjaerkwaoste, sjaerkwaosje: scheerkwast.
sjaermets (zn, o): scheermes.
sjaergerei (zn, o): scheerspullen.
sjaerreem (zn, m): sjaerreem, sjaerrimke: scheerriem.
sjaerzeip (zn, v), sjaerzeip, sjaerzeipke: scheerzeep.
Sjafelt (plaatsnaam): Schafelt in Baarlo.

sjafte (ww), **sjafde**, **gesjafte**: schaften.

sjaftied (zn, v): schafttijd, pauze, etens-tijd.

sjaje (ww), **sjajde**, **gesjajd**: schaden.

sjakelaechtig (bw): hol en ongelijkmatig, mn bij gewas. Dae weit sjteit sjakelaechtig.

sjak (zn, m): draf. Wae loupe nao dörp op e sjekske.

sjakbej (zn, v), **sjakbeje**, **sjakbejke**: hand-langer, klusjesman.

sjakke (ww), **sjakde**, **gesjakt**: op drafje hol-len. Ook: drementen.

sjakvot (zn, v), **sjakvotte**, **sjakvötje**: ie-mand die veel op stap is.

sjaldere (ww), **sjalderde**, **gesjalderd**: schal-len, fors geluid maken. Ook: galdere. Hae zong zoeë hel det 't sjalderde dor de zaal.

sjaleboor (zn, m): schillenboer.

sjalevaeger (zn, m): krullenjongen die op-ruimt in timmerwerkplaats. Figuurlijk: erg schrale figuur. Ook: leegloper.

sjalk (zn, m), **sjalke**, **sjelkske**: houten hijs-bok of driepoot.

sjame (ww), **sjamde**, **gesjamd**: schamen. Sjame heet gen hëmd aan: schaamtegevoel kan men niet verbergen.

sjampe (ww), **sjampde**, **gesjampt**: de draak steken met, spotten met.

sjampkaart (zn, v), **sjampkaarte**, **sjamp-kaertje**: postkaart met humoristische kari-kaatur of taferelen met een spreuk.

sjandalig (bn), **sjandaliger**, **sjandaligste**: schandalig.

Sjang (eigenaam): roepnaam voor Johan-nes. Ook: Sjeng.

sjang (zn, v): schande. Ook: schaamte.

sjans (zn, v), **sjanse**, **sjenske**: versterkings-wal. Ook: brandhout, takkenbos. Ook: kans, met name in amoreuze zin: Hae hej sjans mèt Mrie, zaag ich. Sjanse kepot houwe: Nao de sjoeël mooste we sjanse kepot hou-we vur 't fernuus en de sjtoof en de verkes-ketel te sjtoke. En zomerdag ginge we nao

de bus denne rape. Die wore good vur aan te make en vur iddere zak kreges we 'ne knab vur in de spaarpot. 'ne Rimmel oet de sjans: een dikke stok uit het takkenbos. As ich ier-der in de hël bin as dich, haoj ich dich de sjans veur: voor jou houd ik in de hel een plaatsje vrij. Doe moos dich 'n sjans tösse de bein binge: een goede raad tegen enkel-kwetsuren van klompen, vooral nieuwe klompen.

sjanse (ww), **sjansde**, **gesjansd**: vrijen.

sjanshoos (zn, v): zwarte kous. Als een vrouw weduwe werd, ging ze zwarte kousen dragen; droeg zij toevallig grijze dan zei men: Kiek, ze dreug sjanshoze.

sjansluiper (zn, m), **sjansluipe**, **sjanslui-perke**: iemand met kromme benen, alsof hij met een takkenbos tussen de benen loopt.

sjansenove (zn, m), **sjansenoves**, **sjan-senäöveke**: bakoven die met takkenbossen heet gestookt werd om er brood en vlaai in te bakken.

sjaol (zn, v), **sjaole**, **sjäölke**: schuifgrendel.

sjaol (zn, v), **sjaole**, **sjäölke**: schol, een plak losgeraakt stucwerk, ook loslatend smeer-werk van vloer.

sjaol (zn, v), **sjaole**, **sjäölke**: schaal.

sjaop (zn, o), **sjäöp**, **sjäöpke**: schaa-p. D'n eine sjeurt sjäöp en d'n angere verkes: de een verdient veel en de ander weinig. Hae heet 't sjaop gesjore en lit mich 't verke: hij heeft het grootste gedeelte van de winst in-gepikt.

sjaopevleis (zn, o): schapenvlees.

sjaopsjaere (ww): scheren van schapen. Hae ès veerdig op sjaopsjaere nao: hij is bij-na klaar met zijn werk, op een kleinigheidje na.

sjaor (zn, v): een in één jaar te oogsten graan van een perceel. Ook: één snede gras.

sjapo (zn, v), **sjapo's**, **sjapoke**: sluiethoed met spie voor het vastzetten van het karwiel aan de as.

sjapskuëj (zn, v), **sjapskuëje**, **sjapskuëjke**: schaapskooi, schapenhok.

sjat (zn, v): schat. Ook: oude benaming voor belasting. Ich mó't d'n ontfeinger de sjat gaon betale.

sjatere (ww), **sjaterde**, **gesjaterd**: schate-ren.

sjatse (ww), **sjatsde**, **gesjatst**: schaatsen. 't Wore lange en sjtrente wintjers. D'r laag veul sjnieë en as dae good klaefde dan ginge we sjnieëbel gójje. Det deje we mei mèt twintig tegeliek. Óngerweges nao de sjoeël en oppe sjpulplak. De mesjters kwome dan neet boete, want dao woort op gegójd. Dao ginge mei ouch roete mèt kepot, mer det hej noeët nemes gedaon. En dan makde we ouch sjnieëmen, ouge van kole, naas e sjtekske, 'n aoje piep inne mónk en oewieë as t'r emes dae durfde te dowe, dan hejs se ruzing dao. Sjliedere deje we veul. Toe hej-je we allemaol klómpe aan, dao koos se bae-ter mèt sjliedere as mèt sjoon. Op de sjpulplak hejs se veul sjliederbane en oppe weeg. Op eine voot sjliedere en mèt det an-ger klatse. En ouch op 't huukske veels se wel mei op dae sjtertsknook. Det deej wieë en ouch op de kop en dan 'ne bultj. Sjatse ginge we nao de sjnep en 't aod knaal en op kuulkes. Mei sjatsde we óvver de weeg, toe kwome d'r has gen auto's. Sónnigs en sad-derdigs nammendaags ginge we nao de sjnep, det waas drej km wiede voot, drej bótterhams mèt kroet en dan de ganse nam-mendaag sjatse wies aovend en dan wer nao hoes. Lol zat.

sjavelte (zn, v): bovenste turflaag die ge-stoken werd na het afplaggen van de vegeta-tie. Deze turven zijn dik en open, met veel bunt en heiwortels.

sjebraak (bn), ook **sjebrakerig**: heel slecht, bouwvallig. Ook: sjabraak.

sjebrang (zn, v): deurplint.

sjeddelik (bw): schadelijk.

sjeem (zn, v): schaduw, wazig, diffuus licht, schemer.

sjeen (zn, v), **sjene**, **sjeenke**: scheenbeen.

sjeep (zn, o), **sjeper**, **sjepeke**: schip.

sjeer-sjeer (uitroep): uitroep van iemand die teveel hetzelfde eten kreeg voorgezet, bijvoorbeeld bij soep en bij de stampot de-zelfde groente kreeg.

sjeetkraom (zn, m), **sjeetkräöm**, **sjeet-kräömke**: schiettent op kermis.

sjeetloeëd (zn, m): schietlood.

sjeetsjief (zn, v), **sjeetsjieve**, **sjeetsjiefke**: schietschijf.

sjeleur (zn, m), **sjeleurs**, **sjeleurke**: chauf-feur.

sjei (zn, v): eiken verbindingsbalkje, dwars onder de karbogen waaraan de sluitbeugel voor een slagkar hangt. Ook: sport van een ladder.

sjeie (ww), **sjèdje**, **gesjèdj**: scheiden.

sjeif (bn), **sjeiver**, **sjeifste**: scheef. Det ès zoe sjeif wie 'ne pöthaok: wordt gezegd als het niet meer goed gaat tussen familieleden. Een puthaak is de haak waaraan de em-mer boven de put hing.

sjeif raek (zn, o): houten, dubbeltandige hark van wilgenhout die in een hoek van 45° aan de steel staat.

sjeijing (zn, v), **sjeijinge**, **sjeijinkske**: schei-ding, tussenwand.

sjeiskraom (zn, m): spul van weinig belang. Ook: sjitsekraom.

sjel (zn, v), **sjelle**, **sjelke**: bel.

sjeldaot (zn, m), **sjeldaote**, **sjeldötje**: sol-daot.

sjelf (zn, m), **sjelve**, **sjelfke**: hooizolder. Ich en d'n boor hebbe de ganse sjelf vol hui zaog de knaech: gezegd van iemand die het altijd heeft over, ik dit, en ik dat.

sjelje (ww), **sjold**, **gesjolje**: schelden.

sjëlle (ww), **sjëlde**, **gesjèld**: schillen.

sjellekrans (zn, m): hoefijzervormige beu-gel met koper verstevigd en volgehagen

met bronzen klikjes van hoge en lage toon. Dit werd aan de paardenhaam gehangen. Hae lupt altied mèt de sjellekrans aan: hij trekt altijd graag aandacht.

sjeloers (bn): jaloers, afgunstig.

sjelm (zn, m), **sjelme**, **sjelmke**: schelm. Bès doe 'ne sjelm of bès se 'nen deef, hees se geldj, ich heb dich leef: ben je een schelm of een dief, heb je geld ik heb je lief.

sjenderm (zn, m), **sjenderm**, **sjendermke**: gendarme, politie.

sjenere zich (ww), **sjeneerde**, **zich gesjeneerd**: zich schamen.

sjerf (zn, o), **sjerve**, **sjerfke**: scherf. Ook: dun en slecht ontwikkeld meisje. Det ès mich toch 'n kwaad sjerf: dat is een meisje dat vlug kwaad en gekrenkt is.

sjerkook (zn, m), **sjerkukske**: pannenkoek van de laatste deegrest. Ook: het laatst geboren en toevallig wat klein uitgevallen en dus verwend kind.

sjerlot (zn, v), **sjerlotte**, **sjerlötje**: sjalot.

sjerm (zn, o), **sjerm**, **sjermke**: scherm.

sjerminkel (zn, v), **sjerminkels**, **sjerminkelke**: scharminkel.

sjerneer (zn, o), **sjernere**, **sjerneerke**: scharnier.

sjerp (bn), **sjerper**, **sjerpste**: scherp. Maar ook: hitsig, geil. Hae ès zoe sjerp wie 'n naoldj: hij is een vrouwengek.

sjerre (ww), **sjerde**, **gesjerd**: scharrelen.

sjerzant (zn, m), **sjerzante**, **sjerzentke**: sergeant, lang houten lijmtang.

sjete (ww), **sjoot**, **gesjote**: schieten.

sjeuchter (bn), **sjeuchterder**, **sjeuchterste**: schuchter, schuw, verlegen.

sjeur (zn, v), **sjeure**, **sjeurke**: schuur. Ook: scheur, barst. Al ès diene ougst ouch kaaf, boor braek dien sjeur neet aaf: neem geen voorbarige of drastische maatregelen. Ein aof sjeur lit zich sjlaecht bleuse: een vrouw of man die laat gaat trouwen wil veel inhalen.

sjeure (ww), **sjeurde**, **gesjeurd**: scheuren.

sjeut (zn, m), **sjeute**, **sjeutje**: scheut. Sjeut in 't ujer: uierzwellings die een pasgekalfde koe door melkkoorts kreeg. Die kouw heet hel de sjeut, heet ze kao gevat? Emes op sjeut helpe: iemand op weg helpen; een beëgin maken.

sjeuteling (zn, m), **sjeutelinge**, **sjeutelingske**: jong varken waar 'sjeut' in zit. Ook: opgeschoten jongeman.

sjevaak (zn, m) **sjevake**, **sjevaekske**: grote schuurdeur, groot vlak. Wat 'ne sjevaak van 'n deur.

sjeve (zn, v): vlasscheven, afval van vlas.

sjieëmel (zn, m): schraag met gekruiste poten als steun en stut van timmerhout.

sjieëper (zn, m), **sjieëpers**, **sjieëperke**: schaapherder.

sjieës (zn, v), **sjieëze**, **sjieëske**: sjees, tweewielig rijtuig met één paard.

sjief (zn, v), **sjieve**, **sjiefke**: schijf.

sjiek (bn), **sjieker**, **sjiekste**: mooi, geweldig, komt van chic.

sjien (zn, m): schijn.

sjiene (ww), **sjeen**, **gesjene**: schijnen.

sjienhèllic (bn): schijnheilig.

sjier (zn, v), **sjiere**, **sjierke**: schaar.

sjieëze (ww), **sjieësde**, **gesjieësd**: snel rijden, jakkeren.

sjiet (zn, m): schijt. Hae ès ane sjiet: hij heeft diaree.

sjietbeus (zn, m): wei waarin paarden- en koeienstront ligt.

sjietbietje (zn, o): heel weinig.

sjietbóks (zn, v), **sjietbókse**, **sjietbukske**: bangerik.

sjietdook (zn, o), **sjietdeuk**, **sjietdukske**: luier.

sjiete (ww), **sjeet**, **gesjete**: schijten. D'n duvel sjiet altied oppe grótsten houp: de rijken worden steeds rijker. Dae sjmeed, dae sjeet det d'n hamer sjpleet: krachtterm. Hejs se mer in de bóks gesjete, det waas

baeter gewees: was je er maar nooit aan begonnen. Die gaon dor ein gaat sjiete: ze zullen zeer eensgezind zijn. Hae sjiet zich de rank van 't gaat: gezegd van iemand met erge diarree.

sjieihak (zn, m): spronggewricht of hak in achterbeen van de koe, waar ze dikwijls op morsen.

sjiehoes (zn, o): wc. Vroeger stonden de wc's als huisje apart.

sjietmael (zn, o): soort onkruid.

sjietniks (zn, m): onbeduidend ding. Óver eine sjietniks ligge te foetere: over een kleinigheidje vallen.

sjievel (zn, m), **sjievels**, **sjievelke**: gladde weg.

sjievelle (ww), **sjievelde**, **gesjieveld**: glijden. Ook: rollen van een bal of schijf. Bij beugelen: Doe moos dienen bal hieël veurzeechtig vur dae van Piet laote sjievelle.

sjikke (ww), **sjikde**, **gesjikt**: sturen, zenden. Ich heb dich mèt de vakansie nag 'n kaart gesjikt.

sjiks (bn): sjikser, sjikste: scheef. Sjiks en sjeif: schots en scheef.

sjildere (ww), **sjilderde**, **gesjilderd**: schilderen.

sjilderej (zn, o), **sjildereje**, **sjilderejke**: schilderij.

sjille (ww), **sjilde**, **gesjild**: schelen. 't Kan mich niks sjille: het kan me niets schelen.

sjink (zn, v), **sjinke**, **sjinkske**: ham. Mèt 'n woors nao ein sjink sjmiete: wordt gezegd als een onbemiddelde jongeman dingt naar de hand van een rijke boerendochter. Veul dich mer aan dienen bats, dan hees se sjink: maak jezelf niets wijs. Dao heet al jaore gen sjink aan de zolder gehange: dat zijn arme mensen.

sjinke (ww), **sjónk**, **gesjónke**: schenken.

sjinkel (zn, v), **sjinkels**, **sjinkelke**: schenkel.

sjipper (zn, m), **sjippers**, **sjipperke**: schipper.

sjitspool (zn, m): dieke wilj kersjtaanjel, 'n klein petetje of 'n dun klein sjtekske van baove get dieker, of 'ne zesdoemse negel, 'ne vaam gare of 'n dun touwke. Me makde op de lange weeg van de kersjtaanjel e getje d'r door haen, oe det sjtekske of negel door ging. Inne midde van de kersjtaanjel makde me wer e getje mer halfweegs. Dan drejde me 't gare of touwke um det sjtekske, inne midde, en dan dor dae kersjtaanjel mèt 't tumpke van 't gare dor det half getje. Ónger an det sjtekske dao deej me det petetje. Me heel dae kersjtaanjel vas en dan trooch me an det gare en dan begoos det petetje te drejde. Maak mer 'n sjitspool.

sjlaag (zn, m), **sjleeg**, **sjleegske**: slag. Alles ès 'ne sjlaag, mer mees braeke 'ne sjlinger: je moet er slag van hebben.

sjlaagboum (zn, m), **sjlaagbuim**, **sjlaagbömke**: slagboom.

sjlaag haoje (ww): gelijke tred houden, mn bij dorsen. Dae koos genne sjlaag haoje: hij kon het niet bijhouden.

sjlaagker (zn, v), **sjlaagkerre**, **sjlaagkerke**: kar met losse bak.

sjlaagreem (zn, m), **sjlaagreme**, **sjlaagrimke**: riem van paardentuig, zodat het voertuig niet kan omkiepen.

sjlabbe (ww), **sjlabde**, **gesjlabt**: morsen. Doot 't weecht de zeiverlap um, 't sjlabt mer raak.

sjlaecht (bn), **sjlaechter**, **sjlaechste**: slecht. NH: sjlecht, sjlechter, sjlechtste.

sjlaechte (ww), **sjlaechde**, **gesjlaecht**: slechten, egaliseren.

sjlaechter (zn, m), **sjlaechters**, **sjlaechterke**: slager. NH: sjlechter, sjlechters, sjlechterke.

sjlak (zn, v), **sjlek**, **sjlekske**: natte, drassige laagte in een zandweg of akker.

sjlam (zn, m): kolenslik voor in de kachel.

sjlang (zn, v), **sjlange**, **sjlengske**: slang.

sjlaochhoes (zn, o), sjlaochhoezer, sjlaoch-
huuske: slachthuis.

sjlaochte (ww), sjlaochde, gesjlaoch: slach-
ten.

sjlaon (ww), sjloog, gesjlage: slaan.

sjlaope (ww), sjleep, gesjlaope: slapen.

sjlaopkamer (zn, v),, sjlaopkamers, slaop-
kaemerke: slaapkamer.

sjlaopkop (zn, m), sjlaopköp, sjlapköpke:
slaapkop.

sjlaopmöts (zn, v), sjlaopmötse, sjlaop-
mötske: langslaper, iemand die geslapen
heeft en nog steeds moe is.

sjlaopzak (zn, m), sjlaopzek, sjlaopzekske:
slaapzak.

sjlaover (zn, m): kwijl, zever, slijm. De
sjlaover dreef um oet de mónk.

sjlee (zn, v), sjleje, sjleke: slee.

sjleikvol (bn): tot aan de rand toe vol.

sjleip (zn, m), sjleipe, sjleipke: sleep van
bv bruidskleed.

sjleipboeët (zn, v), sjleipbuët, sjleipbutje:
sleepboot.

sjleipe (ww), sjlèpde, gesjlèpd: slepen.

sjleger (zn, m), sjlegers, sjlegerke: slag-
hout.

sjlek (zn, m), sjlekke, sjlekske: slak. Ook:
ijzeren band of strip over een balklas als
verbinding gespijkerd.

sjlekkehoes (zn, o), sjlekkehoezer, sjlekke-
huuske: slakkenhuis.

sjlete (ww), sjloot, gesjlote: sluiten.

sjleutel (zn, m), sjleutels, sjleutelke: sleu-
tel.

sjliddere (ww), sjladderde, gesjlidderd:
glijden, baantje glijden op klompen.

sjlieë (bn): zurig, onrijp. Sjlíeë teng: tinte-
len van de tanden bij het eten van zuur en
onrijp fruit.

sjlieë-ert (zn, v): struikpeul, erwt van grote
maat.

sjlieën (zn, v): wilde pruimensoort.

sjliek (zn, o): slijk, modder.

sjliem (zn, m): slijm.

sjliemerig (bn): slijmerig.

sjliepe (ww), sjleep, gesjlepe: slijpen.

sjlieps (zn, v), sjliepse, sjliepske: stropdas.

sjliepsjtein (zn, m), sjliepsjteine, sjliepsj-
tentje: sleepsteen van molen. 'ne Wèk zoeë
plat wie 'ne sjliepsjtein: slecht gerezen wit-
brood.

sjliepsjief (zn, v), sjliepsjieve, sjliepsjief-
ke: slijpschijf.

sjliete (ww), sjleet, gesjlete: slijten.

sjlietaasj (zn, v): slijtage.

sjlieterej (zn, v), sjlietereje, sjlieterejke:
slijterij, handel in sterke drank.

sjlikke (ww), sjlikde, gesjlikt: slikken. Dae
d'n honig sjlikt, mót lieje det hae gesjtoke
wört: wie kaatst moet de bal verwachten.

sjlink (zn, m): natte, drassige laagte in een
zandweg of akker.

sjlóbbe (ww), sjlóbde, geslóbte: ergens met
zevenmijlsarzen doorheen lopen, bijv.
door water. Ook: platwalsen van volwassen
graan. Móts doe mich det kore gans versjlób-
be?

sjlóbber (zn, m): brijchtig voer voor de
varkens

sjlóbbervót (zn, m): slordig persoon.

sjloethout (zn, o), sjloethouter: sluitbalk
van een schuurdeur.

sjloetingstied (zn, m): sluitingstijd.

sjloetsjpang (zn, v): sluitspeld.

sjlók (zn, m): snoep. Ook: slok.

sjlókke (ww), sjlókde, gesjlókt: snoepen.

sjlókmoel (zn, v), sjlókmoele, sjlókmuulke:
snoeper.

sjlóknaas (zn, v): iemand die veel snoept.

sjloof (zn, v), sjlove, sjleufke: voet van een
ploeg. Sjlloof traeke: rechte streep trekken
met een voet.

sjlöp (zn, m): slip. Sjlöppe jas: jacquet.

sjlörpe (ww), sjlörpde, gesjlörpt: slurpen.

sjlouk (zn, m): waterslang, sliert. Miene
zjwaer waas riep. D'n dokter deej um door

en dao kwaam 'ne ganse sjlouk etter oet, e
gans telderke. Ook: sjloek.

sjluip (zn, m), sjluipe, sjlöpke: kram.

sjluipe (ww), sjluipde, gesjlope: sluipen.

sjlum (bn), sjlummer, sjlumste: slim. Zoeë
sjlum wie 'n eiketske. Zoe sjlum wie Godde-
vader: zeer slim.

sjmaak (zn, m): smaak.

sjmaal (bn), sjmalder, sjmalste: smal.

sjmaele (ww), sjmaelde, gesjmaeld: beledi-
gen, kleineren.

sjmake (ww), sjmakde, gesjmakt: smaken.

sjmanjigs (bw): 's maandags.

sjmeed (zn, m), sjmee, sjmidje: smid. e
Sjmidspaerd en 'n sjoestersvrouw, die heb-
ben 't sjlaechste voetgetuug: bij de timmer-
man kraken de deuren.

sjmeel (zn, v): lange droge grasspriet. Daen
akker likt d'rbej wie 'ne sjmelendrees: die
akker is vervuild en uitgeput.

sjmeerlap (zn, m): zeer taaie en bruine me-
lasse, toffee die tussen de tanden bleef
plakken.

sjmeetweegs (bw): een steenworp ver. Dat
'ne sjmeetweegs wied: goed bereikbaar.

sjmeje (ww), sjmeejde, gesjmeed: smeden.

sjmekke (ww), sjmekde, gesjmekt: smak-
ken.

sjmere (ww), sjmeerde, gesjmeerd: sme-
ren. Wae good sjmeert, dae good vaert: wie
goed smeert, die goed veert. Voorbereiding
is het belangrijkste werk.

sjmerges (bw): 's morgens.

sjmetkoord (zn, o): enigszins elastisch
koord, gedrenkt in vet of olie met roet of
potlood. Het werd gebruikt bij een methode
om bomen in delen te zagen. Na het tekenen
van het vlak aan de voet en top werd dit
touw over de lengte van de op schragen lig-
gende 'bol' stevig gespannen op beide cor-
responderende tekens. Dan in het midden
opgelicht als een snaar en losgelaten over
de hele lengte. Boven en beneden kwam een

zwarte 'sjmetsjtreep' als perk bij het za-
gen.

sjmiespele (ww), sjmiespelde, gesjmies-
peld: fluisteren.

sjmiete (ww), sjmeet, gesjmete: smijten.
Sjmiet noeët de kaart oppe taofel: geef
nooit de moed op.

sjmik (zn, v), sjmikke, sjmikske: zweep die
de voerman langs de kar meedroeg. Slechts
zelden werd een willig paard geslagen. De
voerman ontlokte scherpe knallen aan de
zweep die een concert leken. 'ne Aoje voor-
man huurt nag gaer 't klatse van 'n sjmik:
een oude man heeft altijd interesse voor het
gedoe van jongeren.

sjmilte (ww), sjmolt, gesjmolte: smelten.

sjmoeëke (ww), sjmoeëkde, gesjmoeëkt:
roken mn van pijp.

sjmoek (bn): veel, heel veel. In de uitdruk-
king: 'ne Sjmoek geldj: zeer veel geld.

sjmoekelaer (zn, m), sjmoekelaers, sjmoe-
kelaerke: smokkelaar.

sjmoেকে (ww), sjmoekelde, gesjmoeekeld:
smokkelen.

sjmoeze (ww), sjmoesde, gesjmoest: hei-
melijk bespreken, bedisselen.

sjmous (zn, m), sjmouze, sjmuiske: grapjas,
misleider. Doe bès mich 'ne sjmous.

sjnagker (bn), sjnagkerder, sjnagkerste:
slank, gezond en glanzend. Des 'n kloog
sjnagker bagke.

sjnal (zn, v), sjnalle, sjnelke: band met gesp
achter aan de broek.

sjnaochs (bw): 's nachts.

sjnaod (zn, v), sjnäöd, sjnäödke: werksteel
in zeis en heizicht waaraan de handgrepen.

sjnäöre (ww), sjnäörde, gesjnjäörd: in de
kraag grijpen, iem te pakken nemen.

sjnammedaags (bw): na de middag. Wae
kwome dezze merge neet klaor en góngne
sjnammedaags trök.

sjnammele (zn, v): slierten, versleten kle-
ren.

sjnatselesoep (zn, v): soep met veel soorten groente.

sjnelzeiker (zn, m): onderbroek met klep voor dames.

sjneppe (ww), **sjnepde**, **gesjnept**: druk kletsen.

sjnepper (zn, m), **sjneppers**, **sjnepperke**: mond. Moos te die eure **sjnepper** zeen gaon.

sjnieder (zn, m), **sjnieders**, **sjniederke**: kleermaker.

sjnieë (zn, m): sneeuw. **Sjnieë** dae lang blijft ligge, dae vraagt nao neje: sneeuw die lang blijft liggen voerspelt nieuwe sneeuw. **Sjnieë** en **sjliek**, gevreur oppen diek: sneeuw en slijk, vorst op de dijk. **Sjnieë** inne **sjliek**, dan vruust 't geliek: sneeuw in het slijk dan vriest het gelijk.

sjnieëbal (zn, m), **sjnieëbel**, **sjnieëbelke**: sneeuwbal.

sjnieëvlok (zn, v), **sjnieëvlök**, **sjnieëvlökske**: sneeuwvlok.

sjnieje (ww), **sjneej**, **gesjneje**: snijden, gras maaïen.

sjnieklóts (zn, m), **sjnieklótse**, **sjnieklótske**: snijbak voor stro, stroklem.

sjniemets (zn, o), **sjniemetser**, **sjniemetske**: mes voor het snijden van stro.

sjnit (zn, m), **sjnitte**, **sjnitje**: snee. 't **Sjnitje**: het fijnste deel van het eten. Ook: op het randje. Net in 't **sjnitje** van de zomer, net in 't **sjnitje** van d'n ougst.

sjnoebel (zn, v), **sjnoebels**, **sjnubelke**: neus van een dier. Ook: lief meisje, schat.

sjnoebele (ww) **sjnoebelde**, **gesjnoebeld**: wroeten met neus.

sjnoebikke (ww), **sjnoebokde**, **gesjnoebikt**: snuffelen, spioneren naar nieuwtjes.

sjnoet (zn, v), **sjnoete**, **sjnuutje**: snuit.

sjnoeve (ww), **sjnoof**, **gesjnove**: snuiven.

sjnook (zn, m), **sjneuk**, **sjnukske**: snoek.

sjnoor (zn, o), **sjneur**, **sjneurke**: snoer, koord, lint waarmee men kledingsstukken dichtbindt. Ook: scheut wilgenhout. Ook:

grote winst. Dae heet dit jaor flink **sjneur** gemakt in ziene vieëhandel.

sjnor (zn, m), **sjnorre**, **sjnörke**: snor.

sjnörrik (zn, m): wollen omslagdoek. 't Ès veul te kaod. Doot dich 'ne **sjnörrik** um.

sjnoterbóks (zn, v): **sjnoterbókse**, **sjnoterbukske**: iemand die veel te zaniken heeft, brompot.

sjnotere (ww), **sjnoterde**, **gesjnoterd**: mopperen, kijven, snotteren.

sjnoterkop (zn, m), **sjnoterköp**, **sjnoterköpke**: snotneus.

sjnótkuke (zn, o): **sjnótkukes**, **sjnótkukeske**: kind dat volwassen wil zijn.

sjnótnaas (zn, v), **sjnótnaze**, **sjnótnaeske**: snotneus. Ook: hanglampje met koordpit. Het was vroeger een koperen huls met een open tuit waarin een passend, kleiner rond tuitje waar in lijn-of raapolie een katoenen pit, die wat licht gaf, opgehangen aan een haak.

sjnótverkad (bn): snotverkouden.

sjnuë (bw): sneu. Ook: snugger. Dae waas good **sjnuje**: die was snugger.

sjnurk (zn, v): hoofddoek voor vrouwen.

sjnutte (ww), **sjnudde**, **gesjnut**: pakken, te grazen nemen, beet nemen.

sjjobbe (zn, m): kwart liter.

sjödde (ww), **sjödde**, **gesjöd**: schudden, inschenken. Hae ès neet van d'n èrste kier **sjödde** gevalle: hij laat zich niet zo vlug uit het evenwicht brengen of uit het veld slaan.

sjödgaofel (zn, v). **Sjödgaefels**, **sjödgaöfelke**: lange vorkstok om bij het dorsen het stro op te schudden. Ook: corpulente dame van lichte zeden.

sjoebe (ww), **sjoebde**, **gesjoebd**: krabben, schurken. Wie mier des te dich **sjoeb**s, wie mier **jöks** des te kriegs. ook: schelden.

sjoebiak (zn, m), **sjoebiakke**, **sjoebiëkske**: deugniet.

sjoebig (bn): kil en huiverig. 't Ès echt **sjoebig** waer.

sjoëel (zn, v), **sjoëele**, **sjuëlke**: school.

sjoëeljuf (zn, v), **sjoëeljuffe**, **sjoëeljufke**: schooljuf, lerares.

sjoëelkommeraod (zn, m), **sjoëelkommeröj**, **sjoëelkommeröjke** of **sjoëelkommeräodje**: schoolkameraad.

sjoëelmaesjter (zn, m), **sjoëelmaesjters**, **sjoëelmaesjterke**: schoolmeester, leraar. Ook: **sjoëelmèsjter**.

sjoëelgeldj (zn, o): schoolgeld, leergeld.

sjoëeltied (zn, v): schooltijd.

sjoëen (bn), **sjónder**, **sjónste**: mooi. Zuuj ès **sjoëen** aan: zij is mooi gekleed.

sjoëënaojers (zn, v): schoonouders.

sjoëët (zn, m), **sjuët**, **sjutje**: schoot.

sjoëéthónk (zn, m), **sjoëëthung**, **sjoëëthundje**: schoothond.

sjoëëtmendje (zn, o), **sjoëëtmendjes**: kleine mand om naai- en handwerk in te doen.

sjoef (zn, v), **sjoeve**, **sjuufke**: grendel.

sjoefel (zn, v), **sjoefels**, **sjufelke**: schoffel. **sjoefele** (ww), **sjoefelde**, **gesjoefeld**: schoffelen, in de tuin werken.

sjoeft (zn, m), **sjoefte**, **sjuuftje**: bandiet, schoft.

sjoefte (ww), **sjoefde**, **gesjoeft**: zwoegen.

sjoele (ww), **sjoelde**, **gesjoeld**: schuilen.

sjoem (zn, m): schuim. **Sjoem** van volk: uit-schot. **Sjuumke** trèkke: in ein fleske dieë ze water en 'n **sjtökske** **sókkerpaek** en dan **sjudde** wies det de **sókkerpaek** opgelost waas. Dan kwaam dor det **sjudde** **sjoem** op 't water, de **sjtop** d'r aaf en dan **sjlurpe** mèt de **mónk** oet 't fleske.

sjoester (zn, m), **sjoesters**, **sjuusterke**: schoenmaker, schoenlapper.

sjoestersgare (zn, o): schoenmakersgaren, pekdraad.

sjoestersknaech (zn, m), **sjoestersknaechte**, **sjoesterknaechtje**: schoenmakersknecht.

sjoeve (ww), **sjoefde**, **gesjoefd**: schuiven. Ook: **sjuve**.

sjoevele (ww), **sjoevelde**, **gesjoeveld**: schuifelen.

sjoever (ww), **sjoeverde**, **gesjoeverd**: hui-veren, bang zijn. Ook: zich **sjoever**.

sjógkel (zn, v), **sjógkels**, **sjógkelke**: schommel.

sjógkele (ww), **sjógkelde**, **gesjógkeld**: schommelen, schudden. wiegen.

sjógkelpaerd (zn, o), **sjógkelpaerd**, **sjógkel-perdje**: hobbelpaard.

sjoje (ww), **sjoojde**, **gesjoojd**: bedelen.

sjóklaat (zn, m): chocolade.

sjöld (zn, v), **sjölde**, **sjöldje**: schuld. Det dien vader niks heet, det is neet dien **sjöld**, mer det dien **sjoëenvader** ouch niks heet, det ès dien eige **sjtóm** **sjöld**.

sjöljig (bw): schuldig. Doe bès mer einen doeëd **sjöldig**: je kunt maar een keer sterven.

sjolk (zn, m), **sjolke**, **sjólkske**: voorschort, vroeger gedragen om andere kleren te beschermen. Me kan zich baeter drejje op ein lake as op 'ne **sjolk**: men kan beter goed in het geld zitten dan krap bij kas. Ein vrouw mèt 'ne **krómme** **sjolk**: een vrouw die een kind verwacht. Ze heet de **sjolk** an de deursjtjel gehange: ze kan daar introuwen, zij hoeft dus bij het trouwen niet voor huis en uitzet te zorgen.

sjolp (zn, v): schep vloeistof. Ook: onweersbui met zware neerslag.

sjölp (zn, v), **sjölpe**, **sjölpeke**: schelp.

sjomaeker (zn, m): schoenmaker.

sjómmel (zn, v), **sjómmels**, **sjómmelke**: schommel.

sjóns (vnw): ofschoon.

sjoon (zn, m), **sjoon**, **sjunke**: schoen. Emes de **sjoon** poetse: bij iemand in het gevele willen komen. Dae heet dieke zole ónger de **sjoon**: die zit er warmpjes bij. Dae löpt naeve de **sjoon**: dat is een hoogmoedig mens.

sjoondoeës (zn, v), **sjoondoeëze**, **sjoon-duëske**: schoenendoos.

sjoonpoetser (zn, m): hienlikker, iemand die anderen naar de mond praat.

sjoonreem (zn, m), sjoonreme, sjoonrimke: schoenveter.

sjoontrèkker (zn, m), sjoontrèkkers, sjoontrèkkerke: schoenlepel.

sjoonwiks (zn, m): schoensmeer, schoenpoets.

sjoop (zn, v), sjope, sjöpke: schep met steel om graanmeel en grond te verzetten.

sjoor (zn, v), sjore, sjörke: kleine mot. Deze werd 's avonds gevangen door middel van een vuurtje achter een laken. Gebruikt voor aas.

sjoor (zn, v): onweersbui. Ook: hoge berm of oeverhelling. Nog te vinden in straatnaam 'Sjoorgaat' in Helden.

sjoorpepeer (zn, o), sjoorpepere, sjoorpepeerke: schuurpapier.

sjoorsjtein (zn, m), sjoorsjtein, sjoorsjtènke: schoorsteen.

sjoorsjteinvaeager (zn, m), sjoorsjteinvaeagers, sjoorsjteinvaeagerke: schoorsteenveager.

sjoot (zn, m) sjuët, sjutje: schot.

sjoow (bn): bang. Zoeë sjoow wie 'nen wezel.

sjoop (zn, m), sjöp, sjöpke: bergplaats voor hout, turf en wagen.

sjöp (zn, v), sjöppe, sjöpke: schop, schep, spade. Nao de sjöp roeke: op sterven liggen. Die heet niks oppe sjöp: zij heeft geen borsten.

sjöpke (zn, o): klein glas voor bier.

sjöppe (ww), sjöpde, gesjöpt: scheppen, schoppen. Zeik sjöppe mèt 'ne reek: gier scheppen met een riek; het onmogelijke doen.

sjöppenaos (zn, m): schoppenaas uit het kaartspel.

sjöpsel (zn, o), sjöpsels, sjöpselke: schepsel.

sjore (ww), sjoorde, gesjoord: schuren.

sjörge (ww), sjörgde, gesjörgd: met kruiwagen rijden, zwaar durven. Hae zuut d'r oet wie 'ne sjörger: hij ziet er uit als een schooi-er, hij is slecht gekleed. Dae lèt zich neet óvver de ruk sjörge: die laat niet over zich heen lopen. Dao gaon ze wer mèt emes sjörge: werd gezegd als de doodsklokken luiden van de kerk.

sjörgsreem (zn, m), sjörgsreme, sjörgrimke: riem die men gebruikte bij het kruien.

sjörk (zn, m), sjörke, sjörkske: schurk.

sjorsjeur (zn, v), sjorsjeure, sjotsjeurke: open veldschuur met verstelbare kap.

sjort (zn, v), sjorte, sjörtje: onderrok.

sjorvele (ww), sjorvelde, gesjorveld: er-gens hard langs schuren.

sjot (zn, o), sjeut, sjötje: schot.

sjöt (zn, m), sjötte, sjötje: politie-agent, veldwachter. Ook: schutter.

sjötspetroeën (zn, m), sjötspetroeëne, sjötspetruënke: schutspatroon, heilige.

sjöttel (zn, v), sjöttels, sjöttelke: schotel.

sjötteleweës (zn, v): rijshout bij de afwas.

sjöttelsjlet (zn, m), sjöttelssjlette, sjöt-telssjletje: vaatdoek. Hae leet zich neet vur sjöttelsjlet gebroeke: hij laat zich niet alles welgevallen.

sjöttelwater (zn, o): afwaswater.

sjötter (zn, m), sjötters, sjötterke: schutter.

sjöttersfieëst (zn, o): schuttersfeest.

sjötterej (zn, v), sjötterere, sjötterejke: schutterij, gewapende burgerwacht.

sjötterskeuning (zn, m), sjötterskeuninge, sjötterskeuningske: beste schutter van de schutterij.

sjötting (zn, v), sjöttinge, sjöttingske: schutting, afscheiding.

sjout (zn, m): heel oude benaming voor politie-agent.

sjouter (zn, m), sjouters, sjouterke: schuinsmarcheerder, bedrieger.

sjouw (zn, v): schouw, schoorsteen. Dao geit niks oet as de rouk oet de sjouw: daar is

men heel gierig. Dao geit niks door de sjouw as rouk: die mensen zijn uiterst zuinig/arm.

sjouwer (zn, v): sjouwers, sjuierke: schouder.

sjouwerblaad (zn, o): sjouwerblaer, sjouwerbledje: schouderblad.

sjouwvaeger (zn, m), sjouwvaegers, sjouwvaegerke: schoorsteenveger.

sjów (bn), sjówwer, sjówste: schuw, angstig, bang.

sjówwerik (zn, m), sjówwerikke, sjówwerikske: bangerik.

sjówwesjieter (zn, m), sjówwesjieters, sjówwesjieterke: iemand die vlug bang is.

sjpaarbukske (zn, o), sjpaarbukskes: spaarbankboekje.

sjpaecht (zn, v), sjpaechte, sjpaechtje: specht.

sjpaelke (ww), sjpaelkde, gesjpaelkd: spal-ken, de mond snoeren.

sjpaje (ww), sjpadje, gesjpadj: spitten.

sjpang (zn, v), sjpange, sjpenke: speld.

sjpanjaard (zn, m), sjpanjaarde, sjpanjaerdje: langwerpige tol. Inne hank of mèt de vingers drejde me dao mèt en dan oppe grónk en as dae dan drejde, dan sjloog me dae mèt 'n sjmik en dan drejde dae sjpanjaard veul helder. 'n Sjmik waas 'ne sjtek mèt 'n touw aan en vuraan 'n hieël dun touwke, det waas 'n vurkurdje en det klads-de veul helder.

sjpanne (ww), sjpande, gesjpanne: spannen.

sjpare (ww), sjpaarde, gesjpaard: sparen.

sjpataor (zn, v), sjpataore, sjpataörke: spatader.

sjpeej (zn, m): spuug.

sjpeer (zn, v), sjpere, sjpeerke: spriet, stengel. Dao ès gen sjpeerke van geloge: dat is de hele waarheid.

sjpegel (zn, m), sjpegels, sjpegelke: spiegel.

sjpegele (ww), sjpegelde, gesjpegeld: spie-gelen.

sjpeik (zn, v), sjpeike, sjpeikske: spaak van fietswiel. Hae heet 'n paar sjpeike oet 't raad: hij is niet goed snik.

sjpeikmets (zn, o): tweehandig schaafmes om ronde stelen te maken.

sjpejbak (zn, m), sjpejbek, sjpejbekske: kwispedoor.

sjpeje (ww), sjpeejde, gesjpeejd: spugen. Hae sjpejt d'r neet op: hij houdt er wel van, hij heeft graag een goed glas.

sjpek (zn, o): spek. Sjpek en broeëd sjlaon d'n duvel doeëd: als iedereen tevreden is, is er minder kwaad.

sjpekhoes (zn, o): plaats in de spekkoeke waar de lap spek gebakken zat. Dit sjpekhuuske vond een kind het lekkerste van de spekkoeke.

sjpeksjete (ww): sterk overdrijven. Dae sjuut mèt sjpek.

sjpekzjwaard (zn, v), sjpekzjwaarde, sjpekzjwaardje: spekwoord.

sjpeule (ww), sjpölde, gesjpäd: spelen.

sjperbekke (ww), sjperbekde, gesjperbekt: weinig te eten krijgen.

sjpeulfilm (zn, m), sjpeulfilms, sjpeulfilmp-ke: speelfilm.

sjpeulgerei (zn, o): speelgoed.

sjpeuling (zn, v), sjpeulinge, sjpeulingske: speling, spoeling.

sjpeulkommeraod (zn, m), sjpeulkomme-räöj, sjpeulkommeröjke: speelkammeraad.

sjpeulplak (zn, v), sjpeulplek, sjpeulpleksk: speelplaats.

sjpiel (zn, m), sjpiele, sjpielke: trapspijl.

sjpienzele (ww), sjpienzelde, gesjpienzeld: afkijken, door het raam gluren. Ook: sjpien-ze.

sjpies (zn, v): spijs, mortel, vulling.

sjpiet (zn, m): spijt. De branksjpuit en sjpiet kome altied te laat: berouw komt na de zonde.

sjpietig (bw): jammer, sneu. Sjpietig geldj: zonde van het geld.

sjpikkelere (ww), sjpikkeleerde, gesjpikkeleerd: speculeren.

sjpin (zn, v), sjpinne, sjpinke: spin.

sjpinnejeger (zn, m), sjpinnejegers, sjpinnejegerke: ragebol.

sjpinning (zn, v): kring van meisjes die zich op winteravond bezighouden met spinnen van vlas, elke avond in een ander huis. Dat draaide veelal uit op gezellige bijeenkomst.

sjpinnorrig (bn): geagiteerd, spinnijdig.

sjpioen (zn, v), sjpioene, sjpiuunke: valse vrouw, feeks, roddeltante.

sjpits (bn), sjpitser, sjpitste: spits.

sjpitse zich (ww), sjpitsde zich, zich gesjpitst: zich ergens op verheugen.

sjpitsmoos (zn, o): spitskool.

sjpliete (ww), sjpleet, gesjplete: splijten.

sjplit (zn, m), sjplitte, sjplitje: spleet. Sjplitsrok: nauwe damesrok.

sjpoeëk (zn, o), sjpoeëke, sjpuëkske: spook.

sjpoeze (ww), sjpoesde, gesjpoesd: tekeer gaan, opspelen.

sjpoje zich (ww), sjpoojde, gesjpoojd: zich haasten. Ich mó't mich sjpoje, anders kumt mich d'n aovend drin: ik moet me haasten, anders wordt het donker voor ik thuis ben/klaar ben.

sjpöl (zn, o), sjpölle, sjpölke: spul.

sjpong (zn, v), sjponge, sjpöngske: sponning, houten stop in een aftapgat van een biervat.

sjponning (zn, v), sjponninge, sjönninge: lat waarin het glas vastzit.

sjpool (zn, v), sjpole, sjpölke: spinnenwiel, spoel.

sjpörrie (zn, v): spurrie, groenvoer in de herfst. Sjöpörriekouw (zn, v): volgevreten koe. Dae heet 'ne pens wie 'n sjöpörriekouw: spurrie is het nagewas op stoppel, was wel het smakelijkste voer. Als de koe de kans kreeg, at ze daar haar buik vol. Het gezegde werd echter meer voor mensen gebruikt.

Sjöpört (plaatsnaam): Spurkt in Kessel.

sjpraek (ww), sjprook, gesjproke: spreken. Dae sjprikt Huilands mè't haor op: hij spreekt slecht Nederlands.

sjpraek-oor (zn, o), sjpraek-ore, sjpraek-eurke: spreekuur.

sjpraekwoord (zn, o), sjpraekweurd, sjpraekwurdje: spreekwoord.

sjpraes (bn): expres, met opzet.

sjpraok (zn, v), sjpräök, sjpräökske: spraak, uitspraak.

sjpraon (zn, v), sjpraone, sjpräönke: spreekuur.

sjpreibank (zn, v): schuine hoekse stut tussen spant en gording.

sjpreie (ww), sjpreide, gesjpreid: spreien. Ook: bed met dekens opmaken.

sjpringe (ww), spróng, gesjpróng: springen.

sjprinkele (ww), sjprinkelde, gesjprinkeld: sprenkelen.

sjproeëkje (zn, o), sjproeëkskes: sprookje.

sjproet (zn, v), sjproete, sjpruutje: spruit.

sjprok (zn, m), sjprök, sjprökske: worm aan de voet van een rietstengel in het water, gebruikt als visaas.

sjprok (bn), sjprokker, sjprokste: erg dor en droog. Bij hout en stro.

sjproot (zn, v), sjprote, sjprötje: sport van een ladder.

sjprów (zn, v): uitslag in het gezicht.

sjpuit (zn, v), sjpuite, sjpuitje: spuit.

sjpuite (ww), sjpoot, gesjpote: spuiten.

sjprunk (zn, m), sjprung, sjprungske: sprong, ook: waterbron of fontein.

sjpucht (zn, m): capriool, misleidende streek. Wat makt e vandaag wer raar sjpuchte.

sjpuchte (ww): capriolen uithalen.

sjpulplak (zn, m): speelplaats van school.

sjraag (zn, v), sjraeg, sjraegske: houten bok voor het zagen van palen, ook voor het steunen van de wastobbe.

sjraap (bn): schraal, schrijnend. Bij weer en huid.

sjrabbe (ww), sjrabde, gesjrabt: schrapen.

sjram (zn, m), sjramme, sjremke: schram.

sjraoje (ww): afsteken van zoden.

sjraol (bn), sjraoler, sjraolste: schraal, mager. Sjraol waer: schraal weer.

sjraom (zn, m), sjräöm, sjräömke: streep, grens, schreef. Sjtaek mich hej èns 'ne raechte sjraom naevenop. Gordju, trök achter de sjraom! Doe bès mich get wiedz óvver de sjraom gegange: je bent over de schreef gegaan.

sjrappe (ww), djrapde, gesjrapt: schrapen, wegstrepen.

sjratelaengerst (zn, v): schraal en springerig meisje.

sjravelaer (zn, m), sjravelaers, sjravelaerke: iemand die niet kan stilzitten.

sjravele (ww), sjravelde, gesjraveld: kruiopen, klauteren, moeilijk bewegen.

sjrieëpel (bn): schriel, schraal.

sjrieëwe (ww), sjrieëwde, gesjrieëwd: schreeuwen.

sjrief (zn, m), sjrieve, sjriefke: potlood.

sjriefgeldj (zn, o): schrijfkosten, leges.

sjriefmesjien (zn, o), sjriefmesjiene, sjriefmesjienke: typemachine.

sjrieftaofel (zn, v), sjrieftaofels, sjrieftäöfelke: bureau.

sjriefwieze (zn, v): spelling, schrijfwijze.

sjrieve (ww), sjreef, gesjreve: schrijven. zich sjrieve: heten, genoemd worden. Hae sjrieft zich Jansse: hij heet Janssen. Doe móts mer nao de Paus sjrieve: dat wat je van plan bent krijg je er zonder meer niet door.

Wie hèts se? Sjansnate Wöllem. Mer wie sjriefs se dich dan? Wöllem Korsten.

sjriever (zn, m), sjrievers, sjrieverke: schrijver, ook: ambtenaar.

sjrieves (zn, o): brief.

sjrift (zn, o), sjrifte, sjrifke: schrift.

sjriftelik (bw): schriftelijk.

sjrik (zn, m): schrik.

sjrikke (ww), sjrók, gesjrókke: schrikken.

sjrikaechtig (bw): schichtig.

sjrikkeljaor (zn, o): sjrikkeljaore, sjrikkeljäärke: schrikkeljaar.

sjrit (zn, m): looppas. Ook: gedeelte in de broek tussen de benen. Die bóks ès te ing in de sjrit.

sjroebe (ww), sjroebde, gesjroebd: schrobben.

sjroebgat (zn, o): gat in de muur waardoor het water loopt.

sjroeëweeske (zn, o): lang bosje stro.

sjroef (zn, v), sjroeve, sjruufke: schroef.

sjroefdraod (zn, m), sjroefdräöd, sjroefdräödjke: schroefdraad.

sjroet (zn, v), sjroete, sjruutje: kalkoen.

sjroevedrejjer (zn, m), sjroevedrejers, sjroevedrejjerke: schroevendraaier.

sjroeve (ww), sjroefde, gesjroefd: schroeven.

sjroevele (ww): met de schoenen over de grond slepen.

sjoeze (ww): stilletjes vrijen, liefkozen.

sjrómp (ww), sjrómpde, gesjrómpd: schuiven, mn van feestvierders.

sjrómp (ww), sjrómpde, gesjrómpd: krimpen.

sjrot (zn, m): puin.

sjrujer (zn, m): kleermaker. De vroegere loonwerker die eerst zijn handwerk bij de klant deed en zelfs in begin 20-ste eeuw een handnaaimachine meenam. Hij werkte voor mannen. Gen wóngder det de bore riek waere, zaog 't sjruurke. Ich heb in de lintje e vaat boggend gezeid en d'r nou twieë gedoorst: hij heeft dubbel profijt. Alles mè't maot, zag de sjrujer en hae sjloog zien vrouw mè't de ellemaot.

sjrujersgaat (zn, o): zij- of achtersplit met haak- en oogsluiting in de taille van een rok.

sjrupeluës (bn): verlegen, besluiteloos, bleu.

sjtaaf (zn, m), **sjtaef**, **sjtaefke**: staaf.
sjtaalpaerd (zn, o): twee paarden die uiterlijk precies eender zijn en dus 'opein sjtale'.
sjtad (zn, v), **sjtee**, **sjtedje**: stad.
sjtadhoes (zn, o): gemeentehuis.
sjtadhoesweurd (zn, v): dure woorden, onbegrijpelijke taal.
sjtadswief (zn, o), **sjtaswiewer**, **sjtaswiefke**: kakmadam, een vrouw met stadse manieren.
sjtaechele (ww), **sjtaechelde**, **gesjtaecheld**: bekvechten, stoken.
sjtaeke (ww), **sjtook**, **gesjtoke**: steken.
sjtaekelverke (zn, o), **sjtaekelverkes**, **sjtaekelverkske**: egel.
sjtaele (ww), **sjtool**, **gesjtole**: stelen.
sjtalbert (zn, m), **sjtalberts**, **sjtalberke**: stalpost, stalpaal waaraan de koeien geketend staan.
sjtale (ww), **sjtalde**, **gesjtald**: lijken. Die twee sjtale opein as twee druppels water. Maar ook: Dat sjtalt nurges op.
sjtalle (zn, m), **sjtel**, **sjtelke**: stal.
sjtalleucht (zn, o), **sjtalleuchte**, **sjtalleuchtje**: stallicht.
sjtallóch (zn, v): stallucht.
sjtandeker (zn, v), **sjtandekerre**, **sjtandekerke**: de tweede kar. Bij het uitmesten van de stallen werden er twee karren gebruikt voor slechts 1 paard. Terwijl de ene kar onderweg was, bleef de ander bij de stal om gevuld te worden.
sjtang (zn, v), **sjtange**, **sjtengske**: stang.
sjtanketsel (zn, o), **sjtanketsels**, **sjtanketselke**: afrastering.
sjtansie (zn, v): afstand tussen twee punten. De peul hebbe sjtansie van idder tieën trae.
sjtaol (zn, o): staal.
sjtaon (ww), **sjtóng**, **gesjtange**: staan. Sjtank dao neet te sjtaon: blijf niet stil staan, doe iets.

sjtaot (zn, m), **sjtaote**, **sjtätöte**: staat.
sjtaots (bn): statig. Maar ook: staats, van protestants geloof.
sjtasie (zn, v), **sjtasies**, **sjtasieke**: station, halte, statie. Spottend over iemand die in veel café's is geweest: Hae góng alle sjtasies aaf.
sjteechte (ww), **sjteechde**, **gesjteecht**: stichten.
sjteechting (zn, v), **sjteechtinge**, **sjteechtingske**: stichting, instelling.
sjteefmoor (zn, v): stiefmoeder.
sjteelmoos (zn, o): andijvie.
sjtein (zn, m): sjtein, **sjtentje**: steen. 't Heet zoe hel gebakke vannaach, de sjtein kome oet de grónk: het heeft zo hard gevoren vannacht, dat de stenen uit de grond komen.
sjteingruus (zn, o): steengruis.
sjteinkoeëte (zn, v): steenpuin en resten in zandwegdek.
sjteinweeg (zn, m), **sjteinweeg**, **sjteinweegske**: steenweg, verharde weg met kiezel en zand.
sjtek (zn, m), **sjtekke**, **sjtekske**: stok. Hae ès mèt 'n gesjèld sjtekske nao hoes gekome: hij is er bekaaid vanaf gekomen. Sjtekske **sjtaeke** (kinderspel) of **sjtekske sjtele**, woort ouch wel oderapo genumd (Frans: au drapeau): Me zat 'ne sjtek inne grónk en dao ging d'r eine bej sjtaon. Die angere moosten dan perbere dae sjtek oet de grónk te trèkke, mer dae dao bej sjtong, dae sjtong dich inne weeg. Lukde 't dich des se dae sjtek te pakke kreeg, dan loupe en daen angere dich nao. As dae dich te pakke kreeg vurdes se an de moor woors, dan woors doe d'r aan en moos doe bej dae sjtek gaon sjtaon en zoeë ging det door.
sjteksbaer (zn, v), **sjteksbaere**, **sjteksbaerke**: kruisbes.
sjtel (zn, o), **sjtelle**, **sjtelke**: stel.
sjtense (ww), **sjtensde**, **gesjtenst**: opschep-pen.

sjtensbuul (zn, m): opschepper.
sjter (zn, v), **sjterre**, **sjterke**: aangezicht, voorhoofd. Det zék ich dich vur dien sjter: dat zeg ik je recht in het gezicht. Sjter **sjlaon** (ww); iemand op het gezicht slaan.
sjterk (bn), **sjterker**, **sjterkste**: sterk.
sjtert (zn, m), **sjterte**, **sjtertje**: staart. Dao kriegs se 'ne sjtert van: waarschuwing aan kinderen. Als ze iets verkeerd wilden drinken, eten of doen.
sjtersknook (zn, m), **sjterskneukske**: staartbeen.
sjterve (ww), **sjtór**, **gesjtórve**: sterven. Zallig zolle ze sjterve, d'n hemel zolle ze erve: begin van een rijmvers ter ere van een feestpaar.
sjteure (ww), **sjteurde**, **gesjteurd**: storen, sturen.
sjtevel (zn, m), **sjtevels**, **sjtevelke**: laars.
sjtevele (ww), **sjtevelde**, **gesjteveld**: flink doorlopen.
sjtief (bn), **sjtiever**, **sjtiefste**: stijf.
sjtief (bw): erg. Sjtief veul: erg veel.
sjtiefkop (zn, m), **sjtiefköp**, **sjtiefköpke**: stijfkop.
sjtiege (ww), **sjteeg**, **gesjtege**: stijgen.
sjtiel (zn, m), **sjtiele**, **sjtielke**: stijl, staaf.
Sjtiena (eigenaam): roepnaam voor Martina of Christina.
sjtiepe (ww), **sjtiepde**, **gesjtiept**: ondersteunen, ondersteuten.
sjtier (zn, m), **sjtiere**, **sjtierke**: stier.
sjtikke (ww), **sjtikde**, **gesjtikt**: stikken. Ook: teveel van iets hebben. Det paerd sjtikde de haver: het paard heeft teveel haver gegeten.
sjtikkeling (zn, m), **sjtikkelinge**, **sjtikkelingske**: verrekking, slecht mens of dier.
sjtikop (bw): steil omhoog.
sjtil (bn), **sjtiller**, **sjtilste**: stil. Zoeë sjtil wie 'n moes.
sjtilsjtank (zn, m): stilstand.
sjtinke (ww), **sjtónk**, **gesjtónke**: stinken. Dae sjtinkt wie 'nen otter.

sjtinkolie (zn, m): petroleum.
sjtinksjtek (zn, m), **sjtinksjtekke**, **sjtinksjtekke**: een slechte sigaar of sigaret.
sjtoebe (zn, v): de onderste bladerkroon van de paardenbloem. Die wei ès niks mier waard, ze zit gans vol sjtoebe. Sjttoebe **sjtaeke** (ww): de wortel en het blad van de paardenbloem uitsteken voor konijnenvoer.
sjtoeëte (ww), **sjteet**, **gesjtoeëte**: stoten.
sjtoeëtkop (zn, m): valkensoort die leeft in velden en bossen.
sjtoek (zn, m), **sjtoeke**, **sjtuukske**: mof, gedragen door meisjes in koude winter. Dikwijls bestaande uit bovendelen van versleten kousen en sokken.
sjtoek (zn, m), **sjtuuk**, **sjtuukske**: stroomstoot.
sjtoekdraod (zn, m), **sjtoekdräod**, **sjtoekdräodje**: elektrische weideafrastering.
sjtoeke (ww), **sjtoekde**, **gesjtoekt**: in elkaar duwen, inkorten, bijv. banden om de wielen van een kar. Dao kóns te op sjtoeke: daar kun je op rekenen. Ook: paaien met geld of goed.
sjtoep (zn, m), **sjtuup**, **sjtuupke**: stoep, trottoir. Sjttoep sjtampe: in 't midde van de sjpulplak vanne sjoeël waas 'ne sjtoep. Dao woort getèld waem 't eerste d'r aan waas mèt loupe. Dae moos dan vanne sjtoep wies aan 't sjtanketsel loupe en dan 't sjtamketsel aanrake en wer trök wies an de sjtoep. Die angere mooste ouch loupe wies an 't sjtanketsel, aanrake en dan daen angere nao dae d'r aan waas. As me um kreeg vur det e ane sjtoep waas, moogde me um ónger zien kont sjtampe. Dae hel kos loupe kreeg me neet gauw. Dan waas d'n twidde d'r aan. mèt pien ane kont zots se mei inne sjoeël. Vele dao mèt ouch de knejen kepot. We hejjen doe nag allemaol korte bóksen aan.
sjtoepnaas (zn, v), **sjtoepnaze**, **sjtoepnaeske**: stompneus, kleine korte neus.
sjtoeprank (zn, m), **sjtoepreng**, **sjtoeprendje**: stoeprand.

sjtoepsjtert (zn, m), sjtoepsjterte, sjtoepsjtertje: korte staart.

sjtoet (zn, v), sjtoete, sjtuutje: klein rond broodje, ook wel kadet genoemd.

sjtoeteman (zn, m), sjtoetemen, sjtoetementje: in de vorm van een mannetje gebakken deeg met krenten en rozijnen, geschonken met Sinterklaas.

sjtoetepap (zn, m): gekookte melk met brokken witbrood erin, vroeger bij avondmaal opgediend.

sjtoeëtvogel (zn, m), sjtoeëtvogel, sjtoeëtvogelke: roofvogel, valt als een steen uit de lucht bij aanval op prooi.

sjtoffere (ww), sjtoffeerde, gesjtoffeerd: bekleden van meubels. Ook: aanmoedigen en helpen van een minder krachtadige.

sjtok (zn, m), sjtök, sjtökske: stok. Ook: verdieping van gebouw. Sjtök aafwinne (ww): kinderspel, een vorm van krijgertje. Bej sjtok aafwinne telde me zoeë: 10-20-30-40-50-60-70-80-90-100. Hoep stoep d'n haan, waem zich neet verborge heet, ès d'r zelf aan. Ich kóm. En dan zeuke.

sjtokke (ww), sjtokde, gesjtokt: steunen met een stok, vertrouwen. Doe moos toch op emes kónne sjtokke: je moet iemand kunnen vertrouwen.

sjtök (zn, o), sjtökke, sjtökske: stuk.

sjtoke (ww), sjtokde, gesjtokt: stoken.

sjtokes (zn, o): voorraad brandhout.

sjtokvees (zn, m), sjtokvese, sjtokveeske: stokvis.

sjtóm (bn), sjtómmer, sjtómste: sprake-loos, dom, lomp. Sjtómme achterover: scheldwoord.

sjtómpe (zn, m), sjtump, sjtumpke: stomp, stompe paal, peuk. Hae woort efkes op 'ne sjtómpe gezat: die werd eventjes op zijn nummer gezet.

sjtoof (zn, v), sjtove, sjteufke: kachel van oud model in ronde vorm in gietijzer, meestal voorzien van een zgn trom, waarop ook

gekookt kon worden. Wae mótte d'r sjtoof achter zette: we moeten ons haasten.

sjtoofzuger (zn, m), sjtoofzegers, sjtoofzugerke: stofzuiger.

sjtool (zn, m), sjteul, sjtulke: stoel. Dao kóns se dich e sjtulke mèt in d'n hemel verdene: daar kun je je een plaats mee in de hemel verdienen. Tösse twee sjteul valle: tussen wal en schip raken. D'n eine kriegt ze mèt d'n sjtumpel en d'n angere mèt de sjtool: we hebben allemaal ons leed te dragen, maar de een meer dan de ander.

sjtop (zn, m), sjtöp, sjtöpke: kurk op fles. Ook: pas gekalfde koe met melkkoorts en uierzucht krijgt een verstopping in de tepels: mèlk mèt sjtöp.

sjtoppe (ww), sjtopde, gesjtopt: stoppen.

sjtopnaoldj (zn, v), sjtopnaolje, sjtopnälke: stopnaald.

sjtöppel (zn, m), sjtöppel, sjtöppelke: stoppel.

sjtöppelbloeët (bn): poedelnaakt.

sjtork (bn), sjtorker, sjtorkste: ruw, stijf, weerbarstig.

sjtort (zn, o): spoelplaats voor keuken en stal, doorgaans een klein vertrek met aanrecht en afvoer, de 'sjtorsluip'.

sjtortsgaat (zn, o), sjtortsgater, sjtortsgetje: kuil in de grond als zinkput voor afvalwater keuken.

sjtortsluip (zn, m), sjtortsluipe, sjtortslöpke: riool van gootsteen naar zinkput.

sjtottere (ww), sjtotterde, gesjtotterd: stotteren.

sjtouw (zn, m): stoom.

sjtouwboeët (zn, v), sjtouwbuët, sjtouwbutje: stoomboot.

sjtouwfiets (zn, v), sjtouwfietse, sjtouwfietske: motorfiets.

sjtrabant (zn, m), sjtabante, sjtrabantje: brutale vent, brutaal antwoord.

sjtrabant (bn), sjtrabanter, sjtrabantste: streng.

sjtrabel (zn, m), sjtrebbel, sjtrebbelke: reststam van kool of boompje.

sjtraevele (ww), sjtraevelde, gesjtraeveld: bekvechten, kibbelen.

sjtraevelaer (zn, m), sjtraevelaers, sjtraevelaerke: iemand die vaak en graag onenigheid heeft.

sjtrakkes (bw): straks.

sjtrang (bn), sjtranger, sjtrangste: sterk, streng, zwaar. 'ne Sjtrange kaerel, sjtrang aete. Zoeë sjtrang heb ich de soep nag neet gegaete. God waocht lang, mer sjtraoft sjtrang: Gods molen maalt langzaam, maar rechtvaardig.

sjtrank (zn, m), sjtreng, sjtrengske: bovenkant paardenhals, ook mensenhals, hard onderhuids gezwel.

sjtraof (zn, v), sjtraove, sjträöfke: straf.

sjtraof (bn), sjtraofer, sjtraofste: straf, sterk. Dao sjteit 'ne sjtraof windj.

sjtraol (zn, v), sjtraole, sjträölke: straal.

sjtraomele (ww), sjtraomelde, gesjtraomeld: stotteren.

sjtraot (zn, v), sjtraote, sjträötje of sjtrötje: straat. Dae heet 'n groeëte moel in 'n laeg sjtraot: hij heeft altijd een grote mond.

sjträöt (zn, m): strot, keel.

sjtraotaod (bn): heel oud.

sjtraotendrek (zn, m): vuil van de straat, paardenkeutels.

sjtraotleucht (zn, o), sjtraotleuchter, sjtraotleuchtje: straatlantaarn.

sjtraove (ww), sjtraofde, gesjtraoft: straffen.

sjtreem (zn, v), sjtreme, sjtreemke: striem. **sjtreen** (zn, v), sjtrene, sjtrinke: streng, knot breigaren. Haal mich èns 'n sjtreen gare van ein loeëd.

sjtreep (zn, m), sjtrepe, sjtripke: streep.

sjtrekel (zn, m), sjtrekels, sjtrekelke: kwajongen. Ook: smalle lat, vroeger met zand later met ammorigruis bedekt voor het wetten van de zeis.

sjtrieëme (ww), sjtrieemde, gesjtrieemd: slaan met de zweep.

sjtrieje (ww), sjtreej, gesjtreje: strijden, ruzie maken.

sjtriejig (bw): strijdig, tegenstrijdig.

sjtrieke (ww), sjtreek, gesjtreke: strijken. Hae perbeerde d'r zich naeve te sjtrieke: hij probeert er onderuit te komen.

sjtriekiezer (zn, o), sjtriekiezers, sjtriekiezerke: strijkijzer.

sjtriekplank (zn, v), sjtriekplenk, sjtriekplenske: strijkplank.

sjtriep (zn, m), sjtriepe, sjtriepke: strook, reep. 'ne Sjtriep grónk: een stuk grond.

sjtrik (zn, v), sjtrikke, sjtrikske: stropdas.

sjtrikke (ww), sjtrikde, gesjtrikt: breien.

sjtrikhooos (zn, v), sjtrikhooze, sjtrikhäöske: breikous.

sjtröb (zn, m), sjtröbbe, sjtröbke: ondegende jongen of meisje.

sjtroebel (zn, m), sjtroebels, sjtrubelke: dwergden, kronkelend kreupelhout.

sjtroedele zich (ww), sjtroedelde zich, zich gesjtroedeld: zich opwinden.

sjtroeë (zn, o): stro. Dao bort niks as naat sjtroeë: daar valt niets te halen.

sjtroeëdaak (zn, o), sjtroeëdake, sjtroeëdekske: strodak.

sjtroeëhood (zn, m), sjtroeëheud, sjtroeëhudje: strohoed.

sjtroeëmiet (zn, v), sjtroeëmiete, sjtroeëmietje: stromijt.

sjtroeëpóp (zn, v), sjtroeëpóppe, sjtroeëpöpke: stropop voor onder de dakpannen.

sjtroeëspeer (zn, v), sjpere sjtroeë, sjpeerke: strohalm.

sjtroeëwees (zn, v), sjtroeëwese, sjtroeëweeske: bosje stro, bijv. voor onder lijkkist.

sjtroeëzak (zn, m), sjtroeëzek, sjtroeëzekske: stozak, matras.

sjtroek (zn, m), sjtruuk, sjtruukske: struik. Hae klaagt de sjtruuk oet de aerd: hij klaagt heel veel.

sjtrónk (zn, m): stront, uitwerpselen. Veul meine det euren eige sjtrónk neet sjtinkt: men vergoelijkt altijd zijn eigen tekortkomingen. In de sjtrónk reure wiesdet 't sjtinkt: praatjes op gang brengen, roddelen en kwaadspreken. Sjtrónk waem heet dich gesjete: gezegd van hoogmoedig, verwaand iemand. Hae heet de sjtrónk kort bej 't hert zitte: hij is kwaadaardig.

sjtrónknaat (bn): heel nat.

sjtrónkvleeg (zn, v), **sjtrónkvlege**, **sjtrónkvleegske**: strontvlieg. Zoe gauw wie 'n sjtrónkvleeg: zo snel als een strontvlieg, snel als de bliksem.

sjtrónkzaat (bn): stomdronken.

sjtrómp (zn, m): versleten voetdeel van kous of sok.

sjtrónse (ww), **sjtrónsde**, **gesjtrónsd**: pralen, opscheppen, pronken.

sjtröp (zn, m) **sjtröp**, **sjtröpke**: strop, knoop in touw.

sjtröppe (ww), **sjtröpde**, **geströpt**: knopen, strikken, ophangen.

sjtroum (zn, m): stroom, elektriciteit.

sjtroume (ww), **sjtroumde**, **gesjtroumd**: stromen.

sjtrouwsel (zn, o): strooisel voor in potstal.

sjtruipe (ww), **sjtröpde**, **gesjtröpt**: stropen.

sjtruiper (zn, m), **sjtruipers**, **sjtruiperke**: stroper, jager zonder acte. Aoj sjtruipers zien de beste jachtopzeeners: je moet dieven met dieven vangen.

sjtruipkètting (zn, v), **sjtruipkèttinge**, **sjtruipkèttingske**: stropketting, boomketting, landbouwwerktuig.

sjtub (zn, m): stof.

sjtubbe (ww), **sjtubde**, **gesjtubd**: stoffen, ook: opjagen tot spoed.

sjtubes (zn, m), **sjtubese**, **sjtubeske**: lange, magere man.

sjtufdaos (zn, v): versiering van Bergsche paardenhaam in rode, groene en witte ruit.

sjufele (ww), **sjufelde**, **gesjufeld**: schel fluiten op 2 vingers. Ook een paard 'sjufelt' als het opgewonden hinnikt.

sjtuffe (ww), **sjtufde**, **gesjtufd**: opscheppen.

sjtum (zn, v), **sjtumme**, **sjtumke**: stem.

sjtumme (ww), **sjtumde**, **gesjtumd**: stemmen.

sjtumming (zn, v), **sjtumminge**, **sjtumminkske**: stemming, sfeer.

sjtumpel (zn, m), **sjtumpels**, **sjtumpelke**: poot onder stoel of kruk.

sjtrump (zn, m), **sjtrumpe**, **sjtrumpke**: verlengstuk aan de mouw.

sjtupe (zn, v): stuipen, krampaanval.

sjture (ww), **sjtuurde**, **gesjtuumd**: storen.

sjtute (ww), **sjtuutde**, **gesjtuumd**: opscheppen, loven prijzen, goedkeuren. Wied van hoes ès 't good sjtute: het is gemakkelijk opscheppen, als niemand de feiten kan controleren. Sjtute en in de bóks sjiete ès gen kuns: opscheppen kan iedereen. De sjtuter heet gen broeëd en de klager gen noeëd: door op te scheppen heb je nog geen brood, door te klagen heb je nog geen problemen. As se gaer get wets van 'ne mins, moos se van 'm sjtute as se mèt mier bejein bès: als je graag wat meer wilt weten over iemand, moet je hem prijzen als er meer mensen bij elkaar zijn.

sjtuët en klemp (zn, m): gesmede nokken van hardere hoefijzers die vooral in de winter onder de nieuwe hoefijzers werden gesmeed, die voorkwamen uitglijden.

sjtuëter (zn, m), **sjtuëters**, **sjtuëterke**: houten stamper.

sjtuve (ww), **sjtoof**, **gesjtove**: stuiven.

sjtuver (zn, m), **sjtuvers**, **sjtuverke**: stuiver, vijf cent.

sjuët (zn, v): schot. Doe moos mich èns efkes op sjuët helpe: je moet me even op weg helpen.

sjume (ww), **sjuumde**, **gesjuumd**: pikken. Appelen en paere sjume: appels en peren stiekem van de bomen plukken.

sjummel (zn, m), **sjummels**, **sjummelke**: schimmel, ook paard.

sjuuf (zn, v), **sjuve**, **sjuufke**: schuif.

sjuumsjpan (zn, m): schuimlepel of spaan.

sjuun (bn), **sjuner**, **sjuunste**: schuin.

sjuur (zn, v), **sjure**, **sjuurke**: schuur. NH: sjeur, sjeure, sjeurke.

sjuurden (zn, v), **sjuurdenne**, **sjuurdenke**: schuurvloer.

sjuve (ww), **sjuufde**, **gesjuufd**: schuiven.

sjwerdes (bw): op een werkdag, weekdag, doordeweeks. Löps te dao 's zonnigs mèt dien sjwerdesse kleier aan.

sjwaernoëd (bw): wiedeweerga. As de sjwaernoëd nou mèt aangepakt!

Slevrouw (eigenaam): Onze Lieve Vrouw, Maria.

Slivvenhier (eigenaam): Onze Lieve Heer, Jezus.

soeks (bw): soeps. Det is neet veul soeks: dat is niet veel soeps.

soeksoek (uitroep): lokroep voor varkens.

Sof (eigenaam): vrouwen naam. Ook: Sofie.

sókker (zn, m): suiker.

sókkerkiendje (zn, o), **sókkerkiendjes**: verwend kind.

sókkerkroeët (zn, v), **sókkerkroeëte**, **sókkerkruëtje**: suikerbiet.

sókkerkroet (zn, v), **sókkerkroete**, **sókkerkruutje**: suikersiroop.

sókkerpaek (zn, m): laurierdropstaaf. Het is een oud middel tegen verkoudheid. Vroeger werd het door kinderen in een flesje water tot schuim opgeschud.

sókkersjtiel (zn, m), **sókkersjtiele**, **sókkersjtielke**: snoepstaaf in kleuren en smaken, bijv kaneelstaaf.

sókkertant (zn, o), **sókkertentje**: suikertante.

sókkerumke (zn, o): suikeroompje.

sókrei (zn, m): uit chicoreiwortel vervaardigde surrogaatkoffie.

sónger (bw): zonder. Sónger puine ès d'r gen lank: zonder lasten is bezit niet mogelijk, oftewel: er is geen beloning zonder hard werken. Ook: zónger.

sónnes (bw): 's zondags. Sónnesliek sjölt de waek neet kwiet: ook al sterft iemand op zondag, dat wil niet zeggen dat er niet nog iemand kan doodgaan.

sónnesesoep (zn, v): zondagsesoep, soep van vers vlees.

sónnesdins (zn, m): zondagsdienst.

sop (zn, v), **söpke**: soep.

sopketel (zn, m): grote ketel om de was in te koken.

sotsel (zn, v): onhandig, suffig vrouwtje.

spinotter (zn, v): stekelbrem.

sunkt (vnw): sinds. NH: suntj.

T

T
T

t (onzijdig lidwoord): het. Geschreven als 't. taam (bn), tamer, taamste: tam. Taam in alle getuug: hij kan zich aanpassen aan alle omstandigheden.

tabbernakel (zn, o), tabbernakels, tabbernaekelke: tabernakel, sacramentshuisje, heilige bergplaats.

taege (vz): tegen. NH: tege.

taekgave (ww): kinderspel waarbij men bij aankomst en vertrek probeert de vingers 't eerste aan te stoten. Taek vur de gans waek.

taes (zn, v), taese, taeske: tas. Van dich heb ich de taes diek: van jou heb ik de neus vol. Sjtaek det mer in dien taes: knoop dat maar in je oren. Ein doeëdshèmd heet gen taese: als je sterft moet je alles achterlaten. NH: tes, tesse, teske.

taessjnörrik (zn, m), taessjnörrike, taessjnörrikske: zakdoek, wit met zoompje in kleur. Ook: taesnuizik.

tak (zn, m), tek, tekske: tak.

talie (zn, v), talies, talieke: taille.

tang (zn, v), tange, tengske: tang. Ook: lelijke vrouw.

tank (zn, m), teng, tengske: tand.

tant (zn, v), tantes, tentje: tante.

taochtig (telwoord): tachtig.

taofel (zn, v), taofels, täöfelke: tafel.

taofelkleid (zn, o), taofelkleier, taofelklèdje: tafellaken.

taofelpoeët (zn, m), taofelpuët, taofelputje: tafelpoot.

taofeltrèk (zn, m), taofeltrèkke, taofeltrèkske: tafellade.

taos (zn, v), taose, teske: kop. 'n Taos koffie. Ook: tas. Zal ich dich 'n taos kóffie insjódde?: zal ik jou een kop koffie inschenken?

täöt (zn, v), täöte, täötje: schenkpip van koffiekann. Täöt zien (ww): ergens genoeg van hebben, (bv bier), dol, dolgedraaid.

tapere (ww), taperde, getaperd: springen. 't Paerd sjteit te tapere wie 'ne gek.

taperaechtig (bw): vurig, springerig, ongeduldig.

tarletang (zn, m): fijne doorzichtige katoenen stof voor vrouwenkleding.

tatel (zn, v), tatels tatelke: luidruchtige vrouw, veelpraat.

tatere (ww), taterde, getaterd: fel en luidruchtig babbelen, ook: tatele.

te (pers vnw): onbeklemtoonde vorm van 'doe'. Werd vroeger vaker gebruikt dan tegenwoordig. Nu is dat vaak 'se'. Hees te getezeen: heb je iets gezien?

tebak (zn, m): tabak.

tebaksbuul (zn, m), tebaksbule, tebaksbuulke: tabaksbuidel.

tebaksdoeës (zn, v), tebaksdoeëze, tebaksdüeske: tabaksdoos.

tebakspiep (zn, v), tebakspiepe, tebakspiepk: tabakspijp.

tebakspot (zn, m), tebakspöt, tebakspötje: tabakspot.

tebaksproem (zn, v), tebaksproeme, tebakspruumke: pruimtabak.

teek (zn, v), ook tieëk: sloop van onderbed, gevuld met kaf en stro.

teeskont (zn, v): slechte eter, kieskeurig persoon.

tege (vz): tegen. Zie: taege.

tegeliëk (bw): tegelijk.

tegeliëkertied (bw): tegelijkertijd.

tegendeil (zn, o), tegendeile, tegendeilke: tegendeel.

tegenein (bw): tegen elkaar.

tegesjlaag (zn, m), tegesjleeg, tegesjleegske: tegenslag.

tegooj (bw): te goed, zoals het hoort. Det moos se tegooj doon: dat moet je goed doen!

tehoes (zn, o), tehoezer, tehuske: tehuis, bejaardenhuis, verzorgingshuis.

teike (zn, o), teikens, teikentje: teken.

teikenaer (zn, m), teikenaers, teikenaerke: tekenaar.

teikenbook (zn, o), teikenbeuk, teikenbükske: tekenboek.

teikene (ww), teikende, geteikend: tekenen, de tekenen vertonen van bronstigheid. Die waren meestal zichtbaar door gezwollen en roodglanzende vagina en door wild gedrag.

teikening (zn, v), teikeninge, teikeningske: tekening.

teil (zn, m), teile, teilke: kom van palmhout waarin de boter met hulp van een houten lepel werd gekneet na het karnen.

tein (zn, v), teine, teinke: wilgentwijn voor mandenmaker en de dakdekker.

tej (bn), tejjer, tejste: taai.

tejmëlks (bn): slecht melk gevend. Dae ès zoeë benepe as 'n tejmèlkse kouw: hij is heel gierig.

telder (zn, m), telders, telderke: bord. Helder op d'n telder. Telderlekker: iemand die de borden aflikt. Eur moel? Die geit wie 'ne telderlekker zien vot: zij praat veel. Angermans telders zien noeët sjoeën: van een ander ziet men alles wat niet goed is.

temptasie (zn, v), temptasies. temptasieke: verzoeking, pijniging. En dan die koppien, wat 'n temptasie.

temptere (ww), tempteerde, getempteerd: te keer gaan.

tenieël (zn, o): toneel. Tenieël sjpeule, sjpölde tenieël, tenieël gesjpöld: toneelspele.

tentoeënsjtèlling (zn, v), tentoeënsjtèllinge, tentoeënsjtèllingske: tentoonstelling.

ter (zn, m): teer, wegverharding.

teraech (bw): terecht.

terliek baeje (ww): bidden bij een sterfgeval in de buurt. Terliek nuë (ww): uitnodiging voor begrafenis bij de burens.

terloups (bw): terloops.

terluuj (zn, o): kant van de sloot.

termien (zn, m), termiene, termienke: termijn.

terpetien (zn, m): terpentijn.

terteierok (zn, m), tertieierök, tertieierökske: door boerinnen gedragen bovenkleed van rode of grijze wollen baai met blauwe dwarsstrepes.

tèrvele (ww), tèrvelde, getèrveld: snel ronddraaien. Wat tèrvelt die zjweefmuële hel rónk.

terveure (bw): tevoren.

terwiel (bw): terwijl.

terzèt (zn, v): keer, ruk. Wae wèrkden 't in ein terzèt aaf.

teuchtig (bw): bronstig, van een rund.

teug (zn, m), teuge, teugske: dronk, maar ook: keer, ruk. Teug gaeve (ww): ruimte geven aan man en paard. Gaef 't paerd get mier teug.

teule (ww), teulde, geteuld: zeer ondiep stoppelploegen, wordt ook wel 'dreigbouwe' genoemd.

teut (zn, v), teute, tutje: kan met tuit. Ook: täöt.

teute (ww), teutde, geteut: geluid maken op hoorn of fluit.

teutel (zn, m): kwistige versiering aan de kleding, het huis of meubilair. Wat 'nen teutel.

tevergaefs (bw): tevergeefs.

tevreje (bn), tevrejener, tevrejeste: tevreden.

Thei (eigenaam): roepnaam voor Theodoor. Ook: Theidoer en Door en Dora voor Theodora.

thoes (nw): thuis.

tichele (ww), tichelde, geticheld: stenen bakken.

tied (zn, v), tieje, tiedje: tijd. Bij tied en onwiel: bij nacht en ontij.

tiedelik (bw): tijdelijk.

tiedverlees (zn, o): tijdverlies.

tieë (zn, m): thee.

tieëf (zn, v), tieëve, tieëfke: teef, wijfje van een hond of vos.

tieëk (zn, v), tieëke, tieëkske: teek, huis-mijt, schapenluis.

tieëmöts (zn, v), tieëmötse, tieëmötske: theemuts.

tieëpot (zn, m), tieëpöt, tieëpötje: thee-pot.

tieën (telwoord): tien. Hae ès vur tieën nag neet bang, mer geit vur eine oppe loup: zijn durf is maar schijn.

tieën (zn, m): teen. Hae verzat zich mèt tieën en negel: hij verzette zich met uiterste inspanning.

tiel (zn, v): strook land van 6 meter waarop hoop mest werd gelost.

tien (zn, v): bericht, tijding. Ook: tieng. Hees te tien gehad van Hel oet 't zekenhoes? **Tien** (eigenaam): mannennaam. Ook: Tienes. **tiens** (zn, m): domoor. Doe bès mich 'nen tiens.

tiepele (ww), tiepelde, getiepeld: tippelen, lopen.

tier (bn), tierder, tierste: teer, breekbaar.

tiering (zn, m): tbc, tering.

tillefoon (zn, m), tillefoons, tillefeunke: telefoon.

tillefoonpaol (zn, m), tillefoonpäöl, tillefoonpölke: telefoonpaal.

tillefoonpötje gójje (kinderspel): Oppe weeg loge veul sjtein, wore nag gen weeg. Naeve de weeg sjtóngje tillefoonpäöl mèt tillefoonpötjes aan van porselein woe d'n tillefoondraad aan vas zaat. Die pötjes gojde we gaer kepot, hebbe zoeë dök sjtraof vur mótte sjrieve. Doe zaat al ondeugd in de jóngje.

tillegram (zn, o), tillegramme, tillegremke: telegram.

tillevies (zn, m), tillevieze, tillevieske: televisie.

tispel (zn, m), tispels, tispelke: hoog gam-mel bouwsel, gevaarte, oud vervallen huis of schuur, krot. Daen tispel zal gauw vur de grónk ligge.

tissert (zn, m): kieskeurig persoon.

tob (zn, v): toilet. Vroeger bestond die uit een geoorde halve ton met een houten bril en een deksel.

tobbe (ww), tobde, getobt: nest maken, verzamelen, vergaren. Sint Marte tobbe (ww): hout verzamelen voor Sint Maarten-vuur.

tódde (zn, v): lompen, voddén, oude lap-pen.

tóddekrieëmer (zn, m), tóddekrieëmers, tóddekrieëmerke: voddenkoopman.

toedem (zn, m): dansfeest op zondagavond, door de jonge mensen van een buurt samen opgezet.

toeën (zn, v), toeëne, tuënke: toon, mu-zieknoet. Hae geit boete d'n toeën: hij gaat buiten zijn boekje.

Toeën (eigenaam): roepnaam voor Antoni-us.

toeënbank (zn, v), toeënenk, toeënbengs-ke: toonbank.

toeëne (ww), toeënde, getoeënd: tonen.

toeltappe (ww), toeltapde, getoeltapt: tob-ben, sukkelen, peinzen.

toemel (zn, m): rommel.

toemele (ww), toemelde, getoemeld: tui-melen.

toen (zn, v), toenë, tuunke: hekwerk van palen en horizontale staken als afrastering van tuin, erf of weide.

toenruter (zn, m), toenruters, toenruterke: kind dat op alle hekken klautert en speelt.

toep (zn, m), tuup, tuupke: top.

toepe (ww), toepde, getoept: kaartspelen.

toer (zn, m), toere, tuurke: muuranker met pin waaraan een deurhengsel draait.

toesj (zn, m): ruil. Kom, sjtaeke we um. Toesj um toesj.

toesje (ww), toesjde, getoesjt: ruilen. Die hebbe vreuger wel ens de klómpe getoesjt: die zijn van verre familie van elkaar.

toet (vz): tot. Ook: tot.

toete (ww), toetde, getoetj: geluid maken op hoorn of fluit, trompet. Dae zulle de oere wel getoetj hebbe: er is over hem geroddeld. **toetmem** (bw): om het even. Of-s te nou mètgeis of des te over 14 daag kumps ès mich ein toetmem.

toew (zn, m): strootje, waarmee werd ge-loot. Toewke trèkke: loten.

tómp (zn, m). tump, tumpke: hoek van een gebouw of van een perceel grond. Ook: top.

Tona (eigenaam): vrouwennaam.

tondjeldoeës (zn, v): koperen koker met deksel waarin vlug ontvlambare verkoolde lompen.

tóng (zn, v), tóngje, tungske: tong.

Tóngelder (plaatsnaam): Tongerlo in Maas-bree.

tonnemoos (zn, o): zuurkool.

toocht (zn, m): tocht. Maar ook: interest van geld.

toog (zn, m): toonbank, buffet in winkel of café.

toor (zn, v), tore, teurke: boogvormige ver-siering op de kanten Limburgse boerinnen-muts. Op de muts zaten meestal zijden bloemen of zijden winpels. Bij vreugde wa-ren ze wit, bij rouw zwart.

toor (zn, m), tore, tórke: tocht, gehannes. Um det nou aan te gaon, det is 'nen hieëlen toor.

toos (zn, m): graspol, uitgestoken zode.

toos (zn, v): vrouw die treuzelt met haar werk.

tooshomel (zn, v): iemand die het gauw koud heeft.

töppe (ww), töpde, getöpt: toppen, ont-doen van de top, snoeien.

tore (zn, m), tores, teurke: toren.

törf (zn, m): turf werd gebruikt als brand-stof in fornuis en kachel. Törf sjtaeke: turf steken.

törfbak (zn, m), törfbek, törfbekske: bak om turf in te bewaren bij fornuis en kachel.

törfsjöp (zn, v), törfsjöppe, törfsjöpke: turfschop.

tose (ww), toosde, getoost: iets koken, ook bekokstoven. Maar ook: broeden van een kloek op eieren.

tösse (vz): tussen.

toter (zn, m): slijk, dunne, stinkende mod-der in de afvoergoot.

tort (zn, m): pijn, ellende. Dao heb ich veul tort van gehad.

toutere (ww), touterde, getouterd: spelen met veel lawaai.

tów (zn, v), tówwe, tuike: touw. Tówtrèk-ke: we ginge wel mèt veer of zes jóngje tuike trèkke. Dan lete we os over de grónk sjleipe. Dök ginge dan de klómpe kepot en as dan d'n hemel van de butjes ging deej det ontzet-tend wieë. Det deje we vur zeus waem 't sjterkste waas.

tów (vz): dicht, toe. Tówknupke: druk-knoopje.

tówgaeve (ww), goof tów, tówgegaeve: toe-geven.

tówgenejde (zn, m): gierigaard. Daen Hannes, des 'nen tówgenejde, det zék ich dich.

tówsjpeld (zn, v): veiligheidsspeld, ge-bruikt voor het dichtspelden van luiers.

tówval (zn, m), tówvel tówvelke: toeval.

tóvvallig (bw): toevallig.

traechter (zn, m), traechters, traechterke: trechter.

traej (zn, v), traetje, traeke: trede.

traeje (ww), trooj, getroje: trappen. Een haan die een kip dekt is aan het 'traeje'. Óvver de kling getroje: gezegd van een paar-tje dat moeten trouwen. Of van iemand die te ver gegaan is met iets. Hae ès gauw getro-je: hij is vlug op zijn teentjes getrapt.

traes (zn, v): zoom aan bloes of rok van ste-vig kantwerk.

trampele (ww), trampelde, getrampeld: on-geduldig staan trappelen.

transenere (ww), transeneerde, getranse-neerd: pesten, plagen, treiteren. Wat moos te dae toch zoeë transenere?

traog (bn), traoger, traogste: traag.

traokele (ww), traokelde, getraokeld: voorlopig vastrijgen van kleding.

traon (zn, v), traone, trääonke: traan. De erfgenametraon ès mer 'n gemakde traon: als men erft van de dode is de smart niet zo groot. Telrijmpje:

lentje dientje, zilvere trientje.

lentje dientje traon.

traonsjleger (zn, m), traonsjlegers, traon-sjlegerke: dommerik.

trap (zn, v), trappe, trepke: trap.

trappehoes (zn, o), trappehoezer, trappe-huuske: trappenhuis.

trapleier (zn, v), trapleiers, trapleierke: trapladder.

trappere (ww), trappeerde, getrappeerd: betrappen.

traptraej (zn, v), traptraeje, traptraejeke: traptree.

trapsgewies (bw): trapsgewijs.

trèk (zn, m): tocht.

trèk (zn, v), trèkke, trèkske: lade, tafellade.

trèkbuul (zn, m), trèkbule, trèkbuulke: trekzak, trekharmonica.

trèkgaat (zn, o), trèkgater, trèkgetje: tochtgat.

trèkhaok (zn, m), trèkhäök, trèkhökske: trekhaak.

trèkhónk (zn, m), trèkhung, trèkhundje: trekhond voor hondenkar.

trèkke (ww), trók, getrókke, trooch getrooch: trekken, tochten, lijken. Dao woeë ze nag neet hel aan trèkke: daar voelden ze nog niet veel voor. Hae trèkt op zien vader: hij lijkt op zijn vader. 't Trèkt hej: het tocht hier.

trèkmonieka (zn, m), trèkmonieka's, trèkmoniekaeke: trekharmonica, accordeon.

trens (zn, m): gebit met teugel voor een rijpaard.

trieko (zn, m), trieko's, triekoke: gebreide trui.

Trien (eigenaam): roepnaam voor Catharina. Ook Kaat, Ketrien.

triesjele (ww), triesjelde, getriesjeld: over de grond rollen.

trillig (bn): bronstig, van een geit.

trint (bw): bijna, ongeveer.

trint (zn, v): bepaalde hoeveelheid. Dao sjilde 't neet veul, we kwomen 'n trint te laat.

trioeële (ww), trioeëelde, getrioëeld: trilleren, hoog zingen.

troeës (zn, m): troost.

troeëste (ww), troeësdde, getroeëst: troosten.

troeëspries (zn, m), troeësprieze, troeësprieske: troostprijs.

troefel (zn, v), troefels, trufelke: troffel.

troep (zn, m), truup, truupke: groep, troep. Ook: troebeling van vloeistof.

troeve (ww), troefde, getroeft: opscheppen over iets, snoeven.

trógkele (ww), trógkelde, getrógkeld: treuzelen onderweg.

trókgelgaat (zn, m), trókgelgater, trókgelgaetje: treuzelaar.

trök (bw): terug. Ook: truuk.

trökbringe (ww), braoch trök, trökgebraoch: terugbrengen. NH: brach trök, trökgebrach.

trökoet (bw): achteruit.

trökhouwe (ww), houwe trök, trökgehoud: terugslaan.

trokkaar (zn, v): instrument van dierenarts bij een koe met trommelzucht.

trókkele (ww), trókkelde, getrókkeld: uitrafelen.

trökkieke (ww), keek trök, trökgekeke: terugkijken.

trökkome (ww), kwoom trök, kwaam trök, trökgekome: terugkomen.

tromme (ww), tromde, getromd: lopen, in een groep lopen. We tromde van de Zoes nao Kubke.

troog (zn, m), troge, trääögske: voerbak. Ook: kist om brooddeeg in te maken.

troos (zn, m), treus, treuske: tros.

trouwe (ww), trouwde, getrouwd: trouwen. Wat dees se wie se nag neet getrouwd woors? Je hebt minder vrijheid na het huwelijk.

trouwes (bw): trouwens.

tróws (bw): bijna, ongeveer.

trump (zn, m): halve baksteen.

trumpe (ww), trumpe, getrumpt: knikkeren. Oud knikkerspel waarbij het uitgangspunt een baksteen was en centen of knikkers als loon.

trut (zn, v): houterige, schrale vrouw.

truëste (ww) truësdde, getruëst: troosten.

Truuj (eigenaam): roepnaam voor Gertruda. Ook: Truus, Getruuj, Truijke, Gertroet.

truuk (bw): terug. Ook: trök.

truukuuj (bw): achterwaarts.

truukweeg (zn, m), truukweeg, truukweegske: terugweg.

tsoem genewits (uitroep): naar de bliksem, morsdood.

tuie (ww), tuide, getuid: vastknopen.

tuit (zn, v), tuite, tötje: kan, bus, melkbus.

tuiterek (zn, o), tuiterekke, tuiterekske: rek waarop de gewassen tuiten stonden te drogen.

tujer (zn, m), tujers, tujerke: tuierketting voor vee. Grondpin met kop, draaier en bevestigde ketting waaraan een koe op grasland één cirkel kon draaien.

tujere (ww), tujerde, getujerd: vastzetten van vee met ketting in de wei. Woe die geit getujerd sjeit, dao mót ze twieë kier weie: het werd nog wel een vergeten de geit te verplaatsen.

tujerhamer (zn, m): hamer om de tuierpin in de grond te slaan, houten hamer. Scheld-

woord: Doe hees 'nen kop wie 'nen tujerhamer.

tujerketting (zn, v): tuierketting met pin, vee vastzetten ketting in de wei.

tukke (ww), tukde, getukt: ophouden, pauzeren. Laot os efkes tukke, ich maak mich te meuj.

tummere (ww), tummerde, getummerd: timmeren. Sjang heet oppe hei getummerd: Sjang heeft op de hei een huis gebouwd.

tummergrei (zn, o): timmergereedschap.

tummerman (zn, m), tummermen, tummermenke: timmerman.

tumpe (ww), tumpde, getumpt: iemand op zijn nummer zetten. Ze tumpden 'm zoeë hel in 't publiek det e nao hoes góng.

tunke (ww), tunkde, getunkt: dunken. Mich tunktj: me dunkt.

Tuën (eigenaam): roepnaam voor Antoon. Ook: Toeën.

Tuëte (zn, v): naam van enkele families. Tuëtjes Doer of Tuëtjes Driek. Waarschijnlijk van Duitse afkomst.

tuug (zn, o): tuig.

tuut-tuut (uitroep): lokroep voor kippen.

twelf (telwoord): twaalf. Van twelf oor wies middig: nooit.

twidde (telwoord): tweede.

twieë (telwoord): twee. Twieë dinge zien nöriges te vinge as me ze nuddig heet, 'n breefke van hóngerd en de verzekeringspolis: als je iets nodig hebt, is het nooit te vinden. 't Wört hoeëg tied det die twieë vanne sjtraot kome: die twee moeten nu maar eens gaan trouwen.

twieëling (zn, m), twieëlings, twieëlingske: tweeling.

twieësjtummig (bw): tweestemmig.

twiefel (zn, m): twijfel.

twiefele (ww), twiefelde, getwiefeld: twijfelen.

twintjig (telwoord): twintig.

U

uch (wederkerig vnw): u. Det hoes is van uch: dat huis is van u.

uë (bn): doodmoe, kalm. Dae ès uë: hij is doodmoe. Zoeë uë wie e lemke. Hae waas zoeë uë wie 'n paerd op zadderdigaovend: hij was zo moe als een paard op zaterdagavond.

uëm (zn, m): oom, peetoom. D'n oos is d'n uëm van 't kalf.

uëpening (zn, v), uëpeninge, uëpeningske: opening.

ug (bezittelijk vnw): uw. Ug dochter, ugge zoon, ug kink. NH: eur dochter, eure zoon, eur kindj.

uggentwege (bw): om u een plezier te doen.

uggentwil (bw): ter wille van u.

uige (ww) uigde, geuigd: ogen, loeren.

uigelik (bw): goed ogend. Det boorderejke mèt zienen akker en die buim, det ès 'n uigelik gehieël.

ujer (zn, v), ujer, ujerke: uier van een koe.

ulegaat (zn, o): gemetselde ronde opening in een schuurgevel die tot ontluchting dient. Ook als toegang voor de uil, want dat was een ratten- en muizenjager.

uleske (zn, o): rond aarden potje, verkleinwoord van oeles.

ulevel (zn, o), ulevelle, ulevelske: caramel-snoepje.

um (pers vnw): hem. Ook: 'm. Hae heet um ungerstebove geloupe: hij liep hem omver.

um (vz): om. umloupe, umgaon, umzètte etc. Dae jóng begint al um zich haer te kieke: Die jongen toont al belangstelling voor meisjes. Hae heet um um: hij heeft teveel gedronken.

umenum (bw): om en om.

umervele (ww), umervelde, ge-umerveld: omarmen, vastgrijpen. Ich umervelde ze allebei en neep zoeëdet ze nao aom hapde: ik omarmde ze allebei en kneep zo hard dat ze naar adem hapten.

umhoeëg (bw): omhoog.

umloupe (ww), leep um. umgeloupe: het vergeefs blijken van een of meer bevruchtingen. Dat blijkt uit nieuwe brontverschijnselen. Die kouw ès wer umgeloupe.

umsjtank (zn, m), umsjtande: omstandigheid, ook: drukte en problemen. Dao hebbe we get umsjtande mèt gehad.

umvank (zn, m): omvang.

umzeus (bb): gratis, vergeefs, om niet. Uit het Duits.

umzuime (ww): omzomen.

ungerste (zw, m): onderste.

ungerstebove (bw): ondersteboven.

upper (zn, m): hoop hooi.

uterlik (bw): uiterlijk, uitwendig.

uterste (zn, o): uiterste.

Uue (plaatsnaam): Oyen in Keesel.

uul (zn, m), ule, uulke: uil, domoor.

uuldop (zn, m), uuldöp, uuldöpke: bromtol.

uulskuke (zn, o), uulskukes: domoor.

V

V
V

vaam (zn, m), vaem, vemke: draad, garen.
vaan (zn, v), vane, vaenke: vlag. Hae hingt mier aan de vaan as det de persaesie waard ès: hij doet te veel moeite voor een zaak die het niet waard is.
vaarleis (zn, v), vaarleize, vaarleiske: karrespoor in zandweg.
vaas (zn, v), vaze, vaeske: vaas.
vaat (zn, v), vate, vetje: vat, vroegere inhoudsmaat. Det zit in 'n good vaat: dat is goed opgeborgen; dat is in orde zo.
vaatdook (zn, m), vaatdeuk, vaatdukske: vaatdoek.
vaatsmang (zn, v), vaatsmange, vaatsmendinge: een mand van een vat, ongeveer 20 kg.
vaderlank (zn, o), vaderlenjer, vaderlendje: vaderland.
vaderlanksleefde (zn, v): vaderlandsliefde.
vadersjap (zn, o): vaderschap.
vaechte (ww), vooch, gevoochte: vechten. NH: vaechte, vocht, gevochte.
vaeg (zn, v), vaege, vaegske: valse vrouw, heks, helleveeg. Ook: een vluggertje. Des 'n vaeg. Heet zich gedrejd iers te 't gezeen hees.
vaege (ww), voog, gevaegd: vegen.
vaeme (ww), vaemde, gevaemd: etteren. Ook: draad in naald steken.
vaer (zn, v), vaere, vaerke: veer. Det ès d'r eine dae 'n vaer kan opblaoze: die is welgesteld. Dae kan nag gen vaer vanne luppe blaoze: hij is heel arm. Ane vaere kèns se de meus: het uiterlijk zegt veel.
Vaers (plaatsnaam): Veers.
vaes (bw): vers, zo juist, net nog.
vaesper (zn, v): vesper.
vaespere (ww), vaesperde, gevaesperd: aframmeling geven, slaan. Dae hebbe ze duchtig gevaesperd.
vageveur (zn, o): vagevuur.
vak (zn, o), vek, vekske: vak.
vakmins (zn, m), vakminse, vakminske: vakman.

vaksjoeël (zn, v): vakschool.
vakwerk (zn, o): degelijk werk, vakwerk.
valle (ww), veel, gevalle: vallen.
van (vz): van. Van eiges: vanzelf. Vanne: samentrekking van 'van' en 'de'. Vanne kaart: van de kaart.
vanaaf (bw): vanaf.
vandan (bw): vandaan.
vandao (bw): vandaar, daarom.
vandoon (bw): nodig. 't Geit 'm neet good, hae zal get mier inkomste vandoon hebbe.
vange (ww), vóng, gevange: vangen.
vaocht (zn, v), vaochte, vöochtje: vacht.
vaog (zn, v), vaoge, vöogske: vouw. Strijkpunt in een broek.
vaog (bn), vaoger, vaogste: vaag.
vaore (zn, o): poort of hek aan een weide.
vaosbej (bw): vlakbij.
vaost (bn), vaoster, vaoste: vast. Vaoste knoep: stevige dame. NH: vas, vaster, vaste.
vaoste (ww), vaosde, gevaost: vasten.
vaostigheid (zn, v): zekerheid. Ich wil toch gaer vaostigheid hebbe ier ich aanneem.
vaostlegge (ww), laog vaost, vaostgelaog: vastleggen. NH: vaslegge, lag vas, vasgelag.
vaotere (ww): gaafkloppen van een rieten dak. Kiek dao zuus te nag 'n boorderij mèt gevaoterd daak.
vare (ww), voor, gevare: varen, met de kar rijden.
vastelaovend (zn, m): letterlijk: vastenavond. Carnaval.
vastelaovesklökske (zn, o), vastelaovesklökskes: sneeuwklökje.
vatte (ww), vadde, gevat: pakke, vatten, begrijpen.
vazel (bn): in slechte conditie verkerend. Ook: onbelangrijk. Des mer 'n vazel kouw. Des mich te vazel um d'r op in te gaon.
veer (telwoord): vier.
veerdig (bw): gereed. Bès te veerdig? 't Ès tied vur de kèrk.

veerkank (zn, m): vierkant.
veerkentjig (bw): op alle vier poten gelijk. Wordt altijd in negatieve zin gebruikt. Nae, dae neet, dae sjteit d'r neet veerkentjig op.
veersjpróng (zn, m), veersjprung, veersjprungske: viersprong.
vees (zn, m), vese, veeske: vis. Zoeë gezónk wie 'nen vees.
veesgaerd (zn, o): visgereedschap.
veesgraot (zn, m), veesgraote, veesgräötje: visgraat.
veil (bw): te koop. Veil hebbe: te koop hebben. Hees doe 'n kouw veil?
vekansie (zn, v), vekansies, vekansietje: vakantie.
vekansiegenger (zn, m), vekansiegengers, vekansiegengerke: vakantieganger.
vel (zn, o), velle, velke: vel. Ook: velle. Dae heet haard vel vur de kop: die is heel koppig.
veldj (zn, o), veljer, veldje: veld.
veldjkretser (zn, m), veldjkretzers, veldjkretserke: vogels die het gezaaide graan oppikken.
veldjmoes (zn, v), veldjmuus, veldjmuuske: veldmuis.
veldjweeg (zn, m), veldjweeg, veldjweegske: veldweg.
veldjwortel (zn, v), veldjwortele, veldjwörtelke: rode veldwortel, stoppelwortelgewas in de herfst.
Vennel (plaatsnaam): Venlo. Hae geit wer óvver Vennel nao Meiel: gezegd van iemand die veel woorden nodig heeft om iets uit te leggen.
vent (zn, m), vente, ventje: gecastreerde ezel.
ver (zn, m), verre, verke: dekstier.
verangere (ww), verangerde, verangerd: veranderen. Alles verangert, behalve de sjtert van de kouw, dae blijft hange: alles verandert, behalve de staart van een koe, die blijft hangen op dezelfde plaats.

verasserere (ww), verassereerde, verasse-reerd: verzekeren.
verbaetere (ww), verbaeterde, verbaeterd: verbeteren.
verbaetering (zn, v):, verbaeteringe, verbaeteringske: verbetering.
verbank (zn, o), verbeng, verbengske: verband.
verbeje (ww), verbooj, verboje: verbieden.
verbeelde, zich (ww), verbèldje zich, zich verbèldj: zich verbeelden.
verbinge (ww), verbóng, verbóngke: verbinden.
verblijfplak (zn, v): verblijfplaats.
verborre (ww), verborde, verbord: verbrand. Baeter geblaoze as de mónk verbord: het is beter voorzorgen te nemen dan de gevolgen te ondergaan.
verbradze (ww), verbradzde, verbradst: verkwisten.
verbroeke (ww), verbroekde, verbroekt: verbruiken.
verdaoch (zn, o): verdacht. Op verdaoch: in verwachting van.
verdene (ww), verdinde, verdind: verdien.
verdepe zich (ww), verdipde zich, zich ver-dipt: zich verdiepen.
verdeidige (ww), verdeidigde, verdeidigd: verdedigen.
verdeile (ww), verdèlde, verdèld: verde-len.
verdeping (zn, v), verdepinge, verdepingske: verdieping.
vèrde (telwoord): vierde. Vèrde kier: vierde keer.
verdinke (ww), verdaochde, verdaocht: verdenken.
verdótsle (ww), verdótselde, verdótseld: afleven, sterven, verkommeren. Ze ès gans verdótseld: verdwaasd, verward.
verdouve (ww), verdoufde, verdoufd: verdoven.

verdrage (ww), verdroog, verdrage: verdragen. Dae kan 'ne roebel verdrage'. Hij kan tegen een stootje, hij kan veel hebben.

verdreet (zn, o), verdrete, verdreetje: verdriet.

verdrieve (ww), verdreef, verdreve: verdrijven.

verduld (uitroep): bastaardvloek.

verduusjele (ww), verduusjelde, verduusjeld: flauwvallen, verdoven. Vurdet ze 't verke sjtaeke, sjlaon ze 'm verduusjeld.

verduutsje (ww), verduutsjde, verduutsjt: vertalen, uitleggen, verduidelijken.

verflakkere (ww), verflakkerde, verflakkerd: verwelken, vergaan. Ook: versjlakkerde. Die blome zien versjlakkerd.

vergaet (zn, m): in de uitdrukking: bej vergaet: per vergissing.

vergaete (ww), vergoot, vergaete: vergeten. Wat de kop vergit mótte de bein besjelle: als je iets vergeet, moet je twee keer lopen.

vergaeve (ww), vergoof, vergaev: vergeven.

vergeuje (ww), vergudde, vergud: vergoeden.

vergeef (zn, o): vergif.

vergeefte (ww), vergeefde, vergeefd: vergiften.

Vergelt (plaatsnaam): Vèrgelt.

vergroeëtglas (zn, o), vergroeëtglaze, vergroeëtglaeske: vergrootglas.

verhame (ww): het paard aanspannen. Maar ook: zich onderling verstaan. Die konne zich sjlaecht same verhame. Die twieë kooste zich good verhame.

verhaojing (zn, v), verhaojinge, verhaojingske: verhouding.

verhaol (zn, o), verhaole, verhaölke: verhaal.

verheuje (ww), verheujde, verheujd: verhoeden.

verhinjere (ww), verhinjerde, verhinjerd: verhinderen.

verhoevere zich (ww), verhoeverde zich, zich verhoeverd: kou lijden, verkleumen.

verhoeze (ww), verhoesde, verhoest: verhuizen.

verhuëge (ww), verhuëgte, verhuëgd: verhoogen.

vering (zn, v): compleet stel, een volledig opgetuigd paard. Ook: viering.

verjäärdaag (zn, m), verjäärdaag: verjaardag.

verjääre (ww), verjääorde, verjäärd: verjaren.

verkad (bn): verkouden. Zoeë verkad wie 'nen hónk.

verke (zn, o), verkes, verkske: varken. Dao mó't e verke dor geloupe hebbe: er moet vlees in het middageten zitten. Dae kakt wie e verke. Zoeë vèt wie e verke. Zoeë zaat wie e verke. Zoeë wörs se wie ein verke: trèks te aan zien oer, dan trèkt e trök, trèks te aan ziene sjtert, dan löpt e vort. De verkes in angermans kore jage: van iemand willen profiteren. 'n Blindj verke vint ouch wel 'ns 'n eikel: iedereen heeft wel eens geluk. As se tösse de verkes zits, wörs se d'r ouch eine: wie met pek omgaat wordt er door besmet. Wae kriege raegen, de verkes loupe mè't lank sjtroeë: wordt gezegd tegen iemand met een lange pijp. Dae joog alle verkes oete beus: hij maakte het ontzettend bont; hij maakte veel kabaal. Doe wils zeker twieë rögge oet ein verke sjnieje: je wilt meer dan er in zit. Kieke wie ein sjael verke bej maonleecht: stomverbaasd kijken. Hae kakt wie 'n verke det aan de reek hingt: hij schreeuwt als een varken dat aan een riek hangt. Dae kan net 'n verke in de vot kieke: hij is klein. Dao mó't 'n verke dor geloupe hebbe: bij een goed middagmaal hoort varkensvlees.

verkesboor (zn, m), verkesbore, verkesbeurke: varkensboer.

verkesderm (zn, m), verkesderm, verkesdermke: varkensdarmen, werden gebruikt om worst te maken.

verkesdraod (zn, m), verkesdräod, verkesdräodje: varkensastrastering, varkensren.

verkessjnoet (zn, v), verkessjnoete, verkessjnuutje: varkenssnuit.

verkesaechtig (bw): varkensachtig, beestachtig.

verkeshaor (zn, o), verkeshaore, verkeshäörke: varkenshaar.

verkesketel (zn, m), verkesketels, verkesketelke: ketel waar varkensvoer in gekookt werd.

verkesjtal (zn, m), verkessjtel, verkesjtelke: varkensstal.

verkeskutje (zn, o), verkeskutjes: varkensstalletje.

verkeskrammenaat (zn, v), verkeskrammenate, verkeskrammenateje: carbonade.

Verkesgank (zn, m), verkesgeng, verkesgengske: gang waarop de varkens gevoerd werden.

verkeblaos (zn, v), verkesblaoze, verkesbläöske: varkensblaas, deze werd opgeblazen en gedroogd om er een voetbal van te maken.

verkeslap (zn, m), verkeslep, verkeslepke: hamlap.

verkessjlaechter (zn, m), verkessjlaechters, verkessjlaechterke: slager die varkens ook aan huis slacht. NH: verkessjlechter.

verkespoeët (zn, m), verkespuët, verkeputje: varkensspoot.

verkessjtert (zn, m), verkessjterte, verkessjtertjes: varkensstaart.

verkestroog (zn, m), verkestroge, verkestroögske: voederbak voor varkens.

verkesvleis (zn, o): varkensvlees.

verkesvoor (zn, o): varkensvoer, slecht eten.

verkeswei (zn, v): varkensweide, varkensren.

verkeszikde (zn, v): varkensziekte, bijv. snuffelziekte of de pest.

verkezing (zn, v), verkezinge, verkezingske: verkiezing.

verkier (zn, o): verkeer.

verkiert (bn), verkierder. verkiertste: verkeerd. Waem 't as kleine neet liert, duit 't as groeëte verkiert: wie het als kleine niet leert, doet het als volwassene verkeerd.

verkiering (zn, v): verkering.

verkinzje (ww), verkinzjde, verkinzjd: kinds worden, dementeren.

verklaore (ww), verklaorde, verklaord: verklaren.

verklaoring (zn, v), verklaoringe, verkläöringske: verklaring.

verkleie (ww), verkleëde, verkleëd: verkleiden.

verkloke zich (ww), verklokte zich, zich verklokt: zich vermennen, zich moed ingeven. Kiek d'r neet zoeë taegenop. Doe moos dich verkloke.

verkniese (ww), verkniesde, verkniesd: verpesten.

verknoevele (ww), verknoevelde, verknoeveld: iemand in de watten leggen, verwenen.

verknoje (ww), verknojde, verknojd: verknoeien.

verknómmele (ww), verknómmelde, verknómmeld: verfrommelen.

verkoup (zn, m), verkuip, verkuipke: verkoop.

verkoupe (ww), verkooch, verkooch: verkopen. NH: verkoupe, verkoch, verkoch.

verkrumele (ww), verkrumelde, verkrumeld: verkrumelen.

verkuiper (zn, m), verkuipers, verkuiperke: verkoper.

verkuipster (zn, v), verkuipster, verkuipsterke: verkoopster.

verkwazie (zn, v): verwarring. Doe brings mich gans in de verkwazie.

verlaestige (ww), verlaestigde, verlaestigd: nalaten te doen, nalatig zijn.

verlaote (ww), verleet, verlaote: verlaten.

verlaote zich (ww): rekenen op, op iemands belofte aankunnen. Doe kóns dich op mich verlaote.

verlaege (bn), verlaeGENER, verlaegenste: verlegen.

verleefd (bw): verliefd.

verlees (zn, o): verlies.

verleie (ww), verlèdje, verlèdj: verleiden.

verleje (zn, o): verleden.

verleze (ww), verloor, verlore: verliezen.

verlinge (ww), verlingde, verlingd: verlen-gen.

verloof (zn, o), verlove, verlöfke: verlof, toestemming.

verluëdsel (zn, o): glazuur van aardewerk, loodglazuur.

verluus (zn, o), verluze, verluuske: verlies.

vermeje (ww), vermèdje, vermèdj: vermijden.

vermese (ww), vermeesde, vermeest: vermissen. NH: vermisse, vermisde, vermist.

vermoefele (ww), vermoefelde, vermoefeld: iets stuk maken, vernielen.

vernäöke (ww), vernäökde, vernökt: bedriegen.

vernäöle (ww), vernäölde, vernäöld: vertroetelen, verwennen.

vernele (ww), verneelde, verneeld: vernielen. NH: vernele, vernilde, vernild.

vernikkele (ww), vernikkelde, vernikkeld: kou lijden.

veroerdeile (ww), veroerdeilde, veroerdeild: veroordelen.

veroerlouve (ww), veroerloufde, veroerloufd: veroorloven.

veroerzake (ww), veroerzaakde, veroerzaakt: veroorzaken.

verolme (ww), verolmde, verolmd: vol zitten met houtworm.

veróngersjtèlle (ww), veróngersjtèlde, veróngersjtèld: veronderstellen.

veróntwaerdiging (zn, v): verontwaardiging.

veróngelökke (ww), veróngelökde, veróngelökt: verongelukken.

verónsjöldige zich (ww), verónsjöldigde zich, zich verónsjöldigd: zich verontschuldigen.

verónsjöldiging (zn, v), verónsjöldigingde, verónsjöldigingske: verontschuldiging.

verpaochte (ww), verpaochde, verpaocht: verpachten.

verpleechte (ww), verpleechde, verpleecht: verplichten.

verpleechting (zn, v), verpleechtingde, verpleechtingske: verplichting.

verpóppe (ww), verpópde, verpópt: het dak van nieuwe stropoppen voorzien.

verraad (zn, o): verraad.

verraose (ww), verraosde, verraost: verrassen.

verraoje (ww), verrooj, verraoje: verraden.

verrat (bw): uitgedroging van houten vaten en timmerwerk. Die kuip is verrat. De rijpe vallen d'rvan. Wae mótte de kerraad op laote trèkke, ze zien verrat.

verratsbatse (ww), verratsbatsde, verratsbatst: verwaarlozen van o.a. gebouw. Wat likt det verratsbatst.

verranewere (ww), verraneweerde, verraneweerd: vernielen, verwoesten, beschadigen. Hae heet mich de fiets gans verraneweerd. Mienen hieëlen hoof waas verraneweerd dor det oetgebroke vieë. NH: verrinnewere, verrinneweerde, verrinneweerd.

verrèkke (ww), verrèkde, verrèkt: verrekken, ontwrichten van een spier.

verreure (ww), verreurde, verreurd: verroeren.

verroetsjt (uitroep): bastaardvloek.

versjangelere (ww), versjangeleerde, versjangeleerd: vernielen, kapot maken. De gansen blomenhoof ès versjangeleerd.

versjere (ww), versjeerde, versjeerd: uitzien van bijv de opbrengst van een gewas of

de uier van een koe. De vreuchte zien dit jaor good versjeerd. Ook: verwachten. Det waas wel versjeerd. Dao ès get bej versjeerd (in verwachting). Dao ès nag niks versjeerd: het is nog niet te laat.

versjiene (ww), versjeen, versjene: verschijnen.

versjet (zn, v): eetvork. Ook was het woord 'trits', 'tritske' en 'rikske' in gebruik.

versjiene (ww), versjeen, versjene: uitdrogen van gewassen. Det kore keurt neet mier, 't ès gans versjene.

versjikke (ww), versjikde, versjikt: versturen. Ook: verleggen. De zakdeuk in de kaos versjikke: de zakdoeken in de kast een andere plaats egven.

versjil (zn, o), versjille, versjilke: verschil.

versjillend (bn), versjillender, versjillenste: verschillend. Ook: meerdere. Hae heet versjillende weechter: hij heeft meerdere kinderen.

versjlaag (zn, m), versjleeg, versjleegske: verslag.

versjakkere (ww), versjlakkerde, versjakkerd: verwelken van planten.

versjlaope zich (ww), versjleep zich, zich versjlaope: zich verslapen.

versjlaechtere (ww), versjlaechterde, versjlaechterd: verslechteren.

versjliet (zn, o): verslijt door ouderdom en gebruik.

versjliete (ww), versjleet, versjlete: verslijten.

versjoele zich (ww), versjoelde zich, zich versjoeld: verschuilen.

versjrikke zich (ww), versjrók zich, zich versjrókke: zich verschrikken.

versjrikkelik (bn), versjrikkeliker, versjrikkelikste: verschrikkelijk.

versjrómmele (ww), versjrómmelde, versjrómmeld: verschrompelen.

versjrunsele (ww), versjrunselde, versjrunself: rimpelen.

versjtank (zn, o): verstand.

versjtaon (ww), versjtóng, versjtange: verstaan.

versjtenjig (bn), versjtenjiger, versjtenjigste: verstandig.

versjtoeke (ww), versjtoekde, versjtoekt: verstuiken.

versjtrieke (ww), versjtreek, versjtreke: verstrijken.

versjtuve (ww), versjtuufde, versjtuufd: verstuiven.

versjuëne (ww), versjuënde, versjuënd: verschonen.

versjule (ww), versjuulde, versjuuld: verschuilen.

versjuve (ww), versjuufde, versjuufd: verschuiven.

vertaard (bn), vertaarder, vetaardste: ondeugend.

vertare (ww), vertaarde, vertaard: ontaarden. Dae hebbe ze get mèt. Det jónk is gans vertaard.

vertèlle (ww), vertèlde, vertèld: vertellen.

vertose (ww), vertoosde, vertoosd: bij het vuur zitten te braden. Doe zits dich gans te vertose.

vertrèkke (ww), vertroog, vertrókke: vertrekken.

vervaele zich (ww), vervaelde zich, zich vervald: zich vervelen.

verveur (zn, o): vervoer.

verveure (ww), verveurde, verveurd: vervoeren.

verviere zich (ww), vervierde zich, zich vervierd: zich bang maken. Doe moos dich neet verviere. Det hae mich neet mier aankeek, det vervierde mich hel.

vervloke (ww), vervlókde, vervlókt: vervloeken.

verwejje (ww): verwaaien van bv zand of hooi. Ich woos det e kwaam en ich hej um van te veure al gauw verwejd wie 'n dao guns aankwaam.

verwènne (ww), verwènde, verwènd: verwennen.
verwerme (ww), verwermd, verwermd: verwarmen.
verwerming (zn, v), verwerminge, verwermingske: verwarming.
verwiet (zn, o), verwiete, verwietje: verwijt, scherpe afkeuring.
verwiete (ww), verweet, verwete: verwijten.
verwiljere (ww), verwiljerde, verwiljerd: verwilderen.
verwóngere zich (ww), verwóngerde zich, zich verwóngerd: zich verwonderen.
verwore (bw): veranderd. Die ès hel verwo-re: die is snel veranderd.
verzegge (ww), verzag, verzagt: nalaten, dienst verweigeren. Det mesjien begint 't al te verzegge. De motor verzag al gauw.
verzichtig (bn) verzichtiger, verzichtigste: voorzichtig. Verzichtig geriskeerd ès half gewónne: wie niet waagt die niet wint.
verzjwiege (ww), verzjweeg, verzjwege: verzwijgen.
verzoepe (ww), verzoop, verzope: verzuipen, verdrinken.
verzore (ww), verzoorde, verzoord: verzu-ren.
ves (bw): pas, zoëven, zojuist. Hae kwoom hej ves nag naeve: hij kwam net nog voorbij.
vese (ww) veesde, vèsde, geveest: vissen.
vèt (zn, o): vet. Ein vètke keuke, ein mager testament: daar houdt men niets over voor later.
vèttig (bn), vèttiger, vèttigste: vettig.
vètkanes (zn, m), vètkanese, vètkaneske: viezerik.
vètkadee (zn, m), vètkadees, vètkadeeske: smeerlap, iemand die zich slecht verzorgt.
vèts (zn, v), vètse, vètske: twijg, takje. Gen vèts: geen steek. Ich gaef d'r gen vèts um.
vets (bn): alleen en vrij. Vets meid: onge-trouwd meisje.

veuge zich (ww): zich voegen, zich aanpas-sen.
veul (bn), mier, mejste: veel. Woe veul ès, ès ouch veul nuddig: waar veel is, is ook veel nodig. Hae ès neet te veul, mer toch óvver: hij is het vijfde wiel aan de wagen, een on-gewenste gast.
veule (zn, o), veules, vólke: veulen.
veule (ww), vulde, gevuld: voelen.
veur (zn, o), veure, veurke: vuur.
veur (vz): voor.
veuraojers (zn, v): voorouders.
veuraovend (zn, m): begin van de avond.
veurbej (bw): voorbij.
veurbejgenger (zn, m), veurbejgengers, veurbejgengerke: voorbijganger.
veurbèldj (zn, o), veurbèlje, veurbèldje: voorbeeld.
veurdeur (zn, v), veurdeure, veurdeurke: voordeur.
veurdoon (ww), deej veur, veurgedaon: voordoen.
veure (bw): voorop.
veurgenger (zn, m), veurgengers, veurgengerke: voorganger.
veurgeveul (zn, o): voorgevoel, vermoe-den.
veurhuid (zn, o): vooreind of wendakker, waar men kaart en ploeg omkeert.
veurjaor (zn, o): voorjaar, lente.
veurjeger (zn, m), veurjegers, veurjegerke: schepsel dat in ontwikkeling zijn leeftijds-genoten vóór is.
veurkank (zn, v), veurkenj, veurkentje: voorkant.
veurkindj (zn, o), veurkinjer, veurkiendje: een kind uit een vorig huwelijk of onechte-lijk kind.
veurraad (zn, m), veurraoje, veurräodje: voorraad.
veursjlaag (zn, m), veursjleeg, veursjleegs-ke: voorstel. Ook: een van de onderdelen die dienden om vuur te ontsteken door één

vonk. Een staafje staar waarmee men von-ken sloeg uit een ketssteen. Men ving die in een tondeldoos waarin verkoolde lompen zaten en daarmee stak men de pijn aan.
veursjlaon (ww), sjloog veur, veurgesjlage: opperen, voorstellen.
veursjrieve (ww), sjreef veur, veurgesjre-ve: voorschrijven.
veurstele (zn, m): stekelbrem die op droge en schrale heideveld groeit (genista angli-cal).
veurtrèkke (ww), trooch veur, veurge-trooch: voorkeur geven aan. NH: trok veur, veurgetrokke.
veurwórm (zn, m), veurwörm, veurwörmke: glimworm.
vieë (zn, o): vee.
vief (telwoord): vijf. Wie de zón sjient nao vieve, zoe zal 't daagsternao blieve: zoals de zon schijnt na vijven zo zal het daags erna blijven. Vief op veer: vijf over vier (tijdtelling). 't Ès vief oor door: het is even na vijven.
vieftig (telwoord): vijftig.
vieg (zn, v), viege, viegske: vijg.
viele (zn, v), viele, vielke: vijl.
viele (ww), vielde, geviold: vijlen.
viem (zn, v), vieme, viemke: snoer van vis-hengel.
vieme (ww), viemde geviemd: een klap met de zweep geven/krijgen. Dae kreeg ze dao geviemd.
vierel (zn, o): vierde deel van een el, ook: het vierde deel van een morgen land, een kwart.
vies (bn): bewust, zeker. Ich hej 'm altied good vertrouwd, mer op 'ne vieze kier kreeg e mich toch nag te pakke.
vieste (ww), viesde, geviest: kijken, spione-ren. Wat sjteis te dao te vieste?
viever (zn, m), vievers, vieverke: vijver.
vilder (zn, m), vilders, vilderke: paarden-slager.

vinge (ww), vóng, gevóng: vinden.
vinger (zn, m), vingers, vingerke: vinger.
vingerdiek (bw): vingerdik.
vinke (ww), vinkde, gevinkt: met vuur spe-len. Bij het St Maartensvuur slingeren jongens vóór de omstanders met brandende stokken kringen in de lucht. Dit noemt men 'vinke'.
vinster (zn, v), vinsters, vinsterste: venster.
Vinsters kloppe (kinderspel): As sjwinters de vinsters touw wore, dan doowde we 'n penaeske in de vinster. Dao deje we 'n sjtökske gare aan en óngeraan e sjtentje. In 't midde van dae vaam wer get gare, van 'ne maeter of tieën en dan dao an trèkke. Dan klopde det sjtentje taeg de vinster. De minse kwome nao boete en dan huurde we dök vloke.
vinsterbank (zn, v), vinsterbenk, vinster-benkske: vensterbank.
vinsterglaas (zn, o): vensterglas.
vintjwater (zn, o): wijwater. Omstreeks 1915 nog in gebruik.
vioeël (zn, v), vioeële, viuëlke: viool.
vlaak (bw) erg. 't Ès vlaak werm: het is heel warm.
vlaechtwerk (zn, o): muurgevel, afslui-tingstechniek waardoor de gevel een gave bovenrand kreeg, waartegen het dak goed aansloot.
vlag (zn, v), vlagge, vlegske: vlag.
vlake (zn, v): vlakte.
vlakere (ww), vlakerde, gevlaerd: fladde-ren van de was of van de vlag, ook voor het opvliegen van vogels.
vlam (zn, v), vlamme, vlemke: vlam.
vlaos (zn, o): vlas.
vlaose zich (ww), vlaosde zich, zich ge-vlaost: zich verheugen op iets, uitkijken naar iets.
vlaoskoel (zn, v), vlaoskoele, vlaoskuulke: kuil waarin vlas groot wordt (rotten).
vlaoskop (zn, m), vlaosköp, vlaosköpke: ie-mand met vlasblond haar.

vlaosvink (zn, v), vlaosvinke, vlaosvinkske: groenling, groenvink.

vleeg (zn, v), vlege, vleegske: vlieg. In tied van noeëd vrit d'n duvel wel vlege: men moet zich door alle moeilijkheden heen weten te slaan.

vleegmesjien (zn, o), vleegmesjiene, vleegmesjienke: vliegtuig.

vleegveldj (zn, o), vleegveljer, vleegveldje: vliegveld.

vlees (bn): taai en vochtig. Ook: lui. Wat ès de wèk sjlaecht gelókt. Hae ès gans vlees. Dae trèkt d'r neet aan, hae heet 'n vlees zaej.

vlege (ww), vloog, gevloge: vliegen.

vlegegare (zn, o): dun koord, gemaasd net van touw om paard tegen vliegen en wespen te beschermen. Het bleef bij beweging zich steeds over de huid verschuiven.

vleger (zn, m), vlegers, vlegerke: vlieger. Vlegers make en oplaote: As 't kore aaf waas ginge we vlegers make. 'n Paar latte wie e kruuts opein sjlaon en get sjtief pepeer. Mèt wit mael en water get pleksel make en dan 't pepeer mèt pleksel um det kruuts. Van bove wies ónger 'n touwke en dan moos dae vleger good in balans hange en dan 'nen bol vlegerstouw. Dan 'ne sjtert van touw en dao bóngwe gezèttepepeer aan in sjtökke, mer we deje ouch mei koresjtoppels. Dök sjoot de vleger ouch koeleskop as hae neet good gemakt waas. We deje klein pepeerkes ónger ane touw en die ginge dan mèt de windj nao bove nao de vleger.

vlei (zn, v): harde, ijzerhoudende leemlaag, waarop doordringen van grondwater stagniert. Men kan er met een schop nauwelijks doorheen. Hej zit ich op 'n vleilaog.

vleis (zn, o): vlees. Tösse de bein zit 't lekkerste vleis: seks is lekker. Sjlaopende katte hale 't vleis oet de pot: stille wateren hebben diepe gronden. Gerókt vleis hêlt zich lang: opmerking van een verstokte roker. As

se veul vleis bej 't water duis, kries se nag gójje soep: hoofdzaken van bijzaken scheiden.

vleiskuupe (zn, v), vleiskuupe, vleiskuupeke: ton of kuip om vlees in te pekelen.

vleisvleeg (zn, v), vleisvlege, vleisvleegske: aasvlieg.

vlek (zn, v), vlekke, vlekske: vlek.

vleuchte (ww), vluchde, gevleucht: vluchten.

vleuchteling (zn, m), vleuchteling, vleuchtelingske: vluchteling.

vleugel (zn, m), vleugels, vleugelke: vleugel.

vliet (zn, m): vlijt.

vlietig (bn), vlietiger, vlietigste: vlijtig.

vlink (zn, v), vlinke, vlinkske: afgestoken, bovenste veenlaag met begroeiing, gedroogd als brandstof te gebruiken.

vlinkesjöp (zn, v): speciale schop met opsnijdende, opstaande randen voor het afsteken van veen.

vloeën (zn, v), vluën, vluëke: vlooi. 'n Vloeën kan me neet inne vót kieke: je moet niet het onmogelijke verwachten. Hae wórt door zien eige vluën gebete: hij wordt door zijn eigen familie en personeel bestolen. Me kan baeter op 'ne korf vluën paose as op 'n gek wief: een gekke vrouw is niet te houden. 't Vroor zoe hel det de vluën op de rank van de peespot dansde: het vroor heel hard.

vloeët (zn, v), vloeëte, vluëtje: houten bak, zgn vleesbak.

vlök (zn, m): snel, levendig persoon. Des 'ne vlök van e jong.

vlök (bn): beweeglijk, levendig, snel, zelfstandig. Die kraon heet vlögke jónge. Die ès vreug vlök: wordt gezegd van een meisje dat te jong met jongens omgaat.

vloke (ww), vlokde, gevloekt: vloeken. Dae vlokde det d'n duvel d'r sjael van keek: hij vloekte als een ketter.

vlokker (bn): opgewekt, vrolijk, vlug. Des e vlokker perdje. Allé, pak mer èns vlokker aan.

vlum (zn, v), vlumme, vlumke: kafnaald van de granen, waarvan men er veel in de nek of in de sokken kreeg.

vogel (zn, m), veugel, veugelke: vogel.

voeël (zn, v), vloële, vuëlke: sluier aan de hoed on voor het gezicht, van het Franse voile. Het was vroeger erg deftig.

voeës (bn), voeëzer, voeëste: voos, half verdroogd, mn fruit.

voejage (ww): langs de huizen trekken met de foekepot, daarbij bedelend, geld ophalen.

voel (bn), voeler, voelste: lui. Ook vies. Dae ès te voel det e kiekt. Ook: rot. Wae zichzelf good waart, bewaart gen voel eier: wie goed op zichzelf let, bewaart geen rotte eieren, gezegd als iemand wil voorkomen dat hij ziek wordt.

voelender (zn, m): leegloper, deugniet.

voeligheid (zn, v): vuiligheid, ondeugd.

voelik (zn, m), voelikke, voelikske: vuilak, iemand die niet graag werkt. Ook: vlegel. Wat bès doe 'ne voelik: wat ben je een vlegel.

voelik (zn, m), voelikke, voelikske: lui zitje aan een kar. Twee karpalen dwars onder de bak achter het linkerwiel, daarover een baalzak en de voerman had een zit naast de kar. **voes** (zn, m), voeste, vuuske: paard met de kleur van een vos, lichtbruin.

voesj (zn, v), voesjte, vuusjke: vuist. 'n Voesj hoeëg: een vuist hoog, klein.

voetbal (zn, m), voetbel, voetbelke: voetbal.

voetbalsjoon (zn, m), voetbalsjeun, voetbalsjunkte: voetbalschoenen.

voetbaloetsjlaag (zn, m), voetbaloetsjleeg, voetbaloetsjleegske: voetbaluitslag.

voje (ww), voojde, gevoojd: voeden.

vol (bn), voller, volste: vol.

voldónde (bw): voldoende.

vónk (zn, v), vónke, vunkske: vonk. Van ein vunkske kan 't ganse hoes aafborre: van iets kleins kan iets groots komen. Een ongeluk zit in een klein hoekje.

voog (zn, v), voge, veugske: voeg.

voor (zn, v), vore, veurke: voren. Op 'n krom voor weest mier as op 'n raechte: het kromme pad levert meer op dan het rechte.

voor (zn, o): voer.

voors (bn), voorser, voorste: vers. Voorse kouw: koe die pas gekalfd heeft.

voorsjottel (zn, v), voorsjottels, voersjöttelke: voerschip voor varkensvoer.

voortegaat (zn, o): de poort aan de wei, de oprit van een akker over de sloot.

voos (zn, m), vose, veuske: vos. 'ne Voos kumt ouch aan getêlde hónder: ondanks maatregelen de boel te slim af zijn. Eine slaechte voos, dae mer ein hol heet: een jongen die meerdere meisjes het hof maakt.

voot (zn, m), veut, vutje: voet. Te voot: te voet. 't Kumpt te paerd en 't geit te voot: iets vervelends lijkt altijd lang te duren. Men kan opeens ziek worden, maar het duurt dikwijls lang voor men weer hersteld is. Zoeë, det ès ónger de veut oet: zo, dat zit er op, dat karwei is geklaard. Dae ès zoe lómp wie 'ne raechse klómp ane linkse voot: hij is heel lomp.

vootgetouw (zn, o): schoeisel. 't Vootgetouw alleen al ès vur zónnen troep kinjer 'nen houp geldj.

vorazie (zn, v): voedervoorraad voor het vee, in de ruimste zin. 't Zuut d'r vur de wintjer sjlaecht oet mèt de vorazie.

vore (ww), voorde, gevoord: voeren. Hae voort zie paerd lang haver: hij slaat zijn paard met de zweep. Emes good vore: iemand naar de mond praten.

vort (bw): vooruit, weg, direct. Maak dich hej vort! Doe moos vort truuk kome.

Vosberg (plaatsnaam): Vosberg.

vosegaat (zn, o), vosegater, vosegetje: keldergerat.

vot (zn, v), votte, vótje: kont. Ook: weinig, klein. Hae ès nag gen vot groeët. Des gennen boor, hae heet mer 'n vot lank. Dae lèt zich

alles achter de vot aansjörge: die moet je alles nadragen. 't Waas 'm vur de vot gesjörgd: hij moest het wel doen; daar kom je niet onderuit; je moet het doen, er is geen uitweg. Wie 't d'r um góng, trooch hae zien vot inne hêk: hij trok zich terug op het cruciale moment. De vot naodrage: iemand verwennen. As me trouwt um de vot, ès 't huwelijk gauw kepot: schoonheid is vergankelijk. 'n Loes in de vot kieke: heel kritisch zijn. As se mèt de vot inne deur vèls, zèk dan mer ins welke dich gesjtoke heet: als je met de kont in de doornen valt, zeg dan maar eens welke je gestoken heeft. Als alles tegenzit zeg dan maar eens waar het aan ligt. Sjeif votte pese ouch: ook met een handicap kan een mens zich nuttig maken. Neem dich in aoch, angers heet de vot kèrmes: pas op anders krijg je ze voor de broek. De vot aan d'n deursjtiel aafvaege: anderen met de brokken laten zitten. De vot in de hêk trêkke: zich beschaamd terugtrekken. Die heet gen zittende vot: zij kan niet stil blijven zitten, is ongedurig.

votteknook (zn, m), vottekneuk, votteknukske: stuitbeen.

vottetaes (zn, v), vottetaese, vottetaeske: broekzak.

vraeveuls (bw): slordig, overal lak aan hebbende, onhandig, ongeïnteresseerd, laks.

vraete (ww), vroot, gevraete: vreten.

vragkele (ww), vragkelde, gevragkeld: kartelen, uitrafelen, scheuren, doen. Wat zits te dao mèt die botte zaag te vragkele.

vrak (bn): zuur, bedorven.

vraochauto (zn, m), vraochauto's, vraochauteuke: vrachtwagen.

vraag (zn, v), vraoge, vräögske: vraag.

vraoge (ww), vroog, gevraagd: vragen.

vraagteike (zn, o), vraogteikes, vraogteikentje: vraagteken.

vreej (zn, v), vreja, vreejke: wreef, de bovenzijde van de voet. Die sjoon sjore mich op de vreej.

vreigele (ww), vreigelde, gevreigeld: ruzie maken, stoken.

vrej (bn), vrejjer, vrejste: vrij.

vreja (ww), vrejde, gevrejd: vrijen. Vreja ónger ein daak ès 'n kleine ier, mer 'n groeët gemaak: werd gezegd als de meid en de knecht verkering hadden en in hetzelfde huis woonden.

vrejer (zn, m), vrejers, vrejerke: vrijer, vriend.

vrejster (zn, v), vrejsters, vrejsterke: vrijster.

vrejwillig (bw): vrijwillig.

vrek (bn), vrekker, vrekste: brutaal, stout, ondeugend.

vreklap (zn, m), vreklep, vreklepke: brutaal persoon.

vrèmd (bn), vrèmdr, vrèkste: vreemd.

vrènde (zn, m), vrènde: vreemdeling.

vrete (ww), vroot gevrete: vreten. Dae vrit an alle deure: hij is van alle markten thuis.

vretter mèt rink (zn, m): gesmeed dwarsijzeren staaf wordt als kluister gebruikt voor het doelmatig vastzetten van de koe.

vreucht (zn, v), vreuchte, vreuchtje: vrucht.

vreug (bn), vreuger, vreugste: vroeg. Te vreug gedaon, te laat bedaoch, heet mennigein in 't leid gebraoch: bezint eer ge begint.

vreugaan (bw): vroeger.

vreugmees (zn, v): vroegmis.

vreze (ww), vroor, gevrore: vriezen.

vriedig (zn, m): vrijdag. As 't op gójje vriedig raegent, velt 't water op 'ne gloejende sjtein: als het op goede vrijdag regent, verdort het graan in de zomer.

vrieëd (bn), vrieëder, vrieëdsste: ruw, schrijnend. In de wintjer krieg ich toch z'n vrieë velle. Wat ès 't toch e kaod en vrieëd waer.

vrieve (ww), vreef, gevreve: wrijven.

vrindj (zn, m), vrinje, vrunj, vrindje: vriend. Ook: vrunk.

vrindin (zn, v), vrindinne, vrindinnetje: vriendin. Ook: vrundin.

vring (zn, v), vringe, vringske: toestel om de was uit te wringen.

vringe (ww), vróng, gevróng: wringen.

vroebel (zn, v): wasbord van hout of zink. As te mèt waosen d'n hieëlen daag an de vroebel hees gesjtange!

vroebele (ww), vroebelde, gevroebeled: over het wasbord wrijven.

vroet (bw): vooruit.

vrouw (zn, v), vrouwe, vröwke: vrouw. De èrste vrouw die me trouwt kumt van God, de twèdde wel 'ns van d'n duvel: de eerste vrouw komt van God, de tweede wel eens van de duivel. Ein zate vrouw ès 'nen ingel in béd: omdat ze dan niet moppert en in slaap valt.

vrouwmes (zn, v), vrouwlöj: vrouw. Vrouwlöj en linnegood moos se neet bej lampeleecht aansjaffe: met trouwen en kopen moet je goed uit je ogen kijken. Vrouwlöj kónne neet zoelang zjwiege as ein hèn 'n sjeperke sjtroeë oprapt: vrouwen kunnen niet lang iets geheim houden.

vrum (bw): weerom. Ich kom nag èns vrum: ik kom nog een keer langs.

vrummes (zn, v): vroegmis. Een vrouw die haar onderrok even onder jas of kleed liet zien: Die heet de vrummes derde gomme hange.

vum (zn, v), vumme, vumke: graanbos. Ook: 120 garven van gemaaid graan, verdeeld over rogge in 10 hopen van 12 garven en voor haver 15 hopen van 8 garven. Na het dorsen werd de korrelopbrengst per 'vum' geteld en genoemd.

vrunk (zn, m), vrunj, vrundje: vriend. Ook: vrindj.

vrundin (zn, v): vriendin. Ook: vrindin.

vruntjelic (bn), vruntjeliker, vruntjelicste: vriendelijk.

vur (vz): voor. Ook: veur.

vuraeveveuls (bw): ongeacht, onverschillig. Zie: vraeveuls.

vurdet (vnw): voordat.

vurremiddig (bw): voor de middag.

vrzeus (bw): gratis, voor niets, vergeefs, voor niemandal.

vuusjter (zn, m), vuusjters, vuusjterke: open vuurhaard. Een kuil met gemetselde rand, midden in de woonruimte. Beschreven door Tinus Hendriks, geboren in 1870.

vuël (zn, v): voile, mn gebruikt bij hoeden. Zie: voeël.

W

wa (zn, v), **wa's**, **waeke**: visnet, drijvend aan dobbers en voortgetrokken door water, net als de Hollandse 'zege'.

waad (zn, o), **wade**, **waedje**: snede van de zeis, zicht, krom, die tot stand komt door het 'hare' met de hamer op de 'haarbol' waardoor de snede een smal paadje wordt.
waal (bw): wel. Nou ès 't waal gewees: nu is het genoeg geweest.

waard (zn, v): bewaring.

waardneme (ww), **noom waard**, **waard genome**: bewaren, aannemen. Hej ich doe daen jekker mer waardgenome.

waarsjówwe (ww), **waarsjówde**, **ge-waarsjówd**: waarschuwen.

waarsjówwing (zn, v), **waarsjówwinge**, **waarsjówwingske**: waarschuwing.

wabbes (zn, m), **wabbese**, **webbeske**: halve gare.

wableef (vnw): wat zeg je? wat belijft u?

wachelbaer (zn, v), **wachelbaere**, **wachelbaerke**: jeneverbes.

wae (pers vnw): we. In onbenadrukte positie: we.

wae (vragend vnw), ook: **waem**: wie.

waege (ww), **woog**, **gewoge**: wegen.

waek (zn, v), **waeke**, **waekske**: week.

waekblad (zn, o), **waekblade**, **waekbledje**: weekblad.

waekdins (zn, m), **waekdinst**, **waekdinske**: weekdienst.

waekegeldj (zn, o): weekloon.

waekheur (zn, v), **waekheure**, **waekheurke**: weekhuur.

waekloeën (zn, m), **waekloeëne**, **waekluënke**: weekloon.

waemes (zn, m): vest behorend bij mannenpak. Hae heet 't hultere waemeske aan: hij ligt in de doodskist. Emes dorewèg aan 't waemeske trèkke: iemand indringend ter verantwoording roepen.

waer (zn, o): weer. Taege 't waer in wèrke: tegendraads zijn. Wie later op d'n daag, wie

baeter waer: hoe later op de dag hoe schoener volk.

waerbereech (zn, o), **waerbereechte**, **waerbereechtje**: weerbericht. NH: waerbericht.

waard (zn, v): de weert, laag gelegen streek, landschap.

waard (zn, m), **waard**, **waardje**: waard, caféhouder.

waard (bn); **waard**. Die ès 't trouwgeldj neet waard: die is lelijk.

waerde (zn, v): waarde.

waere (ww), **woort**, **gewore**: worden. Ich waer, doe wörs, hae wört, wae waere, gae waert, zuuj waere. Ich woort, doe woors, hae woort, wae woorte, gae woort, zuuj woorte. 't Mót erg waere, wilt 't good waere: na tegenspoed komt voorspoed.

waerleecht (zn, o): bliksem.

waerleechte (ww), **waerleechde**, **gewaerleecht**: bliksemen. Spottend als de witte onderrok van de zwarte jurk zichtbaar was.

waeroug (zn, v): gerstekorrel, strontje.

waerprefieët (zn, m), **waerprefieëte**, **waerprefieëtje**: iemand die altijd over het weer praat.

waers (bn): dwars, koppig. Hae wilt ouch neet mèt, hae ès zoeë waers as e verke.

waersigheid (zn, v): opstandigheid, weerstand, koppigheid.

waerskop (zn, m), **waersköp**, **waersköpke**: dwarskop. Ook: dwarshout waaraan langs elkaar twee paarden in eigen lamoen trekken.

waerzaodslank (zn, o): land, akker waar het volgende gewas hetzelfde zal moeten zijn.

waeserke (zn, o): borstel gemaakt van berktwijgen, dat werd gebruikt voor het verwijderen van aankoeksels bij de afwas.

wage (zn, m): wages, waegeske: wagen.

Krakende wages loupèn 't langst: mensen die veel klagen worden vaak heel oud.

wagesjtellig (bn), **wagesjtelliger**, **wagesjtelligste**: ongeduldig, bezorgd, ongedurig. Doe maks mich wagesjtellig: je bepraat me zo dat ik een onnodig risico ga nemen.

wames (zn, o): gewaad, meestal spotten gebruikt. Lups doe dao in det wames ronk.

wammes (zn, o): vest.

wan (zn, v): rieten bak, tobbe.

wandelaer (zn, m), **wandelaers**, **wandelaerke**: wandelaar.

wang (zn, v), **wange**, **wengske**: wang.

wank (zn, v), **weng**, **wengske**: wand.

wanmeule (zn, v): molen, waarmee het graan gezuiverd wordt. Hae is zoeë douf wie 'n wanmeule.

wanne (ww), **wande**, **gewand**: graan schoenen met de wan. Maar ook: kletsen, stoeien. Ich heb lang mèt eur ligge wanne. Dae lit neet mèt zich wanne: hij laat niet met zich sullen.

wannelepper (zn, m), **wanneleppers**, **wannelepperke**: vakman die korenwannen maakte en deze als marskramer langs de deur verkocht en oudere repareerde.

wannier (vnw): wanneer. Ook: wannieë, wienieë.

waochgeldj (zn, o), **waochgeljer**: wachtgeld.

waochhónk (zn, m), **waochhung**, **waochhundje**: wachthond.

waochhuuske (zn, o), **waochhuuskes**: wachthuisje.

waochkamer (zn, v), **waochkamers**, **waochkaemerke**: wachtkamer.

waochliesjt (zn, v), **waochliesjte**, **waochliesjtje**: wachtljst.

waachte (ww), **waochde**, **gewaacht**: wachten. NH: wachte, wachde, gewacht.

waodoor (vnw): waardoor.

waofel (zn, v), **waofels**, **wäöfelke**: wafel.

waofeliezzer (zn, o), **waofeliezzer**, **waofeliezzerke**: wafelijzer.

waofelkraom (zn, m), **waofelkräöm**, **waofelkräömkes**: wafelkraam.

waoge (ww), **waogde**, **gewaogd**: wagen. Zich waoge: opletten. Waog dich vur 't aachterste van 'n paerd en 't veurste van 'n vrouw: het kan allebei even hard aankomen.

woepe (zn, o), **woopes**, **woopentje**: wapen.
waor (bn), **waorder**, **waorste**: waar. Was se zees mót waor zien, mer zèk neet alles wat waor ès: let op je woorden.

waorheid (zn, v), **waorhede**, **waorheidje**: waarheid.

waose (ww), **waosde**, **gewaose**: wassen. Zoeë lang as se 't d'r mer aaf kóns waose: zo lang het maar niet van blijvende aard is. Ook: groeien.

waoskuup (zn, v), **waoskupe**, **waoskuupke**: waskuip, tobbe, teil.

waosmesjien (zn, o), **waosmesjiene**, **waosmesjienke**: wasmachine.

waosvroebel (zn, v), **waosvroebels**, **waosvroebelke**: wasbord.

waoswief (zn, o), **waoswiever**, **waoswiefke**: waswijf.

wap (zn, v): bewustzijn. Hae ès gans vanne wap: hij is erg verward.

wappere (ww), **wapperde**, **gewapperd**: wandelen, zwerven. Wae bleve get ronkwappere.

ware zich (ww), **waarde zich**, **zich gewaard**: zich wachten, oppassen, zich hoeden voor. Waar dich vur die hommelsjoor.

warehoes (zn, o), **warehoezer**, **warehuuske**: warenhuis.

warum (vnw): waarom.

wasses, **waoses** (uitroep): bij afgrijzen.

wat (vnw): wat, iets. Was se dao zaes: wat je daar zegt.

water (zn, o), **waters**, **waeterke**: water. Gen water zoe klaor of 't meurt wel èns: er kan ook bij een hechte vriendschap of liefde wel eens ongenoegen ontstaan.

waterhaard (bn): gesteldheid van aardappelen, waardoor ze ongeschikt worden voor

consumptie. Glazigheid ten gevolge van wateroverlast tijdens de groei.

waterlaot (zn, m): waterloop, afwatering.

watsj (zn, v), watsje, wetsjke: slag, klap. Ich gaaf 'm 'n watsj um de oere.

watvur (vnw): welke. Watvur hoes?: welk huis? Watvurre mins?: wie?

wazel (zn, m): onzin.

wazele (ww), wazelde, gewazeld: bazelen, onzin uitkramen.

wazeltrien (zn, v), wazeltriene, wazeltrienke: roddeltante.

wèdman (zn, m), wèdmen, wèdmenke: weduwnaar.

wèdvrouw (zn, v), wèdvrouwe, wèdvruike: weduwe. Vroeger 'wèdwief'.

weecht (zn, o), weechter, wichtje: wicht, kind. Bès te gek? Det weecht wèt nag neet van wante.

weechterfiets (zn, m), weechterfietse, weechterfietske: kinderfiets.

weeg (zn, m), weeg, weegske: weg. Alle weeg zien gen kèrkeweeg: niet alle wegen leiden naar de kerk, niet alles is goed.

weeg (zn, v), wege, weegske: wieg. In ein good borehoes maag de weeg neet nao de zolder gebraoch waere: Veel kinderen is het ideaal van 'n boerengezin om zodoende veel zonen en dochters te krijgen die het bedrijf kunnen overnemen.

weeghout (zn, o), weeghoutje, weeghòltje: ronde paal van 1 meter lang en 8-10 cm dik, dat na het aanbrengen van een nieuwe grind- en leemlaag dwars over de platgetreden karrensporen werden gelegd om de voerlui en paarden te dwingen deze te ontwijken. Hierdoor werd het wegdek afwisselend gewalst en gaaf.

weegkretser (zn, m), weegkretzers, weegkresterke: iemand die de weg onderhoudt.

weegwiezer (zn, m), weegwiezers, weegwiezerke: wegwijzer.

weelje (zn, v): weelde.

weeljerig (bn), weeljeriger, weeljerigste: weelderig.

weergank (zn, m): wederhelft. Nag 'ne gójje linkse klomp, koos ich nou de weergank mer vinge, dan hej ich 'n broekbaar paar.

weerpien (zn, v): pijn in omgeving van een wond of ontsteking.

weersjien (zn, m): weerglans, ook schaduw.

wees (zn, v): bos stro of riet, gebruikt om iets zwaars of breekbaars mee te steunen en vast te klemmen.

weespikske (zn, o), weespikske: wasknijper.

wèg (bw): weg.

wèglaote (ww), leet wèg, wèggelaote: weglaten.

wègsjikke (ww), sjikde wèg, wèggesjikt: wegsturen.

wei (zn, v), weie, weike: weide. Ich bin hej in 'n gójje wei teraech gekome: ik ben met de neus in de boter gevallen.

weie (ww), weide, geweid: waaien.

weik (bn), weiker, weikste: week, zacht.

weike (ww), wèkde, gewèkt: weken.

weite (ww), woos, gewete: weten. Det weit ich neet: dat weet ik niet. Ich weit 'm neet te woeëne: ik weet niet waar hij woont.

wèk (zn, m): witbrood, alle brood van tarwemeel. Alleen het brood van rogge heet 'broeëd'. Doe hejs toen wèk en broeëd. Tege ein sjnee wèk moos altied ein sjnee broeëd, det waas dan ein bótram. Wèk allein, det waar vur sónnens.

wel (zn, v), welle, welke: houten wals om het land gelijk te maken na het inzaaien of haverbreken.

wèljmood (zn, m): welvaart, overdaad. Doe kóns zeen det 'm de wèljmood sjikt.

welle (ww), welde, geweld: de grond met de pletrol gelijk maken.

wènne (ww), wènde, gewènd: wennen.

wènnig (bn), wènniger, wènnigste: weinig. **werf** (zn, v), werve, werfke: houten handgreep en steel waaraan de zicht bevestigd is, dient voor het maaien van graan.

wèrk (zn, o), wèrke, wèrkske: werk. Sjlaech getuug, sjlaech wèrk: met slecht gereedschap krijg je alleen maar slecht resultaat.

werk (zn, v), werke, werkske: gebroken en op de hekel uitgekamde vlasvezel, was van mindere kwaliteit. As te werk wils kriege moos te vlaos akkere: teelt en verwerking van vlas vergt veel arbeid. Als je dan het gerote vlas gaat braken en hekelen, krijg je als bijproduct vezelafval, werk genoemd.

wèrkduvel (zn, m), wèrkduvels, wèrkduvelke: harde werker.

wèrke (ww), wèrkde, gewèrkt: werken. Van 't helle wèrke gaon de beeste paerd kepot: voorwendsel om niet te hard te werken. Det ès wèrke vur d'n uul: dat is moeite voor niets. Wèrke ès zalig, zaog de begien en doe droge ze mèt zeve einen boeënesjtaak: werken is zalig zei de non en zij droegen met zijn zevenen een bonenstaak; vele handen maken licht werk.

wèrkman (zn, m), wèrkmen, wèrkmenke: arbeider.

wèrksknoep (zn, m), wèrksknuup, wèrsknuupke: harsknoppen van dennenbomen.

wèrkzeuster (zn, v), wèrkzeusters, wèrkzusterke: kloosterzuster in de keuken.

werm (bn), wermer, wermste: warm.

wermte (zn, v): warmte.

wèrreld (zn, v), wèrrelde, wèrreldje: wereld. Baeter in 'n wiej wèrreld as in 'ne inge boek, gezegde bij het laten van een wind.

wèrreldnejs (zn, o): wereldnieuws.

wèrreldlik (bn), wèrreldliker, wèrreldlikste: wereldlijk.

wèt (zn, v), wètte, wètje: wet. Wètte zien nette, de mugge blieve d'r in en de vlege gaon d'r door: de grote schurken glippen door de mazen van het net.

wèttelik (bn): wettelijk.

weust (bn), weuster, weuste: woest, onbebouwd, ruw. Weuste grónk: onontgonnen grond. Ook: weustig.

weze (zn, o): gezicht. Wat bès te verangerd, ich waas dien weze gans kwiet. Ook: begrip. Nou kreeg 'n d'r eigelik get weze van. Dao heet e weze veur: daar is hij bang voor.

wie (bw): toen, ook: zoals. Wie ich thoeskwoom: toen ik thuiskwam.

wie (vnw): hoe. Wie geit 't: hoe gaat 't?

wiebes (bw): wieses, vanzelfsprekend, duidelijk. Des nag al wiebes det wae nao 'n ronkrit wer hej trök kome.

wied (bn), wiejer, wiedste: ver, wijd. Det zit nag in 'ne wieje zak: dat is nog lang geen besloten zaak. Wied ès riek: iemand die vroeger zijn bruid van ver haalde, kon zijn omgeving licht wijs maken dat ze rijk was.

wiedeweg (bw): verweg.

wieë (zn, v): pijn. Det duit wieë: dat doet pijn.

wief (zn, v), wiever, wiefke: wijf. Katten en wiever, die móttan an hoes blieve: katten en vrouwen moeten thuis blijven.

wiefele (ww), wiefelde, gewiefeld: wijfelen.

wiejer (bn): verder.

wiej (zn, v), wieje, wiejke: wilg.

wieje (ww), wiedje, gewiedj: wijden.

wiejehout (zn, o): wilgenhout.

wiejing (zn, v), wiejinge, wiejingske: wijding.

wieke zich (ww), wiekde, zich gewiekt: zich wegmaken, aan de kant gaan staan. Wiek diech èns: ga eens opzij.

wiel (zn, v), wiele, wielke: poos, tijdje.

wielder (zn, m), wielders, wielderke: wiewaal, goudmerel.

wien (zn, m), wiene, wienke: wijn. Van veul wien kries se luus: wie veel drinkt wordt arm.

wienappel (zn, m), wieneppele, wieneppele: rode appelsoort.

wienjaar (zn, o): wijnjaar.

wienkroek (zn, v), wienkroeke, wienkruukske: wijnkruik.

wies (vz): tot. Wies dan: tot dan.

wies (bn), wiezer, wieste: wijs. Ze zeen allebei aeve wies en machtig: ze zijn allebei slechts tot beperkte dingen in staat.

wieveul (vnw): hoeveel.

wiesvinger (zn, m), wiesvingers, wiesvingerke: wijsvinger.

wiesvrouw (zn, v), wiesvrouwe, wiesvruike: vroedvrouw, verloskundige.

wiewater (zn, o): wijwater. Dae heet 't wiewater nag wied gehald: Hij heeft het wijwater nog ver gehaald, iemand die ver weg ter bedevaart is geweest.

wiewaterpötje (zn, o): wijwaterbakje. NH: wiewaterbekske.

wieze (ww), wees, geweze: wijzen.

wiezer (zn, m), wiezers, wiezerke: wijzer.

wiezoeë (vnw): hoezo.

wiggele (ww), wiggelde, gewiggeld: waggelen, schudden.

wikkewane (ww), wikkewaande, gewikkewaand: wippen of schommelen. We bónge 'n leis of dieke touw van d'n eine nao d'n angere boum, ginge inne midde zitte en dan wikke. Ouch deje we 'n touw mèt de tump vasbinge an 'nen dieke tak en dan ginge we inne midde zitte en dan sjommele. 'n Dieke plank laagte we op 'ne poesj, krek inne midde en dan mèt twieë man, idder op einen tómp en dan op en neer woepere, det waas wippe. As d'r eine te vreug aafsprong kreeg daen angere de plank taegze zien kont en det deej wieë.

wiks (zn, m): schoenpoets.

wikse (ww), wiksde, gewikst: uitwrijven, poetsen.

wil (zn, m): wil, plezier, schik. Dao heb ich veul wil van gehad: daar heb ik veel plezier

aan beleefd. Ziene wil sjteit achter de be-semsjteel'. Hij heeft thuis niets te vertellen.

wildj (bn), wiljer, wilste: wild

wildj veur (zn, o): roofachtige en pijnlijke uitslag om de mond.

wille (ww), woof of wónde, gewild: willen. Ich wónde det 't kèrmes waas: ik wou dat het kermis was.

windj (zn, m): wind. Loupende windj, sjtaond waer: spelen de wervelwindjes over het veld, dan blijft het goed weer. Dae fietst tege de windj in, wies det e 'm oppe rök heet: hij blijft hard werken totdat hem het goed gaat en genoeg verdiend heeft. Dae heet mier windj as panne: hij heeft het niet breed. Hae heet veul windj in de porteme-nee: hij is platzak.

windjbuul (zn, m), windjbule, windjbuulke: blaaskaak.

windjmeule (zn, v), windjmeules, windjmölke: windmolen.

windjreechting (zn, v), windjreechtige, windjreechtingske: windrichting.

windjs (bn): niet in de haak, verdacht, scheef. De raam geit neet touw, hae is hans windjs.

wing (zn, v), winge, wingske: krik, domme-kracht, vizel.

wings (bn): scheef. Wingse bein: scheve be-nen.

winjel (zn, v), winjele, winjelke: zwachtel, luier.

winke (ww), winkde, gewinkt: wenken, zwaaien.

winkelier (zn, m), winkeliërs, winkelierke: winkelier.

winkelmaedje (zn, o), winkelmaedjes: winkelmeisje, winkelbediende.

winkelpersenieël (zn, o): winkelpersoneel.

winkelsjloeting (zn, v): winkelsluiting.

winkelsjtraot (zn, v), winkelsjtraote, winkelsjtrötje: winkelstraat.

winne (ww), wón, gewónne: bevruchten. Ich heb die kouw wer laote winne.

wins (zn, m), winse, winske: wens.

winse (ww), winsde, gewinst: wens.

winselik (bw): wenselijk.

wintjele (ww), wintjelde, gewintjeld: paarden die over de grond rollen, wentelen.

wintjer (zn, m), wintjers, wintjerke: winter. Nevel in St. Martesnaoch, makt de wintjer kort en zaach: met St. Maarten (11 nov.) is het vaak mistig. 'ne Zaochte wintjer, 'n vèt kèrkhoof: tijdens en na een zachte winter sterven er veel mensen.

wintjere (ww), wintjerde, gewintjerd: winteren, vriezen.

wintjeraechtig (bw): winterachtig.

wintjerdaag (zn, m), wintjerdaag, wintjerdaegske: winterdag.

wintjerkore (zn, o): winterrogge, gezaaid in het najaar.

wintjergreun (zn, o): groenvoer voor vee.

wintjerhank (zn, v), wintjerheng, wintjerhendje: winterhand.

wintjerjaos (zn, m), wintjerjaes, wintjerjaeske: winterjas, overjas.

wintjerkleier (zn, v): winterkleren.

wintjermantje (zn, m), wintjermanje, wintjermantje: wintermaand.

wintjerpetat (zn, v), wintjerpetatte, wintjerpetetje: winteraardappel.

wintjersjlaop (zn, m): winterslaap.

wintjertieën (zn, m), wintjertieën, wintjertieënke: winterteen.

wintjertied (zn, v): wintertijd.

wintjerveurraad (zn, m), wintjerveurraäd, wintjerveurraädje: wintervoorraad.

wintjervoot (zn, m), wintjerveut, wintjervutje: wintervoet.

wintjervoesj (zn, v), wintjervuusj, wintjervuusjke: winterhand.

wintjerweit (zn, m): wintertarwe, gezaaid in het najaar.

wit (bn), witter, witste: wit.

witlouw (zn, o): witlof.

witmoos (zn, o): wittekool.

wits (zn, v), witse, witske: twijg van buigzaam hout, mn wilg, gebruikt voor het vlechten van manden en het bevestigen van rietdak en wanden. Ouch vur sjanse te bringe kóns te 't baes wiejehout as wits gebroeke. **woe of woeë** (vnw): waar. Ook: oe of hoe. Woe niks in zit, kumpt ouch niks oet: werd gezegd van kinderen die altijd braaf waren en van kinderen die kattenkwaad uithaalden.

woeëne (ww), wónde, gewónd: wonen.

woeënplak (zn, v), woeënplek, woeënplekske: woonplaats.

woeënwiek (zn, v), woeënwieke, woeënwiekske: woonwijk.

woepere (ww), woeperde, gewoeperd: verticaal wiegen of schudden, bijv kind laten paardrijden op knie.

woeres (zn, m), woerese, woereske: verwarde haardos, verstrengeld en verward garen.

wólf (zn, m), wölf, wölfke: wolf. Ook: onderhuidse ziekte.

wólk (zn, v), wólke, wólkske: wolk.

wólleboeën (zn, v), wólleboeëne, wóllebuënke: tuinboon. Wae wólleboeëne wilt aete, mót miert neet vergaete: tuinbonen moet men vroeg zaaien. De wólleboeëne kome oet: de tenen zijn zichtbaar door de sokken.

wóng (zn, v), wöng, wöngske: wond.

wónger (zn, o), wóngere, wungerke: wonder.

wóngergroeët (bw): heel groot. Ook in combinatie met andere bijv naamwoorden: wóngerklein, wóngersjoeën.

woord (zn, o): weurd, wórdje: woord. Doe moos mei de weurd iers umdrejje vur des se get zaes: je moet goed nadenken voordat je iets zegt. Doe gufs mich de weurd in de moel: dat is precies wat ik wilde zeggen.

woordebook (zn, o), wordebeuk, worde-
bükske: woordenboek.

woors (zn, v), worste, wörsje: worst. 't
Lifs 'n kort gebed en 'n lank sjök woors: het
liefst geen lang gebed voor de maaltijd. NH:
wors, worste, wörsje.

woorstele (ww), worstelde, gewoorstel:
worstelen.

woorstepin (zn, m), worstepinne,
woorstepinke: lange sleedoornstekel, ge-
bruikt voor het dichtsteken van de darmein-
den.

wórm (zn, m): wörm, wörmke: worm.

wörvel (zn, m), wörvels, wörvelke: houten
grendel.

wörvele (ww), wörvelde, gewörveld: rond-
draaien. Dae wörvelt zich. Meddijn is e zoeë
dol wie e kuke.

wuëning (zn, v), wuëninge, wuëningske:
woning.

wuiles (zn, m), wuilese, wuileske: dwaas.

wuistere (ww), wuisterde, gewuisterd:
zwaaien.

wule (ww), wuulde, gewuuld: woelen, hard
werken.

Z

zaag (zn, v), **zaeg**, **zaegske**: zaag.
zaagboek (zn, m), **zaagbuuk**, **zaagbuukske**: zaagbok.
zaak (zn, v), **zake**, **zaekske**: zaak.
zaal (zn, m), **zale**, **zaelke**: zaal.
zaal (zn, m), **zale**, **zaelke**: zadel.
zaalrök (zn, m), **zaalrögke**, **zaalrökske**: paard met zadelrug.
zaat (bn), **zater**, **zaatste**: dronken, zat. Ein zate vrouw ès 'nen ingel in béd: omdat ze dan niet moppert en in slaap valt. Zate minse en neuchtere kalvere braeke neet gauw get: gezegd als iemand brokken dreigt te maken.
zaatlap (zn, m), **zaatlep**, **zaatlepke**: donkaard.
zaatvraeter (zn, m), **zaatvraeters**, **zaatvraeterke**: iemand die altijd moppert over het eten.
zadderdig (zn, m): zaterdag.
zaegen (zn, m), **zaegens**, **zaegenke**: zegen, instemming, goedkeuring. Aan Gods zaegen ès alles gelaage: alles ligt in Gods handen.
zaegene (ww), **zaegende**, **gezaegend**: zegenen.
zaes (zn, v), **zaeze**, **zaeske**: zeis.
zak (zn, m), **zek**, **zekske**: zak. Hae duit òm get in e zekske: hij stuurt hem met een kluitje in het riet.
zakemins (zn, m), **zakeminse**, **zakeminske**: zakenman.
zakkenduusjter (bw): aardedonker.
zakdook (zn, m), **zakdeuk**, **zakdukske**: zakdoek.
zalle (ww), **zou**: zullen. Ich zów, doe zós, hae/zuuj/'t zów, wae zówwe, gae zót, zuuj zówwe.
zangkoer (zn, m), **zangkoere**, **zanguurke**: zangkoor.
zangliesjter (zn, v), **zangliesjters**, **zangliesjterke**: zanglijster.
zangmeus (zn, v), **zangmeuse**, **zangmuske**: zangvogel. NH: **zangmös**, **zangmösse**, **zangmöske**.

zangnoeët (zn, v), **zangnoeëte**, **zangnötje**: zangnoot.
zangsjtök (zn, o), **zangsjtökke**, **zangsjtökske**: gangstuk.
zangsjtum (zn, v), **zangsjtumme**, **zangsjtumke**: gangstem.
zank (zn, o): zand.
zankhoup (zn, m), **zankhuip**, **zankhöpke**: zandhoop.
zankluiper (zn, m), **zankluipers**, **zankluiperke**: zandloper.
zankskoel (zn, v), **zankskoele**, **zankskuulke**: plaats waar zand werd afgegraven.
zaocht (bn); **zacht**. **Zaogde**: verouderde vervoeging van **zacht**. Wat 'ne zaogde wèk.
zaod (zn, o), **zäöd**, **zödje**: zaad. Zoe de zaod zoe de ougs: zo vader zo zoon.
zaodreub (zn, v), **zaodreube**, **zaodreubke**: voze zaadgeschoten knol of biet, benaming voor futloos persoon, sukkel, sufferd.
zaot (zn, o): zout. Zout op de sjtert: als jongens proberen met de handen een vogel te vangen en dat wil niet lukken, dan zegt men tegen de ongeduldige: Doe moos 'm get zaot oppe sjtert legge. Dan hoofs te 'm mer op te pakke.
zaot (bn), **zaoter**, **zaotste**: zout.
zaotpot (zn, m), **zaotpöt**, **zaotpötje**: zoutpot.
zavel (zn, m): scherp rivierzand voor toevoeging in mortel.
zebedejes (zn, m), **zebedejese**, **zebedejeske**: zuurpruim.
zeecht (zn, v), **zeechte**, **zeechtje**: maai-zicht, korenzucht met mathaak.
zeechte (ww), **zeechde**, **gezeecht**: zichten, maaien met de zucht.
zeek (bn), **zeker**, **zeekste**: ziek. Zoeë zeek wie 'nen hók.
zeel (zn, v), **zele**, **zeelke**: ziel.
zeelsgelökkig (bn): heel gelukkig.
zeen (ww), **zoog**, **gezeen**: zien. Dae neet zeen wilt, baat ouch gen leuchte: hij wil

niet beter weten. Ich zeen, doe zuus, hae zuut, wae zeen, gae zuut, zuuj zeen. Ich zoog, doe zoogs, hae zoog, wae zoge, gae zoogt, zuuj zoge.
zègge (ww), **zaog**, **gezaog**, **zag**, **gezag**: zeggen. Det kóns te dich vur gezaog haoje: daar kun je het voorlopig mee doen. Ich zèk, doe zèks, hae zeet, wae zègge, gae zèkt, zuuj zègge. Ich zag of zaog, doe zags of zaogs, hae zag of zaog, wae zagte of zaogte, gae zag of zaog, zuuj zagte of zaogte.
zeie (ww), **zeide**, **gezeid**: zaaien. Me kan neet zeie en meie tegeliekertied: men moet de zaak niet overhaasten. Dank ès dön gezeid en nag dönner gemeid: dankbaarheid wordt niet altijd getoond.
zeik (zn, m): urine, verzameld in kelder en uitgespreid over het land. Det ès zeik laje mèt 'ne reek: dat is onbegonnen werk.
zeikaar (zn, v), **zeikare**, **zeikerke**: zaaikorf.
zeikdeem (zn, m): zeikdeme, **zeikdeemke**: aansteller. NH: **zeikdimke**.
zeike (ww), **zèkde**, **gezèkt**: plassen, zeuren.
zeikhoos (zn, v), **zeikhoeze**, **zeikheuske**: iemand die vaak moet plassen.
zeikkelder (zn, m), **zeikkelders**, **zeikkelderke**: gierput.
zeiksjtreen (zn, v), **zeiksjtrene**, **zeiksjtreenke**: zeurpiet.
zeiksjöpper (zn, m), **zeiksjöppers**, **zeiksjöpperke**: gierschepper.
zeilboeët (zn, v), **zeilbuët**, **zeilbutje**: zeilboot.
zeip (zn, v): zeep.
zeipbak (zn, m), **zeipbek**, **zeipbekske**: zeepbak.
zeipkwaost (zn, m), **zeipkwaoste**, **zeipkwaostje**: zeepkwast.
zeipleur (zn, m): zeepsop.
zeiverbóks (zn, v), **zeiverbókse**, **zeiverbukske**: iemand die je haast niet kunt verstaan, zeveraar.

zeivere (ww), **zeiverde**, **gezeiverd**: zeveren, kwijlen.
zeiverlap (zn, m), **zeiverlep**, **zeiverlepke**: slabber, zeurpiet.
zej (zn, v), **zejje**, **zejke**: zeef.
zej (zn, v), **zeje**, **zejke**: zijkant, zijde.
zej (zn, v): zijde, van zijde. 'n Zejje kopdukske: een zijden hoofddoek.
zejsjöttel (zn, v), **zejsjöttele**, **zejsjöttelke**: melkzeef.
zejweeg (zn, m), **zejweeg**, **zejweegske**: zijweg.
zekehoes (zn, o), **zekehoezer**, **zekehuuske**: ziekenhuis.
zèksdimpel (zn, v), **zèksdimpels**, **zèksdimpelke**: mier.
zèksdimpelboocht (zn, v), **zèksdimpelboochte**, **zèksdimpelboochtje**: mierenest in droge dennenbossen.
Zele (plaatsnaam): Zelen.
zelje (bw): zelden.
zemel (zn, v), **zemels**, **zemelke**: kwezelachtige vrouw.
Zerem (plaatsnaam): Sevenum. Doe trèks 'n lup wie e Zerems paerd: je trekt een heel sip gezicht. Zerems sjtriepke (zn, o): appelsoort, afkomstig uit Sevenum.
zes (telwoord): zes.
zètte (ww), **zat**, **gezat**: zetten. Zich zètte: plaatsnemen.
zeuch (zn, m), **zeuchte**, **zeuchtje**: zucht.
zeuchte (ww), **zeuchde**, **gezeucht**: zuchten.
zeuke (ww), **zooch**, **gezoocht**: zoeken.
zeumer (zn, m): raapsel van korenresten. Waem d'n diekste zeumer heet, kriegt van moder 't diekste zeumerwèkske.
zeumere (ww), **zeumerde**, **gezeumerd**: arenlezen. Het was een vermoeiend werkje: precies en nauwgezet. Dus werd 'zeumere' ook: iets nauwlettend nazoeken. As d'n ougst aaf waas en 't kore sjtong nag inne huip, dan ginge we zeumere. Det waas sjpe-
 oprape mèt nag aore aan. As se dan 'nen

hieële beusel hejs, dan heel me dae umhoeëg. As dae dan doorsjloog, dan hejs se sjpere oet de gerf getrooch en det moogde neet. Dan deje we det misjien ouch neet. De zeumers woorte gedoorst en dan nao de mulder. Det mael voorde moder ane verkes. Wae krega dan 'n zeumerwèkske van weite-mael, det moder zelf mong en ouch in d'n ove beek. Deje dao mei reziene in.

zeus (bw): in de uitdrukking vur zeus of um zeus: om niet.

zeuster (zn, v), zeusters, zeusterke: zus, zuster.

zeut (bn), zeuter, zeutste: zoet.

zeutigheid (zn, v): snoep.

zeutenolie (zn, m): raap-, koolzaad-, en andere spijsolie.

zeve (telwoord): zeve.

zevenendertig (telwoord): zevenendertig.

zevesjlieëper (zn, m), zevensjlieëpers, zevensjlieëperke: iemand die een gat in de dag slaapt.

zieë (zn, v), zieë: zee. Ane zieë: aan zee.

zieëman (zn, m), zieëmen, zieëmenke: zee-man.

zieëmieëw (zn, v), zieëmieëwe, zieëmieëwke: zeemeew.

zieëm (zn, m), zieëme, zieëmke: zeemlap.

zieëmel (zn, v), zieëmele, zieëmelke: zemel.

zieëmelezeiker (zn, m), zieëmelezeikers, zieëmelezeikerke: onhandig, besluiteloze man. Wat bès doe 'ne zieëmelezeiker.

zien (ww), woor, gewees: zijn. Ich bèn, doe bès, hae/zuuj/'t ès, wae zien, gae ziet, zuuj zien. Ich woor of waar of waas, doe woors of waars, hae/zuuj/'t woor of waar of waas, wae/zuuj wore of ware, gae waart of woort. Wae zien gewees. Wat ès dich: wat scheelt jou? wat mankeert jou?

zien (bez vnw): zijn. Zien vrouw: zijn vrouw. Zienen man: haar man. Zien kiendje: zijn kind.

ziep (zn, v), ziepe, ziepke: dakgoot.

ziepoug (zn, o), ziepouge, ziepuigske: waterig oog, na een nachtje stappen.

zier (bw): zeer.

zikde (zn, v), zikdes: ziekte.

zinge (ww), zóng, gezóng: zingen.

zink (zn, m), zinke, zinkske: aanrecht. Dit is de oudste benaming.

zitte (ww), zoot, gezaete: zitten.

zjwaaj (zn, m): damp, stoom. De hieël keuke kumt vol zjwaaj dur dae sopketel.

zjwaak (bn), zjwakerm zjwaakste: zwak.

zjwaard (zn, v), zjwaarde, zjwaerdje: zwoerd.

zjwaars (zn, v): pak slaag.

zjwaarse (ww), zjwaarsde, gezjwaarsd: slaan, aframmelen.

zjwaegel (zn, m), zjwaegels, zjwaegelkes: lucifer. Ook: zjwaegelsjek: Die sjpliet nag 'ne zjwaegelsjek: die is heel gierig.

zjwaer (zn, m), zjwaere, zjwaerke: zweer.

zjwaere (ww), zjwaerde, gezjwore: zweeren.

zjwaje (ww), zjwadde, gezjwad: dampen, stomen. De ketel heet gezjwad.

zjwal (zn, v), zjwalle, zjwelke: opzwellen en verstijving van uier en tepels door melkkoorts bij pas gekalfde koe.

zjwalg (zn, v), zjwalge, zjwelgske: vogel, zwaluw. As de zjwalge óvver de grónk sjae-re, dan guft 't raeg: laag en druk vliegende zwaluwen voorspellen regen.

zjwalgesjtert (zn, m): slipjas, jacquet. Ook: spreidbord voor gier onder een wagen. Ook: verbindingshoektand bij meubels. Wordt ook 'zjwalversjtert' genoemd.

zjwalgeboog (zn, o), zjwalgegebeug, zjwalgebeugske: zwaluwnest.

zjwalle (ww), zjwalde, gezjwald: zwellen.

zjwank (bn): lenig, beweeglijk.

zjwans (zn, m), zjwens, zjwenske: staart, pluimstaart. Scheldnaam voor onbetrouwbaar persoon.

zjwaoger (zn, m), zjwaogers, zjwäögerke: zwager.

zjwaor (bn), zjwaorder, zjwaorste: zwaar.

zjwart (bn), zjwarter, zjwartste: zwart. Zien veut wore zoeë zjwart wie 'nen blaoker. Zoe zjwart wie 'n rölke: zo zwart als een rolletje gesauste pruimtabak. Wat al te wit ès, ès gauw zjwart: te dik bevriend, dat kan gauw in ruzie ontaarden.

zjweie (ww), zjweide, gezjweid: zwaaien.

zjweit (zn, o): zweet.

zjweite (ww), zjwèdje, gezjwèdj: zweten. Dae zjwèt allein as e vrit: hij werkt niet veel, maar kan eten als de beste.

zjweitedoek (zn, m), zjweideuk, zjweidukske: zweetdoek, doek om de nek.

zjweidröppel (zn, v), zjweidröppels, zjweidröppelke: zweetdruppel.

zjweithank (zn, v), zjweitheng, zjweithendjes: zweethand.

zjweitvoot (zn, m), zjweitveut, zjweitvutje: zweetvoet.

zjwejel (zn, m): eelt. Wat heet dae zjwejel in zien heng. NH: zjweel.

zjwejeloer (zn, o), zjwejeloere, zjwejeluurke: luiaard, heizicht waarmee men eelt in de handen kreeg. Ook: stijfkop, egoïst.

zjwele (ww), zjweelde, gezjweeld: hooi op de wagen laden.

zjwens (zn, v): pak slaag.

zjwense (ww), zjwensde, gezjwensd: kortwieken.

zjwerme (ww), zjwermde, gezjwermd: zwermen van muggen en vliegen. As mèt Leechtemès de mögge zjwerme, dan mó't me in miert de oere werme: als het op 2 februari zacht weer is, dan wordt maart koud.

zjwiege (ww), zjweeg, gezjwege: zwijgen.

zjwieke (ww), zjwiekde, gezjwiekt: zwiepen.

zjwiere (ww), zjwierde, gezjwierd: zwaarder worden, groeien. Die rindjer zien hel gezjwierd.

zjwikke (ww), zjwikde, gezjwikt: omhoog drukken, opveren, schokken, springen, zwikken.

zjwingel (zn, m), zjwingele, zjwingelke: zwengel van een koffiemolen of pomp.

zjwinke (ww), zjwinkde, gezjwinkt: zwenken.

zjwoek (zn, m), zjwoeke, zjwuukske: zware smak of schok. Daen boum veel mèt 'ne zjwoek van de ker.

zjwumbad (zn, o), zjwumbajer, zjwumbadje: zwembad.

zjwumbóks (zn, v), zjwumbókse, zjwumbukske: zwembroek.

zjwumme (ww), zjwóm, gezjwómme: zwemmen.

zjwumpak (zn, o), zjwumpek, zjwumpekske: zwempak.

zjwumsjoeël (zn, v), zjwumsjoeële, zjwumsjuëlke: zwemschool.

zobbe (ww), zobde, gezobt: pootje baden in de sloot. Zomerdaag waas 't dök heit en dan de zök oet en dan dor de grave loupe, det waas zobbe. Vele d'r ouch mei in mèt de kont, dan waas de bóks naat. Dan ginge we in de zon oppe boek ligge, dan woort de bóks wer druëg en dan keef moder neet. We dówde ouch mei angere in 't water en dan d'r tösse oet.

zobbis (zn, m), zobbese, zöbbeske: stordig persoon.

zoebele (ww), zoebelde, gezoebeld: sabbelen, zuigen. Op dit babbeltje kèn ich hieël lang zoebele: op dit snoepje kan ik heel lang zuigen.

zoedet (vnw): zodat.

zoeë (bw): zo. 'Zónne': zo een, of zo'n. Soms als zoe geschreven.

zoegauw (bw): zodra.

zoeket (zn, o): zoiets.

zoeëmares (bw): onderhand, zo opeens. Zoeëmares woort 't Paose en ich hej nag gen voor um: opeens was het Pasen en ik had nog geen voren geploegd.

zoëke (ww), zoekde, gezocht: zuigen, zogen.

zoëpe (ww), zoop, gezope: zuipen.

zoepniekel (zn, m), zoepniekels, zoepniekelke: dronkaard.

zoës (zn, v): suis, kinderspel. 'nen Vaam dubbel gare, zónne maeter lank, 'ne groeëte knoup dor de gater dies se 't gare. Me pakde 't gare mèt de tump, in idder hank einen tómp. Dan drejde me mèt 't gare de knoup 'ne kier of twintjig rónk en dan moos ze an de tump trèkke. Dan begoos dae knoup te soeze. Wannieë me an sjeule begos, dan woort iers getèld of ein versje opgezag. Waem moos beginne. Det numde we: Doe bès t'r aan. Bej idder wurdje woort emes aangerakt en de leeste waas t'r aan.

zoëveul (bw): zoveel.

zoëze (ww), zoësde, gesoesd: suizen.

zök (zn, v), zökke, zökske: sok. Hae moelt zich de gater inne zök: hij is een echte klets-kous. Hae veel vanne zök: hij viel haast van zijn stokje. Hae leet d'r eine oppe zök gaon: hij liet een stil windje. NH: zok, zök, zökske.

zolder (zn, m), zolders, zölderke: zolder.

zomer (zn, m), zomers, zomerke: zomer. Inne zomer 'ne vloek en inne wintjer 'ne kook: onkruid in de zomer is een vloek, in de winter is het een lekkernij voor het vee.

zomerhood (zn, m), zomerheud, zomerhudje: zomerhoed.

zomp (zn, m): moeras, nat perceel. Bekend als perceelnaam in Broekbemd waar de laagveenoppervlakte als baggerturf werd afgegraven.

zón (zn, v), zónne, zönke: zon. As de zon sjient en 't raegent ès 't kèrmes in de hel: wordt gezegd als het regent én de zon schijnt. De zón kruupt in 'ne boog: de ondergaande zon kruipt in een nest, er is regen op komst.

zón (bw): zo'n. Zónne flabbes: zo'n gekkerd. Zón hanswoors: zo'n hansworst.

zóngër (bw): zonder. Ook: sónger.

zónnebloom (zn, v), zónneblome, zónnebömk: zonnebloem.

zónnebril (zn, m), zónnebrille, zónnebrilke: zonnebril.

zónneklaor (bw): zonneklaar.

zónnesjien (zn, m): zonnenschijn.

zónnesjtraol (zn, v), zónnesjtraole, zónnesjträölke: zonnenstraal.

zónnig (zn, m): zondag. Dae sónnes wèrkt, krieg noeëts gedaon: op zondagswerk rust geen zegen.

zoog (zn, o): zoog, melk van het varken.

zoøj (zn, v), zoje, zøjke: zode.

zoon (zn, m), zeuns, zeunke: zoon.

zoor (bn): zuur.

zoormoos (zn, o): zuurkool.

zoorzoep (zn, o): karnemelk zonder suiker.

zoog (zn, v), zoge, zeugske: zeug.

Zoterbek (plaatsnaam): Soeterbeek in Baarlo.

zoum (zn, m), zuim, zumke: zoom.

zouwel (zn, v): slappe drank. Ich kan dae zouwel neet drinke. Ook voor: vervelend gesprek.

zudelik (bn), zudeliker, zudelikste: zuidelijk.

zuderling (zn, m), zuderlinge, zuderlingske: zuiderling, Limburger.

zuge (ww), zoog, gezoge: zuigen.

zugeling (zn, m), zugelinge, zugelingske: zuigeling.

zuime (ww), zömde, gezömd: zomen.

zuje (zn, o): zuiden. NH: zuie. Zuud-Limburg: Zuid-Limburg.

zultj (zn, m): navuur.

zultje (ww), zultjde, gezultj: slecht branden en nasmeulen van hout of stro.

zumpe (ww), zumpde, gezumpt: schreien, wenen, huilen. Gank dao neet um zumpe.

zung (zn, v), zung of zunj, zungske: zonde. De ein zung trèkt de anger: wie eenmaal op het verkeerde pad is komt er niet gemakkelijker weer af.

zunnig (bn): traag, langzaam, ook: zuinig, zacht. En nou èns neet zoeë zunnig. Wilt gae get zunniger loupe? Willen jullie wat langzamer lopen?

zuuj (pers vnw): zij. Zuuj ès gek: zij is gek.

zuul (zn, m), zule, zuulke: els van de schoenmaker en zadelmaker.

zuver (bn), zuverder, zuverste: zuiver, schoon.

zuvere (ww), zuverde, gezuverd: zuiveren.

Li

Di

Li

ISBN 978-90-78407-52-2

9 789078 407522

LIDILI 05